„Associated Press" : studenți ai Universității Beijing vizionează filme de desene animate în preajma primei aniversări a evenimentelor din Piața Tienanmen

„Beijing Review"

După tulburările de anul trecut

În numărul său din 4—10 iunie, săptămînalul „Beijing Review" prezintă, într-un amplu articol, schimbările ce au avut loc în China, după tulburările de anul trecut, relatează agenția „China Nouă".

Potrivit acestui articol, după evenimentele de la Beijing din iunie, în țările occidentale a circulat ideea că în China va mai avea loc o revoltă, peste o lună sau două. Totuși — scrie „Beijing Review" — pe măsură ce timpul a trecut, în capitală nu s-a mai întîmplat nimic. A fost calm în întreaga țară.

La 1, 3 și 4 iunie 1989 — continuă articolul — revolta și, în cele din urmă, mișcarea inițiată de studenți, care a durat peste cinci zile, au fost înăbușite de trupele armatei populare de eliberare și prin instituirea legii marțiale. Beijingul, pînă atunci cuprins de anarhie, a revenit la normal, iar situația politică a început să se stabilizeze.

La 10 ianuarie 1990, premierul Li Peng a anunțat ridicarea legii marțiale.

Articolul explică faptul că situația stabilă, ce s-a instaurat rapid, a fost rezultatul dorinței poporului de stabilitate în China. El (poporul — n.n.) își amintește încă de suferința cauzată de tulburările din timpul „revoluției culturale", dintre 1960 și 1976. Tulburările de anul trecut, deși de scurtă durată, au provocat importante pierderi statului, iar maselor neliniște. De aceea, poporul se opune tulburărilor și dorește stabilitate.

În timpul neînțelegerilor politice de anul trecut, mișcarea studențească a izbucnit și a scăzut în intensitate de mai multe ori, în vreme ce tulburările s-au intensificat în mod constant. Problema s-a ridicat îndeosebi în legătură cu Partidul Comunist Chinez. Situația politică a Chinei nu putea fi stabilizată, pînă cînd problema nu era rezolvată în interiorul partidului.

Această problemă a fost soluționată la cea de-a patra sesiune plenară a Comitetului Central al partidului, de la 23 și 24 iunie. Sesiunea a rezolvat problemele politice și în domeniul aprovizionării cele mai presante din acea vreme. Aceasta a avut o mare pondere în stabilizarea situației din țară și în asigurarea continuității politice.

Articolul consemnează că, de anul trecut, partidul și guvernul au luat unele măsuri importante în lupta împotriva corupției și au construit un cabinet curat, inclusiv unele măsuri viitoare de eliminare a elementelor compromise, au lansat o altă bătălie importantă, aceea împotriva luării de mită și delapidării, rezolvînd cazuri importante privind chiar oficialități din domeniul economic.

Treptat, corupția a scăzut în mod considerabil, stilul de muncă al partidului și morala socială au cunoscut o schimbare în bine. Corupția, care este ținta nemulțumirilor populației, va fi eradicată — se poate anticipa de pe acum.

Aceste cîteva măsuri luate de partid și guvern au avut ecou în rîndul poporului, creînd condiții favorabile pentru dezvoltarea politică, economică și socială și pentru stabilitatea pe termen lung a țării.

Ca să fim corecți, incidentul din iunie a cauzat unele dificultăți funcționării normale a vieții economice din China și a afectat imaginea favorabilă a țării în lume, lăsînd umbre asupra investițiilor străine în China. În sprijinul vieții economice, muncitorii chinezi și țăranii au rămas, totuși, stabili. De aceea, viața economică a reintrat în normal, curînd după tulburări.

Deși, după incidentele din iunie, unele țări occidentale au impus Chinei sancțiuni economice, comerțul său exterior a crescut considerabil în ultimul an. Statistici vamale arată că, în 1989, exporturile Chinei au totalizat 52,5 miliarde dolari, ceea ce înseamnă o creștere de 10,5 la sută față de anul precedent ; importurile au fost în valoare de 59,1 miliarde dolari, cu 7 la sută mai mult decît în 1988.

Un alt semn important al îmbunătățirii situației economice a Chinei a fost succesul acțiunilor de rectificare a ordinii economice și de îmbunătățire a mediului economic.

A fost aplicată politica de rectificare economică în efortul de a asigura stabilitatea pe termen lung și creșterea armonioasă a economiei chineze. Aceasta fiind în interesul întregului popor.

În pofida nemulțumirilor și a rebeliunii din 1989, această politică a supraviețuit și a început să dea rezultate.

Indicatorii majori ai îmbunătățirii situației economice sînt :

— contradicția dintre ofertă și cerere a fost diminuată ;

— problema masei monetare a fost pusă sub control, iar prețurile au crescut în procente scăzute ;

— rata de creștere industrială excesivă a fost scăzută ;

— companiile au fost redresate și ordinea economică în sectorul circulației s-a îmbunătățit.

Faptele au dovedit că politica adoptată la cea de-a treia sesiune a C.C. al partidului este corectă și sprijinită de popor. Totuși, în procesul de reajustare economică s-au ivit unele probleme, cum ar fi indiferența pe piața muncii, ritmul lent al vînzării unor bunuri, o scădere prea rapidă a ratei de creștere industrială. Aceste probleme, rezultat al scăderii politicii în procesul îmbunătățirii mediului economic și rectificării ordinii economice, vor fi soluționate în viitor.

STOP CADRU

„G-15" la Kuala Lumpur. *15 state din America Latină, Africa și Asia — dintre cele mai îndatorate țări ale lumii — s-au întîlnit, săptămîna trecută, la Kuala Lumpur, în Malayezia. În cadrul reuniunii a fost lansat un apel către națiunile industrializate, cărora li s-a cerut un plus de „eforturi" și „suplețe" în căutarea unei soluții problemei datoriei țărilor în curs de dezvoltare. Pronunțîndu-se pentru „continuarea unui dialog constructiv" cu țările industrializate (așa-numitul „Nord"), cele 15 state, întrunite, pentru prima oară, la nivel înalt, au propus ca, în viitor, rambursarea datoriei țărilor în curs de dezvoltare să fie legată de „necesitățile dezvoltării lor". În comunicatul final se apreciază că există un raport strîns între datoria externă și comerț : „O soluție durabilă a problemelor datoriei externe nu poate fi obținută deci îmbunătățind accesul pe piețele occidentale". „Nu este în intenția noastră de a nu ne plăti datoriile" — a reafirmat, în cadrul conferinței, premierul malayezian, Mahatir Mohamad, subliniind, însă, că asemenea părerii celorlalți participanți, regăsită în comunicat, problema datoriei externe a lumii a treia — evaluată la 1 300 miliarde dolari — este o responsabilitate a tuturor, implicînd angajarea fermă a țărilor primitoare, a celor donatoare, a instituțiilor internaționale. S-a decis încredințarea examinării problemei unui grup de experți. Întrunite pentru a pune bazele unei cooperări Sud-Sud (între țările în curs de dezvoltare) și pentru definirea unei poziții comune a acestor țări pe arena internațională, participanții au luat unele hotărîri importante, între care și cea de „a coopera, în ansamblu, și cu națiunile industrializate", pentru „întărirea" pieței materiilor prime și obținerea de prețuri „stabile și remuneratorii". A fost, de asemenea, acceptată o propunere a Malayeziei de a se constitui o bancă de date, însărcinată cu demonstrarea posibilităților de investiții în țările în curs de dezvoltare. Toate propunerile urmează a fi supuse „Grupului celor 77". Fondat în septembrie 1989, la inițiativa fostului șef de stat tanzanian, Julius Nyerere, în scopul echilibrării influenței așa-numitului „Grup al celor 7" state dintre cele mai industrializate (SUA, Canada, Marea Britanie, Italia, Japonia, RFG), „Grupul celor 15" sau „G-15" cuprinde Algeria, Argentina, Brazilia, Egipt, India, Indonezia, Jamaica, Malayezia, Mexic, Nigeria, Peru, Senegal, Venezuela, Iugoslavia, Zimbabwe. În imagine — aspect de la deschiderea lucrărilor conferinței*

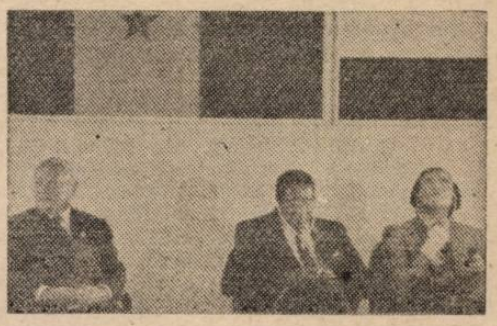

„Fenomenul Elţîn" sau fuga din nomenclatură*)

Vitali Tretiakov

Boris Elţîn (născut în 1931) este una din cele mai interesante figuri politice puse în lumină de „perestroika". Biografia sa este tipică pentru conducătorii sovietici. Şi-a făcut studiile superioare în oraşul natal, la Sverdlovsk (în Urali). La 30 de ani, el a intrat în partid. Începîndu-şi cariera ca maistru la un trust de construcţii, devine, în scurt timp, director al unui combinat de case prefabricate din Sverdlovsk. Eminent administrator, cum se întîmplă adesea în U.R.S.S., Boris Elţîn primeşte, în 1968, sarcini în aparatul de partid : devine conducătorul uneia din secţiile Comitetului regional Sverdlovsk al P.C.U.S., apoi secretar al acestui comitet şi, în 1976, primul său secretar. În aprilie 1985, Boris Elţîn este numit în conducerea departamentului de construcţii, în C.C. al P.C.U.S. S-a făcut o legătură între această numire şi alegerea (sfîrşitul lui martie, acelaşi an) a lui Mihail Gorbaciov în funcţia de secretar general al C.C. al P.C.U.S. Ceea ce este confirmat de etapa următoare a carierei lui Elţîn : în acelaşi an, el devine secretar al C.C., apoi prim-secretar al Comitetului P.C.U.S. al oraşului Moscova, capitala U.R.S.S.

Înlocuindu-l în acest post pe Viktor Grişin, foarte nepopular printre moscoviţi, Elţîn abordează cu impetuozitate restructurarea muncii organizaţiei de partid din Moscova, reînnoieşte permanent funcţionarii de partid, se întîlneşte adesea cu cetăţeni de rînd, dă nenumărate interviuri în care dezvăluie ceea ce, pînă în acel moment, persoane de acest nivel nu aveau obiceiul s-o facă. Treptat, popularitatea sa începe să crească în rîndurile populaţiei. Printre alte demersuri, puţin obişnuite, ale lui Elţîn, citäm intervenţia sa din toamna anului 1987 la Plenara C.C. al P.C.U.S., consacrată pregătirii sărbătoririi a 70 de ani de la Revoluţia din Octombrie. Boris Elţîn a declarat în acest cadru că „perestroika" derapează înaintîndu-şi demisia. Nu i-a fost acceptată. La puţină vreme după plecarea sa din postul de prim-secretar al Comitetului P.C.U.S. din Moscova, Elţîn este numit ministru, prim-vicepreşedinte al Comitetului de stat pentru construcţii. În pofida plecării sale dintr-un eşalon superior, interesul pentru persoana lui nu a scăzut în rîndurile poporului, ci, dimpotrivă, a crescut. Elţîn însuşi continua să-şi propage ideile în interviuri care apăreau din ce în ce mai frecvent în diferite ziare de provincie, precum şi prin luări de cuvînt în faţa unui auditoriu divers. O primă creştere a interesului pentru Boris Elţîn s-a produs cu ocazia polemicei sale publice (transmise la televiziune) care l-a opus unui membru al Biroului Politic al C.C. al P.C.U.S., Egor Ligaciov, la a XIX-lea Conferinţă a partidului (în vara anului 1988), unde Elţîn fusese ales delegat prin eforturile comuniştilor de rînd. Începînd din acest moment, asistăm la o nouă curbă a popularităţii politice a lui Elţîn. La sfîrşitul lui 1988, cînd debutează campania electorală, el este prezentat drept candidat pentru un mandat de deputat al poporului de zeci de întreprinderi în diferite regiuni din ţară. Acceptă să se prezinte din partea circumscripţiei naţio-

nal-teritoriale a oraşului Moscova şi în ciuda (şi, poate, datorită) opoziţiei a numeroşi membri din aparat, la 26 martie 1989 Elţîn cîştigă 89,44 la sută din sufragiile alegătorilor din circumscripţia sa. La prima sesiune a Sovietului Suprem al U.R.S.S., Boris Elţîn a fost ales în postul de preşedinte al Comitetului Sovietului Suprem al U.R.S.S. pentru Construcţii şi Arhitectură

Momentul apariţiei lui Elţîn ca lider politic, beneficiind de un puternic sprijin popular poate fi stabilit cu claritate. Este momentul cînd, la 26 februarie 1986, la al XXVII-lea Congres al P.C.U.S., el a rostit, accentuînd ultima frază, următoarele cuvinte : „Caracterul peremptoriu al personajelor cu autoritate, infailibilitatea conducătorilor, «morala dublă» sînt, în condiţiile actuale, intolerabile şi inadmisibile. La C.C. al P.C.U.S. trebuie elaborat, în sfîrşit, un sistem de raportări sistematice ale tuturor conducătorilor şi la toate nivelurile... Delegaţii mă pot întreba : pentru ce nu am spus acest lucru la Congresul al XXVI-lea al partidului ? Ei bine, pot răspunde şi încă deschis : fără îndoială că, atunci, mi-au lipsit curajul şi experienţa politică".

Spunînd aceasta, Elţîn şi-a asumat răspunderea pentru „realizările" din perioada de stagnare, deşi el nu este, de departe, unul dintre cei răspunzători de aceste „realizări". Etapa iniţială a oricărui proces revoluţionar este cea a căutării de răspunsuri la întrebarea : „A cui e vina ?" Şi cel care a avut curajul să spună „Da, eu sînt vinovat" a obţinut imediat un puternic credit moral în ochii milioanelor de oameni care doreau să asculte chiar de „sus" mărturisiri pentru răspunderi personale, şi nu numai colective, pentru ceea ce s-a petrecut.

Cum majoritatea celor care, după părerea oamenilor, ar fi trebuit s-o facă, n-au urmat exemplul lui Elţîn, el şi-a păstrat avantajul moral, îndeosebi în ce priveşte dreptul de a da răspunsuri la întrebarea următoare a „perestroikăi" : „Ce-i de făcut" ? Şi oamenii au început să-i asculte propunerile, cu atît mai mult cu cît, în funcţia sa de conducător al comitetului P.C.U.S. al oraşului Moscova, Elţîn trecuse mai rapid decît alţii de la cuvintele în legătură cu „perestroika" la o restructurare reală, aşa cum o înţelegea el.

Mai întîi, el dă constant întreaga lor acuitate problemelor care se pun în legătură cu „perestroika", le pune în lumină cu exemplele cele mai palpabile, accesibile înţelegerii fiecăruia.

Elţîn dezvăluie „procedeele perestroikăi", mai ales în metodele de lucru cu oamenii. Ideea de reducere a aparatului de partid nu este decît în stadiul de început în discuţie şi el se apucă deja de lucru în comitetul orăşenesc şi în comitetele raionale de partid din Moscova, ce-i sînt subordonate. Discuţia pe marginea problemei alimentare nu face decît să intre într-o nouă etapă şi primul secretar al comitetului de partid Moscova încearcă deja, prin propria-i putere şi autoritate, să obţină abundenţă în tîrgurile şi pieţele colhoznice din Moscova. El a perceput „perestroika" — şi nu este singurul — *à la lettre*. „Glasnost" ? El vorbeşte despre tot. Lupta împotriva birocratismului ? O urmăreşte în toate administraţiile. Bătălia electorală ? Elţîn încearcă, în mod deschis, ca, de altfel, şi alţi candidaţi, să cîştige sprijinul poporului. Iar el a reuşit acolo unde alţii au eşuat.

În sfîrşit, Elţîn reaminteşte permanent că „perestroika" avansează lent, că oamenii aşteaptă rezultatele ei nu mîine, ci astăzi, căci mîine va fi, poate, prea tîrziu !

Acestea sînt metodele prin care Elţîn încerca să acţioneze. În unele momente nu fără succes şi, în orice caz, nu fără o atitudine binevoitoare a oamenilor care, în cursul anilor de stagnare, se săturaseră de promisiuni neacoperite.

Rezultatul : cei mai mulţi oameni au impresia că Elţîn vorbeşte, dacă nu în numele poporului, cel puţin în numele celor care, pentru moment, nu au puterea, nici posibilitatea de a influenţa evenimentele. Cînd, în 1987, Elţîn însuşi, care părăsise „culmile", s-a regăsit, se pare, în aceeaşi situaţie cu aceşti oameni, valul popularităţii sale a crescut atît de mult, încît n-a fost pentru el plecare în neantul politic, familiar în epocile precedente. Lucru ce a fost confirmat de alegerile din 26 mai, în urma cărora Elţîn a devenit posesorul unui mandat în Congresul Deputaţilor Poporului al U.R.S.S.

El există în conştiinţa maselor ca un om normal şi ca un om de acţiune. Elţîn însuşi a dăt la o parte vălul de mister care învăluie, în general, acţiunile personale ale reprezentanţilor din „înaltele sfere". Imaginea celui ce dezvăluie secretele este întotdeauna atrăgătoare. Este plăcut, de asemenea, să vezi confirmat ceea ce ai ghicit tu însuţi de multă vreme : sub vălul secretului se ascunde ceea ce nu este deloc un secret. Elţîn a eliberat, ca să spunem aşa, mulţi oameni de acest complex vexatoriu care le fusese impus de tradiţia secretului : sensul acţiunilor „înaltelor sfere" era inaccesibil oamenilor simpli. Elţîn a dat acces la acest termen şi a arătat că în „înaltele sfere" există oameni ca toţi ceilalţi. Ca toată lumea, ei discută, se înşeală, fac demersuri rapide, se enervează, se ceartă unii cu alţii pentru lucruri mărunte şi, adesea, pentru lucruri mari. Astfel, Elţîn a făcut să coboare din nou „marea politică" de pe culmile Olimpului şi a depus-o în pragul casei de rînd.

Mai mult chiar, Elţîn însuşi a încercat să coboare de pe aceste culmi către simplii săi concetăţeni, şi-a asumat riscul să părăsească eşaloanele birocraţiei, a fost primul care a luat tramvaiul, care a renunţat la „raţii speciale", care s-a înscris pe listele obişnuite ale policlinicii de cartier. Unii au spus că totul a fost făcut nu fără o anume demagogie. Totuşi, alţi conducători de nivelul său care să fi făcut, într-un fel sau altul, lucruri asemănătoare, nu există cel puţin pentru moment.

El a început să ia cuvîntul în faţa unui larg auditoriu nu pentru a rosti discursuri, ci pentru a răspunde sutelor de întrebări, oricare ar fi fost ele. A început prin a da interviuri ziariştilor, făcîndu-le cunoscute nu numai hotărîrile sale, ci şi îndoielile, eşecurile, ameninţările care îi sînt adresate. Evident, acest lucru poate fi ironizat. Se poate afirma, pe bună dreptate, că aruncînd o privire în depozitele magazinelor alimentare, pline cu produse, şi arătînd ceea ce a văzut, Elţîn, fără să fi rezolvat pro-

*) Din volumul „Biografii" editat de agenţia de presă „Novosti" (Moscova, 1990), care ni l-a pus la dispoziţie.

blema „deficitului", a creat iluzia că soluția nu mai este departe. Dar este suficient să te întrebi : numele califului Harun al-Rachid nu a rămas în memoria umanității pentru că mergea, fără suită și îmbrăcat modest, să se inițieze în viața reală a „locuitorilor simpli ai Bagdadului" ?

În intervențiile sale, Elțîn invită la rezolvarea nu a tuturor problemelor care se pun în fața sócietății, ci mai ales a celor care privesc direct viața de toate zilele a oamenilor simpli : problema alimentară, locuințele, problema justiției sociale sau a criminalității, mai ales în comerț. Pe scurt, Elțîn, în ochii multor oameni, este un om ca și ei.

Impresia generală este că el nu luptă pentru puterea sa personală. Elțîn demisionează din funcție în 1987 și se declară gata să renunțe la funcțiile sale ministeriale dacă este ales deputat al poporului. Unii pretind că este un om ale cărui ambiții vizează tocmai cele mai înalte trepte ale puterii, dar toată lumea este obișnuită cu faptul că, în acest caz, logice ar fi nu demisia și exprimarea publică a dezacordului său cu colegii „de sus", ci exact contrariul.

Realitatea este (sau cel puțin așa se pare) că Elțîn nu luptă pentru puterea personală, dar un lucru este evident ; el luptă pentru el însuși, pentru onoarea sa. El cere, în ciuda tradiției, reabilitarea sa politică, nu face *mea culpa*, dar pretutindeni își apără cauza, afirmă că are dreptate. Poate comite greșeli, dar acestea sînt ale lui, nu luate de la alții. Este scos din cercul liderilor politici în acțiune, iar el, fără să se resemneze, urcă și tot urcă la tribună, dezvelindu-se criticii. „Glasnost" este auxiliarul său, dar el îl folosește în profunzime, ceea ce mulți nu îndrăznesc s-o facă.

Și se dovedește, mai des decît s-ar părea, că el are dreptate. Ieri, el era singurul care vorbea despre lucruri care, astăzi, sînt discutate de toată lumea. Cînd, în sfîrșit, stenograma Plenarei C.C. al P.C.U.S. din octombrie 1987 a fost publicată, a devenit clar că nu a fost vorba de ceea ce zvonurile, imediat apărute, ne aduceau (cititorii pun chiar întrebarea : „Stenograma n-a cunoscut tăieturi clare ?"). Evident, există poate aici „efectul de întîrziere" la care documentele politice sînt foarte sensibile. Ceea ce a fost spus în octombrie 1987, am citit în martie 1989. A XIX-lea Conferință a partidului a deplasat o serie de accente în activitățile C.C. al P.C.U.S., a adus schimbări în activitatea secretariatului pe care Elțîn îl criticase. Plenara C.C. din septembrie 1988 a remaniat compoziția Biroului Politic, așa cum o știm astăzi, dar cum nu puteam s-o prevedem în 1987.

Chiar cei care-l critică pe Elțîn nu încetează să vorbească despre trăsăturile sale pozitive, calitățile sale profesionale, priceperea și capacitatea sa de muncă.

Disputele cu aparatul constituie un element special al fenomenului Elțîn. Acest fenomen n-a putut lua naștere decît în aparat, pentru că aparatul este întotdeauna o parte reală și stabilă a puterii; oamenii au nevoie de stabilitate. Totuși, stabilitatea și puterea funcționarilor irită oamenii, le limitează libertatea. De aceea, o schimbare serioasă a aparatului nu poate fi, pentru moment, reală decît din partea celui care face el însuși parte din el și care reprezintă, deci, o forță reală. Cercul se închide : fenomenul Elțîn se mișcă în acest cerc. Sînt convins că, dacă Elțîn s-ar prezenta pentru funcția de director al unui institut de cercetare sau al unei uzine, succesul său n-ar fi garantat. La 26 mai 1989, Elțîn a învins în alegeri cu o majoritate zdrobitoare nu ca un „conducător pentru popor, cît ca un conducător pentru conducători". Unanimitatea voturilor în favoarea lui Elțîn constituie un răspuns al poporului dat aparatului pentru aroganța sa atotputernicie.

Susținînd „perestroika" în ansamblul ei și pe diferitele sale axe, oamenii critică evoluția lentă a restructurării (sau ceea ce apare ca atare). În această privință, Elțîn „coincide" cu poporul.

Paradoxuri... financiare

SALARIUL LUI MIHAIL GORBACIOV a fost dublat printr-o hotărîre a Sovietului Suprem, organismul legislativ permanent al U.R.S.S. Astfel, pentru prima oară în istoria sovietică, Sovietul Suprem al U.R.S.S. a consacrat prin lege regimul de asigurare, servicii și gardă pentru șeful statului — consemnează agenția „TASS", subliniind că s-a marcat, în acest fel, încă un pas în direcția afirmării societății de drept, în care toate sferele vieții se reglementează exclusiv prin lege și nu prin instrucțiuni secrete și decizii departamentale.

În hotărîrea adoptată, salariul președintelui este fixat la 4 000 ruble lunar. Prezentînd deputaților proiectul, președintele Comisiei parlamentare pentru plan și buget, Viktor Kucerenko, a subliniat că, fără impozite, salariul președintelui reprezintă aproximativ 2 300 ruble pe lună. În prima variantă a proiectului, acesta era de 2 500 ruble neimpozabile, dar numeroși deputați s-au pronunțat împotriva scutirii președintelui de impozite.

În document se prevede, de asemenea, că președintelui i se rezervă o reședință în împrejurimile Moscovei și în Crimeea, un apartament de serviciu la Moscova, avioane și elicoptere dotate în mod special, transport auto cu destinație specială. Paza președintelui, a soției, Raisa, și altor membri ai familiei revine Comitetului Securității Statului al U.R.S.S.

Cheltuielile președintelui în scopuri de reprezentare în țară și în timpul vizitelor în alte state se efectuează, în limitele normelor internaționale general-acceptate, din bugetul de stat. Documentul recomandă guvernului ca, începînd cu anul viitor, să delimiteze finanțarea activității președintelui într-un capitol aparte al bugetului.

La ieșirea la pensie, președintelui i se stabilește o pensie pe viață de 1 500 ruble lunar, i se atribuie o vilă de stat cu serviciile necesare și i se asigură paza și transportul.

Oficial, salariul mediu în U.R.S.S. este de 270 ruble (430 dolari), iar pensia medie — de 70 ruble, lunar.

PESTE 8 MILIARDE YENI (circa 53 milioane dolari) vor fi alocați pentru întronarea împăratului Akihito, prevăzută pentru luna noiembrie — a anunțat, de la Tokio, ministrul finanțelor, Ryutaro Hashimoto. La o reuniune bugetară a Camerei Consilierilor (superioară) a parlamentului nipon, ministrul a precizat că o parte însemnată a acestei sume — 2,25 miliarde yeni — vor fi investiți în ceremonia „Deijosai", ritual imperial shintoist însoțind ceremonia urcării pe tron. Opoziția a criticat guvernul, susținător al ritualului, considerînd că acest obicei ar fi contrar Constituției japoneze, ce prevede separarea religiei de stat.

PARLAMENTAR LA ANANGHIE. Un deputat argentinian a decis să se mute cu totul în biroul său din clădirea parlamentului, argumentînd că salariul său, de 3,4 milioane australi (680 dolari), nu-i permite să acopere necesitățile sale și ale familiei. Așa încît, Miguel Nacul, deputat din partea Partidului Justițialist (peronist, la putere), și-a instalat domiciliul în birou, unde, din trei fotolii, și-a alcătuit un pat, și-a așezat costumele într-un dulap, alături de dosare, și și-a făcut următoarele socoteli : „Luna aceasta, salariul meu a fost de 680 dolari. După ce scad costul locuinței și întreținerii soției și celor cinci copii de la Tucuman, la 1 000 km de Buenos Aires, nu-mi mai rămîn decît 300 de dolari. Deci, a trebuit să aleg între a mînca sau a avea o locuință". Salariul lunar al unui funcționar argentinian este de un milion australi (200 dolari) — precizează agenția „France Presse", care a consemnat avatarurile deputatului peronist.

O PALMĂ DE 10 MILIOANE DOLARI ! Un polițist din localitatea californiană Beverly Hills, pălmuit, anul trecut, de actrița Zsa Zsa Gabor, a cerut suma de 10 milioane dolari drept despăgubire pentru „calomnie, jignire și lovire". Faptele, prezentate în fața justiției, s-ar fi derulat astfel : La 14 iunie 1989, în timp ce patrula pe motocicletă, ofițerul Paul Kramer a oprit Rolls Royce-ul Corniche al vedetei, la volanul căruia aceasta tocmai încălcase o regulă rutieră. Dialogul care a urmat — în cursul căruia părerile polițistului și ale actriței s-au dovedit de neconciliat — s-a încheiat prin pălmuirea ofițerului.

În septembrie anul trecut, la capătul unui proces — care a făcut „deliciul" presei de scandal —, Zsa Zsa Gabor a fost recunoscută ca vinovată de „conducere fără permis și în stare de ebrietate".

Interesantă e o precizare a avocatului polițistului, potrivit căreia clientul său s-a decis să o urmărească, în continuare, în justiție pe celebra actriță, cerîndu-i o însemnată despăgubire (10 milioane), după ce a vizionat o emisiune televizată, în care Zsa Zsa Gabor îl acoperea de injurii. Avocatul a subliniat că demersul clientului său urmărește să demonstreze celebrităților, oricare ar fi ele, că nu-și pot permite orice.

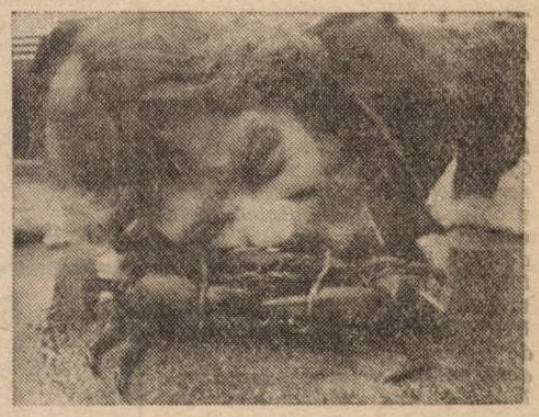

Întrecerile de... crabi sînt la modă în Australia. Această „ultimă pasiune" a australienilor constituie și o importantă sursă de venituri. De pildă, crabul din imagine *— aliniat „la start" de proprietarul său — urmează să „alerge" în contul fondului : „Să protejăm toți copiii, azi !", fond creat în orașul australian Brisbane*

„IZGONIREA DIN RAI". Magnatul american Donald Trump e pe cale să fie înlăturat de pe „lista miliardarilor", ținută cu scrupulozitate „la zi" de publicația „Forbes Magazine", pentru a fi azvîrlit în rîndul... simplilor milionari. Într-un număr recent al amintitei publicații, se apreciază că averea lui Trump poate fi evaluată la cel mult 500 milioane dolari ! Sursa acestei dezvăluiri : unele documente confidențiale, încredințate de magnat unei comisii guvernamentale.

În octombrie anul trecut, publicînd lista „celor mai bogați oameni", „Forbes Magazine" îl plasase pe Donald Trump pe locul 26, cu o avere de circa 1,7 miliarde dolari. După noile evaluări, el ar „cădea" pe locul 148 ! Ceea ce ar fi doar una din numeroasele „nenorociri", abătute în ultima vreme asupra faimosului om de afaceri, obișnuit să trăiască, cu orice preț, sub reflectoarele mondenității.

Șirul necazurilor sale pare să fi început în plan familial. Întreprinzător om de afaceri, în plină glorie, devenit aproape un simbol al reușitei într-o țară în care culmea fericirii o constituie bogăția, plus o existență model, Trump s-a pomenit, dintr-odată, cu exemplara sa viață familială spulberată în urma dezvăluirii scandaloasei sale aventuri cu un manechin la modă, Marla Maples. Drept revanșă, soția, Ivana Trump, a cerut, nici mai mult nici mai puțin, decît jumătate din avere. Consecința ? O confesiune — televizată — a „păcătosului", pocăit și revenit în sînul familiei. Dar lanțul neplăcerilor a continuat, cele mai grave dovedindu-se a fi îndoielile răspîndite în legătură cu soliditatea financiară a „imperiului" său. Trump însuși a lăsat să se înțeleagă faptul că ar putea ceda o parte din interesele sale, în special compania aeriană „Trump Shuttle", pentru a-și spori lichiditățile, neprecizînd, însă, în ce scopuri.

Liana Enescu

1000+1

Condamnare

„Hotărîrea privind pătrunderea trupelor sovietice în Cehoslovacia, în anul 1968, a fost luată nu pe baza unor apeluri ale anumitor persoane, ci a fost dictată de înțelegerea denaturată, de către conducerea de atunci a URSS și a altor state socialiste, a esenței socialismului și a normelor relațiilor reciproce între țările aliate", a declarat primul adjunct al șefului Direcției pentru informații din Ministerul afacerilor externe al URSS, V. Perfiliev, în cadrul unei conferințe de presă. „Condamnarea fermă de către Uniunea Sovietică a acțiunii din 1968 și înțelegerea privind retragerea trupelor sovietice din Cehoslovacia înseamnă, după părerea noastră, închiderea acestei probleme pe plan politic", a adăugat Perfiliev. În altă ordine de idei, Perfiliev a calificat „ca total născocite și absolut neîntemeiate știrile potrivit cărora URSS ar fi oferit, din sursele ei de spionaj, Statelor Unite date amănunțite privind pregătirile Indiei pentru un război cu Pakistanul. (Asemenea știri au apărut în presa indiană, care a citat publicația britanică „Sunday-Times" și agenția „Reuter".)

Radar

Demontarea radarului sovietic de la Krasnoiarsk nu a început încă, în pofida informațiilor publicate în „Washington Post" — a declarat purtătorul de cuvînt al Departamentului de Stat al SUA, Margaret Tutwiler. „Sîntem în posesia unor indicii că se desfășoară pregătiri pentru începerea demontării" — a precizat purtătorul de cuvînt. Construit în Siberia, radarul de la Krasnoiarsk a fost reperat în 1983 de americani, care au văzut în el o încălcare a Tratatului din 1972 cu URSS privind limitarea sistemelor de apărare antirachetă, și au obținut promisiunea sovieticilor că se va renunța la această instalație.

Gard

Forțele armate cehoslovace au încheiat acțiunea de înlăturare a gardului de sîrmă ghimpată desfășurat de-a lungul granței dintre Cehoslovacia și R.F.G., au informat reprezentanți ai trupelor de grăniceri vest-germane. Acțiunea de îndepărtare a gardului, instalat în anul 1951, a fost începută la mijlocul lunii februarie, după înlăturarea dictaturii comuniste din Cehoslovacia.

Sondaj

Potrivit unui sondaj de opinie realizat de Institutul de studii pentru tineret din Leipzig, aproximativ 40 la sută din cetățenii R.D.G. consideră că unificarea cu R.F.G. se realizează într-un ritm prea rapid. Aproximativ 85 la sută din cei chestionați s-au pronunțat pentru unificare, exprimîndu-și, în același timp, teama față de prețul pe care vor trebui să-l plătească pentru acest pas.

Sfîrșit?

In Algeria situația a devenit explozivă, asemănătoare celei existente în România înainte de revoluție, a afirmat fostul președinte algerian, Ben Bella, care trăiește de nouă ani în exil în Elveția. „Regimul se apropie de sfîrșit. Există o ruptură între președintele Chadli și popor", afirmă Ben Bella, pe care agenția „France Presse" îl descrie drept una dintre marile personalități ale războiului Algeriei, aflate în fruntea statului algerian timp de trei ani, după semnarea acordurilor de la Evian. În opinia lui, Frontul de Eliberare Națională — FLN (organizația revoluționară din timpul războiului, devenită ulterior partid unic în Algeria) nu mai este decît „o cochilie goală". Fostul președinte algerian a mai estimat că este necesar ca Algeria să găsească o soluție democratică în următoarele șase luni, să fie elaborat un program minimal, care să permită organizarea de alegeri libere și pluripartite și formarea unui guvern de uniune națională. Ben Bella a mai spus că se va întoarce în țară atunci cînd situația politică se va clarifica. Răsturnat de la putere de către armată în anul 1965, Ben Bella și-a petrecut 16 ani în închisoare. Anterior, el mai suferise o detenție de șase ani, capturat fiind de francezi după o încercare de deturnare a unui avion.

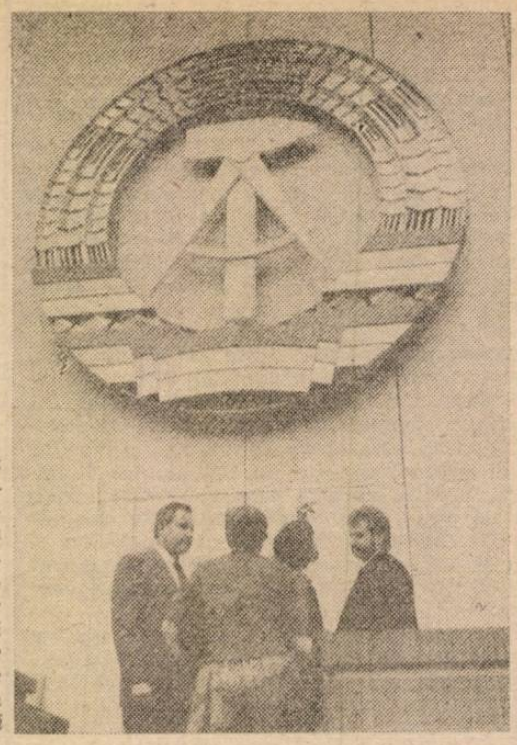

STEMĂ. *Norbert Koch, din partea Partidului Uniunea Socială Germană, a propus, în Parlamentul est-german, o moțiune prin care să fie dată jos stema fostei republici socialiste de pe toate instituțiile publice, inclusiv din incinta Parlamentului*

Emigranți

Ziarul „Yedioth Ahronoth", citînd o oficialitate guvernamentală israeliană, estimează că numărul evreilor sovietici care vor emigra, în acest an, în Israel, va fi de 250 000.

Spionaj

După cum a declarat la Karlsruhe procurorul federal al R.F.G., Kurt Rebman, de la începutul anului au fost emise 24 de mandate de arestare în cazul unor persoane suspectate de a fi desfășurat activități în favoarea serviciilor secrete din Est, față de numai nouă în primul semestru din 1989.

SURPRIZA. *Fostul președinte militar al statului Chile, generalul Augusto Pinochet, a avut surpriza — pare-se, destul de neplăcută pentru el, după cum se observă în această imagine — de a se vedea tratat altfel decît pe vremea cînd conducea, cu puteri dictatoriale, țara. Chemat la Palatul prezidențial de succesorul său, Patricio Aylwin, generalului nu i s-a permis să pătrundă cu automobilul. Obligat să meargă pe jos, pe lîngă un grup de demonstranți care îi strigau „ucigașule" și îl insultau, generalul s-a plîns unui polițist. Augusto Pinochet încă este comandantul forțelor armate chiliene*

TURNEU. *Cunoscutul luptător pentru drepturile negrilor din Africa de Sud, arhiepiscopul Desmond Tutu, laureat al Premiului Nobel pentru Pace, a întreprins o vizită de patru zile în Statele Unite. La Cincinnati, la biserica episcopală, a cîntat împreună cu liderii negri americani*

Opțiune

Polonia preconizează, de la 1 ianuarie 1991, să opteze pentru dolar în schimburile sale comerciale în cadrul CAER, se arată într-un articol publicat de ziarul „Zycie Warszawy". Publicația, care îl citează pe ministrul adjunct al cooperării cu străinătatea, subliniază că, în prezent, au loc negocieri în acest sens, pe de-o parte între Polonia și U.R.S.S. și pe de alta, între Cehoslovacia, Ungaria, R.D.G. și Uniunea Sovietică. Schimburile comerciale între Varșovia și Moscova se vor face în dolari „peste numai trei ani". „Ungaria este gata să aplice această formă de la 1 ianuarie 1991". În schimb, R.D.G. „nu este dispusă să accepte, în prezent, acest sistem, avînd în vedere apropiata unificare germană", se arată în articol.

Poliție

Imensa majoritate a polițiștilor francezi nu au nevoie să fie înarmați, urmînd exemplul colegilor lor britanici, a declarat ministrul de interne al Franței, Pierre Joxe, prezentînd un proiect de reformă a poliției pariziene. Proiectul de reformă, elaborat de Joxe, are drept model poliția londoneză. Din cei 20 000 de polițiști londonezi, numai 4 000 au certificat de a purta arme, iar din aceștia numai 1 000 sînt efectiv înarmați. Declarațiile lui Joxe au suscitat „surpriză și consternare" în rîndul polițiștilor francezi.

Amendament

Parlamentul norvegian (Stortingul) a hotărît modificarea Constituției țării pentru a permite femeilor să urce pe tronul țării (pînă în prezent, doar descendenții de sex masculin aveau dreptul la succesiune). Această posibilitate a fost, însă, dată doar moștenitoarelor născute după anul 1990, ceea ce îi va permite prințului Harald să devină succesor al tatălui său, regele Olav V., acum în vîrstă de 86 de ani. Pentru a șasea oară din anul 1965, socialiștii de stînga au înaintat, cu acest prilej, o propunere vizînd stabilirea în Norvegia a unui sistem republican în locul monarhiei, propunere care nu s-a bucurat decît de sprijinul a 19 deputați din cei 165 ciți numără Stortingul.

Soldați

Pentru prima dată în decurs de 35 de ani, R.P.D. Coreeană a restituit rămășițele pămîntești ale cîtorva soldați americani uciși în timpul războiului din Coreea. Rămășițele a cinci soldați americani au fost predate Statelor Unite în cadrul unei ceremonii desfășurate la Panmunjon. Această acțiune este apreciată ca un gest din partea Coreei de Nord vizînd îmbunătățirea relațiilor cu SUA.

Reduceri

Noul ministru al apărării din Ungaria, Lajos Fur, preconizează reducerea cu peste 30 la sută a efectivelor armatei ungare. Într-un interviu publicat de cotidianul „Magyar Nemzet" ministrul ungar a apreciat că, „pentru moment, nu există un pericol din Vest și nu văd un pericol real nici din Est". Deși Budapesta și-a manifestat clar intenția de a se retrage din Tratatul de la Varșovia, ministrul exclude posibilitatea ca URSS să exercite represalii prin blocarea livrărilor de echipament militar destinate Ungariei. Fur a anunțat, totodată, posibilitatea ca, în viitor, ofițerii unguri să fie formați în țările occidentale, în cadrul unui sistem de securitate general-europeană.

„Downing Street"

În piața Verhalom, nr. 7, din Budapesta, se află în fază avansată de restaurare clădirea care va deveni reședința oficială a primului ministru al Ungariei, după exemplul cunoscutei Downing Street 10 — locuința permanentă a premierului britanic, indiferent de partidul aflat la putere. Renovarea vilei, situată în cartierul unde se aflau casele potentaților de dinainte și de după război, a început în timpul mandatului premierului Miklos Nemeth, care locuia într-un apartament modest, cu o suprafață de 75 metri pătrați, cu totul neîncăpătoare și inadecvată pentru primirea unor oameni politici de primă mărime din străinătate — relatează „Taniug".

Corupție

Mai mult de o mie de polițiști argentinieni au fost reținuți, concediați sau interogați în ultimele 16 luni, sub acuzația de practicare ilegală a torturii și de corupție, numai în regiunea Buenos Aires-ului, informează agenția „Prensa Latina". Dezvăluirea a fost făcută de subsecretarul pentru probleme de securitate, locotenent-colonel Carlos Pombo, care a spus că, în primele patru luni ale acestui an, au fost deferiți justiției sau concediați peste 350 de polițiști sub acuzația de a fi folosit tortura, de a fi furat sau de a fi dat dovadă de corupție.

de MATTY

Fără cuvinte

„Narco-dolari"

Miniștrii de finanțe din 15 țări occidentale membre ale Grupului de acțiune financiară în domeniul reciclării capitalurilor (GAFI) s-au angajat la Paris să pună în aplicare cele 40 de recomandări conținute într-un raport elaborat, în cursul iernii, de experții acestui grup. Fondat cu prilejul reuniunii la nivel înalt a principalelor șapte state occidentale industrializate, în iulie anul trecut, la Paris, GAFI reunește și reprezentanții altor țări, între care și gazdele unor „paradisuri bancare", cum sînt Elveția și Luxemburgul. Miniștrii și-au propus, între altele, să combată „spălarea" narco-dolarilor. În acest sens, între 8 și 10 iunie va avea loc o conferință la care, pe lîngă membrii GAFI, vor participa și 27 de țări din America Latină și Caraibe.

Scandal

Fostul adjunct al ministrului finanțelor din Grecia, Nikos Athanassopoulos, a fost chemat în fața unui tribunal sub învinuirea că ar fi asigurat vînzarea ilegală a unei cantități de porumb către Piața comună din 1986. În calitate de membru al guvernului fostului premier Andreas Papandreu, Nikos Athanassopoulos, este acuzat că ar fi facilitat această fraudă care a lezat interesele Greciei și ale CEE. Agenția „AP" arată că, în cazul în care învinuirile aduse se adeveresc, fostul adjunct al ministrului finanțelor este pasibil de pedeapsă de 10 pînă la 20 ani închisoare.

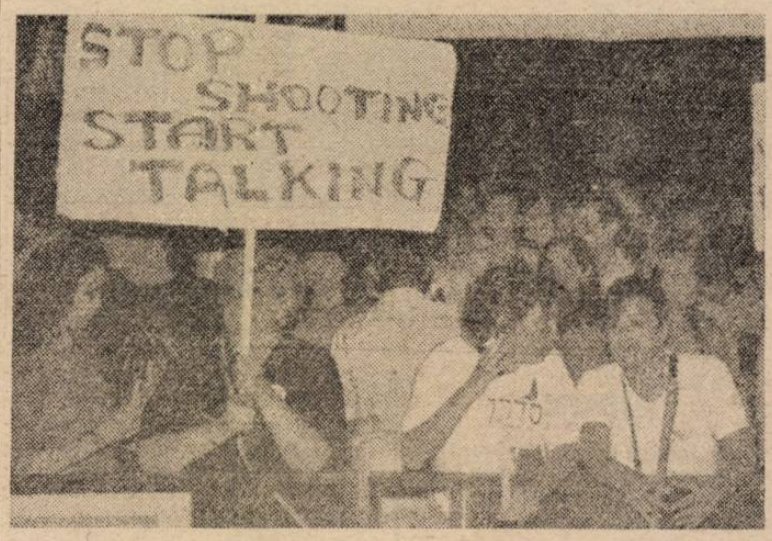

PROTEST. *Mii de membri ai grupurilor de stînga au demonstrat la Tel Aviv împotriva paraliziei guvernului în a combate recentul val de violență din țară. Demonstranții afirmă că principala cauză a violențelor o constituie neinițierea unor negocieri cu palestinienii*

Refugiați

Comitetul Executiv al Înaltului Comisariat O.N.U. pentru Refugiați a adoptat, săptămîna trecută, la Geneva, un buget drastic redus pentru anul în curs, în urma unui consens intervenit între 16 din cele 18 țări donatoare. Acestea nu mai vor să poarte întreaga povară a ajutorului pentru refugiații lumii. În luna martie a.c., înaltul comisar Thorvald Stoltenberg (Norvegia) declarase că situația financiară a acestui organism este „dramatică". Participanții la reuniunea de la Geneva au adoptat și un text prin care solicită o mai bună repartiție a fondurilor și a sarcinilor între Înaltul Comisariat pentru Refugiați și alte agenții ale O.N.U. Potrivit declarațiilor lui Stoltenberg, Înaltul comisariat O.N.U. acordă asistență la 7 milioane refugiați din totalul de 15 milioane existenți în întreaga lume. Numai în ultimele șase luni s-au înregistrat încă 300 000 de refugiați, mai ales în Africa și Asia de Sud-Est.

1000+1

ECHIPĂ. *Şase alpinişti din Statele Unite, China şi Uniunea Sovietică au escaladat, la începutul lunii trecute, Muntele Everest, în cadrul unei expediţii internaţionale a păcii*

Partid

Premierul iugoslav, Ante Markovici, a declarat, într-un interviu acordat agenţiei „Reuter" şi postului de radio BBC, că el şi guvernul său intenţionează să creeze un partid de sine stătător care să participe la alegerile generale libere, ce vor avea loc, după cum se aşteaptă, pînă la sfîrşitul anului. Programul noului partid va fi bazat pe reformele pe care guvernul iugoslav a început să le aplice. „Ideea noastră este să creăm o coaliţie în jurul acestui program, coaliţie care să se prezinte la alegerile pentru parlamentul iugoslav. Întregul guvern sprijină această hotărîre, dar cel mai important este ca ea să întrunească sprijinul poporului", a declarat preşedintele Consiliului Executiv Federal.

Credit

Organizaţia Ţărilor Exportatoare de Petrol (OPEC) a hotărît să acorde un nou împrumut Angolei (în valoare de 3,13 milioane dolari) pentru finanţarea unor proiecte de dezvoltare a agriculturii angoleze. După cum transmite agenţia „France Presse", este cel de-al treilea împrumut acordat de OPEC Angolei.

Atac

Preşedintele irakian, Saddam Hussein, a reafirmat, în cadrul reuniunii arabe la nivel înalt, că Irakul va răspunde cu aceeaşi monedă oricărui atac nuclear sau chimic israelian împotriva unei ţări arabe. „Dacă Israelul atacă, noi vom riposta puternic, iar dacă acesta foloseşte arme de distrugere în masă împotriva naţiunii noastre, noi vom folosi arme de distrugere în masă împotriva lui", a afirmat Saddam Hussein. El a arătat că Statelor Unite le revin o mare responsabilitate pentru practicile şi agresiunile israeliene „în pofida unor contradicţii ocazionale în reacţiile lor la unele evenimente".

TANC *adaptat pentru descărcarea şi tasarea gunoaielor la Mucsony, în nordul Ungariei. Tancul se află în prezent într-o „perioadă de probă", „soarta" sa urmînd să fie decisă în cursul acestei luni*

Turneu

Grecia doreşte să-şi rezolve problemele economice în cadrul „familiei europene" şi să refuze orice ingerinţă din partea Fondului Monetar Internaţional (FMI) — a declarat primul ministru al acestei ţări, Constantin Mitsotakis, în cursul unei dezbateri parlamentare. El a adăugat că turneul pe care l-a întreprins recent prin capitalele ţărilor vest-europene a avut drept scop „să convingă partenerii europeni că Grecia face ceea ce trebuie pentru a-şi redresa situaţia". Mitsotakis a informat că miniştrii economiei şi finanţelor din CEE vor discuta cazul acestei ţări cu ocazia reuniunii din 11 iunie a.c. a Pieţei comune.

Fumat

La Geneva a fost dat publicităţii un raport al Organizaţiei mondiale a Sănătăţii (OMS) referitor la riscurile extrem de mari pe care le comportă fumatul, îndeosebi pentru sănătatea tinerilor şi a copiilor. Băieţii şi fetele, se arată în document, fumează din ce în ce mai mult şi, dacă actualele tendinţe de creştere a tabagismului în rîndul minorilor se vor menţine, circa 150 milioane de copii vor deceda prematur datorită unor maladii provocate de fumat. Tutunul se află la originea a 30 la sută din diferite forme de cancer (90 la sută pentru cancerul gîtului), care, în fiecare an, provoacă moartea prematură a peste trei milioane persoane. Problema este că tabagismul şi bolile legate de el afectează din ce în ce mai mult tineretul. Această situaţie a determinat OMS să plaseze cea de a 31-a zi mondială în care nu se fumează sub deviza „Copilărie şi tinereţe fără tutun".

Petrol

În primele săptămîni ale lunii mai, producţia medie zilnică de petrol a celor 13 state membre ale OPEC a fost de 23,27 milioane barili, peste nivelul de 22,1 milioane barili pe zi convenit anterior. Potrivit datelor publicate de „Middle East Economic Survey", care apare la Nicosia, statele din OPEC nu au rezistat la presiunea cererii, sporind nivelul producţiei zilnice. Publicaţia atribuie această sporire şi creşterii stocurilor de petrol ale Statelor Unite, ceea ce ar reprezenta un petrol pentru menţinerea stabilităţii preţurilor la petrol pe piaţa internaţională.

Viză

Începînd de la 1 iulie, turiştii polonezi vor avea nevoie de viză pentru a intra în Berlinul occidental. Măsura a fost solicitată de către autorităţile locale aliaţilor occidentali (Franţa, Marea Britanie, SUA — responsabile, împreună cu URSS, de Berlin) şi a fost determinată de afluxul polonezilor care vin să vîndă pe piaţa neagră din Berlinul occidental produse subvenţionate din Polonia şi RDG.

Politica S.U.A. faţă de R.S.A.

Preşedintele sud-african Frederik de Klerk, care trebuia să-l întîlnească pe preşedintele american, George Bush, la Washington, la 18 iunie, a anunţat că îşi amînă vizita în S.U.A., pentru o altă dată. Întîlnirea urma să se desfăşoare cu o săptămînă înaintea vizitei lui Nelson Mandela la Washington şi a întrevederii acestuia cu George Bush. Purtătorul de cuvînt al Casei Albe a declarat că Statele Unite n-au făcut nici un fel de presiuni asupra preşedintelui sud-african pentru ca acesta să-şi amîne călătoria. „Sîntem gata să-l primim oricînd doreşte".

În ce priveşte politica americană faţă de Africa de Sud, n-au intervenit modificări în ultimul timp. S.U.A. doresc eliminarea politicii de apartheid şi stabilirea unei Africi de Sud democratice şi nerasiale, prin negocieri paşnice între guvern şi liderii de culoare. Politica S.U.A. faţă de Africa de Sud cuprinde cinci mari principii : opoziţia faţă de apartheid, asistenţă acordată sud-africanilor, contribuţia la eforturile de soluţionare a conflictelor regionale, cooperarea cu alte ţări, inclusiv ale celei din „prima linie", şi obţinerea unui consens bipartid în S.U.A. în problemele sud-africane. Statele Unite au impus şi sancţiuni împotriva Africii de Sud (cele mai cuprinzătoare impuse de vreun partener principal al R.S.A.). Dar actuala Administraţie se opune iniţierii de noi sancţiuni economice, deoarece evoluţia actuală din R.S.A. este apreciată ca pozitivă. Accentul, afirmă Washingtonul, trebuie pus pe încurajarea negocierilor între părţi şi progresul Pretoriei pe drumul normalizării vieţii politice. Întrevederile preconizate, la Washington, cu Nelson Mandela şi cu Frederik de Klerk au în vedere exact aceste idei.

Rubrică realizată de Stelian Ţurlea

Tratatul de la Trianon

George Sofronie

În preambulul la următoarea parte din lucrarea Tratatul de la Trianon, **vom întregi schița biografică a distinsului profesor universitar român.**

Mai întîi, de reținut titlul tezei de doctorat (1926) : Principiul naționalităților în dreptul internațional public, **ca urmare și a unor cursuri de specializare la înalte școli de drept și studii internaționale din Geneva și Paris. Apoi, atracția sa spre activitatea didactică. Absolvent al Liceului „Internat" din Iași, licențiat în litere și în drept la Universitatea ieșeană, George Sofronie a promovat examenul de capacitate pentru profesor secundar în specialitățile istorie și drept, cu media 9,24 (clasat, în 1923, al doilea pe țară) ; de altfel, tînărul dascăl își începe cariera didactică, în 1923, ca profesor de istorie și drept la Liceul „Em. Gojdu" din Oradea. În 1928 a fost chemat în învățămîntul superior, la Facultatea de drept din Oradea, unde a urcat toate ierarhiile universitare : conferențiar, profesor agregat (1931), profesor titular de drept internațional public (1934). Odată cu contopirea Facultății de drept din Oradea cu cea similară a Universității din Cluj, profesorul Sofronie a deținut respectiva catedră la Alma Mater a Daciei Superioare, vreme de 12 ani. În fine, în anul 1946, a fost transferat, prin chemare, la catedra de drept internațional de la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, mai tîrziu Academia de Studii Economice. Profesorul Sofronie a fost decan al Facultății de drept din Cluj (1945—1946), al Facultății de științe comerciale din București (1947—1948). Reforma învățămîntului superior, din 1948, desființînd catedra de drept la noul institut de științe economice și planificare din București (I.S.E.P.), George Sofronie a fost numit director adjunct al Bibliotecii Centrale Universitare din Capitală ; va reveni ca profesor la Academia de Științe Economice odată cu reintroducerea disciplinelor juridice în acest înalt lăcaș de învățămînt.**

O moarte prematură ,la 4 aprilie 1961, la nici 60 de ani împliniți, va pecetlui sfîrșitul unei vieți de dascăl exemplar, iubit și prețuit de către generațiile de studenți.

În plan științific, activitatea profesorului George Sofronie a fost deosebit de laborioasă și fecundă. Citeva din cele peste 80 de valoroase lucrări științifice de specialitate — însumînd circa 9 000 de pagini — au fost distinse cu patru premii ale Academiei Române. George Sofronie a fost și redactorul responsabil al publicației „Revue de Transylvanie", editată de „Centrul de studii și cercetări privitoare la Transilvania" de pe lîngă Universitatea din Cluj — Sibiu. Meritele didactice și științifice i-au fost recunoscute și prin alegerea ca membru al fostei Academii de Științe Morale și Politice, al Institutului Social, al Institutului de Științe Administrative.

În anii 1947—1948, reputatul specialist în dreptul internațional public a fost cooptat membru în „Comisia mixtă româno-maghiară" și în „Comisia pentru aplicarea Tratatului de Pace".

Între ultimele sale lucrări de o deosebită importanță, relevăm pe cea din 1937 — Principiul naționalităților și tratatele de pace din 1919-1920 — **și pe cea din 1940 —** Actele de liberă determinare din 1918, fundament juridic al unității naționale, **din care citățm un fragment, în încheierea prezentării noastre :**

„Unirea din 1918 este expresia, nu a unui act internațoinal susceptibil de modificări sau caducitate, ci a unui principiu juridic **împămîntenit în conștiința juridică a popoarelor, impus ca urmare, ca idee călăuzitoare în opera de nouă reglementare internațională și ale cărei comandamente se puneau atunci cu o** tulburătoare putere. **Unirea din 1918... legitima, atunci, ca și astăzi,** dreptul de revendicare **a statului național de a atrage la sine părți din națiune aflătoare sub regimuri străine, ca și dreptul acestora de a se integra statului lor național".**

Stelian Neagoe

În fine, spre a se da asigurări de pașnică conviețuire și dezvoltare **minorităților** existente pe teritoriile ce trec sub suveranitatea României, aceasta „confirmă, față de Ungaria, angajamentul de a agrea inserarea, într-un tratat încheiat cu Principalele Puterii Aliate și Asociate, a dispozițiilor socotite necesare de către aceste Puteri spre a proteja, în România, interesele locuitorilor ce diferă de majoritatea populației, prin rasă, limbă sau religie, ca și pentru a proteja libertatea tranzitului și un regim echitabil pentru comerțul celorlalte națiuni" [1]. Astfel, Conferința Păcii, în dorința de a realiza o ordine nouă internațională, edificată pe mai multă dreptate, ducea aplicațiunea principiului naționalităților pînă la consecințele sale mai îndepărtate ; adică, acolo unde aplicațiunea principiului — din motive istorice — nu făcea posibilă dispariția în întregime a minorităților, ea imagina un sistem nou de protecțiune a acestor minorități, de garantare a situației lor juridice — evident **individual,** nu ca **colectivități** — față de națiunea dominantă.[2]

De aici ,înscrierea textului citat, angajament pe care România îl onorase deja anterior intrării în vigoare a Tratatului de la Trianon, prin tratatul adițional, de **protecțiune a minorităților,** din 9 decembrie 1919 (pus sub garanția Societății Națiunilor la 30 aug. 1921). De aici și obligația similară impusă Ungariei, prin art. 54—60 din Tratatul de la Trianon [3].

■

Efectul juridic al clauzelor teritoriale, mai sus semnalate, este vădit ; ele proclamă **transferul de suveranitate** de la statul cedant — în speță Ungaria — la statele cesionare. **Renunțînd** „la toate drepturile și titlurile", asupra teritoriilor locuite în majoritate de populații aparținînd altor naționalități, decît cea maghiară, este evident că Ungaria **renunță,** în primul rînd, la **suveranitatea** ei asupra acelor teritorii. Deși, în aceste texte se utilizează formula **de renunțare în favoarea unui stat,** este evident că ea este luată în sensul identic aceluia de **cesiune,** cum de altfel se obișnuiește adeseori în limbajul diplomatic. De asemenea, considerat în totalitatea sa, Tratatul de la Trianon — care, ca orice operă omenească, poate avea și lacune și imperfecțiuni — are o valabilitate juridică deplină, pentru că „dreptul internațional consideră orice tratat drept valabil și operant, de îndată ce a fost consimțit de către reprezentanții legali ai statelor semnatare" [4] și a fost supus ratificării organelor constituționale și a onorat — sub regimul Soc. Nat. — prevederile art. 18 din Pact referitoare la înregistrarea și publicarea prin Secretariatul de la Geneva. Cum toate aceste condițiuni de validitare juridică au fost îndeplinite Tratatul de la Trianon apare deci ca un document de drept internațional, **creator de drepturi și de datorii, conform dispozițiilor sale, după litera și spiritul acestor dispozițiuni.**

Dacă aceasta este situația de drept, adică nu se poate contesta tăria juridică a acestui tratat, dacă apoi el realizează o nouă repartizare teritorială, inspirîndu-se nu din dreptul de cucerire — apanaj al învingătorului în trecut —, nici din considerațiuni de oportunitate politică sau economică, ci dintr-un principiu de drept public, al **naționalităților** [5] cu atît mai mult, el se impune **respectului** Comunității internaționale, în general, și **Părților semnatare,** în special. [6] Pentru că principiul respectării tratatelor **(pacta sunt servanda)** este o regulă fundamentală a dreptului internațional. [7] Fără puterea obligatorie a tratatelor — adevărat imperativ categoric — nu ar putea fi nici drept internațional pozitiv, dat fiind că ele sînt izvorul cel mai bogat al acestei discipline juridice ,nici viață internațională normală, nici pace durabilă în lume. Cum remarcă cu dreptate J. J. Chevallier „ce anarhie funestă ar fi, dacă statele s-ar putea elibera, ele însele, de obligațiile lor, după interesele, capriciile sau pasiunile lor". [8] Nu ar fi, de asemenea, fără respectul datorit tratatelor, nici un progres în tendința continuă a statelor către idealul de justiție și de fraternitate, pe care-l reclamă popoarele, pentru că tratatele, mai ales, stabilesc și fixează jurisprudența internațională, ele permit să se aprecieze înceata și laborioasa evoluție a ideilor și a principiilor. [9] [...]

Dar dacă acest adevăr a fost recunoscut întotdeauna, principiul respectării tratatelor se impune astăzi cu atît mai mult ; pentru că orice organizare politică și internațională a lumii este în funcție de puterea obligatorie a tratatelor. „Cu cît va fi mai mare acest respect, cu cît va fi mai riguroasă observarea convențiilor internaționale, cu atît mai mult se va întinde domeniul dreptului și se va dezvolta viața normală în comunitatea statelor" (P. Fiore). Astfel că însăși misiunea Societății Națiunilor — al cărei Pact urmărește tocmai organizarea noii comunități internaționale — s-ar găsi grav împiedicată, prin orice atingere sau chiar slăbire a respectului față de tratatele astăzi în vigoare. De unde observația că acele state care ar ignora aceste adevăruri, ducînd campanie contra ultimelor tratate de pace, prin însuși acest fapt, **se pun în situația de a fi considerate ca inamici, nu numai ai statelor interesate la respectarea acestor Tratate, ci ai întregii Comunități internaționale, ale cărei supreme interese și aspirații le disprețuiesc sau nu le înțeleg.**

■

De fapt, o astfel de campanie există contra Tratatelor de pace din 1919/20 și ea constituie una dintre piedicile cele mai importante în calea consolidării **securității** și a realizării reducerii și **limitării armamentelor,** a soluționării crizei economice generale, și a stabilizării politice. Ea paralizează, deci, soluționarea celor mai imediate interese ale Comunității internaționale.

Cunoscută sub denumirea **de acțiunea revizionistă,** această campanie contrarie ordinii internaționale este cultivată, în general, de statele învinse în războiul mondial, ca și de acele state ce se consideră ca **nesatisfăcute** prin dispozițiile tratatelor, sau sînt în căutarea **de zone de influență.** Dar acolo unde această acțiune a luat proporțiile cele mai mari este desigur în Ungaria, și ea este îndreptată contra Tratatului de la Trianon. [10] Prin tribulațiile oamenilor ei politici, prin politica-i de nerespectare a tratatelor, prin educația ce dă tinerimii, în fine prin propaganda-i susținută, Ungaria a transformat această acțiune într-un factor de continui agitații și de provocare războinică chiar, care contravine atît idealurilor de astăzi ale omenirii civilizate, cît și necesităților imediate ale Europei.

Acțiunea revizionistă este mai ales primejdioasă pentru dăinuirea păcii națiunilor, atunci cînd ea vizează atingerea **clauzelor teritoriale** din tratate, în baza cărora statele nou create sau întregite și-au văzut realizat ceea ce se numește **politica idealului național.** Și acțiunea revizionistă, cultivată de Ungaria, are eminamente un **caracter teritorial,** ea urmărește adică, printr-o nouă nedreptățire a statelor succesorale, să le răpească teritoriile ce aparținuseră în trecut Coroanei Sf. Ștefan, prin continuitatea politicii de violență și prin nerespectarea angajamentelor primordiale cu națiunile conlocuitoare ; și să refacă astfel o Ungarie eterogenă, contrarie ideilor călăuzitoare astăzi în Comunitatea internațională. Dar procedînd astfel, propovăduitorii acestei acțiuni ignorează adevărul că **„națiunile eliberate nu mai pot trăi în robie"** (N. Iorga).

Vom remarca, apoi, că pivotul acestei propagande revizioniste maghiare îl formează ideea recuperării de către Ungaria a Transilvaniei, provincie unită cu România prin actul liber consimțit de la Alba Iulia din 18 noiembrie/1 decembrie 1918. Și, pe măsură ce acțiunea revizionistă s-a accentuat, pretențiile maghiare au sporit. Astfel, de unde, la început ea urmărește obiectivul revizuirii liniei de frontieră, în regiunea **graniței limbilor,** pe care ungurii și Rothermere ar dori-o împinsă

îndărătul orașelor : Satu Mare, Oradea, Arad, Timișoara, mai tîrziu revizioniștii formulează ideea **culoarului**, ce ar permite, în lipsa unei continuități teritoriale, readucerea sub suveranitatea maghiară a regiunilor secuiești, pentru ca, mai recent, să vorbească chiar de o reanexare a Transilvaniei, cu excepția doar a unei regiuni restrînse în vechea Țară - a Bîrsei.

Explicația acestor pretenții, pe cît de exorbitante, pe atît de neîntemeiate, trebuie căutată desigur și în sprijinul acordat propagandiștilor maghiari și rothermeriști din partea unor oameni politici străini, insuficient sau tendențios informați, cît și în lipsa de reacțiune, pe aceleași căi propagandistice și de metodică informare a opiniei publice mondiale, din partea statelor amenințate cu revizuirea — în speță a statului român — care, **conștiente de tăria drepturilor lor, au neglijat fixarea unei atitudini categorice față de dezvoltarea acțiunii revizioniste.**

[. . . . .]

Este acum locul să vedem dacă **fundamentul juridic** al acțiunii revizioniste maghiare — aceasta interesîndu-ne mai mult — este el mai rezistent la o cercetare obiectivă, dacă argumentele invocate corespund adevărului științific.

Vom remarca că, în ultima analiză, argumentele pe care se edifică teza revizionistă maghiară — privite prin prisma **dreptului** — abstracție făcînd, adică, de acele de ordin geografic, etnografic sau politic — sînt în număr de **trei.** Astfel se contestă tăria juridică a Tratatului de la Trianon, pentru că : a) el nu e just, ca unul ce nu se inspiră din **ideea de dreptate**, ci din **ideea de pedeapsă ;** b) el încalcă și principiile wilsoniene, întrucît a ignorat voința populațiilor din teritoriile desprinse de Ungaria. Aceste populații au fost trecute sub altă suveranitate, fără nici un fel de consultare prealabilă, și, ceea ce este mai grav, chiar contra dorinței lor manifeste ; c) în fine, Tratatul de la Trianon contravine și conceptului de solidaritate economică a Europei Centrale. El distruge unitatea economică anterioară, promovînd criza economică și amenințînd existența materială a Ungariei, și așa, ca stat, redus teritorialicește.

În consecință, acest Tratat de la Trianon, împărțitor al vechii Ungarii, ar fi unul dintre acele tratate care nu sînt **creatoare de drept** și pe care prof. Redslob le numește tratate de formă. De aici ar urma justificarea revizuirii lui.[11]).

Dar, cum noi contestăm fundamentul juridic al acțiunii revizioniste maghiare și afirmăm perfecta valabilitate juridică a Tratatului de la Trianon, în ale cărui clauze teritoriale vedem un element de progres în dezvoltarea principiilor de drept internațional, se impune să analizăm dacă se pot admite argumentele invocate de teza maghiară, în convingerea că, astfel, vom dovedi netemeinicia lor.

a) Într-adevăr, s-ar putea admite că la baza Tratatului de la Trianon ar fi **ideea de pedeapsă** și nu **conceptul de justiție ?** În sprijinul acestei afirmații, autorii maghiari invocă art. 161 din tratat, care — mutatum mutandis — este analogul art. 231 din Trat. de la Versailles. Prin acest text se impune Ungariei recunoașterea că **„Ungaria și Aliații săi sînt responsabili, pentru a le fi cauzat, de pierderile și daunele suferite de către guvernele Aliate și Asociate și de naționalii lor, ca consecință a războiului, care le-a fost impus prin agresiunea Austro-Ungariei și a Aliaților ei".** Or, adaugă ei, din această clauză injustă, pentru că Ungaria ar fi fost contra declarării războiului, — cum o dovedește și atitudinea contelui Tisza, primul ministru maghiar, în Consiliul de Miniștri din Viena de la 7 și 19 iulie 1914, și rapoartele aceluiași către împăratul Austro-Ungariei din 1 și 14 iulie 1914 — s-au tras consecințele, care explică duritatea clauzelor Tratatului de la Trianon. [12])

Eroare capitală, pentru că, cu toate discuțiile contradictorii ce se duc încă asupra problemei responsabilității în declararea războiului mondial, art. 231 din Trat. de la Trianon, nu a fost inspirat din **ideea de penalitate.** Înscris la începutul părții a VIII-a a Tratatului, privitoare la **reparațiuni,** el s-a inspirat din principiul **responsabilității civile,** izvorît din greșeala comisă și din daunele ce au rezultat, astfel cum proclamă art. 1382-84 din Codul civil francez, art. 249 și 723 din Codul civil german, și în general legislațiile moderne. În consecință, acest text impune Germaniei și Aliaților ei, deci și Ungariei, obligația **reparării legale** a pierderilor și daunelor cauzate, prin faptul agresiunii lor. Iar că inițiativa agresiunii în deschiderea ostilităților le revine, cu toate obiecțiile ce ei aduc, este „un fapt pozitiv și de denegat. O subliniază memorandumul Lansing și a fost recunoscută de către negociatorii germani și ai armistițiului" [13]).

Aceasta fiind situația, este evident că explicarea desmembrării teritoriale a Ungariei trebuie căutată nu **în ideea de pedeapsă,** ci în acel principiu de drept public al **naționalităților,** concretizat și în clauzele teritoriale ale Tratatului de la Trianon. [14]). Pentru că acest principiu, devenit **fundamental** în doctrina nouă a dreptului internațional, recunoaște **națiunilor** divizate între mai multe suveranități, un drept **imprescriptibil** de a se alipi statului în care o aceeași națiune este dominantă, iar acestui stat un **drept de revendicare,** acela de a atrage la sine părțile divizate ale națiunii respective (P. Fauchille). Desăvîrșirea **unității naționale** apare, astfel, — reamintind o formulă a școlii naționaliste italiene de la jumătatea sec. XIX-lea — **„o poruncă imperioasă** căreia nimic nu-i poate rezista, pentru că ea se confundă cu însuși conceptul de justiție internațională" (Carnazza — Amari).

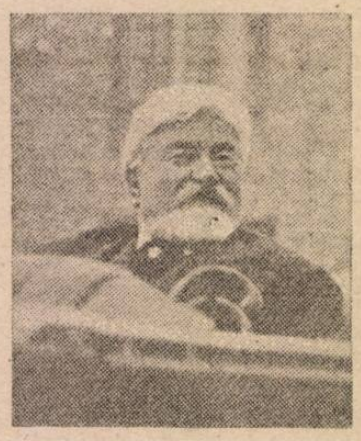

Din partea României au semnat Tratatul de la Trianon, dr. I. Cantacuzino (stînga) *și Nicolae Titulescu*

De aceea noi vedem și în Tratatul de la Trianon — prin felul cum consacră noua fizionomie teritorială a Europei Centrale — dominarea acelorași principii de drept, imperiului cărora nu ar fi putut să scape, chiar de ar fi voit, autorii acestui tratat. [15])

b) Revizioniștii maghiari susțin, mai departe, — spre justificarea tezei lor — că cesiunile teritoriale, determinate prin Tratatul de la Trianon, s-au făcut cu încălcarea principiilor wilsoniene, cu încălcarea în special a dreptului popoarelor de a dispune de soarta lor. Ei găsesc că declarația președintelui Wilson, de la Conferința Păcii : **„trebuie să facem pacea după principiile fixate și acceptate, sau să nu o facem de loc"** [16]) a fost ignorată în cazul Tratatului de la Trianon. Ei adaugă că popoarele nu au dorit desfacerea de Ungaria, cum ar dovedi-o diferitele declarațiuni de fidelitate ale fruntașilor politici și ai capilor bisericilor — reprezentanți legitimi ai națiunilor supuse — produse în timpul războiului mondial. În această ordine de idei, ei consideră, ca instrumente de justificare a acestei teze, și unele declarații ale fruntașilor partidului național român, din Transilvania. [17])

Dar nici aceste argumente nu rezistă unei cercetări obiective și științifice. Într-adevăr, ideea de autodeterminare a popoarelor este un corolar al principiului naționalităților ; ea este bazată pe conceptul de suveranitate populară, de care este inseparabilă. În consecință, în regulă generală, aplicarea principiului naționalităților recomandă distribuirea teritoriilor, ținîndu-se seamă de **voința** locuitorilor ; care ar deveni astfel un element necesar valabilității tratatelor, ce consacră cesiuni teritoriale. „Popoarele și provinciile nu trebuie împărțite între guverne, ca turmele de animale sau ca piesele unei table de șah", spunea președintele Wilson [18]). Această **voință** poate fi **îndoielnică** sau poate să fie **indiscutabilă,** manifestată în diferite moduri, în trecut sau în prezent. În prima ipoteză, dreptul internațional **recomandă** practica **plebiscitului,** instituție menită de a reda expresiunea voinței colective ; pe care, din contra, nu o recomandă cînd această **voință** este **clară** și **cunoscută,** cînd adică nu există îndoială asupra ei. Într-adevăr, „plebiscitul nu prezintă alt interes, decît de a fi afirmarea sentimentului național. El este deci inutil, cînd acest sentiment nu este îndoielnic" (Louis Le Fur). Utilitatea acestei distincții este importantă ; ea rezidă în faptul că practica plebiscitului este plină de inconveniente dacă este generalizată : „...Plebiscitul nu ar putea fi valabil, decît dacă este practicat cu o întreagă bună credință. Un plebiscit organizat sub controlul unui stat învins, zbuciumat încă de înfrîngerea sa, nu poate inspira nici o încredere. Un plebiscit într-o țară, în care o parte importantă din populația de origine a fost expulzată, sau constrînsă la emigrare, ar fi un plebiscit mincinos. Mincinos de asemeni plebiscitul practicat într-o țară, în care statul cuceritor ar fi adus o parte considerabilă din propriii săi naționali.

Ceea ce trebuie desprins este deci adevărata voință, nefalsificată, a populațiilor. **Or această voință nu se exprimă decît foarte imperfect într-un vot emis la o zi fixă și în care întîmplarea sau abilitățile administrative vor juca totdeauna un mare rol. Ea se exprimă mult mai bine în plebiscitul de toate zilele, pe care-l constituie manifestările multiple, reacțiunile quasi-instinctive ale sufletului popular, rezistențele sale, simpatiile sale, atașamentul de simbolurile sale, de limba, de religia sa, totdeauna de amintirile sale** [19]).

Ținînd seama de recomandările doctrinare [20]), ca și de adevărurile de mai sus, că adică generalizarea plebiscitului este susceptibilă de grave inconveniente, Conferința Păcii din 1919 a înscris, în tratatele de pace, recurgerea la plebiscit, cînd **voința** populațiilor apărea ca îndoielnică, recunoscînd însă **plebiscitul de toate zilele,** ca manifestînd o voință de tot clară, cînd era cazul.

Astfel s-a înscris consultarea pe cale plebiscitară a populațiilor, în Tratatul de la Versailles, pentru Eupen-Malmedy Sarre, Silezia de Sus, Prusia Orientală și Occidentală, Slesvig [21]) sau în Tratatul de la Sèvres, pentru Curdistan, Smirna și hinterlandul ionian (prevederi omise însă în ulteriorul Tratat de la Lausanne) sau în Trat. de la St. Germain, pentru Klagenfurt [22]). Dacă în Trat. de la Trianon nu întîlnim astfel de stipulații [23]) este tocmai pentru că autorii acestui Tratat le-au considerat ca inutile, ca fiind susceptibile de a provoca noi agitații într-un mediu cu numeroase naționalități. Pe de altă parte cunoașterea istoriei naționalităților din Austro-Ungaria, ca și documentele prezentate Conferinței de Pace, erau destul de elocvente spre a determina formarea convingerei ei. Să adăugăm, de asemeni, că deschiderea Conferinței de Pace găsea chestiunea soluționată în fapt, că „diferitele naționalități ale Imperiului ce expia își constituiseră în mod spontan guverne proprii, în ultimele săptămîni ale războiului, și distruseră fără respect sau menajare tradiții seculare (Ch. Seymour). De aceea ei au respins injoncțiunile delegației ungare la Conferința de Pace, care, contînd pe haosul din Monarhia habsburgică din 1918—19, credea că prac-

tica plebiscitară le-ar putea salva unele teritorii, făcînd mai puțin dureroasă amputarea Ungariei, cea cu multe naționalități [24]).

Dar procedînd astfel, departe de a încălca ideea de autodeterminare, autorii Tratatului de la Trianon înțelegeau să o desprindă, nu dintr-un vot de circumstanță [25]), **ci dintr-o îndelungată manifestare a voinței populațiilor, care, prin transferul de suveranitate, erau chemate să se alipească statelor lor naționale** [26]).

Într-adevăr, referindu-ne la cazul românilor din Ardeal și Ungaria, cine ar putea pune la îndoială **voința** lor de a se integra statului român, cînd, în întreaga istorie a acestei părți din națiunea română, nu există manifestare conștientă care să nu tindă către acest țel ? Cînd atîtea jertfe s-au făcut, în timpul războiului mondial, pentru acest ideal, și cînd la finele războiului sub presiunea **voinței** colective naționale, fruntașii politici, exponenți ai poporului român din Ardeal, declară rupte legăturile cu Ungaria și proclamă alipirea la statul român ?

Iar cît privește ideea de plebiscit, Adunarea de la Alba-Iulia din 1 Dec. 1918 — anterioară semnării Tratatului de la Trianon — nu este cel mai grandios și elocvent plebiscit concretizare vie a conceptului de autodeterminare ? Și nu tot ca o voință elocventă de a se alipi statului român, trebuie interpretat entuziasmul cu care au fost primite, în Transilvania, trupele române ? [27]) [...].

În fine tot atît de precară și interesată apare și afirmația invocată în sprijinul tezei revizioniste maghiare, că împărțirea Ungariei înseamnă distrugerea economică a Europei Centrale și a ei însăși, și în consecință o permanentizare a crizei economice. Această teză, pusă în circulație în special în ultimii ani, spre a produce impresie asupra repetatelor Conferințe internaționale, convocate în scopul ameliorării situației economice a Europei, este, incontestabil, și superficială, și unilaterală. Pentru că originea crizei economice trebuie căutată nu în transformările teritoriale ale Europei — de fapt, cel mai fericit rezultat al războiului —, ci în considerabilul dezechilibru economic, produs prin războiul mondial, adevăratul **război hiperbolic, război de uzură** (Gulgliemo Ferrero), în urma consumării atîtor bunuri materiale și atîtor vieți omenești productive [28]) ; dezechilibru care cere, pe lîngă continui și coordonate sforțări, și un timp mai îndelungat, spre a fi reparat. De aci și caracterul **universal** al acestei crize economice, de care sufăr deopotrivă și statele micșorate teritorialicește, ca și acele beneficiare ale clauzelor teritoriale. Iar cît privește Ungaria, trebuie să adăugăm că situația ei economică rea se datorește desigur și stării generale, dar în bună parte și imenselor cheltuieli făcute pentru susținerea acestei propagande revizioniste — lipsită de orice temei de drept —, în dauna refacerii ei materiale. [...]

■

Am analizat, astfel, ceea ce, cu **pretenții științifice** se invocă de către **acționiștii revizioniști** contra Tratatului de la Trianon, tratat **eliberator de naționalități.** Am văzut netemeinicia argumentelor prezentate, condamnate de însăși doctrina dreptului internațional.

De aceea, în lumina acestui adevăr, se poate cu dreptate susține că revizionismul, în genere, revizionismul maghiar în special, departe de a servi scopurile păcii internaționale — pe care de formă le invocă —, este un instrument de provocare războinică, **„căreia însă Europa, conștientă de interesele sale, dominată de nevoia păcii, nu-i va cădea în cursă"** [29]). Într-adevăr, „a încerca astăzi a revizui Tratatul de la Trianon și a restitui zece milioane de cetățeni care nu sînt unguri și care au aversiune pentru maghiari și pentru regimul lor feudal (singurul care există încă în lume), **aceasta înseamnă a lucra contra ideii de pace".** (Prof. Labat). Iar a pune la ordinea de zi problema revizuirii înseamnă a „deschide calea cea mai sigură către un alt război, mai teribil, ale cărui consecințe ar putea fi resimțite foarte departe, ducînd la multiple și neașteptate rezultate... ; astfel, orice încercare de revizuire a Tratatului de la Trianon înseamnă dezastru, moarte și condamnare" (J.L. Garwin).

Noul statut teritorial al Europei Centrale apare tocmai ca o garanție a acestei păci internaționale, ca unul ce se bazează pe satisfacerea revendicărilor naționale, adică pe statele naționale.

De aci justificarea existenței Micii Înțelegeri și rolul important pe care ea îl are în menținerea integrală a actualului statut teritorial și prin aceasta în respectarea Tratatului de la Trianon și a celorlalte tratate de pace. De aci și misiunea istorică pe care o are statul român, întregit în dauna Ungariei, în urma aplicării principiului naționalităților, prin unirea cu provinciile românești, locuite de populație românească, în mare majoritate [30]). Misiune istorică care este aceea de a crea „civilizația unitară pentru toți Românii" (N. Iorga), dar care se completează cu misiunea statului român, de apărător și păstrător al actualei **ordini internaționale,** ca una ce este bazată pe mai multă echitate, și este mai conformă cu ideea de justiție internațională.

---

[1]) Art. 47 par. I. În același articol (par. II și III) se mai prevede că „la proportion et la nature des charges financières de la Hongrie, que la Roumanie aura a supporter en raison du territoire placé sous sa souveraineté, seront fixées conformément à l'article 186 (Partie IX. Clauses Financières) du présent Traité. Des conventions ultérieures régleront toutes questions qui ne seraient pas réglés par le présent Traité et que pourrait faire naitre la cession du dit territoire".

[2]) Pentru studiul Tratatelor Minorităților, vezi : G. Sofronie. Protecțiunea minorităților sub regimul Societății Națiunilor. Oradea 1930 (premiată de Academia Română).

[3]) Partea III.

[4]) A. de Lapradelle et Niboet. Rèpertoire de Droit International, (Sect. II, 10 : „Annexion, cession et de demembrement de territories").

[5]) Care în aplicarea sa practică, produce consecințele de drept, următoare : „a) o naționalitate divizată între mai multe state posedă dreptul imprescriptibil de a se separa de statele cărora ea aparține, și de a se reuni într-un stat național ; b) statul în care se găsește partea principală a unei naționalități are, printr-un fel de drept de revendicare, dreptul de a atrage la sine celelalte părți, care trebuiesc să răspundă la apelul său..." (P. Fauchille. Traité de Droit International Public. Paris 1922 t. I. partea I. p. 216.)

[6]) Vezi : Yves de la Brière. Les diverses conceptions philosophiques du Traité de Paix, consacrant la victoire du bon Droit. (Comunication à l'Académie des Sciences Morales et Politiques ; séance du 24 avril 1926.)

[7]) După părerea unor autori, ca P. Heilborn, De Louter, ea este de origine cutumieră. V. Helborn, Les Sources du Droit International. (Rec. des Cours de l'Acad. de la Haye a. 1926. t. I. p. 5 și urm.)

[8]) J. J. Chevallier, Sainte Aliance et Société des Nations. (RDI a 1927 No 1 pag. 33).

[9]) Vezi : Miloche M. Radoievitch. La Révision des Traités et le Pacte de la Société des Nations. Paris 1930 pag. 12 și urm.

[10]) În această ordine de idei, să amintim cîteva, din seria repetatelor dificultăți provocate de Ungaria, în ceea ce privește aplicarea Tratatului de la Trianon și grăbirea revizuirii sale. a) Prima încercare a exregelui Carol IV de a ajunge la tronul Ungariei ; b) Afacerea Burgenlandului ; c) A doua tentativă a exregelui Carol IV ; d) Acțiunea Rothermeristă ; e) Afacerea optanților unguri : f) Afacerea mitralierelor de la St. Gothard. etc. — (vezi analiza lor în : Emil Hașaș. La Révision du Traité de Trianon et les dificultés suscitées par la Hongrie en ce qui concerne son aplication. Paris 1928.)

[11]) Vezi : Antal Ullein. La nature juridique des clauses territoriales du Traité de Trianon. Paris 1929, pg. 35 și urm.

[12]) Vezi : Antal Ullein, loct. cit. pg. 148—153. Dar referitor la atitudinea contelui Tisza, opinia contrarie este dominantă. Astfel Take Ionescu, cu vastele lui informații, nu ezita de a afirma : „Le Comte Tisza..., c'est lui qui est l'auteur principal du déclenchement de la guerre. C'est Tisza qui a provoqué le carnage universel. Il a payé de sa vie la crime qu'il a comis. Le chatiment ayant été complet, l'acte d'accusation est clos". (Souvernirs. Paris 1919 pag. 141).

[13]) C. Bloch et P. Renouvin, L'article 231 du Traité de Versailles. Sa genèse et sa signification (Revue d'Histoire de la Guerre Mondiale. No. 1 1932, p. 16).

[14]) Concordanța clauzelor teritoriale ale Trat. de la Trianon cu ideea de justiție o accentuează și celebra scrisoare Millerand din 6 Mai 1920 — pe care revizioniștii maghiari încearcă a o răstălmăci — cînd ea afirmă : „...nu fără mature chibzuințe Puterile Aliate și Asociate au luat deciziunea de a nu modifica asupra nici unui punct clauzele teritoriale din tratatele de pace... Studiul pe care ele l-au făcut au confirmat de altfel concluziunile la care Puterile Aliate și Asociate fuseseră conduse mai înainte de către examinarea documentelor de orice natură care pot fi invocate în sprijinul tezei ungare ; pe baza acestor concluziuni au fost trasate frontierele descrise în condițiile de pace care au fost remise". Și puterile Aliate și Asóciate au determinat frontierele credincioase spiritului din care ele s-au inspirat, după scrisoarea Millerand, adică principiului naționalităților.

[15]) Ceea ce accentua președintele Poincaré la începerea lucrărilor Conferinței de Pace: „Le Temps n'est plus où les diplomats pouvaient se réunir pour refaire d'autorité dans un coin de table la carte des Empires. Și vous avez a remanier la carte du monde, c'est au nom des peuples et à la condition de traduire fidèlement leur pensée, de respecter le droit des nations, petites et grandes, à disposer d'elles-mêmes" (Discours prononcé à l'ouverture de la Conference de la Paix, le 18 Janvier 1919. In „Messages et Discours. Blond et Gay. Paris 1920).

[16]) Vezi : Ray Standard Baker. Wilson. Documents personnels et inédits. (Ed. fr. Louis Paul Alaux) Paris 1924 p. 245 și urm.

[17]) Vezi : Antal Ullein, loc. cit. pg. 69 și urm.

[18]) În ședința din 11 februarie 1918 a Congresului american.

[19]) „La théorie plébiscitaire est condamné par la majeure partie des auteurs. Elle n'est pas et il ne semble pas qu'elle puisse jamais être consacrée par le Droit International" (Dr. M. Gonsiorowski. Société des Nations et Problème de la Paix. Paris 1927, t. III. pag. 36).

[20]) Trat. de la Versailles, art. 34, 49, 88, 94 și urm., 109 și urm.

[21]) Trat. de la St. Germain, art. 49—50.

[22]) Pentru Burgenland, regiune disputată între Austria și Ungaria, aceasta a cerut plebiscit (nota din 26 ianuarie 1920) ; în cele din urmă prin Protocolul de la Veneția din 13 oct. 1921, un astfel de plebiscit s-a și acordat pentru Oedenburg (Sopron) și împrejurimile sale.

[23]) Vezi : Les Négociations de la paix hongroise. Budapest 1920 f.l. pg. 31—32.

[24]) Cu deosebire primejdios într-o țară învinsă. Vezi de ex. Martens : „Consulter les populations d'un pays vaincu serait mettre leur patriotisme à une preuve d'ou résulterait, le plus généralement, la continuation de la guerre et une exaspération du régime de la force". (Traité de Droit Intern. Ed. Léo Tome I.p. 472).

[25]) Vezi lucrarea noastră : Principiul Naționalităților în Dreptul internațional. (An. Acad. Rom. Nem. Sect. Ist.) a. 1929, pg. 90 și urm.

[26]) Argument invocat spre a se justifica lipsa plebiscitului în Alsacia-Lorena : „Il n'y a pas eu de plébiscite en Alsace-Lorraine en 1918 ? Quelle preuve plus sure de sa volonté pouvait-on avoir, en effet, que l'accueil fait à nos troupes à leur arrivée et avant même le départ complet des Allemands ?" (Louis Le Fur. Races, Nationalités, Etats .Paris 1922 pg. 80). În același sens : Emile Hașaș (loc. cit. pf. 73). „...Le plébiscite, en Transylvanie, a été fait le jour de l'entrée des troupes roumaines, par l'accueil enthousiaste réservé par la population, qui, sans distinction de nationalité, les a reçues comme des sauveurs et des libérateurs, qui on établi, au lieu du régime de la terreur de Bela Kun, le régne du droit, de l'égalité et de la securité".

[27]) Din bogata bibliografie a chestiunii, vezi : Albert Demangeon. Le Déclin de l'Europe. Paris 1920 ; François Lelaisi. Les deux Europes. Paris 1929, etc.

[28]) Gulgliemo Ferrero. La fin des aventures (Guerre et paix). Paris 1931. pg. 212.

[29]) „Le principe des nationalités forme donc le coté solide du réglement. A la place du système à demi-féodal des Habsbourg, reste attardé d'un passé aboli, imposant les lois de minorités hostiles à des majorités assujetties, le pouvoir politique se trouve être désormais attribué, selon le désir des gouvernés..." (Charles Seymour. La fin d'un Empire : Les débris de l'Autriche-Hongrie. In „Ce qui se passa réellment à Paris en 1918—19" pg. 95).

[30]) Nici o propagandă nu va putea desminți vreodată acest fapt evident, că elementul român este cel mai important numericește, cel mai unitar etnograficește, cel mai apt, în fine, prin calitățile sale, să mențină ordine în această parte a Europei" (Iuliu Maniu. Declarație relativă la Transilvania. „Viitorul" din 26 noiembrie 1918).

Să amintim încă, că autorii maghiari înșiși ca Dr. Schmidt Tibold (în : „Az oláhok födrajzi elterjedse". Budapest 1917) afirmă că : „În țara noastră (Ungaria), numărul Românilor este de 2 949 000 locuitori, și, lucru curios, mare parte dintre Români trăiește nu în Transilvania propriu zisă, ci în departamentele vecine Transilvaniei... În Transilvania, numărul lor sporește mereu în urma emigrării Ungurilor și a diminuării numărului de nașteri la sași".

Procentul de români, față de celelalte naționalități în Ardeal și Banat, este 64,76% ; adică într-o populație de 4 588 466 suflete, aparțin națiunii române 2 951 856 suflete.

Coppa del Mondo — Italia '90

Reprezentativa noastră, una din participantele la turneul final din Italia

■ PRONOSTICURI. **Josef Venglos,** antrenorul echipei Cehoslovaciei ; finala : între Italia și R.F.G. ; locurile 3—4 : Brazilia sau Olanda. **Sebastiao Lazaroni** (antrenorul Braziliei) : vom forța cîștigarea celui de-al patrulea titlu ; celelalte locuri nu prea contează. **Vialli** (atacant italian) : primele trei — Italia, Brazilia, Suedia ; **Platini** (antrenorul echipei Franței, necalificată) : Olanda, Italia, R.F.G.

Sondaj : 104 ziariști sportivi din 103 țări au răspuns unei anchete realizate de „Guerin Sportivo", săptămînal italian, ce apare la Milano. La prima întrebare **(podiumul la „Coppa del Mondo"),** 39 la sută au indicat Italia ; 35 la sută — Brazilia ; 13 la sută — Olanda și 7 la sută — R.F.G. (pariorii dau : 3—1 șanse Italiei ; 4—1 Braziliei și Olandei). La întrebarea a doua **(golgeterul) :** Van Basten (Olanda) a primit 50 la sută din voturi ; Careca (Brazilia) — 16,34 la sută, Romario (Brazilia) — 9,61 la sută ,iar Maradona — doar 4,80 la sută. La a treia întrebare **(formația surpriză)** a fost indicată „Camerunul !

■ **Nr. 10.** Îl vor purta, ca de obicei, în echipele lor de club și în națională (deși la CM, numerotarea jucătorilor, de regulă în ordine alfabetică, se face de la 1 la 22) : Hagi, Maradona (Argentina), Gullit (Olanda), Matthaus (R.F.G.), Stojkovici (Iugoslavia).

■ **T.V.** Peste 100 de țări, între care și România (după mai mulți ani), transmit în direct „Coppa del Mondo" și se estimează că aproximativ 26 miliarde telespectatori vor urmări cele 52 partide (în direct, în reluare sau rezumate). Turneul din Mexic, din 1986, a fost privit, la TV, de 13,5 miliarde persoane. Acum, cel mai mare număr de telespectatori se pare că va fi în S.U.A. (viitoarea gazdă a „C.M.") ; în Africa, el va fi de două ori mai mare decît în urmă cu patru ani, iar în Asia — de cinci ori !

■ **26 mai, ora 18.** Stadio Olimpico, Roma. Papa Ioan Paul al II-lea sfințește cunoscuta arenă romană, complet renovată. Asistă 80 000 spectatori, premierul Giulio Andreotti și Joao Havelange ,președintele FIFA. Are loc un spectacol care durează două ore.

■ **Veterani :** Shilton (41 ani), portarul Angliei ; Milla (38 ani, atacant), Camerun, inclus în lot printr-o decizie ministerială ; **Mezini :** Răducioiu (20 ani), atacant central, România ; Henderson (S.U.A.), mijlocaș, tot 20 de ani.

■ Bobby Moore, căpitanul Angliei, căruia i s-a înmînat, în 1966, cupa „Jules Rimet" de către regina Elisabeth a Marii Britanii, după ce echipa sa a cîștigat titlul în acel an, declară : „După haosul care a «guvernat» tragerea la sorți (a grupelor, n.n.) a turneului final (Coppa del Mondo), trebuie să ne întrebăm dacă Italia va putea, sau va ști, să țină sub control situația la «ora H» în iunie-iulie 1990". Antonio Matarese (președintele Federației italiene de fotbal) s-a întîlnit, la Roma, cu Colin Moynihan, ministrul sporturilor din Anglia, spre a rediscuta problema suporterilor. Amintirea lui Heysel și „urmele" lăsate atunci de huliganii englezi au devenit, cu timpul, tot mai grele.

■ Columbia. Dacă se vor califica în optimile de finală, jucătorii columbieni vor putea fi vizitați, în Italia, de soțiile, logodnicele sau iubitele lor. Dacă nu, nu.

■ „Cupa FIFA", care a succedat celei numite „Jules Rimet" (atribuită Braziliei în 1970, după ce aceasta a cîștigat, conform celor stabilite în 1930, de trei ori titlul mondial), a fost sculptată de un artist italian (Silvio Gazzaniga) ; este din aur masiv de 18 carate, are 4,970 kilograme și 36 cm. înălțime ; este asigurată pentru o sumă fabuloasă. Pe soclul ei se pot înscrie numele a 17 echipe cîștigătoare.

■ **Festivități.** Cea inaugurală — 9 iunie — va avea loc pe cunoscutul stadion San Siro din Milano ; va dura 1h25' ; partitura muzicală va fi cîntată de orchestra simfonică a operei Scala din Milano. La 7 iulie, la arena de la Termele di Caracalla din Roma, are loc concertul dedicat „Coppei del Mondo", la care vor cînta tenorii Luciano Pavarotti, Placido Domingo și Jose Carreras. La concert — televizat în direct de 33 de țări ; orchestra filarmonică din Roma va fi dirijată de Zubin Mehta — ar urma să asiste regele Spaniei, Juan Carlos, și președintele Uruguayului, Jose Maria Sanguinetti.

■ **Rețete.** La „Coppa del Mondo" 1990 ar urma să se obțină circa 100 miliarde lire (80 milioane dolari) din vînzarea celor 275 000 000 bilete. Se adaugă drepturile de retrasmisie televizată — circa 700 000 dolari în 1982, în Spania, costa 300 000 dolari ! — a meciurilor în direct și în reluare, ca și rezumate, plățile pentru publicitate în care s-a folosit „Ciao" ; cele pentru reclamele de pe stadioane. Se pun în vînzare două medalii comemorative de argint, care costă 40.000 lire (cca 33 dolari) fiecare și reprezintă — una — Cupa Mondială și — cealaltă — o imagine simbolică a păcii și prieteniei dintre națiuni. De reținut că, la Gagliari și Palermo, unde se dispută jocurile grupei F (Anglia, Irlanda și Egipt), ministrul de interne italian, Antonio Gava, a decis să nu se vîndă alcool, cu 48 de ore înaintea oricărei întîlniri de fotbal.

■ 30 000 persoane (dintre care 6 500 ziariști) fac parte din delegațiile oficiale. Sînt așteptați sute de mii de suporteri și turiști.

■ **Personalități prezente.** Fernando Collor de Mello (președintele Braziliei), Carlos Saul Menem (președintele Argentinei), Paul Biya (președintele Camerunului), Juan Carlos (regele Spaniei) Helmut Kohl (cancelarul R.F.G.), Henry Kissinger (fostul secretar de stat al S.U.A.).

■ **Măsuri.** Maurizio Magnabasco, responsabilul cu relațiile publice al concernului FIAT din Torino, a anunțat că cei din conducere au stabilit că aproximativ 100 000 salariați ai uzinelor respective, care lucrează între orele 19—22, își vor putea părăsi locurile de muncă la ora 18, spre a putea urmări meciurile echipei Italiei, care încep de la ora 20,15 (ora locală). În compensație, ei au lucrat o sîmbătă în luna mai. Informații riguros verificate arată că nu s-a înregistrat nici o absență !

■ **Cazul Belodedici.** Deși, în aprilie (după știința noastră), Belodedici a primit cetățenia iugoslavă, s-a tot susținut (și chiar el a declarat-o) că va reveni în echipa României, la „Coppa del Mondo". Tot atunci, publicația „Kicker" (R.F.G.), bazîndu-se pe o declarație a jucătorului (alta ?) scria că el nu va face acest gest. O bună bucată de vreme, pînă la amicalul Belgia — România, a fost așteptat să-și reia locul în lot. N-a venit. Ne-am interesat la Ministerul Sportului, de unde, surse autorizate ne-au oferit, prompt și în exclusivitate, clarificările solicitate. „Federația Română de Fotbal s-a adresat federației din Iugoslavia, clubului său, «Steaua Roșie», și lui Belodedici cu rugămintea ca el să participe la turneul final, în echipa României. Federația a fost de acord, jucătorul a fost de acord. La ultima deplasare, reprezentanții clubului «Steaua Roșie» au spus că autoritățile nu sînt de acord. S-a făcut imediat o nouă intervenție pe lîngă autoritățile din **Serbia** care prin glasul ministrului de interne, Radmilo Dogdanovici, au informat că **nu există nici un obstacol, doar dacă jucătorul dorește.** În ultimă instanță, clubul «Steaua Roșie» a comunicat că jucătorul Belodedici se află la odihnă pe malul Mării Adriatice și că nu poate lua parte la Coppa del Mondo, cu echipa României".

Fără comentarii !

Cînd...

...președintele Braziliei, Joao Goulart, declara că, mai curînd, își face harachiri decît să aprobe transferul „regelui" Pele în afara țării ; cînd între două state, Honduras și Salvador, izbucnește un război adevărat, avînd o cauză insolită ; cînd veniturile obținute de pe urma organizării unui campionat mondial au concurat pe cele ale unui autentic superconcern ; cînd, în iunie 1966, salutînd componenții echipei proprii înaintea C.M., desfășurat în Anglia, regina Elisabeth a Marii Britanii și Irlandei de Nord s-a abătut spectaculos de la cuvintele protocolare ce i se pregătiseră, spunîndu-le : „mi-ați face o mare plăcere dacă ați cîștiga voi" ; cînd, tot în Anglia, Pak Doo Ik înscria unicul gol cu care Coreea de Nord învingea Italia, iar echipa țării sale, cu 3 puncte, se clasifica în grupă înaintea „azzurei", ajungînd în sferturi de finală și conducînd la un moment dat cu 3—0 Portugalia lui Eusebbio și Tores, care, foarte greu, au întors meciul în favoarea lor ; cînd super-politologul Henry Kissinger, secretar de stat sub președinții Richard Nixon și Gerald Ford, devine mai mult decît un simpatizant al echipei „Cosmos" din New York ; cînd președintele Italiei, Alessandro Pertini, asistă la finala „España '82" și lasă la o parte orice urmă de protocol, bucurîndu-se ca un copil pentru fiecare gol marcat de Rossi, Tardelli și Altobelli în finala cu R.F.G., pentru a-l îmbrățișa ca un tată fericit pe portarul Zoff, iar în avion joacă dezinvolt cărți cu antrenorul Bearzot ; cînd Marocul se bate prin toate mijloacele pentru a organiza C.M. din 1994, obținînd cîștig de cauză S.U.A., în care, acum 15 ani, echipele se numărau pe degetele unei mîini ; cînd tînărul brazilian Zico, terminîndu-și cariera, devine ministru al sportului în țara sa, iar cunoscutul nostru Dinu, ministru adjunct într-un minister similar, la București ; cînd, pentru a-l avea pe argentinianul Maradona în echipă, patronul lui Napoli oferă, în 1984, 13 miliarde lire italiene (sumă, pe atunci, de neînchipuit), Gullit primește de la Berlusconi, patronul lui Milan, 15 miliarde lire în 1987, iar, zilele trecute, Baggio optează pentru Juventus în schimbul a 25 miliarde lire (un record, deocamdată, absolut !) ; cînd românului Hagi i se oferă 4 milioane dolari după ce semnează pentru acel mit numit Real Madrid ; cînd, președintele italian Cossiga îl desemnează pe premierul Giulio Andreotti, „mult mai competent în domeniul fotbalului", să asiste la apropiata finală Coppa del Mondo ; cînd, președintele Bush adresează o telegramă echipei S.U.A., participantă la „Mondiale", scriind jucătorilor : „Aveți un loc de onoare în inimile noastre. Toată țara este încîntată să aibă o echipă de calibrul vostru, care va înfrunta cele mai bune echipe din lume" ; cînd cancelarul Kohl, în tinerețe jucător la Phönix Ludwigshafen, vizitează lotul R.F.G. la cantonament și susține că „și, acum, echipa poate să-și amelioreze jocul de la meci la meci" ; cînd acest C.M., care va începe la 8 iunie a.c., va fi urmărit în transmisiile T.V. de peste două miliarde de oameni (indiferent de ora locală !) ; cînd reprezentativa României ne face o plăcută surpriză, participînd pentru a doua oară, după război, la un C.M. ; cînd, patimile spectatorilor întrec (din păcate, tot mai des) normalul, transformîndu-se în drame (Heysel, Hillsborough ș.a.)

— este limpede că, indiferent de religie sau convingeri politice, mărime ori situare geografică, țările și popoarele de pe Terra se află și sub guvernarea unui zeu anume. O lună de aici înainte, acesta va fi în mai toate inimile, concurînd orice calendar politico-diplomatic.

El poartă numele ZEUL FOTBAL !

N.R. : Vom reveni, pe parcursul acestui campionat mondial, eveniment de vîrf al anului, cu imagini și corespondențe de la fața locului.

Mircea Angelescu,
ministru al sporturilor

Cred în șansele României!

În suita marilor competiții de fotbal, Coppa del Mondo — Italia 1990 va reprezenta, fără nici o îndoială, o culme neatinsă pînă în prezent !

Italia este, din toate punctele de vedere, o gazdă excelentă de Cupă Mondială, care, prin mărimea populației, prin interesul oamenilor, dus dincolo de limitele obișnuite pentru fotbal, prin implicarea fără egal a presei scrise și a radioteleviziunii, prin rafinamentul factorilor publicitari și de afaceri, întrunește condițiile ideale pentru o competiție care să eclipseze orice alt eveniment mondial din acest început de vară.

România este, din nou, prezentă la un turneu final, după 20 de ani, după acel neuitat Mexic 1970, și este de înțeles că-mi va face, oricînd, plăcere să-mi amintesc că singurele două participări ale echipei noastre naționale la o Cupă Mondială, după al doilea război mondial, sînt legate, vrînd-nevrînd, și de activitatea mea ca președinte al Federației Române de Fotbal.

Calificarea noastră s-a obținut, după cum toată lumea o știe, în condiții vitrege, ea coincizînd, în timp, cu sfîrșitul dictaturii în România. Tocmai de aceea, pregătirile noastre pentru turneul final din Italia, deși marcate de unele impreciziuni și de accidentarea unor jucători, au fost, în mod firesc, influențate de sentimentul de eliberare sufletească și de vechile constrîngeri, care au creat o cu totul altă atmosferă în rîndul jucătorilor, al specialiștilor, al întregului nostru fotbal.

Cred în șansele echipei naționale de a depăși cel puțin faza grupelor preliminarii și am în vedere, în mod deosebit, tinerețea și talentul celor mai mulți componenți ai formației noastre. Sînt convins că echipa României poate și va realiza meciuri, cum au fost cele cu Danemarca (la București), Bulgaria (la Sofia), Italia (la Sibiu). Dacă acest lucru se va întîmpla, lumea fotbalului va afla, pe lîngă cluburi de excepție ca Steaua și Dinamo, cu prezențe strălucite în cupele europene, că România are și o mare echipă națională, capabilă să dea strălucire unui prestigiu sportiv al României libere și democrate.

Primele vești venite din Italia ne întăresc această încredere însuflețită de simpatia și sprijinul de care delegația română se bucură din partea autorităților italiene și a căldurosului public de acolo.

Papa și fotbalul

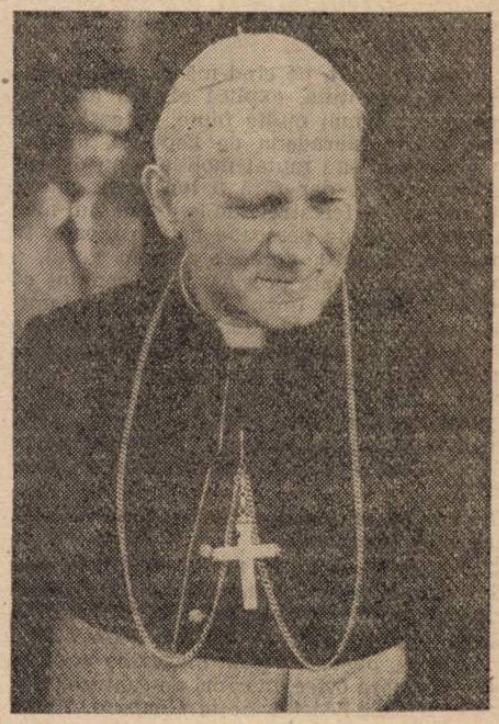

Papa ar fi dorit mult să dea lovitura de începere la primul meci de pe Stadionul Olimpic din Roma, pentru a-și regăsi și amintirile sale din copilărie — își începe un reportaj agenția „France Presse". Vechii prieteni polonezi ai unuia dintre cei mai sportivi papi din istorie o afirmă fără a ezita. Suveranul pontif nu va asista decît la ceremonia inaugurală, înainte de a binecuvînta instalațiile. „Vă pricepeți la fotbal, sfinte Părinte ?", l-a întrebat un ziarist în avionul care-l ducea în Mexic, în urmă cu o lună. „Nu jucam rău, a răspuns el... Dar nu eram un profesionist". Ioan Paul al II-lea a fost portar la echipa parohială din Wadowice. „Nu era atît de puternic ca fratele său mai mare, Edmund, dar nu ieșea rău din poartă", au declarat prietenii din acele vremuri.

În fapt, Papa este un mare amator de sport. „Mă rog zilnic să rezist tentației de a mai schia", a declarat el la începutul pontificatului. Șeful bisericii catolice a fost văzut coborînd pe schi în Munții Alpi. „Prin experiența personală, am putut aprecia plăcerea fotbalului și sînt printre cei care-l încurajează", a spun el conducătorilor Uniunii Europene de Fotbal Asociație, pe care-i primea la Vatican. Și a adăugat improvizînd : „Jucătorul găsește, aici destinderea de care are nevoie, cucerește o bună suplețe, hotărire și încredere, își revigorează sănătatea, iar o adevărată emulație dezvoltă noțiunea de echipă". „Sfinte Părinte, discursul..." i-a murmurat, atunci, discret, secretarul. „Desigur, nu se va face unitatea Europei și a lumii în jurul unui balon, a reluat Papa. Dar, în orice caz, fotbalul va face ca echipele să se cunoască mai bine între ele, la a se stima și a trăi într-o anume solidaritate dincolo de frontiere, pe baza calităților umane și sportive".

Bun schior, pasionat de canotaj, natație, de plimbări pe jos și cu bicicleta, Papa Ioan Paul al II-lea a preferat să facă sport, decît să asiste la competiții. Aceasta nu l-a împiedicat să-și acorde cîteva momente de destindere în fața televizorului, cu ocazia celor mai importante meciuri de la Mondiale.

De altfel, toată luna iunie, se așteaptă la o activitate, desfășurată cu încetinitorul, și la Vatican, unde pasiunea pentru fotbal este foarte puternică. Arhiepiscopul american Paul Marcinkus, campion de golf și amator de tenis, fost patron al Băncii Vaticanului, la ora actuală, „primar" al cetății Vaticanului, este „naș" al unui turneu la care participă Gărzile elvețiene (care, de sute de ani, păzesc Cetatea Sfîntă), jandarmii, funcționarii muzeelor, grădinarii, tipografii și ziariștii de la „Osservatore Romano".

Numeroși prelați continuă să alerge după balon pe terenurile de fotbal. Cardinalii fotbaliști au renunțat doar din cauza vîrstei și cu mult regret, cum este cazul cardinalului Basil Hume, arhiepiscop de Westminster, suporter al echipei Newcastle United, și al cardinalului austriac Alfons Sticler, azi bibliotecar al bisericii, dar, cîndva, stoper în țara sa.

Camorra îl iubește mult...

Toamna trecută, între Maradona și echipa lui, A.C. Napoli, s-a produs o criză datorită căreia marea vedetă argentiniană s-a prezentat cu întîrziere la formația sa. A curs multă cerneală pe marginea faptului propriu-zis. O analiză făcută de revista franceză „Le Nouvel Observateur" ne-a reținut atenția prin acuitatea constatărilor, care atestă implicațiile social-economice majore ale fenomenului fotbalistic. De altfel, cînd, în 1984, Maradona s-a transferat la Napoli, în oraș s-a spus : „Pînă acum, ne închinam la Madona. De azi înainte, ne închinăm lui... Maradona !" Nu e o simplă butadă, iar textul de mai jos îi surprinde întreaga arie de implicații, unele nebănuite.

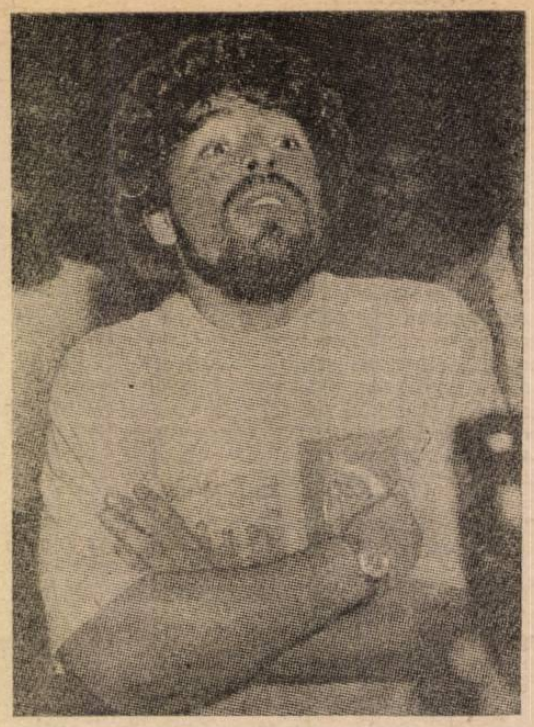

Maradona, „băiatul de aur" în civil

Maradona ? „Vreți să mai vorbiți de Maradona ? Dar **tutto e finito.** Micul diavol s-a întors acasă. A avut o mică criză. Un capriciu de iubită. Acum este înțelept și totul va merge bine". Tipul știrb, aplecat peste Vespa sa (motocicletă, n.n.), la intrarea barului Pippone, sediul lui Totocalcio (pariuri) napolitan, la doi pași de galeria Umberto, afișează un surîs prostesc. Se numește Gennaro și crede, categoric, că Diego Maradona, „el pibe de oro" (puștiul de aur), este un verișor al lui Christos și că Dumnezeu l-a trimis la Napoli, în golful Diavolului, pentru a salva orașul de blestem. În această vară (a lui 1989, n.n.), lui Gennaro i-a fost foarte frică. Atunci cînd Dieguito a povestit că ar fi amenințat de Camorra, mafia napolitană, și că niciodată nu va reveni pe stadionul San Paolo. Nu, cu adevărat, așa ceva nu e posibil. Nu era el cel care vorbea. Era o fantomă ! Gennaro revede, pe ecranele televizoarelor, fața terorizată, a idolului său, Maradona, bărbos, cu părul rebel, privirea rătăcită, anunțînd ruptura logodnei cu Napoli. Motivul oficial ? Frica.

„În iulie trecut, pe cînd mă găseam cu familia în Argentina, explică el, am aflat că s-au petrecut mai multe fapte. În casa sorei mele, Maria Maradona de Esposito, au pătruns străini, i-au mutat mobila, i-au distrus un vas prețios, dar fără a lua ceva. Cîteva zile mai tîrziu, ferestrele de la domiciliul meu au fost sparte de persoane neidentificate. În fine, mașina mea, care se afla în garaj, a fost avariată. Toate acestea m-au convins că există un complot împotriva mea și a familiei mele". Bluf ? Maradona să fie victima unui șantaj al atotputernicei Camorra, ca să rămînă la Napoli ? Lovitura secolului a lui Bernard Tapie (proprietarul echipei de fotbal Olympique Marseille, n.n.), transferul celui mai bun jucător al lumii la Olympique Marseille, supus veto-ului traficanților de droguri ?

Napoli se umple de toate zvonurile.. Și dacă ar fi adevărat ?

Cartierul Forcella, în inima istorică a orașului. Cu clișeele lor napolitane, străduțele strîmte, viermuitoare, lenjeria la ferestre, colțuri sumbre, dîre de lumină, acele Vespa zgomotoase, puștani veseli, magazine unde se poate cumpăra orice, mărfuri de contrabandă, furate, trucate. Aici trăiește Gennaro. Acum cîțiva ani, mai exact după cutremurul din 23 noiembrie 1980, a găsit de lucru într-o întreprindere de construcții. Pe atunci, Napoli, încă sub șocul seismului, visa să fie reconstruit. Se găsea de lucru. Dar visul n-a durat. De doi ani, Gennaro este un **disoccupato** (șomer), ca și 23 la sută dintre concetățenii săi, la o medie națională de 6 la sută. Pentru a supraviețui, el face pe **bagarino,** vinde la negru bilete în serile meciurilor, iar restul timpului îl folosește pentru a colecta pariurile clandestine.

„Asta se numește **totonero**, spune el. Misiunea mea este simplă : fac de planton, la colțul unei străzi, să strîng pariurile de la inșii care trec pe Vespa, apoi merg să duc unui prieten banii și biletele altui prieten. Acum, sînt foarte fericit, întrucît cîștig mult mai mulți bani decît cînd munceam, cărînd în spate sacii de ciment. Totul, grație lui Maradona". Într-o zi din 1984, un om scund, cu picioarele binecuvîntate de Dumnezeu, a descins dintr-un elicopter pe peluza stadionului San Paolo, în fața a 80 000 **tifosi** în transă. A spus că Napoli era cel mai frumos oraș din lume și că îl iubește ca pe mama lui. Într-un oraș care nu credea în nimic, nici chiar în fotbal, un mic argentinian de origine indiană, născut într-un cartier sărac din Buenos Aires, venea să aducă fericirea. La Forcella și în alte locuri, mii de guaglioni băieții străzilor, și-au găsit idolul. Iar clubul Napoli a devenit o formidabilă locomotivă pentru a cîștiga Cupa și Campionatul Italiei. În 1986, și Cupa U.E.F.A. Napoli, orașul holerei și al **terremoto** (cutremurului), devine orașul care cîștigă. Începe să atragă investitorii din nord. Sponsorii se îmbulzesc să figureze pe tricourile onorabilei societăți : Coca-Cola, McDonald, Agfa-Color, Puma, Rank-Xerox, ciocolata Mars. Orașul intră în modernitate. Un vis ? Galeria Umberto, în

Marea preocupare la „Mondiale" — evitarea violenței pe stadioane și în afara lor, cum s-a întîmplat pe stadionul englez Hillsborough, în aprilie 1989 !

centru. Sub o luxuriantă boltă a vitraliilor datînd din epoca dominației spaniole, Gennaro discută în mijlocul unei mulțimi de bărbați. Face parte din clanul pro-Maradona. Un tip ireductibil, opus cu îndîrjire celui care se numea acum cîteva luni, Maradona-polieni, urlă : „Este un bufon, un omm'emmerda, i s-a dat totul și ne scuipă de sus. Nu mai valorează nimic. Este obez și ia cocaină. Să se ducă la Marsilia. În șase luni, tipul de acolo, Tapie, va fi obligat să-l vîndă pentru o cutie de chibrituri !" Alții dau din cap, ridică ochii spre cer și imploră Madona, înjurînd ziariștii. „Sînt ipocriți, zice Gennaro. Ei știu foarte bine pentru ce Diego n-a fost vîndut la Marsilia. Încă avem nevoie de el...".

Explicații. De șase luni, Maradona era în cădere liberă. Juca din ce în ce mai prost, nu alerga, pentru un salariu anual de 2 milioane dolari. Maradona se plictisea. În pofida vilei sale luxoase de pe înălțimile din Napoli, via Scipione Scape ; în pofida mașinilor „Ferrari testarossa", „Mercedes 190", „Renault 5 turbo", în pofida formidabilelor favoruri de care beneficiază în club, în particular prin autorizația de a nu participa la antrenamente cu ceilalți jucători ai echipei. Se antrenează la el, cu ajutorul „kineziterapeutului" personal, Fernando Signarini, care-i servește, totodată, și de majordom. Lux suprem.

Totuși, starul are rău de țară. Vrea să se reîntoarcă în Argentina din ce în ce mai des, telefonează zilnic mamei, Dalma, mama clanului Maradona. Apoi, Dieguito suferă de sindromul lui Elvis Presley. Un rău teribil, care nu atacă decît o mînă de oameni pe secol, cei care ajung la stadiul mitului. „La Napoli, zice Jean-Noel Schifano, scriitor francez îndrăgostit nebunește de oraș, există un mister Maradona, în sensul religios al termenului. Este copilul-rege, copilașul aruncat în Vezuviu, băiatul, le guaglino, care poartă, semn al lui Dumnezeu, un diamant în urechea stîngă. El a devenit fiul natural al orașului Napoli". Adulat, idolatrizat, venerat, Maradona nu poate face un pas fără a provoca îmbulzeli și, adesea, tulburări. „Într-o zi, povestește unul dintre apropiați, a vrut să cumpere de la un supermagazin, alături de sora lui. În două minute, magazinul a fost invadat, și Diego a trebuit să fugă și să se închidă în casă". Rezultatul : starul devine bulimic, se îndoapă cu **pasta asciutta,** parmezan, iese, petrece nopți în discoteci, toate controlate de Camorra, și sfîrșește prin a avea proaste prestații. Se îngrașă, ia 12 kg, pierde 6. Și continuă așa. Maradolarii fac pui. **(va urma)**

Pagini realizate de Dumitru Constantin

„Putem munci și dormi liniștiți pînă la începutul mileniului trei"

■ Convorbire cu dr. Cornelius Radu

cercetător științific principal la Centrul de Fizica Pămîntului

■ **Dintre calamitățile naturale care s-au abătut asupra țării noastre, cutremurele de pămînt par să fi devenit un coșmar tot mai frecvent. Nici nu ne vindecăm bine de rănile unuia și vine altul, zguduindu-ne viața, casa, visurile. Ca atare, cuvîntul cutremur este tot mai prezent în vocabularul nostru. Ce este, de fapt, domnule dr. Cornelius Radu, un cutremur de pămînt și prin ce se caracterizează forța lui ?**

■ Cutremurele de pămînt reprezintă deranjamente tectonice care au loc în scoarța terestră sau în interiorul Pămîntului, pînă la adîncimea de circa 700 km. În funcție de adîncimea la care se produc, cutremurele se clasifică în : **normale** (pînă la 60 km), **intermediare** (între 60 și 300 km) și **adînci** (peste 300 km).

Puterea unui cutremur se măsoară cu ajutorul a două mărimi : **magnitudine** (M) și **intensitate** seismică (I). Magnitudinea reprezintă mărimea, determinată instrumental, ce caracterizează energia seismică eliberată în focarul unui cutremur și, indiferent de stația la care se determină, trebuie, teoretic, să aibă aceeași valoare. Datorită, însă, mecanismului de producere în focar, particularităților mediului de propagare și condițiilor locale de înregistrare, această mărime diferă, practic, de la o stație la alta. Magnitudinea se măsoară pe scara Richter (seismologul care a introdus-o în 1935), conform căruia cel mai puternic cutremur are valoarea de 8,5—9 grade. Intensitatea reprezintă o mărime a energiei seismice în diferite puncte de observație și se determină pe baza efectelor cutremurului asupra oamenilor, terenului și construcțiilor. Această mărime variază în funcție de magnitudine, de distanța față de epicentru, de mecanismul focal și de condițiile geologice locale. Ea se măsoară pe **scara Mercalli**, cu 12 grade. În funcție de cauzele care le produc, cutremurele se împart în trei categorii : **tectonice** — care sînt cele mai frecvente și mai puternice ; **vulcanice** — legate, firește, de existența vulcanilor ; de **prăbușire**.

■ **Din ce categorie fac parte cutremurele ce se produc în țara noastră ?**

■ Cutremurele produse pe teritoriul țării noastre sînt de natură tectonică : un interes deosebit pentru viața noastră și, implicit, pentru seismologii români prezintă cutremurele intermediare din regiunea Vrancea, situată la curbura Carpaților. Producerea lor este legată de contactul a **trei plăci tectonice** (est-europeană, alpină și moesică), precum și de **subducția** (coborîrea) microplăcii Mării Negre spre NE, sub placa alpină. Cutremurele intermediare din Vrancea caracterizează o zonă epicentrală bine definită, orientată aproximativ N45°E, iar adîncimea lor nu depășește 220 km. Istoria seismică a regiunii Vrancea din ultimul mileniu (cînd, practic, s-a putut ține o evidență) arată că cel mai puternic cutremur a fost cel din 26 octombrie 1802, de magnitutine 7,5 grade (Richter). Datorită adîncimii mari a focarului și a mecanismului de radiație a energiei seismice, cutremurele intermediare din această regiune se simt foarte puternic înspre NE (Iași — Chișinău — Moscova) și SV (București — Sofia).

■ **Activitatea seismică din Vrancea are legătură cu cea din alte regiuni ale globului ?**

■ Desigur, la scară globală se poate admite existența unei asemenea legături, atunci cînd este vorba de cutremure foarte puternice și de adîncime normală. În cazul cutremurelor vrîncene, de adîncime intermediară, o asemenea legătură este puțin probabilă. Am putea spune, deci, că activitatea seismică din Vrancea nu este influențată de cea din alte regiuni ale continentului nostru ori ale globului. Menționăm, totuși, că, în cazul unor cutremure vrîncene puternice, de adîncime intermediară, s-au observat o intensificare și o migrare a activității seismice din scoarța terestră (cutremure de adîncime normală). Așa a fost cazul cutremurului din 4 martie 1977 (M=7,2), care a condus la creșterea activității seismice în Carpați și în Cîmpia Română.

■ **Se poate vorbi de o intensificare, în ultimul timp, a activității seismice în regiunea Vrancea ?**

■ Într-adevăr se poate vorbi de o activitate seismică intensă, dacă avem în vedere că în ultimii 50 de ani, în această regiune s-au produs patru cutremure puternice de magnitudine egală sau mai mare de 6,8 grade (Richter). Este vorba de cutremurele din 10 noiembrie 1940 (M=7,4), 4 martie 1977 (M=7,2), 30/31 august 1986 (M=7,0) și 30 mai 1990 (M=6,8).

Deși producerea acestor cutremure apare ca întîmplătoare, cercetările anterioare din cadrul Laboratorului de seismologie al CFP, arată că acestea pot fi cuprinse într-o schemă de periodicitate cu un interval de timp de circa 100 de ani. Ultimele trei cutremure, deci cele din 1977, 1986 și 1990, produse în grup, se regăsesc în modelul caracterizat prin ciclul secular de activitate maximă (1679 și 1681 ; 1790 ; 1893 și 1894 ; 1977, 1986 și 1990). Numărul de cutremure ce definesc grupul rămîne însă o problemă nerezolvată. Replicile, care urmează acestor cutremure, complică și mai mult situația.

■ **Caracterizați-ne, pe scurt, cutremurul din 30 mai 1990.**

■ Referitor la ultimul cutremur, cel produs în ziua de 30 mai, la ora 13 și 40 minute, menționăm că acesta a avut loc la nord-est de localitatea Vrîncioaia, la adîncimea de 100 km. Magnitudinea a fost de 6,8 grade (Richter), iar intensitatea seismică maximă, în zona epicentrală, a fost de VIII grade (Mercalli). Cutremurul a fost simțit pe întreg teritoriul României, precum și la mari distanțe față de epicentru : Iași (VI—VII grade), Chișinău (VI), Moscova (III), sudul Finlandei (III), în direcția NE, ca și la București (VII), în nordul Bulgariei (VI), la Istanbul(III), în direcția SV. Șocul principal produs la 30 mai a fost urmat de o serie de replici, între care cea mai puternică a avut loc după 13,5 ore, adică în ziua de 31 mai, la ora 3 și 18 minute. Magnitudinea sa a fost de 5,8 grade (Richter), iar intensitatea maximă în zona epicentrală — de VI—VII grade. Poziția focarului acestei replici sugerează o migrație spre sud-vest, și în sus, ceea ce explică și avariile importante produse în municipiul Focșani. Comparativ cu replicile cele mai puternice ale cutremurelor din 1940, 1977 și 1986, cea a cutremurului din 30 mai are o magnitudine mai mare decît cea așteptată : diferența dintre soc și replica cea mai puternică a fost numai de 1,0 grade. Precizez că, în primele 60 de ore după șocul principal, la stația Vrîncioaia s-au înregistrat circa 200 de replici slabe și foarte slabe, dintre care numai două au fost simțite la București.

■ **Se aseamănă cutremurul din mai 1990 cu cele din 1977 și 1986 ?**

■ Cutremurele puternice din Vrancea sînt foarte asemănătoare, deci și aceste trei seisme au multe similitudini : radiația preferențială a energiei în direcția NE—SV, mecanismul de producere în focar, periodicitate în apariție, activitate de replici. Deosebirea esențială dintre recentul cutremur și cele din 1977 și 1986 o constituie, așa cum arătam, valoarea relativ mare a magnitudinii celei mai puternice replici, în comparație cu cea a șocului principal.

■ **Cum se explică aria deosebit de mare pe care s-a simțit cutremurul din 30 mai 1990 ?**

■ Studiul cutremurelor puternice din Vrancea a arătat că acestea se simt pe o arie foarte mare, fapt determinat, în afară de magnitudine, de adîncimea mare a focarelor, de mecanismul în focar, de diferențele în structura tectonică. Aceste elemente explică forma alungită a **izoseistelor** (linii de egală intensitate), în direcția NE—SV și asimetria cîmpului macroseismic (cutremure simțite mai puternic spre NE — cele din 1940 și 1986, sau înspre SV — cele din 1977 și 1990).

Această arie deosebit de mare pe care se fac simțite cutremurele de pămînt din Vrancea conduce, uneori, așa cum s-a întîmplat și acum, la aprecierea că ar fi vorba de mai multe seisme, unele produse în țările vecine. În realitate este vorba de același cutremur simțit, practic, în același timp, la intensități diferite, dar notate conform orelor locale.

■ **Se vorbește mult, în ultimul timp, despre posibilitatea de prevedere a unui cutremur. A ajuns știința seismologiei la un asemenea nivel ?**

■ Prevederea sau **predicția** cutremurelor de pămînt, cum spun specialiștii, este o problemă complexă, a cărei rezolvare cere eforturi științifice deosebite. Rezultatele obținute, pînă în prezent, în special în China, Japonia, S.U.A., U.R.S.S., Grecia sînt încurajatoare. Asemenea cercetări se întreprind și în țara noastră, care, în prezent, beneficiază de o rețea seismică modernă, telemetrată, cu prelucrare automată a informațiilor. În cadrul acestor cercetări, atenție deosebită se acordă cutremurelor vrîncene, care, prin particularitățile lor, creează condiții de studiu unice în lume.

Predicția unui cutremur implică răspuns la trei întrebări : locul, magnitudinea și timpul producerii. Dacă la primele două întrebări, practic se poate răspunde cu destulă siguranță, determinarea elementului timp rămîne, încă, sub semnul incertitudinii. De aceea, cînd vorbim despre predicția temporală, trebuie să ne referim la diferitele sale etape : pe termen lung, mediu, scurt și iminent. Dacă predicția pe termen lung poate fi considerată, în unele cazuri, rezolvată, prevederea pe termen scurt și iminent rămîne, în continuare, problema principală a cercetării. Datorită caracterului complex al predicției și al mulțimii de fenomene precursoare marilor cutremure, se impune folosirea concomitentă a diferitelor metode, în cadrul cărora considerăm că un loc deosebit trebuie să-l aibă metodele seismologice și geofizice. Cu toate progresele înregistrate, aș putea spune că predicția pe termen scurt și iminent — în fapt, cea care contează cel mai mult pentru oameni — se află la începuturile sale, exceptînd unele rezultate obținute în China.

■ **Care va fi evoluția viitoare a focarului seismic din Vrancea ? Putem dormi liniștiți, cel puțin pînă la sfîrșitul anului 2000 ?**

■ O serie de cercetări întreprinse de seismologii Centrului de Fizica Pămîntului au condus la concluzia că un cutremur de magnitudine mai mare de 7 grade (Richter) ar fi posibil să se producă la începutul mileniului următor, în jurul anului 2005. Cum eventualele cutremure de magnitudine 5,0—5,5 ce se vor produce pînă atunci, nu vor avea efecte deosebite, considerăm că putem să ne desfășurăm liniștiți activitățile noastre și să dormim în pace.

■ **Vă mulțumim pentru informațiile oferite cititorilor revistei noastre și pentru optimismul pe care ni-l insuflați, acum cînd multă lume este destul de panicată.**

Convorbire realizată de Aurel Zamfirescu

Acei bolnavi care au guvernat

16

Pierre Accoce, dr. Piere Rentchnick

- Unii spun că Lenin reușea să comunice voința sa datorită unui har hipnotic
- Vladimir Ilici își ascundea, în fața publicului, suferințele de ordin fizic sub masca bunei dispoziții
- Lenin îl va întîlni, pentru prima oară, pe Stalin, în 1905
- Stalin nu se relevă ca orator ; i se remarcă, în schimb, capacitatea de muncă, spiritul practic, prudența

Lenin - Stalin

fără talent oratoric, mărginindu-se doar să intre, fără ocolișuri, în subiect, în mod clar și cu intensitate, Lenin n-a lăsat, niciodată, indiferent un auditoriu. Fie că a fost vorba de reuniuni publice, la care veneau mulțimi, fie de congresele din clandestinitate. Reușește să comunice celorlalți voința sa. Unii spun că făcea aceasta datorită unui har hipnotic : privirea sa pătrunzătoare, ardentă.

Lenin în cabinetul de lucru...

...și în Piața Roșie din Moscova, cu un grup de comandanți, trecînd în revistă trupe ale „Instrucției militare generale" (25 mai 1919)

În iulie 1918, se află în vîrf. Nu, însă, singur. Fără ajutorul lui Trotki n-ar fi putut, în anul precedent, să-i răstoarne pe liberali și pe prinții revoltați care l-au constrîns pe Nicolae al II-lea să abdice. Aceștia doreau, și ei, să guverneze. Într-un fel, revoluția muncitorilor și țăranilor a lăsat revoluția burgheză să scoată castanele din foc. Pentru că avea mijloacele necesare : resturile armatei țariste. Mai trebuia doar să fie trasă pe sfoară. Raportul de forțe a fost răsturnat cu sprijinul lui Trotki. Dar acesta a cerut funcția de comisar (ministru — n.t.) pentru problemele războiului. Ceea ce chema la vigilență : Armata Roșie este, oarecum, el.

Lenin are, fără îndoială, dreptate să-și pună întrebări în legătură cu eventualele ambiții nutrite de tovarășul său de revoluție. Totuși, nu acest lucru îi provoacă, în materie politică, cele mai serioase necazuri. În momentul cînd culege, în sfîrșit, primele roade ale îndelungatei sale lupte, la 48 de ani, o vîrstă la care orice om își închipuie, de obicei, că are încă viața în față, organismul său clachează.

Paloarea, cearcănele de la ochi, oboseala sa nu scapă celor ce i se află în preajmă. Cînd intră în biroul lui Lenin, secretarele sale îl surprind, adesea, sleit de puteri. Îndreptîndu-se spre apartament, seara, Lenin este văzut de responsabilul gărzilor de la Kremlin — pe culoarele unde cei doi își încrucișează mereu pașii — împleticindu-se, sprijinindu-se de cîte o mobilă pentru a-și trage sufletul. Nadejda Krupskaia, soția sa, o nobilă devenită militantă, pe care a luat-o în căsătorie în urmă cu 20 de ani, confirmă că, în vara lui 1918, Lenin nu mai scrie un rînd, că nu mai doarme noaptea. „Am păstrat o fotografie a sa, făcută în august, relatează Krupskaia. În imaginea respectivă, el lasă impresia că este atins de o gravă maladie".Soția îi cunoștea suferința. Pe parcursul îndelungatelor lupte scizioniste pe care el le conducea din umbră, în perioada emigrației, mai ales, în Elveția, Krupskaia îl vede pe Lenin cedînd în fața unor epuizări de acest gen. Mai puțin acentuate, însă. Medicii confirmă că este vorba de o hipertensiune arterială.

De multă vreme, cercetătorii se străduiesc să descopere motivele pentru care presiunea sîngelui crește în artere. Ei au depistat o serie de factori care înlesnesc instalarea ei : viața trepidantă, tutunul, sa-

rea, grăsimile. Au reușit, de asemenea, să o trateze, aproape corect. Dacă și-au sporit, cu regularitate, cunoștințele în acest domeniu, cercetătorii n-au elucidat, în totalitate, secretele rezistenței deosebit de puternice pe care o opun, uneori, trecerii normale a sîngelui, arteriolele situate mai departe de zona cordului.

Complexitatea fenomenelor circulatorii justifică incertitudinile : diabetul, tutunul, obezitatea, sedentarismul și modificarea procentului de grăsimi în sînge contribuie ca hipertensiunea să favorizeze arterioscleroza, acest flagel ce afectează vasele sanguine ; dar se întîmplă ca hipertensiunea să reprezinte, la rîndul ei, o consecință a arteriosclerozei.

Deși diagnosticată din timp la Lenin, hipertensiunea a reușit, totuși, să conducă la o sensibilă rigidizare a arterelor, la îngroșarea diametrului lor interior. Vasele sanguine, într-o asemenea stare precară, amenință, în mod direct, viața. Sînt obliterate de o coagulare ? Apare tromboza. Sînt antrenate, în fluxul sanguin, cheaguri ce se pot fixa undeva ? Apare embolia. Redus, debitul sîngelui nu mai transportă organelor pe care le irigă decît o cantitate insuficientă de oxigen ? Acestea suferă de un proces prematur de uzură. În sfîrșit, dacă sînt supuse unor extensii, aceste vase lezate se fisurează, provocînd hemoragia internă. Asemenea accidente au, ca ținte privilegiate, ochii, urechile, creierul, inima, aorta, rinichii, intestinele. Inclusiv arterele membrelor inferioare.

Medicina din vremea respectivă nu este, însă, înarmată pentru a înfrunta asemenea pericole. Și Lenin se simte, din această cauză, de două ori expus. În ceea ce privește organismul, în primul rînd. Și în legătură cu postul pe care-l deține. Urmează să fie învestit cu puterea supremă. Dacă vulnerabilitatea îi este divulgată, apetitul pentru guvernare va crește, imediat, în rîndul anturajului său. Așa că nu va da curs slăbiciunii resimțite decît la adăpost de privirile altora. În fața publicului, a factorilor din administrație, își ascunde suferințele sub masca bunei dispoziții, reușind să ofere iluzia unei autorități de nimic subminată.

Evenimentele îl ajută. Cîțiva ex-generali țariști atacă, în fruntea unor trupe, noul regim. Corpuri expediționare străine — poloneze, franceze, engleze — le acordă sprijin. Iată-l, astfel, pe Trotki avînd o ocupație. Și el face față, peste tot, cu tînăra Armată Roșie. Aceasta, supusă unor grele încercări, va fi zdruncinată, dar niciodată învinsă. Datorită ei, Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste iese întărită din încleștări, în 1920. Se pare, însă, că, în ceea ce-l privește pe Lenin, spulberat. A înțeles, desigur, că, în Rusia va trebui, mai întîi, să se constituie un stat puternic, lucru nu ușor de realizat. Dar cine poate jura că la această convingere n-au contribuit și tulburările insidioase ce-i subminează organismul ?

Dacă dispune de mijloace pentru a controla pasiunile și invidiile celor ce îl înconjoară, Lenin nu poate face nimic împotriva răului din organism, care se manifestă mereu mai pregnant. Microhemoragii, cunoscute astăzi sub denumirea de „maladia lui Alvarez", încep să-i afecteze creierul. Minuscule scurgeri sanguine au loc ca urmare a străpungerii unor arteriole ce contribuie la irigarea emisferelor cerebrale. De fiecare dată, fenomenele organice de apărare intervin : coagulantele formează, în sînge, un mic cheag, suficient pentru a stopa hemoragiile. Efectele lor rămîn, astfel, limitate. Dar există. Și îl obosesc pe Lenin.

Va recunoaște, pentru prima oară, public, că este bolnav, la cel de-al VIII-lea Congres al Sovietelor, la 30 decembrie 1920. Programul prevede ca Lenin să ia cuvîntul doar la încheierea lucrărilor, după prezentarea raportului și a eventualelor discursuri critice. Se simte, însă, atît de rău, încît cere să urce primul la tribună, scuzîndu-se în fața delegaților : „Sînt foarte suferind și, din păcate, nu pot proceda altfel". Două zile mai tîrziu, el pleacă să se odihnească la Nijni-Novgorod, oraș situat la confluența dintre Volga și Oka, rebotezat Gorki în onoarea marelui scriitor care s-a născut aici.

Pe plan medical, o atare decizie se impunea. A devenit posibilă, din punct de vedere politic, datorită autorității crescînde pe care o manifestă un fidel al lui Lenin, cu asentimentul acestuia : Iosif Stalin. Este numit comisar al poporului pentru minoritățile naționale, dar, dincolo de orice, secretar general al partidului comunist. Cu Stalin în această funcție, Lenin poate răsufla ușurat.

Are cu nouă ani mai puțin decît el ; în 1920 împlinește 41. Provine din Gori, o localitate din Georgia, pămînt caucazian, așezat la frontiera dintre Marea Caspică și Marea Neagră. Mama sa, Ekaterina, a spălat, cusut și gătit pe la alții. Tatăl, Visarion Djugașvili, cîrpăcea încălțările celor sărmani. Își bătea soția, dar mai ales își lovea copilul cu atîta îndîrjire, încît acesta l-a renegat chiar înainte de a-l vedea sfîrșind sub lama unui cuțit, într-o încăierare de beți-vani. În acel an, al zecelea pe care îl împlinea, Iosif Djugașvili a fost doborît de o trăsură. Zace peste o săptămînă în comă, stare complicată și de o infecție a sîngelui, ca urmare a plăgilor prost curățate. Va rămîne, după accident, cu o anchiloză la cotul stîng.

Mama sa îl înscrie la seminarul din Tiflis, rugîndu-se celui de sus să devină mitropolit ortodox. Nu ar fi fost, atunci, bogat, ghiftuit, puternic ? Dar, la 20 de ani, părăsește școala preotească pentru a intra în rîndul revoluționarilor. Se vădește un agitator talentat, un propagandist de șoc. Lenin îl va întîlni, pentru prima oară, în 1905, la Tammerfors, în Finlanda, un principat țarist la vremea respectivă. Era considerat deja o autoritate în materie de marxism. Și-a zis, mai întîi, Koba, în amintirea eroului unui roman caucazian, ce împlinea vendete naționaliste. A optat, în final, pentru numele de Stalin, „omul de oțel", atras de consonanță. Suna asemănător cu Lenin, Iosif Djugașvili identificîndu-se, de multă vreme, cu acesta.

Flatat, șeful tînărului stat sovietic nu ignoră ceea ce se spune la Kremlin : că Stalin a devenit „piciorul său stîng". Întors din exilul elvețian, în 1917, Lenin îl însărcinează pe georgian să-i asigure protecția. Stalin abia sfîrșise de executat patru ani de ocnă în Siberia. Dacă, în saga bolșevică, el nu este relevat ca orator sau pamfletar, i se remarcă, în schimb, capacitatea de muncă, spiritul practic, prudența remarcabilă. Organizează partidul, pe care îl domină, încheindu-și ucenicia de om politic de prim plan.

După o lună de odihnă, Lenin apreciază că și-a recuperat suficient forțele pentru a scăpa de supravegherea doctorilor și a se întoarce la Moscova. Aici găsește, însă, o situație dificilă. Într-adevăr, țăranul rus nu mai susține regimul. Rechizițiile agricole, aplicate cu duritate de Trotki, care și-a vădit întotdeauna disprețul față de ogor, suscită împotrivire. La început latentă, aceasta nu se manifestă decît prin acțiuni dezordonate împotriva Armatei Roșii. Mai tîrziu, ele devin organizate. Apar rebeliuni serioase în centrul țării, pe Volga, și în Siberia occidentală. Trotki le reprimă cu sălbăticie. Se revoltă, la rîndul lor, marinarii din Kronstadt. De această dată, guvernul se sperie. Și Lenin trebuie să-și revizuiască politica, sprijinit fiind de Stalin : va slăbi presiunea asupra țăranilor, se va ocupa mai atent de situația economică a poporului rus, va renunța la comunismul de război, ce îi place atît de mult lui Trotki, va lansa libertatea comerțului.

Efortul îl epuizează. Oboseala nervoasă revine, la fel insomnia. Ca și derapajele în mecanismul gîndirii. Hipertensiunea nu mai cedează. Iată-l, din nou, obligat să abandoneze cîrma, să plece la Gorki. Pe data de 15 decembrie 1921, Molotov, vechi prieten de-al lui Stalin, căruia acesta i-a facilitat intrarea, în calitate de secretar, în Comitetul Central al Partidului, primește o scurtă notă din partea șefului de stat suferind : „Vă rog să-mi prelungiți concediul cu 15 zile, conform deciziei medicilor".

Schimbarea de ordin politic efectuată de Lenin, ce-i irită atît de mult pe trotkiștii din interiorul țării, a fost primită în afară cu un sentiment de ușurare. Este interpretată ca o abandonare a expansionismului revoluționar. Și David Lloyd George invită U.R.S.S., în numele Angliei, să participe la conferința de la Genova, prevăzută pentru aprilie 1922. Se va discuta, acolo, reconstrucția economică a Europei. Oferta este nesperată. Cercul blocadei, pe care occidentalii îl mențin în jurul tînărului stat rus, urma să fie rupt. „Participarea personală a dl. Lenin va facilita dialogul", avea să precizeze premierul britanic.

Poporului i se aduce la cunoștință vestea cea bună de către Lenin, la 6 martie, la congresul sindicatelor din metalurgie: „Voi merge la Genova, declară el. Sper că boala care, de cîteva luni, mă împiedică să-mi aduc contribuția activă la treburile politice și nu-mi permite să-mi îndeplinesc funcțiile guvernamentale ce mi-au fost încredințate nu se va opune la aceasta".

Cîteva zile mai tîrziu, medicii îi apreciază starea sănătății atît de precară, încît îi interzic orice activitate intelectuală. Nu îi autorizează decît o scurtă apariție la cel de-al XI-lea Congres al Partidului, la 27 martie. Nu se mai pune problema de a merge la Genova. Și nici nu se va putea lăsa reprezentat la respectiva conferință de Stalin, deoarece el trebuie să-l înlocuiască la Kremlin, pentru a asigura rezolvarea treburilor curente ale țării. Repercusiunile asupra politicii, decurgînd din tulburările ce-l afectează pe șeful acestui stat cu puterea centralizată, compromit deschiderea regimului.

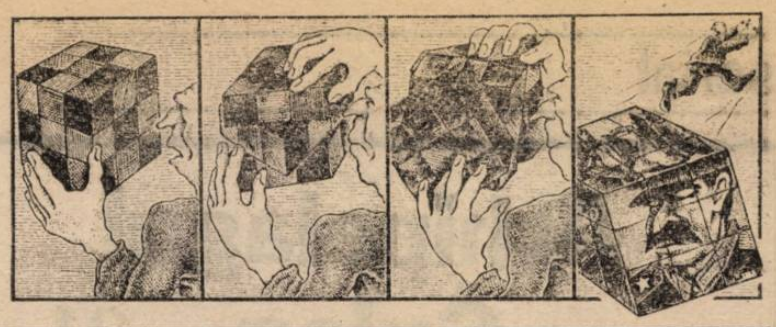

(Din „Novoe Vremea")

Ipsiți de experiență, delegații sovietici aleși pentru Genova nu-i vor convinge pe occidentali să ridice dintr-odată carantina ce sufocă U.R.S.S. În acea lună de aprilie 1922, Lenin a trebuit, însă, să accepte o altă întîlnire : cu chirurgii, care încearcă să-i extragă gloanțele pe care, din 1917, le poartă în organism. Nu vor extirpa decît unul. Starea liderului rus interzice prelungirea intervenției.

Acesta suferă de migrene violente, nu-și mai găsește somnul. Vomită. Are dureri în abdomen. Pentru moment, nu mai poate vorbi. Profesorul Vörster, specialistul german ce conduce echipa medicală a președintelui, presimte că vor veni, curînd, clipe grele. Îl însoțește pe Lenin la Gorki, pentru a-l ține sub observație permanentă.

O precauțiune înțeleaptă. La 26 mai 1922, un atac cerebral îi aduce pacientul în stare de comă. Tromboza este provocată de un cheag care a obliterat o arteră. Ciupitul pielii, înțepăturile efectuate asupra acesteia indică faptul că organismul își conservă reacțiile. Este vorba de o hemiplegie. Paralizia afectează partea dreaptă. Ceea ce dovedește că vasul atins este situat în emisera cerebrală stîngă. Diagnostic grav. Deoarece emisfera stîngă adăpostește centrii vorbirii. O analiză a tuturor factorilor intervenîți indică, însă, că Lenin va putea recupera.

În iulie, șeful de stat își va redobîndi, parțial, forțele. Vörster îl autorizează să primească unele vizite, dar interzice să se discute, cu acest prilej, despre politică. În octombrie, Lenin se simte capabil să revină la Moscova. Trebuie să urmeze un regim alimentar strict, să nu lucreze mai mult de cinci ore pe zi și să se repauzeze complet două zile pe săptămînă.

Se poate edifica o țară respectînd orarul unei săptămîni englezești ? Menajîndu-te ca boierii ? Lenin își reia cursa în fruntea puterii, maratonul său de lider. Pregătește cel de-al IV-lea Congres al Internaționalei comuniste, prevăzut pentru noiembrie, în cursul căruia va prezenta bilanțul celor cinci ani ai revoluției rusești. Discursul său, rostit în germană pentru delegații străini, durează o oră. Va plăti, însă, apelul frenetic ce l-a absorbit, din nou, în treburile politice. La 12 decembrie, se prăbușește pe masa de lucru. Medicii vin în grabă. Se produsese un al doilea atac.

Ca și prima, actuala tromboză avusese loc în emisfera stîngă a creierului. Paralizia nu pare a fi mai întinsă decît cea precedentă, din mai. Dar, de această dată, ea nu se va mai resorbi. Lenin va rămîne pironit în pat sau într-un fotoliu. Nu va mai putea scrie. Va recupera, totuși, vorbirea, cuvinte cu greu pronunțate, dificil înțelese. Suficient, însă, pentru a putea dicta. Și astfel înțelege el să continue a guverna. Prin intermediul secretarilor. Deoarece nu vrea să renunțe, să se retragă. Fapt ce face să te cutremuri. Ce valoare pot avea gîndurile, deciziile unui om atît de greu lovit ?

Răceala pe care o manifestă față de Stalin datează exact din acest moment. Este neîncrederea provenită din starea precară a sănătății ? Ființele bolnave reacționează adesea în acest fel față de apropiații lor. Simte oare că cel ce îl secondează pregătește, deja, succesiunea ? De fapt, Stalin dispune acum de o putere redutabilă. Suferă Lenin simțind că revoluția „sa" va intra pe alte mîini ? Stalin a arătat, efectiv, că deține o inegalabilă artă a intrigii, manipulînd oamenii, distribuind favoruri, cu scopul de a-și crea un aparat politic personal în sînul partidului. Dar Lenin n-a plecat, de asemenea, urechea prea mult, în această perioadă, la adversarii georgianului din Biroul Politic ? În ianuarie 1923, redactează o notă din care răzbate neîncrederea sa față de Stalin. Pare a nu mai fi convins că acesta poate, în continuare, folosi puterea cu discernămînt. Brutalitatea, pe care a manifestat-o de mai multe ori, îl îngrijorează, spune el. Are în vedere să reflecteze la modalitatea de a-l schimba din funcția deținută.

Arterele nu-i vor mai da răgazul necesar pentru aceasta. La 9 martie, un al treilea atac îl privează de vorbire. Iată-l mut, sfărîmat. Este transportat, la 15 mai, la Gorki, unde va duce, inconștient, o existență vegetală. Este o ruină.

În Biroul Politic, ambițiile se ascut. Trotki se agită. Urmat, voluntar, de Zinoviev și Kamenev. Se vorbește, din nou, de expansiunea internaționalistă, de cucerirea lumii. Acești „puri" ai partidului asigură, pe față, alunecarea regimului prea mult spre dreapta. Și Stalin înțelege că va trebui, curînd, să lupte pentru a-și apăra concepția strategică. Cei pe care îi consideră drept nevrozați ai revoltei nu doresc, în opinia sa, decît să dea foc, fără ezitare, Terrei. Dacă și el se gîndește la această incendiere, vrea, însă, mai înainte, să edifice o Rusie mare și puternică. Nu-i va lăsa să-i compromită opera începută. **(Va urma)**

Traducere și adaptare
Vasile Crișu

serial

Arhipelagul Gulag 21

Aleksandr Soljenițîn

Povești, povești

Înțelegeți-i și pe ei. Pentru ei, închisoarea este casa. Oricît i-ar alinta puterea, oricît ar ușura pedepsele, oricît ar amnistia —, destinul lăuntric îi aduce mereu aici... Nu lor le revine, oare, primul cuvînt în legilsația Arhipelagului? Într-un timp, la noi, chiar și în libertate căutau să lichideze dreptul de proprietate (apoi, celor care căutau să lichideze acest drept, chiar lor le-a plăcut să aibă) — de ce, deci, să fie tolerat în închisoare? Ai fost un gură-cască, nu ți-ai mincat la timp slănina, n-ai împărțit cu prietenii zahărul și tutunul — acum, pungașii ăia îți scormonesc bocceaua cu lucruri ca să îndrepte greșeala ta morală. Dindu-ți niște încălțări jalnice, în schimbul cizmelor tale moderne, o zdreanță murdară în locul pulovărului, ei nici nu-și iau, pentru mult timp, aceste lucruri. Cizmele tale sînt un motiv ca, de cinci ori, să le piardă și să le cîștige la cărți, iar pulovărul îl vor da mîine pentru un litru de votcă și pentru salam. Peste 24 de ore, nici ei n-or să mai aibă nimic, ca și tine. Este al doilea principiu al termodinamicii — nivelurile trebuie să se egalizeze...

Să nu aveți! Să nu aveți nimic! — ne-au învățat Budha și Christos, cei drepți și cinici. De ce nu ne-am însușit, noi cei lacomi, această predică simplă? De ce n-am înțelege că, din cauza averii ne dăm sufletul pierzaniei? De ce ne ținem scrumbia în buzunar pînă ajungem la destinație, ca să nu fim nevoiți să cerșim apă. Pîine și zahăr s-au dat pentru două zile — mănîncă-le deodată. Așa n-o să ți le fure nimeni. Și nu-ți face griji. Ești ca pasărea cerului.

Să ai ce poți purta întotdeauna cu tine: să știi limbi străine, să cunoști țări, să-i cunoști pe oameni. Memoria să-ți fie sac de călătorie. Să-ți amintești? Să-ți amintești! Numai aceste semințe amare pot, cîndva, să încolțească.

Privește — în jur sînt oameni. Poate că pe unul din ei n-o să-l uiți toată viața și ai să-ți muști pumnii că n-ai vorbit cu el. Să vorbești mai puțin și să asculți mai mult. În Arhipelag, firele subțiri ale vieților oamenilor se întind din insulă în insulă. Se agață, se ating într-o noapte, într-un asemenea vagon cufundat în semi-întuneric, apoi se despart din nou pentru totdeauna — și tu apleacă-ți urechea spre murmurul lor ușor și spre bătaia regulată de sub vagon. Pentru că, acolo, bate fusul vieții.

Ce mai istorii curioase poți auzi aici!

Uite-l pe francezul ăla mic și vioi de lîngă gratii — de ce se tot învîrte? De ce se miră? Ce nu ajunge să înțeleagă? Explică-i! Și între timp, întreabă-l: cum ai ajuns aici? Se găsește cineva care să știe franceza, și aflăm: Max Santer este soldat farncez. La fel de curios era și în libertate... În a sa „douce France". I s-a spus, frumos, să nu se mai sucească atît, dar el se tot învirtea pe lîngă punctul de expediere a rușilor care se repatriau. Atunci, rușii i-au dat să bea și, de la un moment dat, nu-și mai amintește nimic. Și-a venit în fire în avion, pe jos. S-a trezit într-o tunică și în pantaloni de ostaș al Armatei Roșii și deasupra lui — cizmele escortei. Acum l-au anunțat că are zece ani de lagăr, dar, desigur, că asta este o glumă răutăcioasă, o să se lămurească. O să se clarifice, porumbelule, așteaptă doar! Îl mai așteaptă o condamnare de 25 de ani în lagăr și se va elibera abia în 1957. Ei, da, asemenea cazuri nu mirau pe nimeni în 1945—1946!

Aici, subiectul era franco-rus, dar, iată, unul ruso-francez. Dar nu, e pur rusesc, pentru că, în afară de ruși, cine mai e în stare de așa ceva? În toate timpurile, la noi au existat oameni care n-au încăput, ca Menșikov și Surikov, într-o colibă de mesteacăn. Ivan Kovercenko este uscățiv și de talie mijlocie și, totuși, nu încape. Poate pentru că era voinic și pe deasupra și băut. Povestește cu plăcere și umor despre el. Asemenea povești sînt o comoară, să le tot asculți. Adevărul e că nu poți să-ți dai seama de ce l-au arestat și de ce e „politic". Dar din „politic" nu trebuie să-ți faci insignă festivă. Nu toți au fost strînși cu aceeași greblă.

După cum bine se știe, cu războiul chimic nemții au cochetat, nu noi. De aceea, cînd am plecat din Cuban, exista o situație foarte neplăcută, pentru că, din cauza unor nătîngi, am lăsat pe un aeroport mormane de bombe chimice, și nemții ar fi putut să dezlănțuie, pe chestia asta, un scandal internațional. Atunci, locotenentul-major Kovercenko, de fel din Cuban, împreună cu 20 de parașutiști, a fost lansat în spatele frontului german, pentru ca, acolo, să îngroape în pămînt toate bombele astea periculoase. (Cititorii au ghicit deja, și cască: apoi, a căzut prizonier, acum e trădător de patrie. Da de unde!) Kovercenko și-a îndeplinit exemplar misiunea, împreună cu toți cei 20, fără nici o pierdere, a trecut înapoi linia frontului și a fost propus pentru titlul de Erou al Uniunii Sovietice.

- „În Arhipelag, firele subțiri ale vieților oamenilor se întind din insulă în insulă"
- „Glasul Rusiei i-a șoptit toată noaptea adevărul"

Propunerea circulă o lună-două, dar dacă nici în acest „Erou" nu încape? Titlul de „Erou" este dat băieților liniștiți, fruntașilor în pregătirea de luptă și politică — dar dacă ție sufletul îți arde și ai vrea să bei ceva și nu găsești? Dacă ești „Erou" al unei întregi Uniuni — de ce bestiile dracului se scumpesc să-ți mai dea un litru de vodcă? Și Ivan Kovercenko a încălecat și, deși nu știa nimic despre Caligula, a intrat călare pînă la etajul doi, la comandantul militar al orașului: scrie, zice, să-mi dea niște vodcă! (S-a gîndit că așa o să fie mai prezentabil, o să semene mai mult a „Erou" și o să le fie mai greu să-l refuze). Pentru asta l-au închis? De de unde! Pentru asta de la „Erou" a ajuns la Ordinul Steagul Roșu.

Kovercenko tare ar mai fi băut, dar nu întotdeauna avea ce, și trebuia să se descurce. În Polonia i-a împiedicat pe nemți să arunce în aer un pod — simțea că podul ăsta parcă e al lui și, pînă a venit Comenduirea noastră, le-a aplicat polonezilor o taxă de trecere și de transport pe pod; fără mine, podul nici n-ar fi existat, neghiobilor! Zile întregi, a tot strîns taxa asta (pentru vodcă) dar, apoi, s-a plictisit să tot stea acolo, și atunci Kovercenko le-a propus polonezilor o soluție: să cumpere podul de la el. (Pentru asta l-au închis? — Nuuu!). El nu cerea prea mult, dar polonezii dădeau din colț în colț, pentru că nu prea aveau, nici ei, bani. Atunci, căpitanul a lăsat podul în plata Domnului; Dracu să vă ia, le-a zis, treceți pe gratis.

În 1949, era la Polotk șeful Statului major al unui detașament de parașutiști. Secția politică a diviziei tare nu-l mai înghițea pe Kovercenko, pentru că lui nu-i păsa de învățămîntul politic. Odată a cerut o caracterizare ca să intre la Academie, dar, cînd i-au dat-o, s-a uitat la ea și a aruncat-o pe masă: „Cu asemenea caracterizare nu mă pot duce la Academie, ci la benderoviști!" (contrarevoluționari în timpul războiului civil) (Pentru asta?... — Pentru asta putea încasa 10 ani, dar a scăpat). S-a mai întîmplat că i-a permis, în mod ilegal, unui soldat să plece în concediu. Și că el insușì a condus în stare de ebrietate un camion, și l-a făcut zob. I-au dat 10... zile arest. De altfel, era păzit chiar de soldații lui, care îl iubeau nespus de mult și îl lăsau să iasă de la arest și să se plimbe prin sat. Și ar fi suportat el situația, dar secția politică l-a amenințat cu tribunalul! Amenințarea l-a jignit și l-a scos din pepeni. Deci, Ivane, poți să zbori, să îngropi bombe, dar, pentru un afurisit de camion, te duc la închisoare. Noaptea, a sărit pe fereastră, a plecat pe Dvina, acolo știa o barcă cu motor, pe care o ascunsese un amic, și a plecat.

Nu era un bețiv cu memoria scurtă: acum voia să se răzbune pentru tot ce-i pricinuise Secția politică: în Lituania, a părăsit barca cu motor, s-a dus la lituanieni și i-a rugat: „Fraților, conduceți-mă la partizani! Primiți-mă, n-o să vă pară rău, o să le venim de hac!" Dar lituanienii și-au zis, cu toții, că el a fost strecurat.

Ivan avea cusuți în căptușeală niște bani. A luat un bilet pentru Cuban, dar, chiar înainte de a ajunge la Moscova, era beat criță! De aceea, plecînd de la gară, a chemat un taxi, și i-a spus șoferului: — „Du-mă la Ambasadă!" — „La care?" — „Pe Dracu, la oricare". Și șoferul l-a dus. — „Care-i?" — „A Franței". — „În regulă".

Poate că gîndurile lui s-au rătăcit și, ducîndu-se la ambasadă, la început, avea anumite intenții iar, pe urmă, și le-a schimbat. Dar abilitatea și forța nu-i slăbiseră: a trecut fără să fie văzut pe lîngă miliținanul de la poartă, a sărit ușor peste un gard înalt. În curtea ambasadei, nimeni nu l-a văzut și nimeni nu l-a reținut, a intrat înăuntru, a trecut pe lîngă o cameră, pe lîngă alta și, apoi, a văzut o masă întinsă. Multe mai erau pe masă, dar cel mai mult l-au tentat niște pere după care ducea dorul, așa că și-a umplut buzunarul de la tunică și de la pantalon. Tocmai atunci au intrat gazdele să mănînce. „Ei, voi, francuzilor! — a început să strige Kovercenko, tăbărînd el primul pe ei. S-a gîndit că Franța n-a făcut nimic prea bun în ultima sută de ani. — „De ce nu faceți și voi revoluție! Îl aduceți pe de Gaulle la putere? Iar noi vă aprovizionăm cu griu din Cuban? N-o să vă meargă!" — „Cine sînteți?" — „De unde sînteți?", au întrebat francezii consternați. Luînd imediat un ton just, Kovercenko, găsi de cuviință să spună: „Maior la securitatea din Moscova". Francezii s-au alarmat: „Totuși, n-ar fi trebuit să pătrundeți aici. În ce chestiune ați venit?" — „Mă c... în gura voastră!" le spuse Kovercenko verde în față. O mai făcu nițel pe grozavul față de ei, dar observă că, din camera învecinată, se dădeau telefoane. A avut atita prezență de spirit să dea înapoi, dar perele au început să-i cadă din buzunar! L-a urmărit un hohot de rîs...

A avut putere nu numai să iasă întreg din ambasadă, dar să și plece mai departe. A doua zi dimineață, s-a trezit în gara Kiev (nu se pregătea, oare, să plece în vestul Ucrainei?) — dar, de acolo, a fost imediat ridicat.

La anchetă a fost bătut chiar de Abakumov, spinarea lui era brăzdată de cicatrice groase cît brațul. Bineînțeles că ministrul nu l-a bătut pentru pere și nici pentru reproșurile juste la adresa francezilor, ci pentru ca să afle de cine și cînd a fost recrutat. A fost condamnat la 25 de ani.

Multe povești de astea mai sînt, dar, ca orice vagon, și cel penitenciar amuțește noaptea. Noaptea nu va fi nici pește, nici apă și nici afară nu te vei putea duce ca să te ușurezi.

Și atunci, ca orice alt vagon, și acesta se umple de zgomotul ritmic al roților, care nu tulbură deloc liniștea. Atunci, mai cu seamă dacă și escorta a plecat de pe coridor, atunci, din compartimentul trei al bărbaților, poți vorbi încetișor cu compartimentul patru al femeilor.

La închisoare, o discuție cu o femeie este ceva cu totul aparte. Ceva o înnobilează, chiar dacă este vorba despre articole și termene de detențiune.

O asemenea discuție s-a purtat o noapte întreagă, și iată în ce împrejurări : era în iulie 1950. În compartimentul femeilor era o singură tînără, fiica unui medic din Moscova, închisă în baza articolului 58—10. În compartimentul bărbaților s-a iscat o mare gălăgie. Escorta a început să-i strîngă pe toți deținuții din trei în două compartimente (cum s-au înghesuit acolo, să nu mai întrebați). Au adus un criminal care nu semăna deloc a arestat. În primul rînd, nu era tuns — și părul glaben deschis, buclat, îi acoperea, provocator, capul mare, rasat. Era tînăr, bine legat, într-o uniformă militară englezească. L-au condus respectuos prin coridor (chiar și escorta a fost intimidată de instrucțiunile de pe plicul în care se afla dosarul său — și fata a putut să vadă toate acestea). Dar el nu a văzut-o (și cît de mult a regretat după aceea !).

După zgomot și învălmășeală și-a dat seama că pentru el se eliberase vagonul de lîngă ea. Era limpede că tînărul nu trebuia să comunice cu nimeni și, de aceea, a ținut atît de mult să vorbească cu el. În vagonul penitenciar nu puteai să te vezi dacă erai în două compartimente diferite, dar să te auzi puteai, cînd era liniște. Seara tîrziu, cînd a început să se aștearnă liniștea, fata s-a așezat la marginea băncii sale, chiar lîngă gratii, și l-a strigat încetișor (sau poate că, la început, a înghițit un cîntec. Pentru toate acestea, cel din escortă ar fi trebuit s-o pedepsească, dar el plecase, pe coridor nu era nimeni). Străinul a auzit și, procedînd cum îl învățase ea, s-a așezat și el la fel. Acum stăteau spate în spate, presînd aceeași scîndură de trei cm, vorbeau încet printre gratii, la marginea scîndurii. Capetele și buzele le erau așa de apropiate de parcă s-ar fi sărutat, dar ei nu puteau nici să se atingă și nici măcar să se vadă.

Erich Arvid Andersen înțelegea destul de bine rușește, vorbea cu multe greșeli, dar, pînă la urmă, reușea să redea ceea ce gîndea. El i-a spus fetei povestea lui de necrezut (o s-o auzim și noi mai tîrziu), iar ea — povestea ei, o simplă studentă din Moscova, care a primit 58—10. Arvid era captivat, a întrebat-o despre tineretul sovietic, despre viața sovietică — și a aflat cu totul altceva decît știa din ziarele occidentale de stînga și din vizita sa oficială aici.

Au vorbit toată noaptea, și totul s-a legat în această noapte în mintea lui Arvid : și vagonul neobișnuit pentru arestați într-o țară străină ; și bătaia ritmică și armonioasă a roților de tren, care găsește întotdeauna ecou în inima noastră ; și vocea melodioasă, șoapta, respirația fetei la urechea lui. Și el care nici nu putea s-o vadă ! (Nu mai auzise voce de femeie de un an și jumătate.)

Și, contopit parcă cu această fată nevăzută (probabil, desigur, chiar în mod cert, nespus de frumoasă), a început pentru prima oară să vadă Rusia, și glasul Rusiei i-a șoptit toată noaptea adevărul. Și așa poți să cunoști o țară... (Dimineața a mai putut să vadă prin fereastră acoperișurile ei de paie — urmărit parcă de șoapta tristă a unui ghid tainic.)

Totul este Rusia : și trenul cu arestați care au renunțat să se mai plîngă ; și fata din dosul peretului unui compartiment din vagonul penitenciar ; și escorta plecată la culcare ; și perele ce cad din buzunare ; și bombele îngropate ; și calul urcat la etajul doi.

Transferul

Jandarmii ! Jandarmii ! — strigau bucuroși arestații. Se bucurau că vor fi însoțiți de jandarmi amabili și nu de escortă.

Din nou am uitat să pun paranteze. Povestește Korolenko. Adevărul este că noi nu ne bucurăm de șepcile albastre .Dar cine nu se bucură cînd vagonul penitenciar ajunge în situația de navetiști.

Un pasager obișnuit se poate urca, cu ușurință, la o mică stație secundară, iar de coborît — ce-l împiedică ? N-are decît să-și arunce lucrurile și să sară. Dar altceva este cu arestatul. Dacă paza penitenciară sau miliția locală nu vin după el sau întîrzie două minute — vai și amar ! —, trenul s-a pus în mișcare și păcătosul de arestat este dus pînă la stația următoare. Și e încă bine dacă numai pînă acolo, căci, acolo, îți vor da din nou de mîncare. Altminteri, pînă la capătul itinerarului pe care îl are vagonul penitenciar, te ții într-un vagon gol vreo 18 ore și te duc înapoi cu altă garnitură, și poate că, din nou, nu vine nimeni după tine — și, din nou, ești în impas, și iar stai, și, în tot acest timp, nu te hrănesc ! Pentru tine s-a eliberat rația pînă la primul post care te va lua în primire ; contabilitatea nu e de vină că închisoarea te-a scăpat din vedere, pentru că tu ești deja în evidență la Tulun. Iar escorta nu-i obligată să te hrănească cu pîinea ei. S-a întîmplat să faci drumul de șase ori : Irkutsk-Krasnoiarsk, Krasnoiarsk-Irkutsk, Irkutsk-Krasnoiarsk — așa că, atunci cînd pe peronul din Tulun, vezi o șapcă albastră, ești gata să-i sari în brațe : mulțumesc, iubitule, că m-ai salvat !

În vagonul penitenciar, chiar dacă stai numai două zile, ești atît de istovit, sufocat și sleit, încît, înaintea unui mare oraș, nici nu mai știi dacă e cazul să te mai chinuiești puțin ca să ajungi mai repede, sau dacă e mai bine să te mai destinzi pînă la stația următoare.

Dar, iată, escorta a început să se agite. Ies afară în mantale, lovesc cu patul puștii. Înseamnă că descarcă întregul vagon.

Mai întîi escorta face cerc în jurul scărilor vagoanelor și, cum ai alunecat, ai sărit sau te-ai prăvălit de pe ele, cei din escortă strigă asurzitor, într-un glas, din toate părțile : „Stai jos ! Stai jos !", „Stai jos !" (așa au fost învățați). E foarte eficient, cînd, din prima clipă, nici nu te lasă să-ți ridici ochii. Ca sub o explozie de proiectile, fără să vrei, te chircești, te grăbești (unde te grăbești ?), te lipești de pămînt și te așezi, ajungîndu-i din urmă pe cei care au coborît mai înainte.

„Stai jos !" — este un ordin foarte clar, dar, dacă ești un arestat novice, nu-l înțelegi încă. Eram la Ivanovo pe o linie secundară, cu valiza în brațe (dacă geamantanul nu era făcut în lagăr, ci cumpărat în libertate, i se rupe întotdeauna mînerul și aceasta, mai ales, în momentele cele mai critice) și, la acest ordin, am alergat, am pus-o pe pămînt și, fără să mă uit cum ședeau cei din față, m-am așezat pe geamantan — pentru că nu puteam, așa îmbrăcat în mantaua de ofițer, care nu era încă prea murdară și nu avea poalele tăiate, să mă așez direct pe traverse, pe nisipul murdar, îmbibat cu țiței ! Șeful escortei, o mutră rumenă, o față rotundă de rusnac, a dat fuga, dar eu nu am reușit să înțeleg ce e cu el ? De ce ? — însă, el vroia, pesemne, să-mi dea o sfîntă cizmă în bestemata-mi spinare, totuși ceva l-a reținut — nu și-a ferit vîrful lustruit, a dat el în geamantan și i-a spart capacul. „Stai jos !" mi-a explicat. Și, abia atunci, m-am dumirit că stau ca un stîlp printre deținuții care mă înconjurau și, pînă să reușesc să întreb : „Dar cum să stau ?", mi-am dat seama cum, și m-am așezat ca tot omul, cum stau cîinii la poartă și pisicile la ușă. (Mi-a rămas acest geamantan, și acum, cîteodată, trec cu degetele de-a lungul rupturii. Ea nu poate să se vindece așa cum se vindecă trupul sau sufletul. Lucrurile au memoria mai bună decît noi.)

Această așezare are, și ea, tîlcul ei. Dacă stai cu fundul pe pămînt, astfel, încît genunchii să ți se ridice în față, centrul de greutate este în spate, și este greu să te ridici și imposibil să sari în sus. În plus, ne așează mai înghesuiți, strînși, așa fel încît să ne incomodăm cît mai mult unul pe altul. Dacă am vrea să ne aruncăm toți deodată asupra escortei — pînă ne-am mișca ne-ar împușca pe toți.

Te așează ca să aștepți duba (ea transportă cîte un grup, doar nu-i poate lua pe toți deodată !) sau convoiul care ne va duce pe jos. Caută să ne așeze în locuri ferite, astfel încît tot mai puțini oameni liberi să ne poată vedea ; dar uneori sîntem așezați chiar pe peron sau pe vreun teren deschis (așa s-a întîmplat la Kuibîșev). Este o încercare pentru cei liberi : noi îi privim, cu tot dreptul, cu ochii cinstiți, dar ei cum să ne privească pe noi ? Cu ură ? Nu permite conștiința. (Numai scriitorii și ziariștii sovietici cred că oamenii sînt arestați pe drept.) Cu compătimire ? Dar dacă vei fi luat la ochi și, apoi, arestat și tu ? Nimic mai simplu ! Și astfel, cetățenii noștri mîndri și liberi („Priviți, invidiați-mă, sînt cetățean" — după Maiakovski) își pleacă, vinovați, ochii spre pămînt și încearcă să nu ne vadă deloc, ca și cum n-am exista. Mai curajoase sînt bătrînele : ele nu pot fi stricate, ele cred chiar și în Dumnezeu, ele rup cîte o bucată de pîine din a lor și ne aruncă și nouă. De asemenea, nu le mai e frică nici celor care au fost prin lagăre pentru tot soiul de delicte. Foștii deținuți știu : „Cine nu a fost va fi, iar cine a fost nu va uita". De aceea, ei mai aruncă cîte un pachet de țigări, pentru ca și lor să li se arunce, cînd le va veni rîndul să stea, din nou, în lagăre. Pîinea aruncată de mîna slabă de femeie bătrînă nu va ajunge la noi, dar pachetul de țigări va cădea exact în mijlocul nostru. Paza ridică imediat și amenințător armele, ordonînd bătrînei să plece. Iar pîinea sfîntă, ruptă în bucăți, rămîne să zacă în praf pînă vom pleca.

În general, însă, aceste minute de stat pe pămînt, în gară, sînt din cele mai bune pentru noi. Îmi amintesc că, la Omsk, am fost plasați pe niște traverse între două trenuri lungi de marfă. Acolo nu ajungea nimeni. Probabil că, la extremitățile trenurilor, a fost trimis cîte un soldat ca să nu dea drumul la oameni. Iar omul sovietic, chiar și liber, este obișnuit să se supună celui în uniformă. Era un amurg de august. Pietrele pline de ulei nu apucaseră să se răcească de pe urma soarelui de peste zi, și ne încălzeau cînd stăteam pe ele. Gara nu o vedeam, dar simțeam că era pe undeva, pe aproape, dincolo de trenuri. Se auzea un pick-up, un cîntec vesel, zgomotul mulțimii. Nu știu de ce, dar nu ni se părea deloc înjositor să stăm așa, o adunătură jegoasă, pe pămînt, într-un loc unde noi nu vedeam și nu eram văzuți ; nu consideram că, pentru noi, ar fi înjositor să ascultăm cum dansează tinerii și să ne gîndim că noi nu vom mai dansa niciodată ; nu ne deranja că, pe peron, oamenii se întîlneau și se despărțeau, oferindu-și flori. Erau, pur și simplu, douăzeci de minute de libertate aproape totală. Se făcea din ce în ce mai întuneric. Pe cer apăruseră stelele, iar jos începuseră să licărească luminițele roșii și verzi de la macazurile căii ferate. Muzica nu înceta. Viața continua fără noi, iar noi nu ne simțeam nici măcar nedreptățiți.

Dacă știi să apreciezi astfel de clipe, închisoarea ți se pare mai ușoară. Altfel, crăpi de supărare.

Dacă există un pericol pînă ajungi la dubă din cauza apropierii străzilor și a oamenilor, există în regulament o comandă foarte bună : „La braț ! Ce poate fi înjositor în a executa un astfel de ordin ?· Se iau doar de braț bătrîni și copii, fete și femei bătrîne, oameni sănătoși și ologi. Dacă o mînă îți este ocupată de boccea, altcineva îți strecoară mîna pe sub braț, iar tu iei de braț pe altcineva cu mîna liberă. Acum sînteți de două ori mai aproape unul de altul decît în coloana obișnuită. Este mult mai greu așa, toți parcă au devenit șchiopi din cauza poziției incomode și a lucrurilor purtate. Sînteți parcă duși de valuri. Jegoși, cenușii, purtați ca niște orbeți. Caricatură a omenirii. **(Va urma)**

Traducere și adaptare Mircea Podină

poşta redacţiei

Cardinalul Mindszenty: reabilitare după 41 de ani

Iulian Szabo, Tg. Mureş. Cel care avea să devină cardinalul Mindszenty a văzut lumina zilei, în 1892, în localitatea Csehimindszent, din regiunea Vas, sub numele de Pehm Jozsef. A urmat studiile la seminarul din Szombathely şi a fost hirotonisit în 1915. Patru ani mai tîrziu, a devenit preot la Zalaegerszeg, unde a funcţionat timp de 25 de ani.

De tînăr, a aderat atît la mişcarea creştin-socialistă, cît şi la mişcarea legitimistă : la începutul anilor '40, şi-a exprimat făţiş sentimentele antigermane şi antinyilaşiste. Tot în această perioadă, şi-a maghiarizat şi numele, devenind Mindszenty. În primăvara anului 1944, Papa Pius al XII-lea îl numeşte episcop de Veszprem.

În noiembrie 1944, Mindszenty a cerut guvernului nyilaşist încheierea cît mai grabnică a războiului, cerere pentru care nyilaşiştii îl arestează şi îl ţin în închisoarea din Sopronkönida pînă la sfîrşitul războiului.

În octombrie 1945, a fost numit cardinal, şi primul lucru pe care l-a făcut a fost să-şi exprime devotamentul faţă de Otto von Habsburg. S-a opus vehement nu numai introducerii reformei agrare, ci şi proclamării republicii.

Contradicţiile dintre cardinalul Mindszenty şi guvernul care se îndrepta spre dictatura unui singur partid s-au agravat, în vara anului 1948, în legătură cu naţionalizarea şcolilor. După cîteva luni, în decembrie 1948, Dobi Istvan, noul şef al guvernului, îl acuza pe Mindszenty că „se străduie să transforme biserica catolică într-un partid politic ilegal pe care să-l opună democraţiei populare".

Primul mare proces public înscenat în anii de după eliberare a avut loc la începutul lunii februarie 1949, în prezenţa a peste o sută de ziarişti străini. Cardinalul şi ceilalţi acuzaţi au fost prezentaţi în aşa fel încît maselor să li se inoculeze ideea că biserica catolică ar fi cel mai mare duşman al noului regim, al reformei agrare, că aceasta ar dori reinstaurarea casei de Habsburg.

După înăbuşirea revoluţiei din 1956, Mindszenty — care a reuşit, în ultimul moment, să se refugieze la Ambasada americană din Budapesta — a trăit 15 ani într-o totală claustrare.

În anii '60, regimul Kadar a încercat să fie mai înţelegător, sub presiunea guvernelor occidentale. Tratativele diplomatice purtate cu Vaticanul şi cîteva concesii mai mici făcute bisericii au influenţat, într-o oarecare măsură, opinia publică occidentală.

În urma tratativelor purtate în 1970, Mindszenty putea părăsi Ungaria. La 9 septembrie 1971, s-a ajuns la un compromis conform căruia cardinalul poate merge la Vatican, iar Sfîntul Scaun asigură guvernul ungar că Mindszenty nu se va amesteca în viaţa internă a bisericii catolice ungare şi nu va avea nici o atitudine duşmănoasă faţă de Republica Populară Ungară şi guvernul acesteia.

Mindszenty s-a plecat în faţa voinţei Sfîntului Scaun, şi-a părăsit ţara, dar nu a fost dispus să aleagă Vaticanul drept căminul său şi, pentru a fi mai aproape de poporul său, a ales Viena, unde a trăit pînă la sfîrşitul vieţii.

După o intensă campanie anticomunistă, purtată în exil, cardinalul Mindszenty moare la 6 mai 1975.

Şi, iată că, după 41 de ani de la procesul înscenat, sentinţa pronunţată de către Tribunalul poporului din Ungaria, în 1949, este anulată în 1990.

La 18 mai 1990, Kulcsar Kalman, ministrul justiţiei la acea dată, îi trimite lui Paskai Laszlo, arhiepiscop de Esztergom, o scrisoare prin care îi aduce la cunoştinţă reabilitarea cardinalului Mindszenty. Şi, astfel, lui Mindszenty, i s-a anulat sentinţa, iar rămăşiţele sale pămînteşti pot fi aduse acasă, la reşedinţa sa de odinioară, Bazilica din Esztergom. **(S. P.)**

Ajutor pentru ... Japonia

Ileana Cosmescu, Iaşi. Se pare că Japonia trece printr-o criză de încredere atît în sine, cît şi în faţa partenerilor săi din lumea întreagă. Bursa din Tokio — scria recent „Le Monde" — este în cădere liberă de cincisprezece zile, ministerul de finanţe îşi manifestă public dezacordul faţă de guvernatorul băncii centrale cu privire la oportunitatea unei noi majorări a ratei dobînzilor, iar excedentul comercial se reduce. O trăsătură caracteristică a acestei crize este scăderea zilnică a valorii monedei naţionale, în pofida intervenţiilor masive ale Băncii Japoniei, în aşa măsură, încît Tokio a cerut, recent, celorlalţi membri ai „grupului celor 7" (RFG, Canada, Statele Unite, Franţa, Marea Britanie şi Italia) să o ajute să stopeze această derivă, apreciată drept periculoasă.

O asemenea derivă riscă, într-adevăr, să relanseze inflaţia, scumpind costul importurilor, mai ales al petrolului şi al materiilor prime, scumpire la care economia japoneză rămîne sensibilă, în pofida valorii adăugate ridicate a produselor industriei sale.

Cererea Japoniei — e de părere ziarul citat— va fi primită, fără îndoială, cu interes şi simpatie de partenerii săi, care privesc cu îngrijorare creşterea competitivităţii produselor nipone, în favoarea devalorizării insidioase a yenului. Cei mai implicaţi sînt europenii, în viziunea cărora o astfel de devalorizare, care depăşeşte 20 la sută de la începutul lui 1989, constituie un avantaj netarifar, pe care acordurile nu îl prevăd, de natură fie să diminueze preţurile exportatorilor niponi, fie să crească sensibil marjele lor şi să le permită întărirea pătrunderii pe pieţe, mai ales în domeniul industriei de automobile. Statele Unite au, de asemenea, toate motivele să se teamă de o scădere a valorii yenului, susceptibilă să frîneze indispensabila reducere a deficitului lor comercial grav cu Japonia.

Rămîne de văzut dacă acţiunea „grupului celor 7" va fi cu adevărat eficientă. Scăderea, în ultimele opt luni, a valorii yenului la nivelul cel mai mic faţă de dolar, marcă şi franc, a fost atribuită, în mare parte, îngrijorărilor legate de rezultatele alegerilor legislative japoneze de la 18 februarie. În pofida temerilor cercurilor financiare, partidul aflat la putere s-a menţinut, dar yenul a continuat să scadă.

Chiar dacă la Tokio s-a invocat nivelul insuficient al ratei dobînzilor, de natură să-i descurajeze pe investitori, aceste dobînzi au rămas ridicate la New York şi au crescut, recent, sensibil la Frankfurt, ceea ce înseamnă că ştacheta va fi şi mai ridicată. Dacă se adaugă incertitudinile asupra soliditaţii noului guvern şi înăsprirea poziţiei Statelor Unite în cadrul negocierilor comerciale, care îngrijorează starea de spirit la Tokio, redresarea yenului se dovedeşte a fi nesigură. Cel mai rău este că, în Europa şi în alte părţi, mulţi suspectează Japonia de a se împăca cu caracterul relativ slab al monedei sale, favorabil exportatorilor, întreprinderilor mici şi mijlocii şi agricultorilor niponi, alegători importanţi ai partidului aflat la putere şi care ar pierde totul în urma unei diminuări a preţului produselor alimentare importate.

Programul energiei nucleare din Franţa

Liviu Jugăreanu, Braşov. Cel mai ambiţios program de dezvoltare a energiei nucleare din lume este cel francez. Energia de origine nucleară asigură 70 la sută din energia Franţei (cel mai mare consum din lume al acestei surse de energie). Într-un raport oficial, întocmit la cererea guvernului socialist, se subliniază, însă, că necesităţile de energie au fost, în mare măsură, supraestimate. Raportul a fost publicat, după cum relatează agenţia „Reuter", de sindicatele CFDT, care au acuzat guvernul că a menţinut secretul timp de nouă luni şi că a lipsit, deliberat, parlamentarii de informaţia pe care o deţinea în timpul dezbaterilor privind politica energetică.

Comisia guvernamentală, condusă de Philippe Rouvillois, numit şef al Comisiei pentru energia atomică, a criticat firma de stat furnizoare de energie „Electricité de France" (EDF) pentru supraestimarea necesităţilor de energie şi guvernul pentru faptul că n-a reuşit să elaboreze o politică clară privind energia nucleară.

Se subliniază că principala prioritate a guvernului va trebui să fie găsirea locurilor pentru depozitarea deşeurilor radioactive. Găsirea rapidă a unui loc de stocare subterană pare indispensabilă, relevă raportul.

Franţa a optat pentru energia nucleară în anii '70, afirmînd că reprezintă singura cale pentru a nu se mai baza pe livrările străine (instabile) de petrol. Raportul subliniază, însă, că EDF a făcut erori mari în estimarea cantităţii de energie de care are nevoie Franţa în anii '90 şi a întîrziat în a îndrepta aceste greşeli. În timp ce consumul s-a dublat la fiecare 10 ani înainte de 1980, acesta a sporit doar de 1,7 ori între 1970 şi 1980 şi de 1,4 ori între 1980 şi 1990, relevă, raportul.

I. Vlad, Tîrgovişte. Telescopul spaţial Hubble, lansat de curînd de naveta spaţială americană, a transmis prima fotografie a unor stele. Ciudat, ele nu seamănă cu ceea ce cunoaşteam noi, dar astronomii sînt foarte mulţumiţi, deoarece le permite să distingă obiecte foarte îndepărtate. **Imaginea** de mai jos este o comparaţie a două fotografii — cea făcută de Hubble şi una luată de la observatorul Las Campanes.

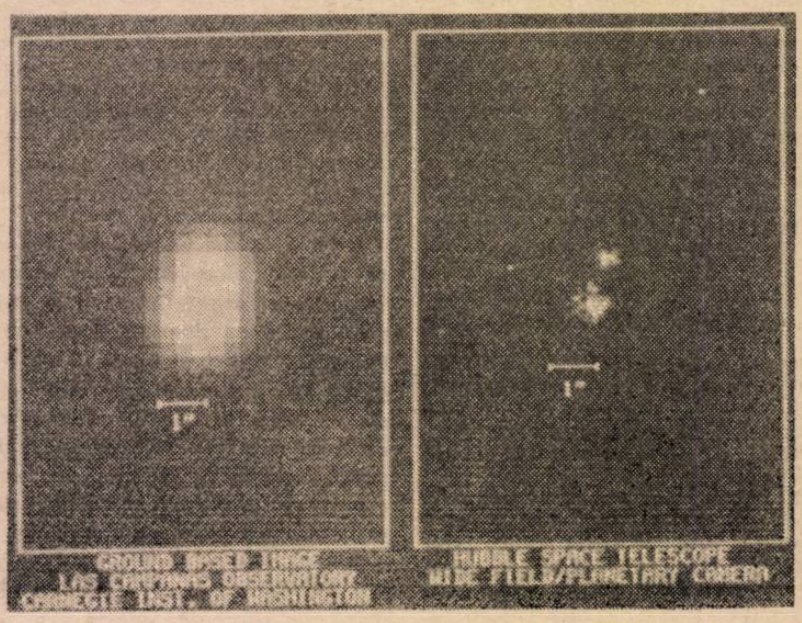

OPEC și reducerea producției de petrol

Nicolae Șularu, Pitești. Organizația țărilor exportatoare de petrol (OPEC) a hotărît, în unanimitate, reducerea cu aproape un milion și jumătate de barili pe zi a producției sale, în scopul recuperării valorii acestuia pe piața internațională — a anunțat la Geneva președintele OPEC, ministrul algerian al minelor, Sadek Boussena.

Cei 13 miniștri ai petrolului din țările membre ale OPEC au căzut de acord, în cadrul unei recente reuniuni desfășurate la Geneva, să reducă producția de țiței actuală cu 1,445 milioane barili pe zi, în scopul de a o limita la nivelul oficial stabilit pentru actualul semestru — adică 22 milioane de barili pe zi.

În ultimele luni, potrivit unor experți citați de agenția „IPS", încălcarea plafoanelor de producție s-a generalizat în rîndul membrilor OPEC, în special în rîndul țărilor din Golf.

Reuniunea de la Geneva — apreciază sursa citată — s-a transformat, practic, într-o conferință ministerială de urgență, avînd în vedere scăderea prețurilor la țiței înregistrată în luna aprilie. Oficial, a fost vorba de o reuniune a Comitetului de supraveghere a Organizației, alcătuit din opt membri, la care au fost invitați ceilalți cinci miniștri, astfel încît să poată fi luate hotărîri.

Președintele OPEC a anunțat că s-a hotărît amînarea cu o lună a viitoarei conferințe ordinare a OPEC, prevăzută inițial să aibă loc la 25 iunie.

Nivelul producției de țiței pentru cel de-al doilea semestru va fi hotărît atunci, dar s-a arătat că obiectivul este de a readuce prețurile la nivelul de referință stabilit de OPEC — adică 18 dolari barilul — și că limitarea desfacerii țițeiului pe piață se va menține.

Emiratele Arabe Unite au promis să reducă producția de țiței cu 200 000 barili pe zi. Aceasta este una din țările care își încalcă cel mai mult cotele și care a venit la Geneva cu cele mai mari reticențe în a-și limita producția.

Rapiditatea în ce privește hotărîrea de reducere a supraofertei și sprijinul unanim față de această măsură dovedesc o reconsiderare a hotărîrii OPEC în apărarea intereselor sale comune privind o mai puternică valorificare a produsului de care depind cele 13 țări membre, relevă observatorii.

Datoria externă a S.U.A.

Marin Pariș, București. Datoria S.U.A. a depășit 3 trilioane dolari, a anunțat Ministerul de finanțe, citat de agenția „Reuter". Cifra uriașă reprezintă mai mult de 12 000 dolari pentru fiecare bărbat, femeie sau copil din S.U.A. Cifra exactă este de 3 023 107 000 000 dolari și crește rapid. Spre comparație, anii celui de-al doilea război mondial au ridicat datoria națională la 250 miliarde dolari în 1945. În 1962, datoria a atins 300 miliarde dolari, reprezentînd a zecea parte din cifra actuală.

Datoria națională a depășit nivelul de un trilion dolari pentru prima dată în 1982, în timpul președintelui Ronald Reagan, care și-a desfășurat campania promițînd reducerea cheltuielilor guvernamentale. Aceasta s-a dublat, apoi, la 2 trilioane dolari în 1986.

Potrivit legii adoptate în toamna anului trecut, datoria nu trebuie să depășească 3 122 700 000 000 dolari, a declarat un purtător de cuvînt al Biroului pentru datoria publică. Oficiul bugetului al Casei Albe anticipează, însă, că datoria va depăși acest nivel în anul financiar 1991, care începe în luna octombrie. Limita datoriei va trebui atunci să fie modificată din nou. Oficiul pentru buget se întreabă dacă va atinge nivelul de 4 trilioane dolari în 1996 ? Nu putem afirma aceasta, a precizat purtătorul de cuvînt al Oficiului pentru buget, reluat de sursa menționată.

S.U.A. consideră că sînt create condițiile pentru reducerea ratelor dobînzilor atît pe plan intern, cît și în alte țări industrializate, a declarat John Niehuss, reprezentant al Ministerului de finanțe. Niehuss a făcut aceste afirmații la reuniunea anuală a Băncii americane pentru dezvoltare.. Declarația sa a fost apreciată ca o veste bună pentru țările latino-americane debitoare, care vor beneficia de pe urma unor rate mai scăzute ale dobînzilor pentru serviciul obligațiilor financiare, apreciază agenția „Reuter". Niehuss a arătat că principalele țări industrializate au încheiat deceniul cu o situație bună. Inflația s-a stabilizat, iar evoluțiile sugerează că ratele medii se vor atenua probabil într-o oarecare măsură în acest an, a spus el.

Niehuss a mai relevat că, în viitor, se va accentua tendința de reducere a deficitului bugetar federal al S.U.A..

Aurel Teodor Popescu, Borșa, jud. Maramureș. Vă mulțumim pentru aprecierile dumneavoastră privind conținutul revistei noastre. În ce privește neprimirea unor numere, deși sînteți abonat, vă asigurăm că nu sînteți singurul, deși am sesizat deseori organele care se ocupă cu difuzarea presei. În ultimul timp ne-au reclamat deficiențe similare și domnii **Cristea Constantin, din Focșani, jud. Vrancea, Mălciuc Vasile din comuna Vasilați, jud. Călărași** (căruia i se refuză, de către Oficiul P.T.T. Gălbinași, abonamentul la revista noastră, oferindu-i-se, în schimb un abonament la săptămînalul „Flacăra"). **Samson Teodor, din Iași, Jebelean Eftimie din Timișoara, Pavel Marian din București și Sita Ștefan, comuna Fundu-Moldovei, jud. Suceava.**

Vă asigurăm că vom reveni din nou, pe lîngă **Direcția Expedierii Presei**, în vederea eliminării acestor neajunsuri, pe care — vă rugăm să ne credeți — nu le cauzăm noi. Ne pare rău, dar nici dumneavoastră, nici domnului Cristea Constantin nu vă putem trimite numerele solicitate.

Cesar Gaviria

președinte ales al Columbiei

Cesar Gaviria avea toate șansele să cîștige alegerile prezidențiale de la 27 mai, astfel încît victoria sa nu a făcut decît să confirme previziunile în acest sens. La vîrsta de 43 de ani, el devine cel mai tînăr președinte din istoria acestei țări. Pe de altă parte, făcînd parte din partidul liberal, asigură continuitatea acestei formațiuni politice la președinția Columbiei, deținută, în prezent, de Virgilio Barco. Cesar Gaviria va prelua, de la acesta, însemnele prezidențiale, la 7 august.

Președintele ales este de formație economist și și-a început cariera politică în urmă cu circa douăzeci de ani, cînd a devenit consilier municipal de Pereira, orașul său natal și capitala provinciei Risaralda (300 kilometri vest de Bogota), în care predomină producția de cafea. La vîrsta de 26 de ani, Cesar Gaviria devine primarul acestui oraș. Ulterior, este chemat la Bogota pentru a ocupa postul de viceministru al dezvoltării. Va fi, apoi, președintele Camerei Reprezentanților (camera inferioară a Congresului, respectiv parlamentului columbian). Cariera sa politică va continua în timpul mandatului prezidențial actual : în guvernul lui Virgilio Barco, el a ocupat, succesiv, funcțiile de ministru al economiei și internelor.

Campania electorală pentru alegerile prezidențiale din acest an s-a dovedit a fi cea mai violentă din istoria Columbiei. Senatorul Luis Carlos Galan, candidatul inițial al liberalilor la funcția de președinte, a fost asasinat, la 18 august 1989, de ucigași plătiți ai mafiei drogurilor. În acest context, Virgilio Barco a decis lansarea unui „război neiertător" împotriva traficanților de cocaină. Pe de altă parte, în locul lui Carlos Galan a fost lansată, de către liberali, candidatura lui Cesar Gaviria, alte două formațiuni politice columbiene fiind obligate să procedeze în mod similar datorită unor situații identice. Preluînd capitalul politic al predecesorului său, care s-a bucurat de o largă audiență și a fost o personalitate plină de charisma în cadrul campaniei electorale, Cesar Gaviria a menținut, în același timp, programul politico-economic al acestuia. Fusese, de altfel, directorul campaniei electorale a lui Carlos Galan.

Viitorul șef al statului intenționează să continue dificila bătălie angajată de actualul guvern liberal împotriva traficanților de droguri și a violenței endemice din țară. „Columbienii, a declarat el, au votat pentru viitorul patriei și pentru cei ce au înfruntat, cu fermitate, amenințarea terorismului". În programul său, preconizează consolidarea aparatului judiciar, o mai bună protecție pentru magistrați și întărirea pazei închisorilor. Consideră, pe de altă parte, că extrădarea în S.U.A. a traficanților columbieni revendicați de justiția americană nu trebuie să fie „singurul mijloc de luptă", ci doar un aspect al unei „cooperări hotărîte și eficace", bazate pe combaterea nu numai a producției, dar și a consumului de stupefiante. „Trebuie să spun comunității internaționale că țara mea plătește un preț ridicat de vieți omenești dintre cei mai buni fii ai săi, ca și un cost înalt în sfera economică și socială", a spus Cesar Gaviria, punînd accentul pe răspunderile ce revin, în eradicarea consumului de droguri, țărilor industrializate.

În domeniul politicii internaționale, președintele ales s-a declarat adeptul unei „autonomii" față de marile puteri. Cît privește problema datoriei externe a țărilor lumii a treia, Cesar Gaviria se pronunță împotriva unui moratoriu sau a unei renegocieri a sumelor datorate de Columbia, subliniind că are în vedere „îndeplinirea cu punctualitate a angajamentelor asumate față de creditori, fără, însă, a sacrifica, pentru aceasta, creșterea economică și socială" a țării.

A.V.

poșta redacției

Din „Murphologie"

Comentariul lui Churchill despre om

Cîteodată oamenii se împiedică de adevăr, dar de cele mai multe ori se ridică și merg mai departe.

Axioma lui Cole
Cantitatea de inteligență este constantă pe pămînt ; populația este în continuă creștere.

1989–un an negru pentru oceane

Radu Moise, Sinaia. La întrebarea dumneavoastră vă prezentăm principalele idei dintr-un articol publicat de ziarul bulgar „Narodna Mladej", care apreciază că 1989 a fost cel mai nefast an în ce privește cazurile de poluare a mărilor și oceanelor. Bilanțul referitor la situația apelor din oceanul mondial este foarte trist : 30 de nave au deversat mari cantități de petrol, iar, în unele regiuni ale oceanului mondial, ele au provocat pagube ireparabile pentru flora și fauna marină. Un astfel de caz a fost cel al petrolierului „Exxon Valdez" care a poluat Golful „Prințul William" — unul din puținele locuri din lume rămase, pînă atunci, neinfestate.

Creșterea numărului avariilor la petroliere se datorează mai multor cauze, dintre care cea mai importantă este stagnarea îndelungată care caracterizează industria constructoare de nave. Flota acestui tip de nave este grav amenințată, aproape o treime din vase avînd o vechime de peste zece ani. Din cele 750 de supertancuri care circulă în prezent pe mare, 600 dintre ele și-au început cursele între anii 1972 și 1977. Jeff Garfield, de la publicația de specialitate „Lloyd's List", a calculat că viața unui petrolier nu poate fi mai lungă de 15—20 de ani. Astfel, majoritatea petrolierelor nu mai sînt bune decît ca fier vechi.

Corporația „Schell", posesoarea celei mai mari flote de petroliere din lume, consideră, însă, că dificultățile financiare influențează negativ, în primul rînd, asupra pregătirii profesionale a echipajelor. „Este cazul să se vorbească, mai curînd, de incompetența profesională a echipajelor, decît de starea fizică proastă a petrolierelor. În majoritatea cazurilor, aceasta a fost cauza infestării cu petrol a oceanului mondial", apreciază un reprezentant al corporației. Afirmația sa este valabilă, în foarte mare măsură, în cazul petrolierului „Exxon Valdez", al cărui accident s-a datorat insuficientei pregătiri a echipajului și unor greșeli fatale. Potrivit aprecierilor Consiliului național american de cercetare, în fiecare an se varsă în oceane cel puțin 3,2 milioane tone petrol — cantitate suficientă pentru a fi umplute 11 supertancuri de tipul petrolierului irakian „Hark-5", la bordul căruia s-a produs o explozie, la sfîrșitul anului trecut.

La aceasta se adaugă faptul că oceanele și mările sînt poluate, suplimentar, de către unii căpitani de vase iresponsabili, care curăță rezervoarele tancurilor lor în marea deschisă, sau de către platformele marine, de unde se scurg cantități mai mici de petrol neprelucrat.

Au apărut și primele semne de îngrijorare crescîndă a opiniei publice mondiale. Reprezentanți ai 133 de țări membre ale Organizației Internaționale Maritime — instituție specializată a ONU — s-au întîlnit, la Londra, în noiembrie 1989, pentru a elabora o convenție destinată sporirii securității navigației pe mare și preîntîmpinării poluării apelor mării. Convenția ar urma să prevadă și crearea de centre naționale pentru lichidarea urmărilor avariilor petrolierelor.

„Pod de la Pămînt la Soare"

Răzvan Cantăr, Craiova. În legătură cu campania împotriva fumatului, săptămînalul sovietic **„Sovetkaia cultura"** a publicat cîteva interesante date și fapte pe care vi le oferim.

În ultimii ani, în întreaga lume s-a intensificat lupta împotriva fumatului. În cîte feluri nu se duce ofensiva contra amatorilor de tutun ! Astfel, de exemplu, în Japonia, se aplică tot mai intens metoda acupuncturii. După cîteva mici înțepături în anumite puncte ale emisferei drepte a capului, dorința de a scoate o țigară din pachet diminuează considerabil. Metoda dă rezultate pozitive în 84 de cazuri din 100.

În Malayezia, Ministerul agriculturii a găsit un alt mijloc de a acționa asupra fumătorilor. El a hotărît să-i stimuleze economic pe cei care nu doresc să-și otrăvească organismul cu nicotină. Din iulie 1984, Banca de Stat a acordat credite numai acelor țărani care nu fumează sau sînt dispuși să semneze un angajament că renunță la țigări.

În timpul recentei campanii împotriva fumatului, care s-a desfășurat în Suedia, au fost publicate informații foarte interesante. Cei care fumează pe zi 20 de țigări transformă în scrum și fum, anual, 117 mii cmp. de hîrtie. Pe această hîrtie s-ar putea tipări o carte cu 300 pagini.

O serie de calcule au demonstrat că în U.R.S.S. fumătorii strică pe zi mai bine de un miliard bețe de chibrit sau 160 metri cubi de masă lemnoasă ; pe an — 58 400 mc, iar în 20 ani — mai mult de 1 milion mc. Lungimea totală a țigărilor fumate de un singur om pe an este de 600 m., iar pentru toți fumătorii planetei — de aproape 600 milioane km., ceea ce ar permite „construirea" a patru poduri din țigări de la Pămînt la Soare. Cel care fumează permanent 20 ani transformă în cenușă aproape 4 mii ruble.

Într-un trecut nu prea îndepărtat, lupta împotriva fumatului a fost foarte aprigă. În anul 1600, șahul Persiei, Abbas cel Mare, a interzis fumatul. Soldaților dovediți că fumează li se tăiau nasul și buzele, iar vînzătorii de tutun erau arși împreună cu marfa lor. Exemplul șahului Persiei a fost urmat, 63 ani mai tîrziu, de sultanul turc Murad al IV-lea, care a ordonat să fie executați, fără milă, toți cei prinși fumînd. Și, totuși, în lume continuă să se fumeze. **(V.G.)**

IF YOU WOULD LIKE TO IMPROVE YOUR ENGLISH

● WES vă poate ajuta să vă îmbunătățiți capacitatea de a citi, scrie și vorbi în limba engleză
● Trimiteți numele și adresa dv. către
World English School
P.O.Box 1013
Little Rock, Arkansas 72203
U.S.A.
● Este un curs gratuit prin corespondență

World English School, Inc.

The World English School was developed to help people improve their knowledge of the English language. For more then twenty years a group of concerned English professors have worked with, improved, re-written and field tested the correspondence course that is now offered. Some of the very first experiments with this material were conducted in Vietnam in the late 1960's and later in West Germany, Portugal and Italy in the 70's and 80's.

Professors and University Students from America spent their summers traveling to these countries and teaching students, one on one, to test and develop the materials. What was learned from these field tests was then used to improve and adapt the materials until in 1988 they were put into final form and printed as they now are used.

Thousands of students in scores of nations around the world are now improving their English through WES. In Romania 5892 Students had requested the course as of April 18th. We are prepared to teach up to 30,000 students in Romania so send in your name and address today. WORLD ENGLISH SCHOOL, P.O. Box 1013, Little Rock, AR 72203, USA.

Coordonatorul rubricii : Aurel Zamfirescu

Colectivul redacțional : Mihaela Brumă, Ștefan Cârjă, Dumitru Constantin, Vasile Crișu, Adrian Dascălu, Rodica Dumitrescu, Liana Enescu, Ion Madoșa – șef de secție, Ilie Olteanu – secretar general de redacție, Radu Pascal, – redactor șef adjunct, Ilie Șerbănescu, Doina Topor, Stelian Țurlea, Anca Voican, Aurel Zamfirescu – șef de secție. Secretariat de redacție și tehnic : Oana-Daniela Dinulescu, Mircea Dub, Ana Ghinea, Eliza Iliescu, Ion Matei, Marin Pieleanu, Ana Maria Tatovici, Angelica Trancă, Florin Zamfiroiu. Tipografi : Ion Aghescu, Gheorghe Matei, Nicolae Mihăilă, Aurel Stănescu, Dan Zaharia. Revista „Lumea azi", București, Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul poștal 33, cod 71341, căsuța poștală 33–29, telefon 17 60 10 ; internațional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din intreprinderi și instituții. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" – sectorul export-import presă. P.O. BOX12–201, telex 10376 prsfir București, Calea Griviței nr. 64–66.

C.P.B.

RADIORECEPTOARE

STAȚIONARE

O companie plăcută pentru orele dumneavoastră libere... radioreceptorul MILCOV, DUO sau CLUB 01.

MILCOV, DUO, CLUB, în toate magazinele comerțului de stat.

Pentru informarea celor interesați să-și procure unul dintre radioreceptoarele staționare, iată cîteva date :

- Radioreceptorul MILCOV :
  - două game de undă : UL și UM ;
  - alimentare : 4 baterii R 20 (4 x 1,5 V) sau la rețea de 220 V/50 Hz ;
  - prețul : 600 lei.
- Radioreceptorul DUO :
  - două game de undă : UL și. UM ;
  - alimentare : 4 baterii R 20 (4 x 1,5 V) sau la rețea de 220 V/50 Hz ;
  - prețul : 600 lei.
- Radioreceptorul CLUB 01 :
  - patru game de undă : UL, UM, US, UUS ;
  - alimentare : rețea de 220 V/50 Hz ;
  - prețul : 1 300 lei.

Rețineți !

- Radioreceptoarele MILCOV, DUO, CLUB — moderne, funcționale, utile !

LUNA CADOURILOR PENTRU COPII

1 — 30 iunie

Chiar dacă pentru orice copil tentațiile irezistibile sînt jucăriile, nu trebuie uitată... VESTIMENTAȚIA !

Moderne și practice, rezistente și comode, ARTICOLELE DE CONFECȚII, adăugate TRICOTAJELOR sau celor de LENJERIE, completate cu o ÎNCĂLȚĂMINTE ușoară și lejeră, reprezintă tot atitea sugestii pe care magazinele și raioanele specializate ale comerțului de stat vi le oferă spre selecția opțiunilor dv. pentru cele mai frumoase cadouri pe care le veți face copiilor.

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
IMBOLIA
NR. D. 555

LUMEA azi

Nr. 24 14 iunie 1990

Cu toate pînzele sus?

Desen de Vladimir Nenașev („Novoe Vremea")

- La Copenhaga, despre o Europă a oamenilor
- Nicaragua — dificila convertire la democrație

SERIAL

Acei bolnavi care au guvernat: Stalin

Pentru un „cer senin" la Giurgiu și la Ruse

Din actualitatea internațională

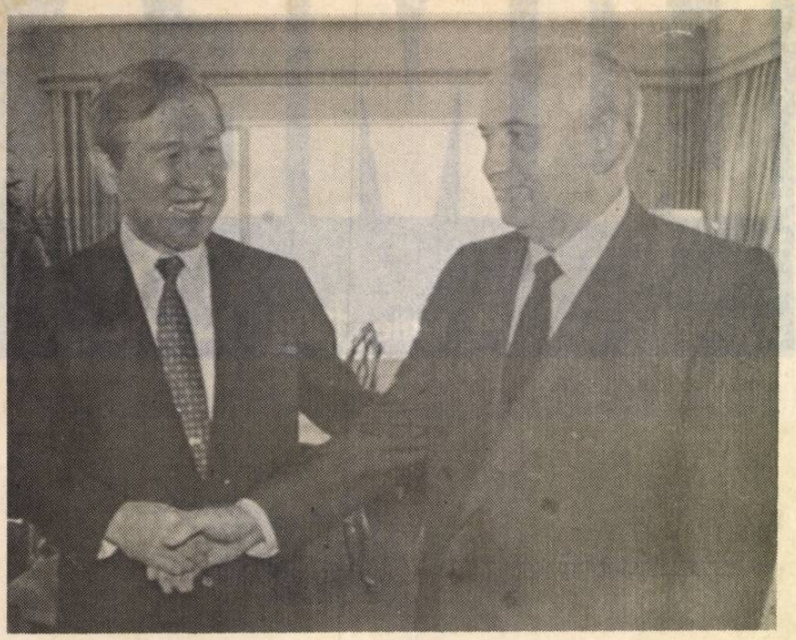

San Francisco, 4 iunie — „întîlnirea istorică" dintre președintele sovietic Mihail Gorbaciov și liderul sud-coreean, Roh Tae Wu, prima după divizarea Peninsulei Coreea în două state separate

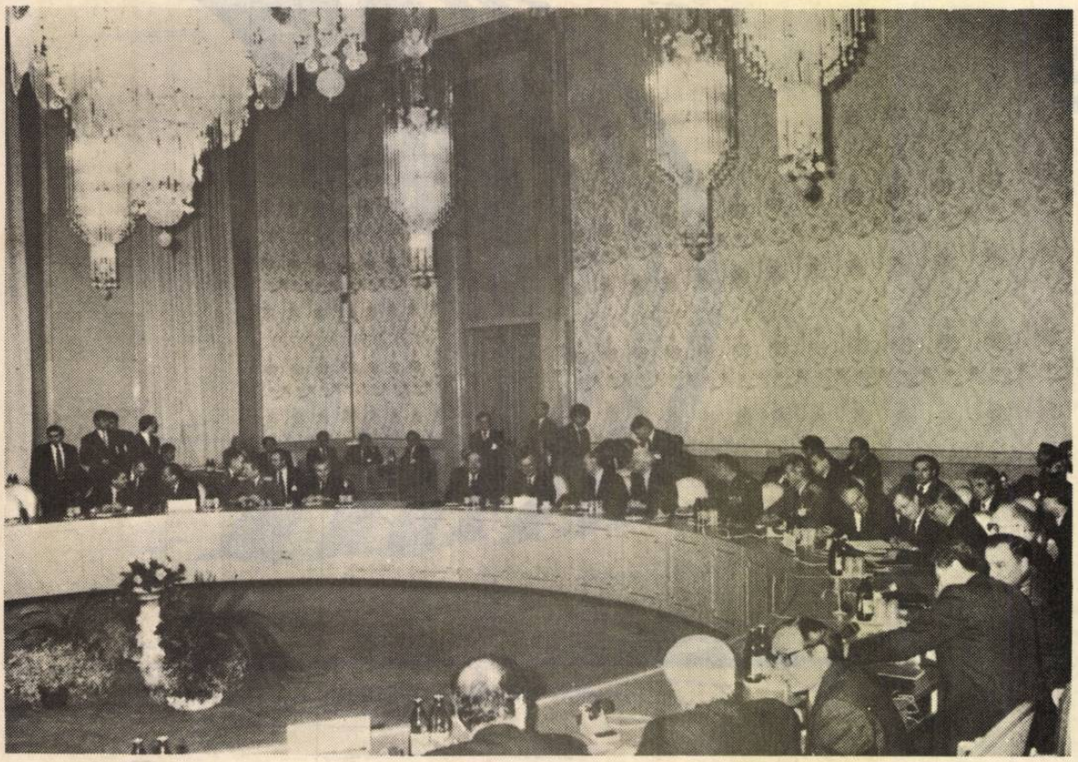

Moscova. Reuniunea la nivel înalt a Tratatului de la Varșovia. O concluzie generală : „este necesară revizuirea caracterului și funcțiilor" acestui pact

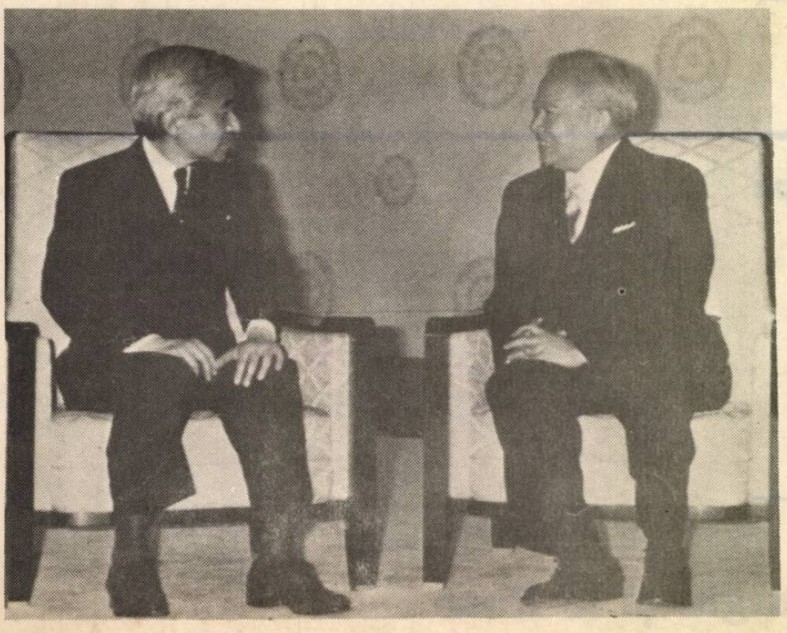

La Tokio, discutînd despre Cambodgia, Prințul Norodom Sianuk la întîlnirea cu împăratul Akihito, al Japoniei

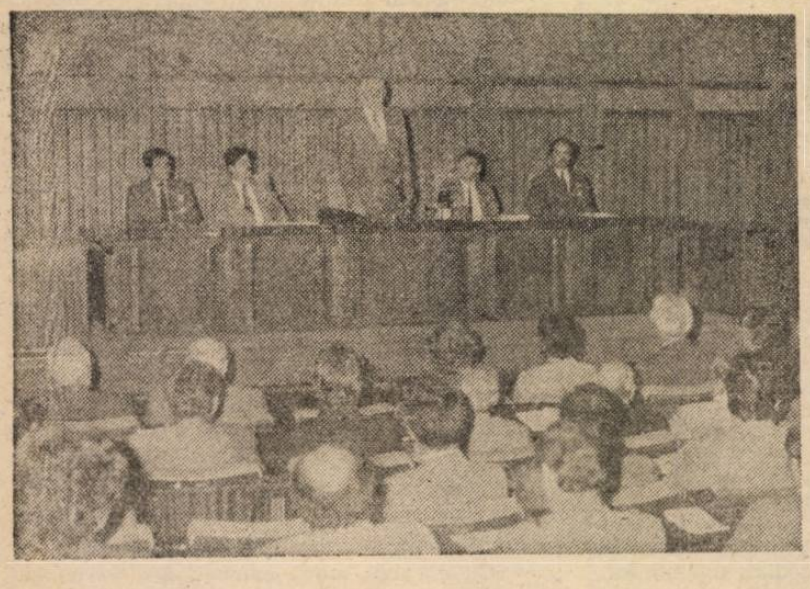

Parlamentul român, după 50 de ani

După cinci decenii, în care s-au succedat dictaturi, la București s-a întrunit primul Parlament liber ales, alcătuit din Senat (în imagine) și Camera Deputaților. Sarcina prioritară a acestui for : elaborarea viitoarei Constituții a țării. Ce semnificații are acest moment pentru societatea românească, în ansamblul ei ? Întrebările esențiale abia urmează a fi puse. Iar impactul extern al acestor întrebări grave este enorm (pag. 2)

Clauza națiunii celei mai favorizate

România se află într-o situație bizară ; politic, avea clauza națiunii celei mai favorizate din partea S.U.A. pe vremea lui Ceaușescu, și n-o are acum ; juridic, beneficia de clauză cînd nu avea o lege de liberalizare a emigrării și nu beneficiază acum cînd are o asemenea lege. Care este posibila explicație : alte motivații sau credibilitatea externă a României ? (pag. 6)

Viitorul incert al alianțelor militare

Tradiția a fost păstrată doar în ce privește simultaneitatea. În aceeași săptămînă, și Tratatul de la Varșovia, și N.A.T.O. s-au reunit pentru a scruta viitorul. Al lor și al Europei. În ceea ce privește abordarea, dominant a fost, însă, ineditul : cele două alianțe militare opuse au profesat cooperarea și politica. Asupra ambelor blocuri planează aceeași dilemă : cum să se adapteze spiritului vremurilor noi, pentru ca, în cele din urmă, să dispară ? (pag. 4)

Nicaragua postsandinistă

Frontul Sandinist pierde alegerile, iar opoziția le cîștigă. Victoria electorală nu se dovedește, însă, suficientă. Guvernul Chamorro, aflat la început de drum, trebuie să recurgă la compromisuri cu sandiniștii pentru a-și putea consolida, ulterior, pozițiile. Structurile de putere, create de fostele autorități, sînt o frînă greu de deblocat, în timp ce moștenirea preluată de „doña Violeta" nu este de invidiat : o economie falimentară, problema încă nerezolvată a grupurilor „contras", o țară răvășită de anii de război. (pag. 14)

CSCE Conference
THE HUMAN DIMENSION
Copenhagen 5 - 29 June 1990

Ancheta internațională „Lumea azi"

(pag. 9—10)

Coppa del Mondo

(pag. 22—23)

Sumar

Parlamentul — revenirea la tradiție. **Stelian Țurlea** 2

Moscova. Pentru prima oară... **Nicolae Crețu** 3

„Acum ne-am cunoscut, Gorbaciov și cu mine". Interviu cu dl. Ion Iliescu consemnat de **Milena Mihăescu** 3

Alianțele militare : cum să se adapteze pentru a dispărea ? **Radu Pascal** 4

Imaginea României și clauza națiunii celei mai favorizate. **Ilie Șerbănescu** 6

N-am fost la Camp David ! **Ilie Șerbănescu** 7

Copenhaga. „Dimensiunea umană" și dimensiunile ei. **I. Madoșa** 8

Anchetă internațională în exclusivitate. **I. Madoșa** 9

Giurgiu-Ruse. Întîlnire pe pod sau nu numai „pentru uz intern..." **Rodica Dumitrescu** 11

Bagdad. „Echilibrul terorii" s-a mutat în Orientul Mijlociu. **Ștefan Cârjă** 13

Nicaragua. Între coabitare și alianțe tactice (1) **Anca Voican** 14

1000 + 1 16

NATO. Noi semne de suplețe 19

„Naționalitățile trebuie să colaboreze spre binele și apropierea popoarelor". Convorbire cu Gheorghe Mihăiescu consemnată de **Aurel Zamfirescu** 20

„Parlamentul este cheia democrației". Interviu cu Felix Pons Arazazabal realizat de **Leonard Mehedinți** 21

Coppa del Mondo — Italia '90. Asemenea timpului, fotbalul nu stă pe loc. **Eftimie Ionescu** 22

Maradona. Camorra îl iubește mult... (2) **Dumitru Constantin** 23

Tragedia de la Katyn (7) **Dumitru Constantin** 25

Îngheț, dezgheț ? **Mihaela Brumă** 25

Arhipelagul Gulag (22) 26

Acei bolnavi care au guvernat (17) 28

„Se caută cel de-al doilea centru !" 29

Poșta redacției 30

Profil. **Jozsef Antal** 31

Coperta I
Mircea Dub

Parlamentul — revenirea la tradiție

După cinci decenii de dictaturi succesive, s-a întrunit la București primul Parlament ales liber. Momentul îndeamnă la cîteva reflecții nu atît asupra activității membrilor acestuia, cu sarcina prioritară de a elabora noua Constituție, cît asupra semnificațiilor pentru societatea românească în ansamblul ei.

Înainte de toate, trebuie menționat aspectul atît de des apărut în comentariile tuturor, inclusiv ale oamenilor politici, dar poate nu îndeajuns de explicat, al specificului evenimentelor din România ultimelor șase luni. Cea din urmă pornită pe calea transformărilor democratice, România a intrat pe acest drum prin poarta violenței și a luptelor de stradă, care spală în sînge aparenta apatie anterioară ; în toate celelalte țări est-europene, trecerea s-a făcut, oarecum, cu acceptarea sistemului însuși, doritor să se adapteze. Ruptura cu structurile anterioare ale Partidului Comunist a fost, s-a spus, radicală, dar numai timpul va demonstra dacă neîncrederea și contestarea internă, justificate pînă la un punct, nu vor găsi, într-adevăr, argumente și în realitatea de-acum parlamentară ; în celelalte țări est-europene, partidele respective s-au menținut în societate, adoptînd alte denumiri, iar sprijinul obținut de ele a fost, în sfîrșit, cel real. Campania electorală românească a fost virulentă și violentă, spre deosebire, iarăși, de ansamblul est-european. Rezultatul alegerilor a oferit un nou argument specificității, întrucît a cîștigat masiv stînga, spre deosebire de toate celelalte țări est-europene, cu excepția Bulgariei. În sfîrșit, spre deosebire de celelalte țări, opoziția va avea, pare-se, un rol insignifiant, cu inerentele pericole pentru procesul democratic.

Victoria Frontului Salvării Naționale a fost categorică și nu poate fi pusă la îndoială, chiar și admițînd anumite nereguli. Ea se datorează slăbiciunii opoziției, pe de o parte, inteligenței Frontului de a se prezenta drept continuatorul Revoluției (cum a și fost), pe de altă parte. Dar mai există, credem, un motiv esențial, de ordin social, ce deosebește, din nou, situația din România. Electoratul nu a respins democrația de tip occidental, cum au susținut învinșii, a respins doar ceea ce nu cunoaște, exprimîndu-și temerea. El a ales să mențină toate elementele sociale din care regimul prăbușit își făcea o glorie (deși, în realitate, aproape toate deveniseră inexistente), care se înscriau în utopia comunistă, dar care sînt susținute și de social-democrația de tip occidental : învățămîntul gratuit, îngrijire medicală gratuită, garantarea locului de muncă ș.a. Oricare guvern, inclusiv unul alcătuit exclusiv de Front, care ar ignora acest mesaj, își va pierde, incontestabil, cel puțin în viitorul imediat, susținătorii.

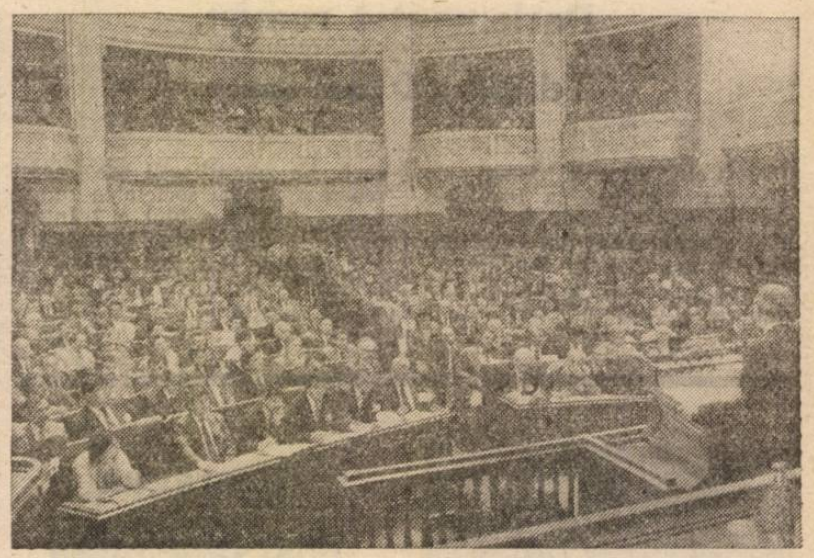

Sesiuni inaugurale : la Senat (stînga) și Camera Deputaților

Dar a nu menține aceste elemente, a nu instaura democrația și a nu obține progresul economic duce la subminarea sprijinului oricărui partid, cu atît mai mult al unuia ce se recunoaște a fi eterogen. Frontul Salvării Naționale s-a declarat o formă (formulă ?) politică nouă, la care să participe forțe diverse, ceea ce, în parte, s-a și întîmplat. Dar, din momentul în care situația se stabilizează, interesele diverse ale acestor forțe pot fărîma unitatea actuală a formațiunii, cu implicații și asupra guvernării, și asupra procesului parlamentar. Sarcina prioritară a Frontului, ca formațiune politică, va fi, deci, aceea de a-și defini mai limpede structurile și de a elimina arbitrariul.

Într-un plan mai larg, există o serie de pericole pentru democrația pe care o dorim instaurată, asupra cărora cu atît mai necesar se atrage atenția în acest început al vieții parlamentare. În primul rînd, trebuie acționat asupra structurilor fostului regim ce se mențin încă viguroase. Faptul că realitatea aceasta este recunoscută, inclusiv de ideologi incontestabili ai Frontului, sugerează că toate criticile și temerile exprimate pînă acum au un temei, deși este, în același timp, incontestabil că asemenea transformări vor necesita timp, întrucît vor întîmpina rezistență din partea unei birocrații uriașe, capabile să se adapteze lesne pentru a-și menține prerogativele.

În al doilea rînd, trebuie eliminat pericolul unei restaurații, îndeosebi prin acceptarea unor noi coordonate de comportament politic. Democrația va însemna că nu mai poate fi susținută infailibilitatea liderilor, nici autoritarismul drapat în bune intenții. Mulți din noii oameni politici nu au experiență, dar au curaj. Transparența actelor lor va fi, pentru ei înșiși, un factor stimulator.

În al treilea rînd, izolarea oponenților, din interiorul sau din exteriorul majorității, ar echivala cu refacerea primei trepte spre totalitarism. Un sistem democratic viabil este cel care suportă (și dorește) critica, înțeleasă ca nerv al mecanismului. Existența unei prese libere, între altele, capabilă să evidențieze orice act pozitiv al majorității, dar și să critice orice abuz, ar fi indiciul prim al libertății societății. Orice revoluție — s-a spus de curînd — își devoră, mai întîi, fiii devotați, după care își continuă cursul. Intoleranța va naște, neînfrinată, foarte curînd, același blestem.

În al patrulea rînd, răspunsurile date nenumăratelor întrebări ridicate în ultimele șase luni — de la neclaritățile Revoluției, la menținerea în funcții de conducere a unor slujbași zeloși ai dictaturii — vor liniști ori, dimpotrivă, vor ascuți tensiunile sociale.

Cu cît mai mulți oameni, din Parlament sau din afara lui, susținători ai majorității sau critici ai ei, vor accepta că travaliul de excepție în care se angajează este pîndit de multiple primejdii, cu atît mai mari vor fi șansele instaurării unui regim democratic, indiferent că va semăna sau nu social-democrației occidentale. Pentru ca întrebările esențiale abia urmează a fi puse — și din ele e posibil să nască un val și mai mare de nemulțumiți. Ce vom face cu economia ? Cum vom menține un sistem de securitate socială? De ce nu se muncește ? De ce există tensiunile sociale ? De ce se menține neîncrederea? De ce continuă oamenii să emigreze ? Ignorarea unor asemenea întrebări ar aminti de istoria arhicunoscută cu struțul.

Impactul extern al acestor grave întrebări este enorm. De existența unei adevărate democrații va depinde natura relațiilor României cu toate țările europene, din Est și din Vest, și cu organismele majore ale continentului. Pe un asemenea fundament se pot da replici criticilor, adesea răuvoitoare, privind drepturile omului și ale minorităților ; se poate modifica imaginea despre România, alterată de practicile unei dictaturi, apoi de o presă ce alerga după senzațional și s-a socotit manipulată, apoi de un val de aventurieri mizeri care au invadat Vestul socotind că libertatea românească nu înseamnă decît propria lor căpătuială. Sîntem de părere că o politică externă va fi credibilă în măsura în care va conține și răspunsuri, fără echivoc, la întrebări de acest fel. Timpul ce urmează este al actelor ferme, echilibrate și conștient patriotice.

Stelian Țurlea

MOSCOVA

Pentru prima oară...

Corespondență de la Nicolae Crețu

În cei 35 de ani de existență, Tratatul de la Varșovia s-a întrunit, la nivel înalt, în nenumărate consfătuiri în toate capitalele țărilor membre, adoptînd o serie de documente ce vor rămîne ca puncte de referință în evoluția atît a „războiului rece", cît și a procesului spre destindere și încredere între statele continentului nostru.

Reuniunea Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia, desfășurată la 7 iunie 1990, la Moscova, a avut un caracter de noutate absolută.

Pentru prima oară în existența sa, Tratatul de la Varșovia nu a mai reunit persoanele din fruntea partidelor marxist-leniniste, formațiuni politice care, în majoritatea țărilor membre ale alianței, și-au pierdut creditul în fața propriilor popoare, dispărînd, în cele mai multe cazuri, din prim-planul scenei politice și trecînd în opoziție.

Pentru prima oară, Consfătuirea Tratatului de la Varșovia a căpătat forma unei întîlniri de stat la cel mai înalt nivel, după schimbările dramatice și radicale care s-au petrecut în țările din Răsăritul Europei, modificări ce tind să dea o nouă înfățișare întregului continent.

Cu prilejul Consfătuirii de la Moscova, președintele Mihail Gorbaciov a avut prima întîlnire cu domnii Ion Iliescu și Petre Roman

Pentru prima oară în istoria sa, Tratatul de la Varșovia a reunit state pe deplin suverane și egale în drepturi, și nu „țări frățești" sau „surori", gata să accepte dictatul „fratelui mai mare".

Pentru prima oară, statele membre ale Tratatului de la Varșovia au examinat probleme cardinale ale continentului nostru și ale vieții internaționale, nemaivăzînd în țările membre ale NATO doar inamicul în fața căruia trebuie întotdeauna să fii și mai înarmat.

Pentru prima oară, statele membre ale Tratatului de la Varșovia au apreciat, în mod unanim, că expresia ideologică a adversarului a fost, în mare parte, depășită prin eforturile convergente ale Estului și Vestului și că aceste noțiuni își pot redobîndi semnificația lor pur geografică.

Declarația adoptată la Moscova subliniază că statele din Estul Europei, apreciind mutațiile pozitive ce au loc pe continentul nostru, constatînd ireversibilitatea acestor evoluții, consideră necesară revizuirea caracterului, funcțiilor și activității Tratatului de la Varșovia. Participanții au reliefat necesitatea

Președintele Ion Iliescu:

„Acum ne-am cunoscut, Gorbaciov și cu mine"

După Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia și la cîteva ore după validarea în funcția de președinte al României de către Curtea Supremă de Justiție, domnul ION ILIESCU a acordat un interviu în exclusivitate colaboratoarei noastre, Milena Mihăescu.

■ **Domnule președinte, prima dumneavoastră „ieșire" oficială a avut loc în contextul unei importante întîlniri și pe fundalul metamorfozelor continentului european. Care sînt impresiile după participarea la Consfătuirea de la Moscova ?**

■ Așa cum s-a apreciat de către toți participanții, Consfătuirea a avut un caracter deosebit. Este prima întîlnire a Comitetului Politic Consultativ după schimbările dramatice, radicale, care au avut loc în toate țările din Est, în contextul modificărilor ce se petrec pe continentul european, în general. Dezbaterea a vizat tocmai modificări necesare, adaptarea corespunzătoare a Tratatului de la Varșovia la schimbările care au loc în lumea de azi, transformarea lui dintr-o alianță prioritar militară într-o organizație cu caracter predominant politic, care să faciliteze procesele ce au loc pe continentul european, extinderea cadrului de asigurare a securității la nivelul continentului. Sigur, e un proces complex care presupune modificări în cadrul ambelor alianțe, legat, între altele, de unificarea Germaniei, de transformări în viața politică a statelor europene și, deci, de necesitatea creării unei baze unitare la scara continentului. Aceasta vizează crearea unui climat nou în relațiile dintre toate statele europene, ponderea care trebuie acordată, din acest punct de vedere, Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, instituționalizarea unor organisme ale acesteia, ca un cadru nou, menit să faciliteze acest proces la nivel continental.

■ **Ați avut, cu această ocazie, o întîlnire personală cu domnul Gorbaciov. Cum a decurs aceasta ?**

■ Această întîlnire, la care au participat șefii tuturor statelor, a prilejuit convorbiri, întîlniri aproape cu toți conducătorii delegațiilor. Gorbaciov a ținut să aibă această primă întîlnire cu mine și, pentru informarea tuturor curioșilor care vînturau tot felul de fabule, aceasta este prima noastră întîlnire. Acum ne-am cunoscut pentru prima dată, Gorbaciov și cu mine. A fost un prilej, într-o pauză a Consfătuirii, de a face, deci, cunoștință, de a împărtăși impresii reciproce, de a ne informa asupra problemelor cu care ne confruntăm și unii și alții, exprimîndu-ne dorința de consolidare a cooperării pe baze noi, sănătoase, de deplină egalitate între țările noastre.

■ **Consfătuirea de la Moscova a prilejuit contacte și cu alți șefi de stat. În ce atmosferă au avut loc aceste dialoguri ale Estului democratizat ?**

■ M-am întreținut și cu Vaclav Havel. Țara sa se află, acum, în ajunul alegerilor, motiv pentru care el a plecat precipitat. I-am reînnoit invitația de a veni în România și a rămas să o concretizăm în momentul în care va avea posibilitatea. La rîndul lui, a spus că mă așteaptă la Praga. M-am întîlnit cu Mladenov. Bulgarii, de asemenea, au alegeri duminică și sînt în ajunul acestui eveniment. M-am întîlnit cu Jaruzelski, precum și cu reprezentanții delegației maghiare, în dorința de a pune bazele unei colaborări noi.

transformării alianței într-un tratat între state suverane, egale în drepturi, constituit pe principii democratice și având, cu preponderență, un caracter politic.

În cazul în care, și în Pactul nord-atlantic, vor avea loc procese similare de transformare și de modificare a doctrinei militare, statele participante la reuniunea de la Moscova își confirmă disponibilitatea de a conlucra, în mod constructiv, cu Alianța nord-atlantică, cu membrii acesteia, precum și cu statele neutre și nealiniate de pe continent, pe baze bi și multilaterale, în interesul stabilității europene și dezarmării, al întăririi încrederii între toate țările Europei și ale lumii. Aceasta presupune instituționalizarea consecventă și în toate domeniile a procesului de la Helsinki, încheierea cu succes a negocierilor de la Viena cu privire la forțele armate convenționale și măsuri de încredere și securitate în Europa.

Una dintre problemele principale aflate în atenția Consfătuirii de la Moscova a fost cea legată de aspectele externe ale unificării Germaniei. Participanții au evidențiat că unificarea germană trebuie să se înfăptuiască în contextul procesului general-european și pe baza principiilor acestuia, să nu lezeze interesele legitime de securitate ale vecinilor Germaniei, ale tuturor celorlalte state și să asigure garanții sigure pentru inviolabilitatea granițelor europene.

Consfătuirea de la Moscova și-a dovedit însemnătatea istorică prin faptul că la ea au participat reprezentanții unor țări, acum suverane, diapazonul părerilor și pozițiilor lor fiind destul de larg, comună fiind aprecierea asupra necesității transformării Tratatului de la Varșovia, care să reflecte noile realități istorice din Europa răsăriteană și să asigure devenirea sa din pact militar în instrument de dialog la nivel regional și european.

Desigur, acest proces de transformare este foarte complex, presupunînd modificări și ale celeilalte alianțe militare — NATO —, care trebuie să pună bazele unui sistem de securitate la nivelul întregului continent, sistem care ar permite celor două organizații să devină deschise oricărui stat de pe continentul nostru. S-ar putea ajunge chiar la aderarea Pactului NATO la Tratatul de la Varșovia sau, invers, intrarea organizației Tratatului de la Varșovia în Pactul nord-atlantic.

Tot pentru prima oară, reuniunea de la Moscova a prilejuit întîlnirea dintre președintele României, Ion Iliescu, cu președintele URSS, Mihail Gorbaciov. Cei doi oameni de stat s-au informat reciproc asupra proceselor politice și social-economice ce au loc în România și în Uniunea Sovietică pe calea pluralismului politic și instituirii economiei de piață. Ei au afirmat dorința României și Uniunii Sovietice de a conlucra activ pe arena internațională, ținînd seama de actualele realități din Europa și din lume, pentru consolidarea păcii, securității și colaborării egale în drepturi între state.

Cu prilejul participării la Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ, președintele României a conferit, de asemenea, cu președintele Republicii Federative Cehe și Slovace, Vaclav Havel, cu președintele R.P Bulgaria, Petăr Mladenov, cu președintele Republicii Polone, Wojciech Jaruzelski, precum și cu reprezentanții delegației Ungariei, abordînd, în cadrul convorbirilor, aspecte legate de fundamentarea, pe baze noi, a colaborării României cu toate aceste state vecine.

S-a convenit ca următoarea reuniune a Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia să aibă loc, în luna noiembrie, la Praga.

Alianțele militare — cum să se adapteze pentru a dispărea?

După toate aparențele, apusul blocurilor a început din Răsăritul Europei — și fenomenul pare inexorabil. Amăgindu-se cu virtuțile perspectivei, N.A.T.O. caută reguli noi pentru vechiul joc strategic al „reacției în oglindă". De partea cealaltă, oglinda este, însă, spartă. După superdialogul sovieto-american de la Washington, respectînd ritualul simetriei, unii s-au întîlnit la Moscova, iar ceilalți la Turnberry, în Scoția. Răsăritenii — cu întreaga lor nouă garnitură de conducere ; occidentalii — numai la nivel de miniștri de externe (în așteptarea „sommet"-ului prevăzut pentru 5—6 iulie, la Londra). Diplomații atlantici își ascuțeau auzul pentru a percepe — nu fără nostalgia pierderii unui adversar atît de vechi și cunoscut — fie și o undă din melodia unui presupus recviem la căpătîiul pactului est-european decedat. La Kremlin, s-a profesat însă, și în acest domeniu, „perestroika", mizîndu-se pe „revizuirea caracterului și funcțiilor" Tratatului de la Varșovia. Strategii occidentali par să fi răsuflat ușurați că pot să amîne, încă o dată, un răspuns de fond, prin politica micilor pași și a unor „noi semne de suplețe" în ritmul bine temperat al aceluiași menuet în doi.

Și totuși, mulți sînt cei care cred că din Tratatul de la Varșovia a mai rămas doar ceva care ar semăna, mai curînd, cu zîmbetul pisicii din „Alice în țara minunilor". Un pact cu față umană — speră ei. Înmormîntare în vechea sa formă ideologică și militară ; înmormîntare, dar fără muzică solemnă — apreciază experți înclinați să nuanțeze metaforele funebre. S-a terminat cu ideologia și vor fi întreprinse schimbări în structura militară. Ceea ce va rămîne va fi o structură politică de convenienței, deși una temporară — evaluează surse militare, încercînd să scruteze viitorul. Nimeni nu știe, realmente, cum va arăta Tratatul și dacă el va mai exista în momentul cînd va avea loc viitoarea întîlnire la nivel înalt, la Praga. Dar toți sînt de acord că trebuie operate schimbări — pare să fie concluzia generală, exprimată în cercurile politice răsăritene. „Unele state consideră că a trecut vremea lui, altele, însă, mai văd anumite avantaje într-un Tratat de la Varșovia reorganizat" — declara ministrul afacerilor externe al Ungariei, țară care și-a manifestat intenția (chiar dacă n-a spus-o și la Moscova) de a părăsi alianța militară est-europeană. Principala justificare de a rămîne în pact este aceea de a-i „supraveghea transformarea" — aprecia președintele Vaclav Havel, fostul disident cehoslovac, scriitor de renume, atît de puțin obișnuit cu protocolul rigid al unor astfel de reuniuni. Fără a mai vorbi de insolita apariție, în astfel de împrejurări, a pastorului pacifist est-german, bărbosul Rainer Eppelmann, care l-a însoțit pe Lothar de Maizière — premierul unui stat pe cale de dispariție, altădată „vîrful de lance", „frontul avansat" al pactului, aflat, acum, în perspectiva Germaniei unite, cu un picior în tabăra atlantică adversă. Mai reticenți în a alege calea opțiunilor radicale, liderii polonezi, ca și cei români, președintele Ion Iliescu și premierul Petre Roman, nu se arată mai puțin doritori de schimbări profunde, în chiar esența alianței.

Dispariție fără regrete sau metamorfoză dureroasă ? Oricum, Tratatul, așa cum arăta el în urmă cu un an, în iulie, la reuniunea de la București, cu trioul gerontocrat Ceaușescu — Jivkov — Honecker, a rămas o piesă de muzeu într-o Europă răsăriteană care înțelege să-și refacă istoria, unii privind, alții alergînd spre Vest, cu îngăduința marelui patron reformator de la Kremlin, mai îngrijorat de ce se petrece în propria-i casă decît în curtea din spatele ei.

Un fapt este sigur. Din acest an de grație 1990, ceea ce s-a numit, decenii la rînd, „comunitatea socialistă" nu mai există și nimeni nu încearcă să-i salveze aparențele. Aceasta, în timp ce, în Vest, „comunitatea popoarelor libere" se oferă ca model ideologic, în euforia victoriei autoproclamate în marea bătălie a „războiului rece". În noile circumstanțe, Tratatul de la Varșovia a încetat să mai fie o organizație a unor state „frățești", în care comunitatea de destin să se identifice cu comunitatea politico-ideologică. Prioritare au devenit interesele politice și strategice ale fiecărui membru în parte. Explozia revoluționară din Răsăritul Europei a spulberat, definitiv, mitul coeziunii indestructibile, lăsînd strategilor libertatea de a gîndi în termenii unei „Realpolitik" pe care, de altfel, Occidentul o practică de ani de zile.

Existențială, problema care se pune — și de-o parte, și de alta — privește soarta celor două organizații. Creații ale „războiului rece", ele ar trebui să fie sortite dispariției. Ba mai mult ; ar fi trebuit să fi și dispărut, în vreme ce — e aproape un an de atunci —, în Malta, liderii celor două superputeri decretau înmormîntarea „războiului rece", pentru ca, apoi, la recenta lor întîlnire de la Washington, să-i confirme decesul, odată cu încheierea epocii postbelice.

Blocurile — în realitatea lor de instrumente de „blocaj" al istoriei — sînt, într-adevăr, depășite, iar, în funcție de amploarea și continuitatea procesului de destindere, sînt sortite pieirii. Nu, însă, la fel de simplu stau lucrurile, văzute prin prisma esenței militare a blocurilor, a cărei diluare, prin proiectata preeminență a politicului, ridică o serie de întrebări. Atît timp cît negocierile în domeniul, vital și caracteristic celor două alianțe, al reducerii armamentelor și creșterii încrederii în Europa, se vor duce în formulă de bloc, așa cum se întîmplă, acum, la Viena — și e de presupus că, pentru încă o bună bucată de vreme —, Pactul de la Varșovia și N.A.T.O. își legitimează, prin chiar acest fapt, existența, fie ea și provizorie. Conversiunea spre politic va trece, așadar, printr-o reevaluare complexă a componentelor strategico-militare. Fundamental nouă va fi abordarea. Căci, într-o asemenea perspectivă, nu confruntarea, ci conlucrarea pe axa Est-Vest va oferi combustia necesară pentru a se asigura, în deplină securitate, avansul în această direcție.

Lansate pe acest drum al necunoscutului, și una, și alta dintre organizații se vor confrunta cu propriile slăbiciuni congenitale. Constituite exclusiv pentru teatrul european, cele două alianțe își relevă asimetria de concepție strategică. Moscova, ca putere europeană, operează cu argumentul geografiei — mai ales, acum, în absența celui ideologic —, în timp ce Washingtonul e nevoit să joace vechea carte a comuniunii atlantice, pendulînd între tentația izolaționistă și tradiția angajamentului european. În cazul Occidentului, dificultățile strategice, decurgînd din acoperirea celor 6 000 de km distanță dintre punctul cel mai avansat și cel mai retras al spațiului atlantico-european, sînt compensa-

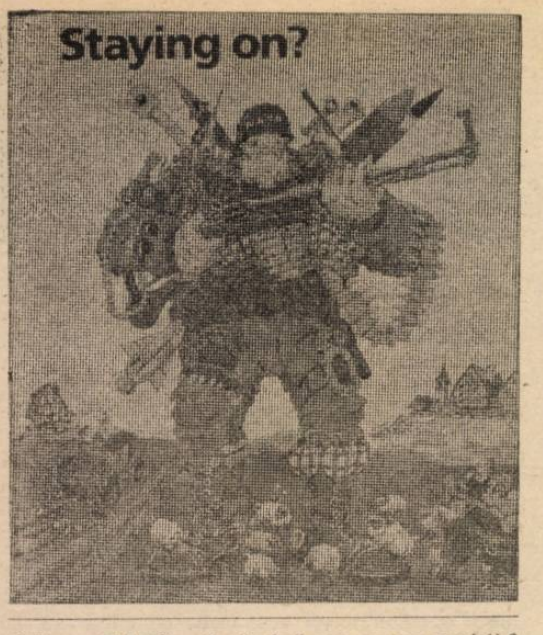

Dilema NATO : să rămînă sau nu pe poziţii ? (o copertă sugestivă a revistei „The Economist")

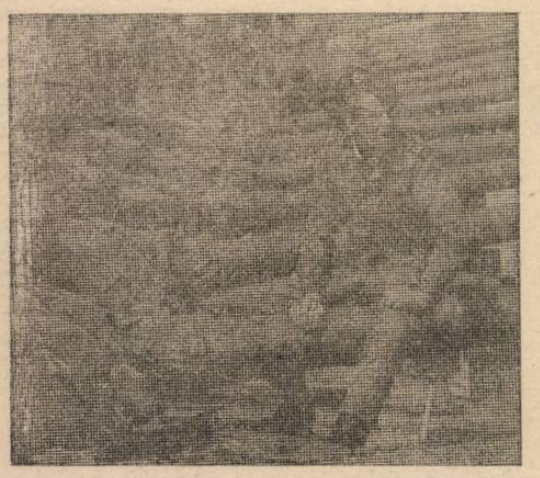

Dilema Uniunii Sovietice : care va fi soarta trupelor sovietice staţionate în partea de est a viitoarei Germanii unite ?

te, pe plan politic, prin consensul de principiu al aliaţilor. Consens, pentru că diferenţele de apreciere nu înseamnă aproape nimic în comparaţie cu intempestiva mişcare centrifugală la care e supus perimetrul estic. Întemeiat pe coerciţie — şi nu pe consimţămîntul liber al membrilor —, consfinţind, din toate punctele de vedere, partajul european postbelic, Tratatul de la Varşovia îşi vede subminat fundamentul, nu atît în plan strategic, cît, mai ales, pe tărîmul politic, adică tocmai cel pe care, în mod declarativ, încearcă, acum, să-şi reconstruiască noi baze ; spre deosebire de spaţiul atlantic, e de aşteptat ca, în Estul Europei, convertirea la opţiunea politică să fie cu mult mai destabilizatoare.

De partea cealaltă, birocraţia atlantică se leagănă în iluzoria postură a învingătorului care-şi regretă vechii adversari, pentru a-şi justifica existenţa. Prăbuşirea zgomotoasă a miturilor ideologice în Est a stimulat, desigur, orgoliul valorilor occidentale, dar, în acelaşi timp, a introdus o profundă derută în elaborarea unei politici şi strategii coerente, care să răspundă intereselor naţionale, fără a mai recurge la stereotipurile prea tocite şi dezminţite de realitate pentru a mai fi valorificate ; implacabila ameninţare comunistă, omniprezentul expansionism sovietic, pericolul invaziei unei Europe de Vest, victimă potenţială a diviziilor Pactului de la Varşovia, nu mai pot legitima imensele cheltuieli pentru securitate ale Americii şi aliaţilor săi, cheltuieli care întreţin, însă, ansamblul gigantic al complexului militar-industrial, deci chiar solul germinativ din care se hrăneşte Alianţa Atlantică. Pornind de la premisa că slăbirea ameninţărilor clasice nu înseamnă, automat, în era atomică, şi dispariţia riscurilor, strategii occidentali atrag atenţia că diminuarea tensiunii Est-Vest — şi chiar înlocuirea ei prin raporturi de cooperare — nu estompează bipolarismul, potenţial exploziv, al superputerilor, indiferent de reducerile previzibile în arsenalele lor, şi nici diferenţele de pondere armată şi economică ale noilor centre europene (în condiţiile profilării Germaniei unite). Şi, mai grav, toate se află sub impactul, pentru o perioadă nedeterminată, al imprevizibilelor consecinţe ale destructurărilor accelerate din partea răsăriteană a continentului. Nu puţini sînt cei care exaltă valoarea ordonatoare a alianţelor militare, profesînd spectrul haosului, în absenţa acestora. Nostalgicii după lumea simplă împărţită între „pax sovietica" şi „pax americana" caută motivaţii suplimentare pentru a exalta virtuţile guvernării în doi. Cu privirile aţintite spre Răsărit, fervenţii apărători ai cutumelor atlantice invită la prudenţă. A purta, în continuare, „războiul rece" după ce a fost cîştigat, a miza pe inerţia confruntării, cînd adversarul tradiţional a ridicat steagul alb, e nu numai inutil, ci periculos. În încercarea de a prezerva propriile structuri de alianţă, o logică a reţinerii are — sub pretextul comportamentului civilizat al destinderii — toate şansele să facă o nesperată carieră. De ce să inciţi — se întreabă adepţii „establishment"-ului atlantic — mişcarea din Est, dacă o apreciezi prea rapidă, prea explozivă, prea periculoasă ?

Pe de altă parte, aceeaşi perspectivă alimentează alte temeri : dispariţia alianţelor — se aude din corul celor încrezători în virtuţile lor moderatoare — va duce, inevitabil, la un condominium discreţionar al superputerilor.

În faţa prea acceleratei destrămări a organizaţiei estice, pledoariile conservatorilor atlantici vor insista asupra riscurilor unei decuplări a Europei occidentale de S.U.A., ale relativizării utilităţii N.A.T.O., reducerii, considerate ca „excesivă", a cheltuielilor militare, exacerbării conflictelor de interese între Piaţa comună şi S.U.A.

Venind din Apus, acestor invitaţii la prudenţă le corespunde, în Răsărit, un lanţ de condiţionări economice şi politice prin care partenerii de alianţă sînt legaţi de centrul puterii de la Moscova.

Nici unul din argumentele invocate — şi nici toate la un loc — nu par, însă, convingătoare, dacă se vrea, într-adevăr, depăşirea divizării Europei prin punerea în şantier a indiferent cărui proiect arhitectonic — fie el „casa comună" a lui Gorbaciov, „Confederaţia" continentală a lui Mitterrand sau un pact complex de securitate, în prelungirea logică a procesului C.S.C.E. Urgenţa unui răspuns imaginativ, altul decît cel întemeiat pe categoriile de bloc, se relevă din impetuozitatea fenomenului german. Căci Europa, înainte de a-şi fi regăsit unitatea continentală, şi-o va realiza în spaţiul germanic — tocmai în zona de confruntare tradiţională între cele două alianţe militare.

Justificînd un firesc ideal naţional prin raţiuni de ordin european, ministrul de externe vest-german, domnul Genscher, spunea : „Tot ce îi apropie între ei pe europeni îi apropie în aceeaşi măsură şi pe germani". Experienţa a demonstrat, însă, că îi apropie mult mai mult pe germanii aflaţi de-o parte şi de alta a Elbei, decît pe europenii cantonaţi în structuri bipolare. „Exprimîndu-ne pe şleau — spunea fostul director al C.I.A., Richard Helms —, se poate observa că reunificarea Germaniei a început să semene cu un tren de marfă scăpat de sub control şi pe care nimeni — nici Estul, nici Vestul — se pare că nu este în stare să-l oprească".

În faţa acestui spectru deranjant prin multiple implicaţii, Occidentul dă dovadă de prea puţină fantezie, grăbindu-se să integreze noua Germanie unită în N.A.T.O. Lesne de înţeles, dar dificil de susţinut, împotrivirea sovieticilor la acest proiect trădează trauma pe care le-ar genera-o pierderea controlului asupra celui mai preţios şi palpabil cîştig teritorial obţinut prin victoria atît de scump plătită în al doilea război mondial. Cîştig păstrat, însă, în virtutea logicii strategiei de bloc. Cîştig pierdut, astăzi, odată cu pierderea „războiului rece". Un sacrificiu firesc însă, dacă se doreşte, cu adevărat, instaurarea „noii gîndiri" în practica internaţională. Ceea ce presupune dreptul la autodeterminare a naţiunilor, deci şi a celei germane, renunţarea la ocuparea de teritorii străine, la presiuni şi tutelă exercitate asupra vecinilor, chiar dacă fac parte din aceeaşi alianţă. Acestor exigenţe nu îi va corespunde pe deplin nici varianta de compromis, a unui statut militar ambiguu al Germaniei unite, membră a N.A.T.O., şi deopotrivă, a Tratatului de la Varşovia, sau membră a N.A.T.O., dar suportînd, în continuare, pentru un timp, prezenţa trupelor sovietice în partea ei răsăriteană. Cu alte cuvinte, o ipostază complicată a neutralităţii, în aşteptarea instituirii unui autentic sistem de securitate europeană, care să ducă la desfiinţarea celor două alianţe militare.

În încercarea de a debloca — şi la propriu, şi la figurat — situaţia de impas, aliaţii est-europeni au proiectat, la recenta lor reuniune de la Moscova, „un statut care — după spusele lui Iuli Kviţinski, adjunctul ministrului sovietic de externe — ar putea ancora solid Germania atît în Est, cît şi în Vest, fără ca această ţară să aparţină de drept unui bloc anume".

Sub imperiul poblemei germane şi al destrămărilor la care este supusă ordinea est-europeană, sînt propuse construcţii mentale profund neconformiste. Surpriza a fost mare cînd, în urmă cu cîteva săptămîni, Valentin Koptelzew, adjunct al lui Valentin Falin, şeful secţiei internaţionale a C.C. al P.C.U.S., nu găsea nici un impediment ca Uniunea Sovietică să facă parte din N.A.T.O. Ducînd aceeaşi logică pînă la ultimele ei consecinţe, unii experţi germani vorbesc despre ipoteza unei alianţe euro-americane, cu participarea Moscovei şi a aliaţilor săi ; în acest caz, problema apartenenţei Germaniei la cele două alianţe opuse ar fi un nonsens. Aliaţii central-europeni ai Moscovei practică, oricum, o dezinvoltură simptomatică. Nu declara, oare, ministrul de externe cehoslovac, J. Dienstbier, că „nu avem nimic de reproşat N.A.T.O., exceptînd faptul că nu facem parte din ea ?" Pînă la realizarea unei astfel de eventualităţi, el şi colegii săi polonezi şi unguri par mai atraşi de refacerea unei mici Antante central-europene — soluţie în care s-ar regăsi, laolaltă, nostalgicii după Mitteleuropa de sfîrşit de secol trecut, garanţii pentru un spaţiu de mişcare mai mare decît ar putea să ofere chiar şi un Pact de la Varşovia total reformat şi, nu în ultimul rînd, ar constitui o contrapondere cooperantă la o Germanie dominantă în zonă.

Există, acum, în Europa, toate piesele celui mai complicat joc strategic pentru o schimbare de anvergură. Orice dinamică plauzibilă presupune, însă, un nou concept de securitate. Poate fi, acesta, realizat cu vechile instrumente ale politicii de bloc ? Desigur, nu. Se poate, însă, renunţa la acestea, în lipsa altor noi instrumente de securitate ? Nimeni nu-şi asumă încă riscul. Revitalizarea procesului de edificare a unei „noi ordini europene" se reclamă de la sine. Iar problema germană are cel puţin avantajul de a stimula abordări creative în sensul cel mai larg european. Pe această temă, între Moscova şi Washington, între N.A.T.O. şi Tratatul de la Varşovia, e pe cale să se consolideze un nou echilibru de interese care, fără îndoială, va marca istoria continentală. „Vrem să discutăm despre un sistem paneuropean de securitate — declara revistei «L'Express» Vadim Zagladin, consilier al preşedintelui Gorbaciov. Cele două alianţe (N.A.T.O. şi Tratatul de la Varşovia) pot contribui la crearea lui, dar sînt menite să dispară. Cum să se atingă acest obiectiv ?" Aflate pe calea demilitarizării, cele două alianţe e de sperat că-şi vor negocia atît condiţiile cît şi calendarul dispariţiei. O dispariţie creatoare de noi relaţii de securitate, întemeiate pe criteriile conlucrării, în interesul ansamblului şi al fiecărui membru în parte, eliberat definitiv de restricţiile impuse de grupări militare antagonice.

Radu Pascal

Imaginea României şi clauza naţiunii celei mai favorizate

Corespondenţă din Washington de la trimisul nostru, Ilie Şerbănescu

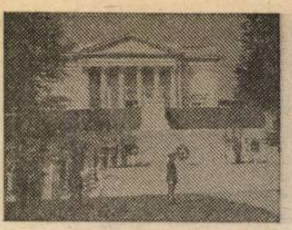

Corespondent al revistei la întîlnirea Bush-Gorbaciov, am folosit, în mod firesc, prezenţa în Statele Unite pentru a detecta pulsul relaţiilor româno-americane, problemă de un mare interes în contextul actual şi de o evidentă importanţă, asupra căreia nu trebuie prea mult insistat.

Pe ultimul loc „în clasamentul afacerilor"

O primă constatare mi-a fost prilejuită încă din antecamera unui oficial, unde, în aşteptare, ochii mi-au căzut întîmplător asupra copertii unei reviste de specialitate care, sub forma unui clasament, reproducea concluziile unui raport privind perspectivele oferite investitorilor americani de pieţele ţărilor est-europene. România se află pe ultimul loc. Revista se numeşte „Bloc. The Soviet Union and Eastern Europe Business Journal", este editată de „Eastern Information Resources, Inc", iar raportul publicat în ultimul său număr (aprilie-mai 1990) este menit, după cum se menţionează, „să ofere companiilor americane care explorează afaceri în U.R.S.S. şi Europa de Est un ghid, prin punerea la dispoziţia lor a perspectivelor comparative de investiţii în regiune". De subliniat este că raportul a fost întocmit „pe baza aprecierilor oamenilor de afaceri, bancherilor, agenţilor de asigurare împotriva riscurilor politice şi consultanţilor activi în regiune" şi că, în alcătuirea clasamentului, au fost luate în considerare, în principal, următoarele cinci criterii : posibilităţile specifice oferite de piaţă pentru investiţii străine ; atitudinea guvernamentală faţă de capitalul extern ; condiţiile de protecţie a investiţiilor străine, inclusiv în ce priveşte repatrierea profiturilor ; pregătirea şi aptitudinile forţei de muncă locale ; perspectivele generale în economie.

Punctajul slab obţinut pe ansamblu de ţara noastră are determinări precise : România nu se situează pe unul din primele trei locuri din punctul de vedere al nici unuia dintre cele cinci criterii avute în vedere, „situaţia ei economică precară îi limitează atractivitatea" şi, în plus, „harababura politică din România se constituie într-un semnal de precauţie pentru potenţialii investitori străini în această ţară".

Şi, totuşi, interes există

Ar fi, însă, inexact să se afirme că în S.U.A. nu ar exista interes pentru afaceri cu România şi chiar pentru investiţii în această ţară. Dimpotrivă, din contactele avute la Washington cu oameni de afaceri americani, s-a putut evidenţia contrariul. Dar, oamenii de afaceri ridică unele probleme şi exprimă destule îndoieli. Constante referiri există la „neclarităţile" din recentele reglementări privind investiţiile externe, neclarităţi legate de posibilitatea (sau nu) a constituirii de filiale externe cu participare integrală la patrimoniu, preluarea (sau nu) a unor întreprinderi deja existente, regimul clădirilor şi terenurilor folosite, accesul la resursele locale, condiţiile de export etc. Nu lipsesc nici reţinerile faţă de prevederile vizînd procentajele — considerate nestimulative — din profituri ce pot face obiectul repatrierilor. Rezerve sînt exprimate, deopotrivă, faţă de nereglementarea relaţiilor de muncă, oameni de afaceri întrebînd direct dacă, în România, mai există confuzia, la nivelul sindicatelor, între drepturile fireşti ale salariaţilor şi autoproclamatul lor drept de a schimba şi numi conducători de întreprinderi. Dar, mai ales, oamenii de afaceri americani întîlniţi au insistat asupra situaţiei politice. Mărturisesc că, în acest domeniu, ca reporter, am devenit cel interogat. Invariabil şi direct aceleaşi şi aceleaşi întrebări : Va fi noul guvern tot unul comunist ? Care vor fi intenţiile sale ? Care va fi, practic, atitudinea faţă de proprietatea privată şi investiţiile străine ? Va lua măsuri spre o economie de piaţă ? Care sînt perspectivele de trecere la convertibilitatea leului ? Şi, între aceste întrebări — fiind bine cunoscută dependenţa ei de situaţia politică —, este ridicată problema : cînd va dobîndi România clauza naţiunii celei mai favorizate din partea S.U.A. ?

Expectativă

Pentru reporterul căruia i se pune o asemenea întrebare, răspunsul este simplu : asta aş vrea să ştiu şi eu ! După care reporterul îl invită pe interlocuitor să adreseze întrebarea reprezentanţilor diplomatici şi comerciali români în S.U.A. şi, bineînţeles, autorităţilor în drept americane. Se pare, însă, că, deocamdată, atît omul de afaceri american interesat în relaţii cu România, cît şi reporterul român venit în S.U.A. nu pot căpăta un răspuns precis. Diplomaţii români declară că, în măsura în care România a adoptat o lege cu privire la emigrare, problema dobîndirii clauzei naţiunii celei mai favorizate depinde exclusiv de autorităţile în drept americane, în timp ce acestea nu par a fi adoptat o strategie alta decît de aşteptare, neputînd, deci, face precizări şi furniza detalii.

Consecinţa pentru omul de afaceri american este clară : amînă angajarea unor afaceri şi se îndreaptă, eventual, spre alte pieţe. Căci, pentru un importator american din România sau pentru un potenţial investitor în România care şi-ar recupera plasamentele investiţionale prin exporturi în S.U.A., faptul că România nu beneficiază de clauza naţiunii celei mai favorizate înseamnă plata către statul american, la intrarea produselor în S.U.A., a unor taxe vamale mult mai ridicate (decît în cazul tratamentului comercial pe baza clauzei respective), ceea ce scumpeşte costul operaţiunii. Ca urmare, potenţialii importatori sau investitori rămîn în aşteptare (dacă nu cumva se îndreaptă spre alte pieţe, inclusiv din Europa răsăriteană), cu atît mai mult cu cît de acordarea către România a clauzei naţiunii celei mai favorizate este legată şi dobîndirea, în relaţiile de afaceri româno-americane, a unor garanţii şi facilităţi comerciale, de credit şi financiare federale prin intermediul „Eximbank".

Pentru ziaristul român, care pleacă din S.U.A. fără un răspuns în legătură cu şansele de acordare a clauzei naţiunii celei mai favorizate, consecinţa este că dobîndeşte indiciul poate cel mai clar că imaginea României în S.U.A. se află în mare suferinţă. De fapt, aveam să constat — şi acesta este, poate, lucrul cel mai îngrijorător — că preocuparea nedisimulată a oamenilor de afaceri americani, în special faţă de situaţia politică din România, nu este singulară, ci este expresia unei stări de spirit prezente îndeosebi în rîndurile oamenilor politici. Altfel, nici nu s-ar putea explica reţinerile autorităţilor americane în drept faţă de acordarea clauzei.

Pentru cei mai puţin la curent cu procedurile de acordare a clauzei de către S.U.A., este necesară o sumară punere în temă. În contextul creşterii preocupării faţă de problematica drepturilor omului, Congresul american a adoptat, la mijlocul anilor '70, amendamentul Jackson-Vanik la legea comerţului, care condiţionează acordarea de către S.U.A. a clauzei naţiunii celei mai favorizate de o politică de liberalizare a emigrării în ţara beneficiară. România a acceptat amendamentul, deşi nu a adoptat o lege de liberalizare a emigrării. Şi a primit clauza din partea S.U.A. Uniunea Sovietică şi alte ţări est-europene au refuzat, la vremea aceea, amendamentul, neputînd beneficia de clauză. Pentru România, clauza era acordată pe o bază anuală şi, deci, în funcţie de respectarea unor cote de emigrare, trebuia reînnoită anual după o procedură care conţinea o recomandare favorabilă din partea Executivului american, urmată de dezbateri şi de votul din Congres. Potrivit acestei proceduri, clauza a fost reînnoită anual pentru România pînă în 1988. Între timp, alte două ţări (Ungaria şi China) au acceptat amendamentul amintit şi, tot pe o bază anuală, au primit clauza. Spre sfîrşitul anilor '80, Ungaria — în condiţiile reformelor economice şi politice întreprinse — a dobîndit clauza în mod permanent. În cazul României, datorită politicii duse de regimul Ceauşescu în domeniul drepturilor omului, reînnoirea anuală de către Congres a clauzei devenise, de la an la an, din ce în ce mai dificilă, deşi Administraţia înainta recomandări favorabile pe care le justifica prin menţinerea unei pîrghii de control asupra regimului Ceauşescu, precum şi prin păstrarea prevederilor legilor americane (care condiţionează practic acordarea clauzei de politica de emigrare şi nu de politica în domeniul drepturilor omului în general). La începutul anului 1988, în contextul pregătirii procedurilor pentru o nouă reînnoire cu începere din iulie, devenise clar că şansele unui vot favorabil în Congres erau compromise (mai ales că se votaseră suspendări pe 6 luni) şi regimul Ceauşescu a declarat că renunţă el însuşi la clauză, considerînd neacceptabil tocmai amendamentul Jackson-Vanik. Mai mult, într-o mişcare absurdă, a fost iniţiată anularea referirilor corespunzătoare din acordul comercial româno-american, decuplîndu-l aplicarea de problema clauzei.

O postură bizară !

După căderea regimului Ceauşescu, noile autorităţi au adoptat liberalizarea emigrării şi, pe această bază, au reînnoit interesul României de a avea acces la clauză. În principiu, totul ar trebui acum luat de la început, deşi s-ar părea că şi alte proceduri ar putea exista. O dovedeşte cazul Chinei. Folosindu-se de procedura juridică de „waiver" (renunţare). Executivul american a reînnoit Chinei clauza pentru încă un an, fără trecerea prin votul Congresului, unde adversitatea faţă de represiunile, de-acum un an, din Piaţa Tien Anmen ar fi putut pune în pericol acordarea clauzei. De altfel, în cazul Chinei, acordarea clauzei a fost dictată întotdeauna de interese economice şi politice mai generale şi nu de amendamentul Jackson-Vanik, a cărui respectare de către China este lipsită, prac-

tic, de obiect. (China a arătat, în mai multe rînduri, că, dacă va fi supusă la presiuni în legătură cu respectarea acestui amendament, este gata să ofere spre emigrare, anual, în S.U.A., 2—3 milioane oameni.) Desigur, față de China sînt în joc, din punctul de vedere al S.U.A., puternice interese politice și, de ce nu, chiar economice (de circa 15 miliarde dolari comerț în dublu sens).

Nu doar cazul Chinei, dar și al altor țări arată că acordarea de către S.U.A. a clauzei națiunii celei mai favorizate are o semnificativă încărcătură politică, ce nu se rezumă la problematica derivînd din amendamentul Jackson-Vanik.

O anume încărcătură politică pare să aibă și perspectiva autorităților în drept americane față de o reacordare, către România, a clauzei. Primele alegeri libere — care au fost considerate în S.U.A. ca un fel de test al trecerii României spre democrație și, în orice caz, o piatră de hotar în ce privește deciziile față de România — par mai mult să fi complicat opțiunile decît să le fi limpezit. Semnele de întrebare cu privire la caracterul echitabil și corect al campaniei electorale, unele tulburări din timpul desfășurării acesteia, incertitudinile asupra „curățeniei tehnice" a alegerilor în sine, suspiciunile în legătură cu iregularități comise de liderii locali ai F.S.N. din exces de zel și poate, mai ales, din teama de a nu-și pierde scaunele, deranjantele procentaje de majoritate coplesitoare obținute de F.S.N. și candidatul acestuia la președinție, necunoscutele politicii pe care o vor promova, îndoielile rezultînd din slaba primenire de pînă acum a cadrelor de conducere și din iritarea manifestată față de orice tendințe de contestare constituie tot atîtia factori care, probabil, îndeamnă autoritățile americane la circumspecție și la perspectivă. În orice caz, din punctul de vedere al clauzei națiunii celei mai favorizate, România se află într-o poziție strict bizară : politic, avea clauza pe vremea lui Ceaușescu și n-o are acum ; juridic, beneficia de clauză cînd nu avea o lege de liberalizare a emigrării, dar nu beneficiază acum, cînd are o asemenea lege (sau, altfel spus, avea clauza cînd nu se înscria în prevederile reglementărilor legale americane în domeniul comercial și nu o are cînd se înscrie în aceste reglementări).

Alte motivații

Am întîlnit și opinia că ar fi o naivitate de a pune atitudinea americană de circumspecție și perspectivă doar pe seama îndoielilor arătate, că aceasta ar avea motivații de altă natură. Mulți sînt cei ce cochetează cu ideea că, de la întîlnirea din Malta încoace, unele țări au ieșit din parohia Estului, dar România nu. Un indiciu ar fi că, în ultimul timp, se tinde să se facă o tot mai netă delimitare între Europa Centrală și Europa Răsăriteană. Sigur, s-ar putea să fie și așa, însă ar fi păcat. Nu de alta, dar, dacă ar fi o pură ficțiune ca România să înceteze ori măcar să reducă relațiile sale strînse și inevitabile cu Uniunea Sovietică, nu văd de ce necesara lor prelungire ar trebui să însemne, neapărat, absența unei cooperări solide cu S.U.A. Există și părerea că ar putea fi vorba și de presiuni ale puternicelor cercuri maghiare, în colaborarea lor bine organizată între țară și exil (în special cel american), care, prin influența de care dispun, ar urmări să folosească pîrghia americană pentru a obține, într-un timp cît mai scurt, maximum posibil din ceea ce doresc pentru minoritatea maghiară din România. Această variantă nu poate fi nici pe deplin însușită, dar nici total respinsă. Singurul lucru cert este că, dacă ar fi așa, ar fi regretabil.

Situația politică și credibilitatea

Alții tind să afirme însă că, indiferent de alte motivații, nici situația politică din România nu forțează mîna americanilor spre a se grăbi cu acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate și adoptarea, în general, a unei atitudini de deschidere față de România. Dimpotrivă, ar exista mai degrabă elemente care ar sugera că preferabilă este tactica de așteptare. Credibilitatea României pe atîtea planuri este departe de a fi cîștigată. Nu poate contribui la o asemenea credibilitate faptul că, din însuși interiorul F.S.N., s-au făcut dezvăluiri cu privire la o competiție deloc sportivă pentru ierarhiile administrative, îndeosebi între iremediabilii necontrazicători ai șefilor și vînătorii de posturi. După cum nu poate oferi credibilitate nici opoziția, care reprezintă nu doar o cantitate neglijabilă, dar, prin însăși coloratura ei, nu poate să se constituie într-o entitate cît de cît coerență, de contrapondere reală. Și, dacă se adaugă faptul că, în cadrul unuia din principalele partide de opoziție, reconsiderarea politicii în urma eșecului în alegeri a prilejuit nu o înfruntare de idei și strategii, ci o luptă fizică violentă, se obține pentru străinătate o imagine complet dezamăgitoare a realităților românești de astăzi. Și, dacă o opoziție consolidată nu există, iar orice guvern străin este obligat, pînă la urmă, indiferent dacă îi place sau nu, să întrețină relații cu cei la putere, nu este oare justificată atîtudinea americană de așteptare măcar pînă la cunoașterea componenței și, mai ales, a programului noului guvern român ? Oare nu și românii înșiși așteaptă același lucru, adică intențiile noului guvern ? Cei ce au votat cu F.S.N. au fost convinși că, astfel, votează pentru binele țării ; cred, însă, că spre binele țării ar fi ca F.S.N. să infirme, prin politica pe care o va promova, tocmai gîndurile și îndoielile celor ce au votat împotriva sa. Iar credibilitatea țării pe plan extern va avea de cîștigat.

Pentru testarea acestei credibilități, americanii par să-și fi luat un răgaz de timp destul de larg. Oricum, în contextul apropiatei vacanțe parlamentare americane, o problemă, precum cea a clauzei națiunii celei mai favorizate pentru România, nu pare să-și găsească soluționare mai devreme decît în toamnă.

„Sfidările" terapeutice

Un om de afaceri american care, avînd în vedere relațiile de comerț cu România, intenționează, împreună cu alții asemenea lui, să inițieze un demers scris în sprijinirea acordării clauzei către România, mi-a spus că, după opinia sa, oportun ar fi să se facă o distincție între aceasta, care este în conformitate cu înseși reglementările legale americane în vigoare, și o eventuală acordare de ajutor economic României care, în funcție de exigențele furnizorului, ar putea fi condiționat de înaintarea, fără echivoc, în România, spre democrație și economia de piață. Senatorul Lieberman, care a fost observator la alegerile din România, emite o părere relativ similară, deși cu totul altfel formulată : „Bazat pe ceea ce am văzut, conchid că nu sînt suficiente evoluții în România pentru a se justifica acordarea unui ajutor masiv și extinderea clauzei națiunii celei mai favorizate pe baze permanente. Dar evoluțiile sînt suficiente pentru a se oferi un sprijin pe obiective specifice, de pildă ajutor umanitar pentru copiii din orfelinate sau asistență pentru pregătirea managerilor și dezvoltarea către o economie de piață, precum și o extindere pe un an a clauzei națiunii celei mai favorizate. Reînnoirea acordării acesteia, în anii următori, ar fi condiționată de înaintarea spre democrație, de asigurarea unei prese cu adevărat libere, de posibilitățile oferite opoziției politice de a-și comunica mesajul și de a se organiza, de măsuri ferme spre o economie de piață". Nu sună prea onorant pentru noi, dar asemenea condiționări — pe care, ani de zile, le-am considerat „un amestec în treburile interne" — pot fi resimțite ca „sfidări" cu efect terapeutic. Dacă izvorăsc din bună intenție, ele pot fi chiar un catalizator al reformelor de care România are nevoie pentru a înainta spre democrație și economia de piață. Aceste reforme ar întări credibilitatea externă a României și ar răpi teren manifestării altor motivații care ar tinde, eventual, să influențeze relațiile româno-americane.

N-am fost la Camp David!

Circulația este deblocată pe străzile din jurul Casei Albe și ambasadei sovietice. Miile de ziariști veniți din toate colțurile lumii se reîntorc acasă. Studenții de la Universitatea „George Washington" își reiau antrenamentele în sala de sport unde, în cadrul centrului de presă organizat, mii de mese, faxuri, telexuri computerizate, telefoane fuseseră instalate pentru a facilita transmiterea corespondențelor de la fața locului. Zecile sau poate sutele de care TV, cu pălăriile lor parabolice pentru comunicații prin satelit, se retrag de pe peluzele de iarbă din diverse părți ale Washingtonului, lăsînd locul obișnuiților înălțători de zmee, mai ales tineri, dar și virstnici. „Summit"-ul Bush–Gorbaciov s-a încheiat.

După aparențe și declarații, cele două superputeri s-au înțeles asupra aspectelor legate de controlul armamentelor, deși nu le-au finalizat pe toate în acorduri concrete, dar continuă, și în urma întîlnirii la nivel înalt de la Washington, să se situeze pe pozițiile anterioare, în principal, în problema germană, americanii insistînd pe mai departe asupra apartenenței Germaniei unificate la N.A.T.O., iar sovieticii accentuind asupra unei alte soluții, inclusiv supravegherea din partea unui sistem european global de securitate fără actualele blocuri militare. Unii comentatori consideră că în această problemă s-a înaintat puțin, unicul lucru sigur, în contextul apropiatei uniuni monetare și economice intergermane, fiind, pe plan politic, apartenența R.F.G. la N.A.T.O., dublată de prezența militară sovietică în R.D.G. Rămîne de văzut ce vor aduce, în problema respectivă, consultările din cadrul reuniunii „2+4", în care își vor spune cuvîntul și germanii înșiși.

Evoluțiile ulterioare vor arăta, de asemenea, care este de fapt semnificația efectivă a acordului comercial sovieto-american. Președintele Bush a menționat că punerea în aplicare a acestuia (inclusiv, deci, din punctul de vedere al acordării clauzei națiunii celei mai favorizate) este legată doar de adoptarea de către sovietici a unei legi privind liberalizarea emigrării, dar nu și de controversata problemă a țărilor baltice. Nu este, însă, sigur că și Congresul va proceda la fel. Mai ales că declarațiile președintelui Gorbaciov din conferința finală de presă cu privire la autorizarea în continuare a emigrării evreilor sovietici doar în cazul unor asigurări ferme din partea Israelului că aceștia nu se vor stabili în teritoriile ocupate ar putea complica problema adoptării de către Congresul american a acordului comercial semnat la nivel guvernamental.

În comentariul final, „The New York Times" aprecia că „summit-ul Bush–Gorbaciov s-a încheiat într-o atmosferă de călduroasă înțelegere, dar că a eșuat în soluționarea problemelor-cheie". Așa să fie ? Aprecierea se pare că poate fi valabilă cu referire la întîlnirile de la Washington. Dar nimic practic nu s-a spus despre ceea ce s-a convenit în cadrul „tête-à-tête"-ului de la Camp David. Tot numai evoluțiile ulterioare vor oferi indicii în legătură cu ceea ce s-a convenit. Este greu de crezut că cele două superputeri nu vor fi încercat să prelungească, cît de cît, controlul asupra unei lumi care, prin multipolarizare și efervescența schimbării, tinde să le scape din mînă.

Care sînt rezultatele „summit"-ului de la Washington ? Nu știu, n-am fost la Camp David !

Ilie Șerbănescu

COPENHAGA

„Dimensiunea umană" și dimensiunile ei

Corespondență de la trimisul nostru, I. Madoșa

Într-un climat apreciat ca deosebit de încurajator, de evidentă voință politică și spirit de dialog, datorat, în bună măsură, schimbărilor profunde de pe continent, la „Center Bella" din Copenhaga (principalul centru expozițional, comercial și de reuniuni al capitalei daneze, cu o suprafață de peste 80 000 mp) continuă lucrările celei de-a doua Conferințe asupra dimensiunii umane (CDH) a procesului CSCE. Spre deosebire de cea dintîi, desfășurată la Paris, în iunie anul trecut, există, de data aceasta, premise și îndreptățite speranțe în ce privește încheierea lucrărilor printr-un document final substanțial și echilibrat, de natură să contribuie la asigurarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, la înfăptuirea unei structuri dinamice de securitate și cooperare în Europa.

După cum menționam și în corespondența precedentă, reuniunea a debutat la nivel de miniștri de externe ai statelor participante la procesul CSCE, fiind consacrată, într-o primă etapă, atît unor evaluări necesare cu privire la respectarea și aplicarea angajamentelor asupra drepturilor și libertăților fundamentale, la rolul lor crescînd în actualele împrejurări, cît și unor considerații mai largi asupra preocupărilor de perspectivă ale C.S.C.E., a căilor și modalităților de statuare a unei noi și viabile structuri de pace în Europa. De fapt, întîlnirea miniștrilor de externe, care a durat două zile, a avut ca principal obiectiv declanșarea oficială a pregătirilor pentru viitoarea reuniune general-europeană la nivel înalt, preconizată de mai mult timp și aflată în strînsă legătură cu evoluția dublei negocieri de la Viena asupra forțelor armate convenționale (C.F.E.) și a noii generații de măsuri de creștere a securității și încrederii în Europa (C.S.B.M.). O scurtă întîlnire, la 5 iunie, cu ocazia deschiderii Conferinței asupra dimensiunii umane, a fost suficientă șefilor diplomațiilor țărilor participante pentru a ajunge la un consens în această privință, hotărînd crearea unui comitet pregătitor, la nivel adecvat, și începerea activității lui la 10 iulie, în capitala austriacă. Gazdă a viitorului dialog general-european la nivel înalt, Franța a propus ca acesta să aibă loc în intervalul 19—21 decembrie, după așteptata finalizare corespunzătoare a amintitelor negocieri de dezarmare convențională de la Viena și după ce toate preparativele necesare vor fi fost împlinite. Totuși, o decizie în acest sens nu a fost adoptată. Urmează ca, la propunerea părții americane, miniștrii de externe ai „celor 35" (statele europene, minus Albania, plus S.U.A. și Canada) să se întîlnească încă o dată, la New York, cu prilejul sesiunii Adunării Generale a O.N.U., și, foarte probabil, să convină asupra calendarului și a altor detalii ale modului de organizare. Ulterior, dacă va

Imagine din Copenhaga

fi necesar, există ideea ca o atare reuniune să mai aibă loc și în capitala Austriei, la o dată cît mai apropiată de „sommet"-ul de la Paris.

Prezența miniștrilor de externe la Copenhaga a potențat, desigur, interesul și importanța celui de-al doilea forum asupra dimensiunii umane a C.S.C.E., programat a dura, la nivel de experți, pînă la 29 iunie. În intervențiile lor, aceștia au conturat o perspectivă amplă discuțiilor de ordin umanitar, integrîndu-le în ansamblul preocupărilor actuale privind edificarea securității și dezvoltarea cooperării pe continent, al eforturilor tot mai evidente de restabilire a unității și identității europene. Evaluarea profundelor schimbări democratice din Europa, produse în special după prima conferință, de la Paris, asupra dimensiunii umane, și edificarea noii ordini europene, rolul esențial ce revine procesului C.S.C.E. în acest sens și ideea instituționalizării lui, necesitatea sincronizării planului politic cu cel militar, respectiv a realizării progreselor așteptate la negocierile de dezarmare convențională de la Viena, stabilirea unui spațiu de drept european, bazat pe domnia legii, pe respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, sub toate aspectele lor, au constituit tot atîtea teme centrale, complementare, evocate de miniștrii de externe ai statelor participante, într-un spirit vădit constructiv, deschis, favorabil înțelegerii și dialogului. Nu au lipsit, e drept, și unele note polemice izolate cu privire la situația dintr-o țară sau alta, la unele evoluții din ultimul timp, inclusiv la ceea ce vicecancelarul și ministrul de externe al Austriei, Alois Mock, credea a putea defini ca absență a unei „echități absolute" la recentele alegeri din România sau ca insuficient progres al unor state pe calea adaptării cadrului juridic național la normele C.S.C.E. Dar, încă o dată, acestea au constituit note relativ izolate. Tocmai de aceea, și intervenția ministrului român de externe, Sergiu Celac, programată în după-amiaza celei de-a doua zile a lucrărilor, a dat expresie modului nou, deschis și constructiv, în care România actuală, profund transformată ca urmare a revoluției din decembrie, înțelege să participe la reuniunea de la Copenhaga, să promoveze normele și valorile umane democratice. De altfel, în concordanță cu obiectivele „dimensiunii umane" a procesului C.S.C.E., dezvoltate, mai ales, prin documentul reuniunii general-europene de la Viena, România a propus Conferinței din capitala daneză adoptarea unei declarații cu privire la drepturile persoanelor aparținînd minorităților etnice, naționale și religioase, urmărind stabilirea unui limbaj comun în materie de drepturi ale persoanelor aparținînd minorităților și elaborarea de standarde general-acceptate pe plan european ; de asemenea, ea s-a asociat, în calitate de coautoare, la inițiativa „celor 12" privind realizarea statului de drept și primatul dreptului în statele participante, la inițiativa, S.U.A., Marii Britanii și Canadei privind consacrarea alegerilor libere ca drept fundamental al omului, precum și la propunerea mai multor state vizînd generalizarea abolirii pedepsei cu moartea în țările participante la procesul C.S.C.E.

Dintre celelalte sugestii, idei și măsuri prezentate în discursurile inaugurale, destul de numeroase de altfel, au reținut atenția, îndeosebi, cele privind instituționalizarea procesului C.S.C.E., sub diferitele lui aspecte, conferirea unui rol sporit acestuia în noua situație de pe continent și în eforturile de prefigurare a unui viitor mai bun, mai sigur. Deși un acord de principiu este lesne sesizabil în această privință, există, totuși, diferențe de abordare între unii participanți. Astfel, în timp ce, în optica ministrului sovietic de externe, Eduard Șevardnadze, instituționalizarea procesului ar trebui să corespundă unei structuri de securitate mai largi, care să înlocuiască actuala opoziție militară, secretarul de stat al S.U.A., James Baker, afirma că N.A.T.O., în pofida schimbărilor actuale, va rămîne „piatra unghiulară a securității militare și a legitimității politice în noua Europă". El a recunoscut, totuși, că Alianța va trebui „să-și remodeleze strategia de apărare", în așa fel încît „să facă față unei situații fundamental modificate și pentru a arunca punți de cooperare spre noile democrații care apar în Est". Intens comentate, în primele zile, au fost și divergențele ce mai persistă în legătură cu statutul militar al viitoarei Germanii unite, deși, în discursul său, Eduard Șevardnadze menționa că „un compromis este posibil" ; la întrevederile sale cu James Baker și cu Hans Dietrich-Genscher, organizate cu ocazia reuniunii, problema a primit, se pare, noi clarificări, unele aspecte controversate rămînînd totuși, în suspensie. Auspiciile favorabile ale Conferinței asupra dimensiunii umane au fost întregite, de asemenea, de noile măsuri de reducere unilaterală a arsenalului nuclear-tactic ale țării sale, anunțate de ministrul de externe sovietic ; în viitorul apropiat, a arătat Șevardnadze, U.R.S.S. va retrage încă 60 de rampe de lansare a rachetelor, 250 unități de artilerie și 1 500 încărcături nucleare din Europa centrală, în vederea „creării unui climat favorabil căutării unui nou echilibru militar pe continent". Într-o evidentă aluzie la „dosarul baltic" (și menționăm că miniștrii de externe ai celor trei republicii din regiune au fost prezenți la Copenhaga, solicitînd înscrierea chestiunii apartenenței țărilor lor la procesul C.S.C.E. pe ordinea de zi a viitorului dialog la nivel înalt de la Paris), ministrul sovietic a apreciat că, dacă un popor are

(continuare în pag. 10)

CSCE Conference
THE
HUMAN
DIMENSION
Copenhagen 5 - 29 June 1990

Anchetă internațională în exclusivitate

■ Europa — o entitate unită în respectul libertății ■ Factorul uman — element esențial al încrederii între state ■ Stabilitatea internațională nu poate fi realizată fără stabilitatea internă a statelor ■ Edificarea unui spațiu juridic comun în Europa ■ Alegerile libere, ca drept fundamental al omului

Din dorința de a cunoaște opinia participanților despre semnificația importantului forum din capitala Danemarcei, despre agenda și obiectivele sale, ne-am adresat șefilor delegațiilor prezente cu următoarea întrebare :

Care este, după aprecierea dumneavoastră, rolul dimensiunii umane a procesului C.S.C.E. în contextul eforturilor de restabilire a unității europene, de edificare a securității și de dezvoltare a cooperării pe continent ?

Consemnăm mai jos răspunsurile primite, pînă la închiderea ediției, de trimisul nostru special.

PER PAGO, ambasador, conducătorul delegației Danemarcei

— Conform punctului de vedere danez, respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale a fost considerată totdeauna o latură esențială a procesului C.S.C.E., o condiție pentru securitatea și stabilitatea Europei. Stabilitatea internațională nu poate fi realizată fără stabilitate internă, ceea ce înseamnă că stabilitatea în relațiile dintre state presupune societăți stabile în respectivele state. Prin urmare, comunitățile în care drepturile umane de bază ale cetățenilor sînt nesocotite reprezintă o amenințare la adresa comunității statelor. În ce mă privește, sper că reuniunea de la Copenhaga asupra dimensiunii umane va permite ca această noțiune să devină general acceptată, contribuind, astfel, să ne asigure că noua Europă ce se naște va fi alcătuită din națiuni unite în eforturile lor de a promova și salvgarda valorile democratice.

JIRI HAJEK, conducătorul delegației Republicii Federative Ceho și Slovace

— Cred că realizarea scopurilor proclamate la Helsinki, dezvoltate la reuniunile ulterioare, ca și la diverse întîlniri, cere ca procesul C.S.C.E. să nu fie doar preocuparea statelor, a guvernelor, ci a popoarelor europene înseși. Aceasta presupune ca înfăptuirea lor să se facă pe baza democrației. Consider, prin urmare, că dimensiunea umană trebuie să fie definită mai exact, să fie definite formele și metodele prin care rolul tuturor elementelor democratice poate fi asigurat. Se poate observa, astăzi, că accentul pus de reuniunea general-europeană de la Viena pe dimensiunea umană, ca bază a societății civile, a unui stat de drept, a contribuit la clarificarea și intensificarea luptei pentru drepturile omului în țări în care acestea nu erau respectate. Fără îndoială, aceasta a favorizat profundele schimbări ce s-au produs pe continent aproape imediat după prima conferință, de la Paris, consacrată special dimensiunii umane.

Chiar de la începutul actualei conferințe, de la Copenhaga, sîntem martorii eficacității acestor idei. Și sperăm că rezultatele lucrărilor noastre vor contribui nu doar la precizarea dimensiunii umane, ci și la sporirea eficienței ei în realizarea securității și dezvoltarea cooperării în Europa.

Doresc să vă spun că, personal, urmăresc cu multă simpatie procesul de redeșteptare a poporului român. Sper că aceasta va contribui la reînnoirea și aprofundarea prieteniei noastre tradiționale. Doresc poporului român cele mai bune rezultate.

BERNARD DEJEAN DE LA BATIE, ambasador, conducătorul delegației Franței

— Franța a acordat, totdeauna, un rol foarte important dimensiunii umane a procesului C.S.C.E. Ea a dorit permanent ca progresele înfăptuite în cele trei „coșuri" să meargă împreună și ca domeniul drepturilor omului și problemele culturale să aibă un loc de prim-plan. Iată de ce conferința de la Copenhaga îi apare ca esențială. Delegația franceză speră că această reuniune se va încheia cu adoptarea unui document substanțial, reluînd, în special, ideile emise de Franța asupra statului de drept și a spațiului juridic european. Aplicarea acestor idei de către cele 35 de state participante la procesul C.S.C.E. ar constitui un considerabil pas înainte în edificarea unei Europe noi, a unui continent pe care evenimentele desfășurate în România, la sfîrșitul lui 1989, și ridicarea poporului român pentru dobîndirea libertății ne ajută să-l sperăm.

DR. JOHANNES LANGHOFF, R. D. Germană

— Edificarea securității europene depinde, fără îndoială, de asigurarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Dacă cetățenii diferitelor țări europene nu își pot exercita drepturile și libertățile fundamentale, există oricînd riscul instabilității. Acesta este pericolul pentru o țară sau regiune. Respectarea drepturilor omului implică, după părerea mea, să se asigure, în special, drepturile minorităților. Desigur, nu numai acestea sînt importante. Dar, în opinia mea, drepturile minorităților trebuie asigurate, deoarece acestea nu au putere politică. E de dorit ca statele însele să le ofere garanții pentru dezvoltarea proprie, pentru exercitarea drepturilor lor. Evident, aproape fiecare țară din Europa are propriile sale probleme privind minoritățile. Nu e vorba doar de Est sau de Vest. Și sînt încurajat de faptul că, la actuala conferință, pare să existe o abordare comună.

VLADISLAV JOVANOVIČ, ambasador, adjunct al șefului delegației R.S.F. Iugoslavia

— Iugoslavia a acordat, totdeauna, o importanță de prim ordin dimensiunii umane, considerînd-o ca o parte integrantă a stabilității, încrederii, cooperării și securității europene. Chiar înainte de a se ajunge la actuala afirmare și lărgire a drepturilor omului și a libertăților fundamentale în Europa, Iugoslavia, împreună cu alte state neutre și nealiniate, a adus o contribuție concretă și activă în acest domeniu. Includerea dimensiunii umane în documentul final al reuniunii general-europene de la Viena reprezintă o ilustrare concretă a recunoașterii importanței acestui element în ce privește întărirea procesului C.S.C.E.

Sîntem convinși că progresul pe care conferința de la Copenhaga îl poate realiza în armonizarea și unificarea normelor și principiilor juridice în asemenea sfere importante ca drepturile politice, domnia legii, drepturile minorităților naționale, ca și în ce privește îmbunătățirea mecanismelor actuale și elaborarea unor noi mecanisme pentru protejarea și promovarea drepturilor omului, va contribui la consolidarea procesului C.S.C.E., în ansamblu, la îmbogățirea activităților viitoarei reuniuni la nivel înalt a C.S.C.E. și la edificarea unui spațiu juridic comun în Europa, iar, astfel, la o mai mare unitate a continentului.

SIR JOHN ADAM ROBSON, conducătorul delegației Marii Britanii

— Actul final de la Helsinki recunoaște că edificarea securității și a cooperării europene reclamă măsuri pentru asigurarea respectării drepturilor umane individuale, atît în ce privește statele și guvernele, cît și libera asociere cu toți cetățenii țărilor semnatare. Asigurarea libertăților individuale este o latură esențială a procesului Helsinki, asemenea cooperării economice și măsurilor de securitate mutuală. Cele trei elemente sînt esențiale, în egală măsură, și interdependente. Conferința asupra dimensiunii umane este complementară măsurilor pentru cooperarea economică (reuniunea de la Bonn) și negocierilor pentru edificarea unei securități mai bune și a încrederii între state (negocierile de la Viena asupra reducerii forțelor convenționale în Europa).

MARIA ANTONIETTA BONELLI, director în Departamentul afacerilor externe, conducătoarea delegației Republicii San Marino

— Acordăm dimensiunii umane a procesului C.S.C.E. cea mai mare importanță, deoarece sîntem convinși că ființa umană este valoarea cea mai prețioasă, pe care trebuie s-o apărăm și s-o protejăm.

TRAIAN CHEBELEU, director în Ministerul Afacerilor Externe, conducătorul delegației României

— Este o realitate că factorul uman, a cărui esență este respectarea și garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, a devenit un element esențial al întăririi încrederii între state și, prin aceasta, o componentă de bază a unui sistem viabil de securitate și cooperare în Europa, care este obiectivul comun al statelor participante la C.S.C.E.

Procesul de renaștere a societății românești, pe bază libertății, democrației și demnității umane, inițiat prin Revoluția din decembrie, măsurile legislative, administrative și de altă natură adoptate în România privind protecția și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și de traducere în viață a angajamentelor internaționale ale României în acest domeniu au creat premisele unei participări depline, fără rezerve, a țării noastre la conlucrarea internațională pe planul a ceea ce se numește, în mod convențional, „dimensiunea umană", inaugurată, în urmă cu 15 ani, prin semnarea Actului final de la Helsinki. De aici, importanța pe care guvernul român o acordă acestei a doua reuniuni a Conferinței C.S.C.E. asupra dimensiunii umane, ilustrată prin participarea ministrului român de externe la dezbaterile politice și prin

inițiativele cu care România vine la această reuniune.

În spiritul noii politici a țării referitoare la drepturile omului, delegația României participă la reuniune cu o atitudine deschisă, constructivă. Inițiativele românești privesc o problemă ce se conturează a suscita un interes general și crescînd, respectiv aceea a drepturilor persoanelor aparținînd minorităților etnice, naționale și religioase. Este vorba de o problemă mult prea serioasă pentru a fi abordată pe bază de generalități și de alegații nefondate sau nerealiste, la care, din păcate, am asistat în ultimul timp. Tocmai de aceea, ea vizează stabilirea unui limbaj comun în materie de drepturi ale persoanelor aparținînd minorităților și elaborarea de standarde europene general-acceptate în acest domeniu. De asemenea, delegația noastră s-a asociat, în calitate de coautoare, la propunerea formulată de „cei 12" privind edificarea statului de drept și primatul dreptului în statele participante, la propunerea S.U.A., Marii Britanii și Canadei privind consacrarea alegerilor libere ca drept fundamental al omului, precum și la o inițiativă a Portugaliei și țărilor nordice vizînd generalizarea abolirii pedepsei capitale în statele participante.

În general, delegația noastră la reuniunea de la Copenhaga își propune să conlucreze pentru extinderea colaborării pe plan general-european în domeniul drepturilor omului, inclusiv pentru standarde general-acceptate care să dea substanță acelui „spațiu de drept european", ca unul din pilonii noii Europe unite, democratice și libere de orice amenințare la adresa securității statelor participante.

MERCEDES RICO CARABIAS, conducătoarea delegației Spaniei

— Dimensiunea umană a procesului C.S.C.E. și conferința de la Copenhaga au un rol foarte important în privința realizării unui consens pentru edificarea unui sistem juridic european comun, bazat pe respectarea drepturilor omului.

JAN ROMARE, ambasador, conducătorul delegației Suediei

— C.S.C.E. a contribuit deja, în mod semnificativ, la îmbunătățirea respectării drepturilor omului în Europa. Astăzi, preconizăm un rol central pentru C.S.C.E. în conturarea viitorului Europei, bazat pe drepturile indivizilor. Consider că reuniunea de la Copenhaga este foarte importantă în această privință.

IURI A. REȘETOV, ambasador, conducătorul delegației U.R.S.S.

— Devine general recunoscut că, fără asigurarea drepturilor și libertăților omului, fără soluționarea problemelor umanitare, nu pot fi înfăptuite nici o reală securitate, nici o colaborare trainică, atît în lume, în general, cît și pe continentul nostru. Același lucru se poate spune și despre construcția casei europene comune și despre înfăptuirea unității Europei. Una dintre pietrele de temelie ale noii unități europene trebuie să devină respectarea drepturilor omului.

ANDRÉ ERDÖS, ambasador, conducătorul delegației Ungariei

În concepția noastră, dimensiunea umană reprezintă un pilon al procesului C.S.C.E., a cărei terminologie s-a adăugat pe parcurs. În circumstanțele actuale, rolul ei crește dramatic. Este de neconceput a construi această unitate europeană, această nouă Europă democratică, fără dimensiunea lor umanitară. Nu e suficient să existe angajamente de securitate acceptate de toate statele participante la C.S.C.E. și nu e suficient să existe o cooperare economică extinsă la întregul continent ; este indispensabil ca filosofiile noastre în domeniul drepturilor omului, deci asupra dimensiunii umanitare, să se apropie și să nu difere enorm unele de altele. Considerăm că, fără o asemenea apropiere, nu se poate imagina o Europă nouă. Este necesar să vorbim un limbaj comun. În prezent, există șanse mai bune pentru aceasta, deoarece politica și practica tind să se apropie. Și condițiile sînt fără precedent. Deoarece, ceea ce caracterizează situația actuală este o acceptare generală a primatului dreptului și a principiilor fundamentale ale democrației. Va trebui să facem mult ca angajamentele acceptate aici să se traducă în fapte. În acest context, guvernele țărilor participante, dar și C.S.C.E., în ansamblu, organizațiile neguvernamentale și indivizii au un mare rol de jucat.

Monseniorul ALAIN LEBEAUPIN, conducătorul delegației Vaticanului

— În concepția noastră, Europa trebuie să fie o entitate unită prin legătura de solidaritate și în respectul libertății. Dimensiunea umană este o condiție a securității, deoarece respectarea drepturilor omului contribuie la încrederea între guvernanți și guvernați, la întărirea încrederii între națiuni și între indivizi. Libertatea religioasă este o libertate-test pentru recunoașterea și exercitarea altor libertăți, deoarece ea implică asigurarea tuturor celorlalte, a libertății de asociere, de exprimare individuală și colectivă. Sfîntul Scaun este atașat, de asemenea, ideii ca ordinea juridică a națiunilor să fie în acord cu drepturile și libertățile fundamentale, discutate la această conferință. În sfîrșit, ne pronunțăm pentru respectul diferențelor. Respectul fiecărei culturi și al culturilor între ele trebuie să fie considerat ca unul din fundamentele indispensabile ale păcii, operă a justiției, dreptului și iubirii celuilalt.

I. M.

„Dimensiunea umană"

(urmare din pag. 8)

dreptul de a dispune de el însuși, aceasta trebuie să se facă prin respectarea Cartei O.N.U. și a acordurilor internaționale, care prevăd „respectarea integrității statelor"; alți participanți au insistat, în schimb, asupra necesității inițierii unor convorbiri constructive între părțile interesate. De relevat, în sfîrșit, că o țară europeană — singura absentă, pînă acum, de la procesul ce se desfășoară pe continent — a dobîndit, pentru prima dată, statut de observator la o reuniune a C.S.C.E. E vorba de Albania, a cărei inițiativă confirmă tendințele de deschidere din ultimul timp, dorința Tiranei de a se integra în evoluțiile constructive din Europa.

Inaugurată la nivel de miniștri de externe și consacrată unei problematici de acut interes, Conferința de la Copenhaga are toate șansele să devină un moment de seamă pe calea spre înfăptuirea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, ca parte integrantă, organică, a procesului C.S.C.E. Din păcate, ca ziarist român, am asistat aici și la unele manifestări neoficiale cu privire la România, sub egida unor organizații mai puțin cunoscute opiniei publice (Comitetul danez Helsinki, Grupul pentru drepturile minorităților, din Danemarca, Comitetul danez de acțiune pentru România, Comitetul internațional Saharov, în cooperare cu Fundația ungară pentru drepturile omului) și cu participarea unor persoane particulare din țara noastră. Leit-motivul lor : încălcarea unor drepturi ale omului sau nesocotirea drepturilor minorităților naționale în România, uneori cu alegații de-a dreptul absurde și jignitoare la adresa poporului român. Firește, asemenea „forumuri" paralele nu trebuie confundate cu reuniunea oficială, de la „Bella Center", dar existența lor trebuie menționată. Și aceasta cu atît mai mult cu cît dezbaterile de aici au contrastat vădit cu atmosfera în general constructivă, deschisă, scutită de polemici, a celui de-al doilea dialog asupra dimensiunii umane, potențat în semnificația sa de profundele schimbări democratice din Europa centrală și răsăriteană, inclusiv din România.

Și, totuși, se mișcă...

● La Bruxelles a fost parafat textul unui acord de cooperare economică pentru liberalizarea schimburilor comerciale dintre Piața Comună și România — ultimul document de acest fel dintr-o serie pe care C.E.E. le-a semnat cu țări din Europa de est, începînd din 1988, informează agenția „France Presse". În felul acesta, C.E.E. și-a normalizat relațiile cu statele din Europa răsăriteană. Acordul cu România prevede un ansamblu de măsuri destinate liberalizării schimburilor și promovării investițiilor. Relațiile dintre C.E.E. și România — notează „A.F.P." — au fost total întrerupte în decembrie 1989, cu puțin înainte de căderea dictatorului Ceaușescu.

● Primul ministru al R.D.G., Lothar de Maizière, a sosit în vizită oficială în Statele Unite, primul eveniment politic de această natură care se produce în istoria raporturilor dintre cele două țări. Premierul est-german a fost primit luni, la Casa Albă, de președintele George Bush, cu care a discutat, în principal, probleme legate de procesul reunificării Germaniei.

● Ungaria nu va participa, în acest an, la nici o manevră a Tratatului de la Varșovia și își va retrage trupele din Comandamentul militar integrat al alianței — a anunțat ministrul ungar al apărării, Lajos Fuer.

● Liderii albanezi au cerut poporului să pună întrebări partidului comunist (de guvernămînt — un nou indiciu cu privire la o schimbare politică în această țară, excluzînd, însă, introducerea unui sistem pluripartit. Agenția albaneză „A.T.A." îi citează pe Ramiz Alia și Nedjmija Hodja (văduva lui Enver Hodja), care au cerut organizației de masă Frontul Democratic, dominată de comuniști, să fie mai independentă de partidul de guvernămînt. (Aceste recente declarații — comentează „Associated Press" — atestă o îndepărtare precaută a Albaniei de stalinismul rigid.)

● La Tbilisi, capitala Gruziei — cu toată împotrivirea autorităților — a avut loc un miting de masă la care s-a anunțat că aproximativ 68 00 de cetățeni gruzini au renunțat la cetățenia sovietică. În schimbul acesteia, ei au primit pașapoarte de cetățeni ai Gruziei independente, despre care se afirmă că au fost tipărite în Franța. Participanții la miting, dintre care un anumit număr de oameni au renunțat „pe loc" la cetățenia sovietică, au subliniat că parlamentul și guvernul Gruziei sînt ilegale — informează agenția „Taniug". Concomitent cu această acțiune, are loc și o alta, al cărei scop este ca, din rîndul forțelor de opoziție, să se formeze organe alternative paralele ale puterii din republică.

● Polonia ar putea cere ca, pe teritoriul ei, să staționeze, temporar, un mic contingent de unități britanice, franceze și americane. Această propunere neașteptată a fost formulată în cotidianul „Zycie Warszawy" de Waldemar Piotrowski, expert guvernamental în probleme internaționale. „Amplasarea unităților NATO în anumite puncte fierbinți din apropierea frontierei de vest a Poloniei ar contribui la atenuarea temerilor polonezilor privind o amenințare germană", apreciază Piotrowski. Staționarea unităților puterilor occidentale „nu ar trebui să ducă la ieșirea Poloniei din Tratatul de la Varșovia", a adăugat Piotrowski, apreciind că această problemă ar trebui să constituie, în următorii doi-trei ani, obiectul tratativelor dintre guvernele polonez și sovietic, îndeosebi în lumina dezintegrării structurilor militare ale Tratatului — relatează agenția „Taniug".

GIURGIU — RUSE

Întîlnire pe pod sau nu numai „pentru uz intern"...

La 2 iunie, „ROMPRES" difuza o ştire transmisă de agenţia bulgară de presă „BTA", potrivit căreia asociaţia independentă „Ekoglasnost" din Bulgaria a cerut guvernului de la Sofia să ia de urgenţă legătura cu guvernul român „pentru oprirea producţiilor secţiilor a doua şi a treia de la Combinatul Chimic din Giurgiu şi evacuarea produselor şi materiilor prime periculoase depozitate acolo". „Declaraţia asociaţiei «Ekoglasnost» — preciza «BTA» — a fost determinată de panica şi psihoza în masă în rîndul locuitorilor din oraşul Ruse, care se tem că depozitele de produse pe bază de clor ale uzinei situate în oraşul românesc vecin, Giurgiu, pot fi distruse ca urmare a cutremurelor, putînd provoca, astfel, o catastrofă ecologică. După cele două cutremure — din 30 şi 31 mai —, în Ruse s-a constatat existenţa ionilor de clor în cantităţi ce depăşesc norma admisă. Locuitorii din Ruse au organizat, în seara zilei de 31 mai, un lanţ viu în centrul oraşului lor, scandînd : «Încetaţi otrăvirea oraşului», «Viaţă pentru Ruse»".

Aveam în sertar o declaraţie a domnului Mihai Alexandru Iliescu, referent de spaţiu în Ministerul român al afacerilor externe (făcută la începutul lunii mai), privind perspectivele relaţiilor româno-bulgare. Ideea centrală a declaraţiei : „Între români şi bulgari nu există nici un motiv de discordie". Iar în ce priveşte tema care ne interesează acum cităm : „ Mult discutată în ultimii ani, în special în Bulgaria, pentru că la noi s-a ţinut sub tăcere, problema poluării din Giurgiu şi Ruse a dispărut, acum, odată cu aşa-numitul «complex Ceauşescu», prin care autorităţile de la Bucureşti refuzau dialogul, indiferent de natura lui, cu partenerii. Ambele oraşe contribuie la poluare, acţiunea este, aşadar, comună".

Care este adevărul ? Ne-am deplasat, pentru a-l afla, în zilele de 7 şi 8 iunie, la Giurgiu şi Ruse. Vă vom prezenta, în cele ce urmează, reportajul întîlnirilor şi discuţiilor purtate cu factorii interesaţi. De multe ori, adevărul va ieşi singur la iveală, dar nu de puţine ori va trebui descoperit, în spatele declaraţiilor interlocutorilor.

Înainte de a mă deplasa la Giurgiu şi Ruse, caut în dosarele „speciale" din arhiva fostului AGERPRES. Două ştiri „PENTRU UZ INTERN" îmi reţin atenţia. Prima, datată 13 aprilie 1988, poartă semnătura agenţiei sovietice „TASS": „În ultimii ani, la Ruse, acest mare centru industrial de pe malul Dunării, s-a creat o situaţie ecologică complexă. Spaţiul atmosferic este poluat de emanaţiile de gaze de la întreprinderile locale, de la două mari termocentrale, precum şi de compuşii de clor pe care îi emană, periodic, combinatul chimic românesc, situat pe celălalt mal al fluviului. În oraş, a fost creat un Consiliu obştesc pentru ecologie, care este chemat să coordoneze eforturile tuturor organizaţiilor pentru protejarea mediului înconjurător".

A doua ştire a fost difuzată de AGERPRES la 8 februarie 1988, cu propunerea expresă ca materialul respectiv să fie difuzat lui Constantin Dăscălescu, Emil Bobu, Gheorghe Oprea, Ioan Radu. Nimeni altcineva nu avea dreptul să-l citească. „Materialul" era reprodus după „APA", dar, în încheiere, se specifica : „Ştiri similare au transmis şi alte agenţii". „La 4 februarie, oraşul bulgar Ruse, situat pe Dunăre, a fost din nou cuprins de o ceaţă densă de culoare gri, compusă din clor şi acizi minerali, provenind de la combinatul chimic din Giurgiu — informează cotidianul P.C. Bulgar, «Rabotnicesko Delo». «Ceaţa a acoperit acest oraş de 206 000 locuitori, ore întregi», scrie cotidianul. «Oamenii au fost nevoiţi să-şi acopere feţele cu batistele, în şcoli s-au întrerupt orele de educaţie fizică şi s-au închis ferestrele, farmaciile au fost invadate de persoane alergice. Mîncărimea insuportabilă, lacrimile şi tusea foarte puternică nu au dispărut decît în momentul în care ceaţa a fost dispersată de vînt», continuă ziarul. Incidentul a fost relatat, în aceeaşi zi, de posturile de radio şi în emisiunea de seară a televiziunii. Presa bulgară menţionează, de anul trecut, aceste probleme de poluare, care au apărut încă de la intrarea în funcţiune a combinatului de la Giurgiu, în 1984. Astfel, ziarul «Literaturen Front» dezvăluia, în octombrie, că în acest oraş bulgar s-au născut copii cu malformaţii şi menţiona adunări de protest împotriva poluării, care au avut loc, în septembrie, la Ruse. La rîndul lor, medicii bulgari au relevat o tendinţă de creştere a numărului de boli ale căilor respiratorii şi migrenelor la locuitorii acestui oraş. Potrivit presei bulgare, anul trecut, concentraţia de clor a depăşit, uneori, de nouă ori, dozele admisibile. Problema — precizează, în încheiere, «APA» — a fost examinată în cursul întîlnirii la Sofia, în perioada 7—9 octombrie (1987 — n.n.), a celor doi şefi de partid şi de stat din România şi Bulgaria, Nicolae Ceauşescu şi Todor Jivkov".

„Clorul discordiei" —subiect de discuţie prietenească între primarii din Giurgiu şi Ruse

La 21 februarie 1988, prim-miniştrii bulgar şi român se întîlnesc la Ruse. Chiar dacă în România conţinutul discuţiilor nu a fost dat publicităţii, e de presupus că ele s-au referit la problema poluării oraşului bulgar.

În martie, are loc la Ruse prima mare manifestaţie antiguvernamentală din istoria postbelică a Bulgariei. „A fost — ne spune, astăzi, arhitectul **Orlin Nedelcev** — o manifestaţie ecologică, dar cu un profund sens politic ; pentru prima oară, autorităţile comuniste erau contestate în mod public".

De altfel, locuitorii oraşului Ruse se mîndresc cu o serie de asemenea premiere. În afară de faptul că, la un moment dat, Ruse era cel mai mare oraş al ţării, că aici s-a construit prima cale ferată, în 1972, — ne povesteşte primarul **Gheorghi Dragoev** — la Ruse a fost aruncată „prima piatră în automobilul oficial în care se aflau Ceauşescu şi Jivkov." „Îmi amintesc cum, în ziua aceea, întreaga activitate economică s-a oprit. De la Dunăre şi pînă în centrul oraşului, coloane de oameni cu mii de portrete ale celor doi erau desfăşurate de-a lungul şoselei. Pentru ce şi cui i-a folosit ?" — se întreabă azi primarul Dragoev.

În iunie 1988, Ceauşescu vizitează Combinatul Chimic Giurgiu. La 15 iulie, discută, la Varşovia, cu Jivkov, cu ocazia întîlnirii şefilor de stat ai ţărilor participante la Tratatul de la Varşovia. „Pe 25 iulie — ne declară **Dragomir Fercală**, directorul Combinatului —, a sosit de la Bucureşti decretul prezidenţial prin care platforma de producere a clorului trebuia oprită şi dezafectată în decurs de numai 24 de ore. Vă imaginaţi ce a însemnat pentru noi această grabă, mai ales că tot personalul a fost repartizat la celelalte două platforme, pentru a nu crea şomaj..."

„Construcţia Combinatului — relatează Dragomir Fercală — a început pe malul Dunării. Cutremurul din 1977 a surprins platforma în plină construcţie ; s-au produs surpări de teren chiar în incinta perimetrului construibil, care au pus un semn de întrebare în ce priveşte siguranţa de funcţionare în cazul unor eventuale cutremure. De aceea, s-a decis construirea a noi platforme pe amplasamentul actual, platforme proiectate să reziste la un cutremur de gradul 9. Cum spuneam, la 25 iulie 1988, fabricarea de clor, sodă şi alţi produşi chimici, pe platforma de pe malul Dunării, a fost oprită iar instalaţiile dezafectate. Astfel, s-a eliminat total sursa de poluare. Desigur, deşi nu mai producem clor, lucrăm cu clor, adus, ca materie primă, de la alte combinate".

Concomitent, la Giurgiu a fost înfiinţat un laborator de control, aflat în subordinea Ministerului apelor şi mediului înconjurător, cu şapte puncte fixe, distribuite pe teritoriul oraşului şi pe malul Dunării, de unde se iau probe continuu, la fiecare 24 de ore, precum şi

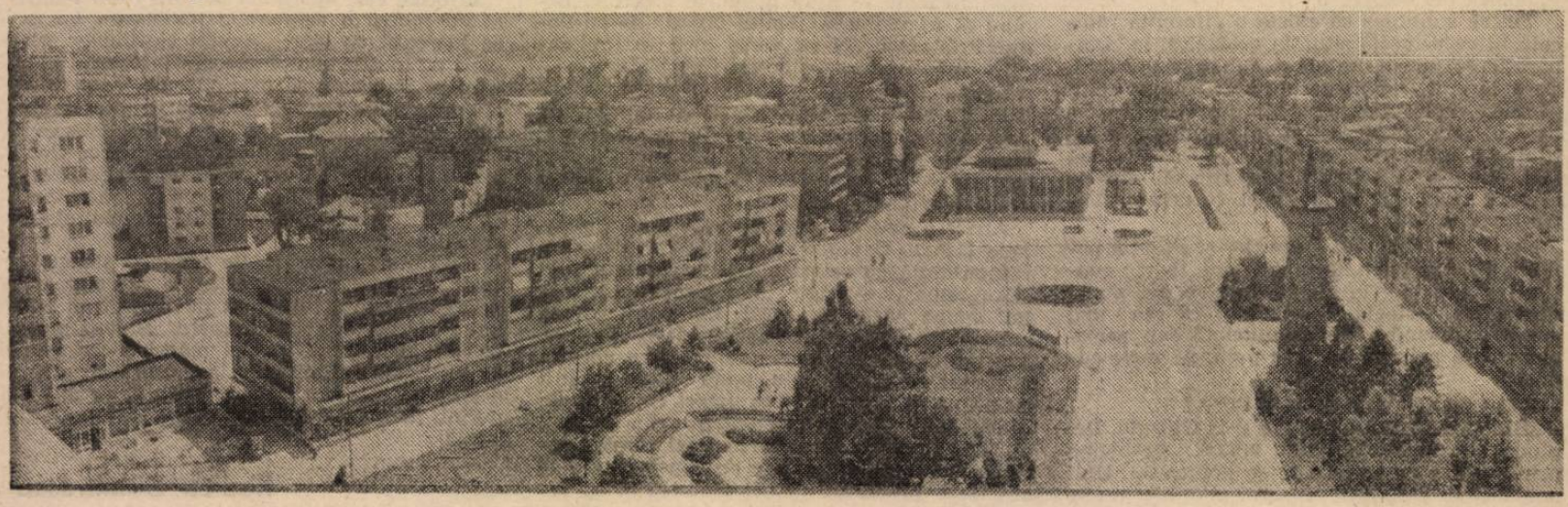

trei puncte mobile automate, ce prelevează probe din trei în trei ore. „De la 1 ianuarie și pînă în prezent — ne declară directorul Combinatului — nu s-a semnalat nici o depășire a concentrației maxime admise, în nici un punct al orașului. De asemenea, laboratorul de toxicologie al Combinatului, în care se lucrează în trei schimburi, controlează permanent nivelul principalilor poluanți — clor, acid clorhidric, hidrogen sulfurat, amoniac, bioxid de sulf. Metodele de măsurare aplicate în ambele laboratoare sînt cele acceptate pe plan mondial. În ce privește ionii de clor (detectați la Ruse în zilele de 30 și 31 mai — n.n.), nu știu cum îi determină bulgarii, dar specialiștii noștri au lucrat luni de zile pentru a pune la punct metodele de decelare".

La Giurgiu există și alte surse de poluare, ce pot fi observate de pe teritoriul bulgar. Dar situația este reciprocă. Ne vom referi doar la sursele de pe teritoriul românesc: centrala electrotermică pe cărbune, vecină cu Combinatul, la care, adesea, survin defecțiuni la echipamentele termoenergetice, cu emanații de fum și praf; centrala termică cu păcură, ce o suplinește pe prima, în cazul unor defecțiuni și care, de asemenea, emană mari cantități de funingine; coșurile de fum cu miros de la „Giurgiuplast". „Dacă s-ar face un bilanț al tuturor poluanților, s-ar putea vedea cîte tone de astfel de materiale sînt aruncate în ambele orașe" — subliniază directorul Combinatului Chimic din Giurgiu.

La Ruse, în fața sediului Uniunii Forțelor Democratice (U.F.D.), alianță a opoziției, la care participă și ecologiștii („Ekoglasnost" și „Partidul verde"), stăm de vorbă cu doamna **Svoboda Stefanova,** președinta „Partidului verde" din Ruse. Între altele, aflăm că „a existat un laborator ecologic aici, la Ruse, dar că, de la 1 mai, se află în stare «de conservare». Faptul că încă n-a fost total desființat ni se datorează nouă, ecologiștilor. Dacă vom cîștiga în alegeri, îl vom repune în stare de funcționare". Întrebarea ce se naște dintr-o asemenea afirmație este, credem, firească: dacă un asemenea laborator nu mai funcționează la Ruse, atunci de unde s-a știut, la 30 și 31 mai, că ionii de clor sînt peste concentrația admisă? Doamna Stefanova recunoaște că, „în competiția politică pentru alegerile de la 10 și 17 iunie, problema ecologică are o semnificație aparte"...

La 7 iunie, la Giurgiu, primarul orașului românesc, Adrian Ranteș, și primarul orașului Ruse, Gheorghi Dragoev, s-au întîlnit pentru a aborda împreună această problemă. Reproducem declarațiile făcute, cu acest prilej, **în exclusivitate,** pentru revista noastră:

Gheorghi Dragoev: „Principalul este să ne spunem adevărul, chiar dacă nu întotdeauna ne place. Dacă închidem ochii, vom comite cele mai grave greșeli. Populația, care e în mare grad politizată, și, mai ales, intelectualii nu suportă ca adevărul să fie ocolit. Discuțiile noastre de azi în acest sens au fost purtate; dorim cu toții ca, prin acțiuni concrete, să ajungem la o transformare concretă a situației ecologice în această zonă comună Giurgiu-Ruse, în care să trăim, să muncim și să ne bucurăm împreună și, mai ales, să suportăm greșelile fostelor conduceri care au dus, într-o anumită perioadă, la o atmosferă ecologică de nesuportat.

Țin să subliniez că există o diferență radicală în ce privește situația ecologică, în comparație cu un an, un an și jumătate în urmă. Ceea ce mai trebuie rezolvat — relativ puțin — avem ambiția să rezolvăm împreună. Sîmbătă 9 iunie va avea loc, la București, o întîlnire a miniștrilor chimiei din cele două țări. Premierul nostru a acceptat să discute această problemă, la Moscova, cu domnul Petre Roman.

Ne aflăm în ajunul alegerilor și situația politică s-a acutizat. Oamenii sînt foarte sensibili, dar și noi le oferim motive din punct de vedere ecologic. E adevărat că cea mai gravă problemă a fost soluționată dar, periodic, există poluare la Ruse peste normele admise".

Poluarea se simte doar la Ruse?

„Bineînțeles că nu. La fel e și la Giurgiu. Depinde din ce parte bate vîntul. Problema principală e cu ce anume se poluează. Unii poluanți se văd, alții se simt, alții nici nu se văd, nici nu se simt, dar sînt poate cei mai periculoși. Una din sarcinile pe care ni le-am propus este de a folosi, și pe un mal, și pe celălalt al Dunării, o metodologie unică și o aparatură unică de măsurare, pentru a nu se mai crea confuzii.

Ne aflăm aici, deoarece, din a doua decadă a lunii mai, poluarea la Ruse s-a accentuat. E îmbucurător că nu numai specialiștii locali, ci și specialiști de la Ministerul chimiei sînt prezenți aici, în uzină, pentru a acorda ajutoare concrete. De la directorul Combinatului am aflat că acesta intră în reparații capitale. Este evidentă dorința românilor de a rezolva această problemă, calm, înțelept și cu rezultate trainice".

Adrian Ranteș: „De două zile, în Combinatul chimic se află specialiști pentru a depista și a analiza în detaliu de unde provin scăpările. În orice caz, scăpări de clor nu sînt. Dar îi credem pe colegii din Ruse, ceva există. Facem eforturi pentru a depista cauzele și pentru a asigura liniștea locuitorilor noștri. Am căzut de acord că, față de anii anteriori, poluarea e mult diminuată. Ce se petrece acum seamănă mai mult a campanie electorală. Oricum, problema poluării există, dar dimensiunile ei sînt diferite. Ministerul chimiei s-a angajat să doteze combinatul cu instalații moderne, pentru a se elimina complet riscurile de acest gen".

Este ceea ce ne asigură și **Dragomir Fercală,** directorul Combinatului, care a luat deja un pachet special de măsuri pe plan local (oprirea instalațiilor cu mare potențial de poluare, pentru a le revizui și a elimina defecțiunile; oprirea instalației de epiclorhidrină, pentru revizuirea sistemelor de neutralizare; îmbunătățirea parametrilor funcționali, etc), precum și măsuri pe linia Ministerului chimiei, în colaborare cu firme din SUA, Japonia și din alte țări. „S-au primit deja — ne explică domnul Fercală — primele materiale de la firma Giba Geigy, în legătură cu modalitățile de distrugere a noxelor într-un combinat chimic".

□

Giurgiu, vineri, 8 iunie. Astăzi, la orele 16, urmează să aibă loc pe Podul Prieteniei un lanț uman româno-bulgar, organizat de „Ekoglasnost" și Mișcarea Ecologistă din România (MER).

După întîlnirea cu directorul Combinatului, mă duc la sediul MER din Giurgiu. Într-o sală de așteptare se află trei persoane. Bat la ușa pe care scrie „MER". Înciuiată. Intru alături, unde, la un birou, un domn își ascute în liniște creionul. Mă prezint. Își pune aparatul auditiv, aflat în sertarul biroului, și-mi spune că se ocupă de „sesizările cetățenilor". Ecologiștii au, într-adevăr, sediul în camera alăturată, dar azi n-a văzut pe nimeni acolo. E foarte amabil, așa că nu-l mai întreb la ce ușă așteaptă cei trei de pe bancă...

La orele 15,30 ajung la frontiera română. Un șir lung de automobile și TIR-uri așteaptă cuminți în fața barierei închise. Merg în față, mă prezint, grănicerii sînt la curent cu evenimentul, de aceea au și oprit, la cererea părții bulgare, traficul pe pod. Mă invită amabili să trec. Privesc în jur, întrebîndu-mă unde or fi manifestanții „MER" care, așa cum mă informase în ajun primarul orașului, urmau să participe la „lanțul uman" de pe Podul Prieteniei. „N-au venit încă — îmi explică grănicerii —, așteptați-i pe pod!"

Ajung la mijlocul podului. O mașină a poliției bulgare, așezată transversal, a creat un „no man's land" între Giurgiu și Ruse. Îmi las mașina pe partea de pod românească. Aștept, împreună cu ziariști britanici și cu colegi de la televiziunea bulgară.

Apare o mașină cu porta-voce și cu însemnele U.F.D.. O descopăr pe **Iskra Pençeva,** responsabilă cu relațiile cu străinătatea la „Ekoglasnost" — Ruse: „Am avut contacte — îmi spune ea — cu MER, în cadrul cărora am stabilit un program comun de colaborare. Imediat după cutremur, o delegație a noastră a vizitat orașul Giurgiu, unde ne-am întîlnit cu primarul și conducerea uzinei chimice. În cadrul întîlnirii cu reprezentanții din Giurgiu ai MER, am propus crearea unei comisii internaționale independente de experți, care să analizeze producția uzinei chimice și să redacteze o declarație. Delegația noastră a primit sprijinul omologilor români, în vederea inițierii unei acțiuni cetățenești, precum cea de azi. Îi așteptăm să vină. De altfel, ne-au telefonat de două ori în cursul dimineții și ne-au asigurat că sosesc".

Orele 16,00. Dinspre Ruse apare pe pod un grup compact de oameni cu drapelele albastre ale U.F.D. și pancarte pe care scrie „Viață pentru Ruse!" și „Demontare!". Se opresc la limita „no man's land"-ului. Se scandează. Se țin discursuri. Privirile sînt ațintite spre granița românească. Nu se vede țipenie de om. Un ziarist britanic se suie pe unul din arcurile podului și declară că bulgarii sînt în număr de 5—6 000. Dinspre Giurgiu nu se vede nimic. La 16,35, se anunță prin porta-voce: „Puteți pleca, românii nu mai vin". Iskra se apropie de mine și-mi spune, pe românește, cu un tremur în glas: „Nu e bine să începem prietenia cu o minciună. Pentru un salut e nevoie de două mîini întinse, nu doar de una singură". O privesc descumpănită și tac. Sînt singură, nu fac parte din MER și nici nu locuiesc la Giurgiu...

Oamenii încep să se disperseze. 16,45. Pe pod apar la orizont, dinspre Giurgiu, oameni cu steaguri fluturînd. Aleksander Todorov, fratele președintelui U.F.D. din Ruse, anunță prin porta-voce: „Vin oameni care suferă ca și noi. Sînt prietenii noștri, să-i primim ca pe niște prieteni!" Cei care plecaseră aud și se reîntorc în fugă.

Românii se apropie. Merg în șir indian. Nu sînt mai mulți de 28—30. Majoritatea foarte tineri. Elevi. Poartă pe piept coli albe de hîrtie scrise cu cerneală: „Vrem copii sănătoși", „Luptăm împreună împotriva poluării chimice!"

Grupul de români se oprește în spatele polițiștilor. Dintre manifestanții bulgari se formează o delegație de bărbați, femei și copii. Cordonul de polițiști se desface și aproximativ 30 de bulgari se contopesc cu românii. Pe fețe curg lacrimi, vocile sînt stridente de emoție, mîinile strînse parcă nu vor să se mai despartă. Se strigă împreună, în românește: „Fără clor!" „Oxigen!"

Stau de vorbă cu **Alexandru Delegeanu,** președintele MER în județul Giurgiu. „Cum vă explicați diferența de număr dintre participanții români și cei bulgari?" „Diferența aceasta se explică, în primul rînd, prin raportul dintre populația Giurgiului și cea a orașului Ruse, care este de 1 la 5, poate chiar 1 la 6. În al doilea rînd, prin aceea că, deși «Ekoglasnost», ca mișcare, a apărut oficial cam în același timp cu noi, de fapt ei există de mai multă vreme. Au reușit ca, în 1988, prin forța demonstrațiilor lor, să închidă fabrica de clor de la Combinat.

Vă mărturisesc că și noi sîntem surprinși de această participare redusă deoarece rezultatul alegerilor de la 20 mai ne-a arătat că în județ avem o aderență destul de mare: în fiecare secție de votare am obținut voturi. Totuși, oamenii nu au reușit încă să înțeleagă că e nevoie de o forță, că e nevoie să ne unim pentru a realiza ceva. Li se pare suficient că există libertatea de a avea un partid care să se numească Mișcarea Ecologistă și așteaptă ca acest partid, care există acolo, undeva, să rezolve totul, fără ca ei să-și consume timpul lor liber sau să facă eforturi în vreun sens.

În orice caz, aparatele noastre n-au indicat și nu indică o creștere a toxicității. La noi se lucrează cu clor. Acidul clorhidric este adus de la alte combinate din interiorul țării. Nimeni nu poate să pretindă, de la un combinat care lucrează cu produși chimici de natura clorului, să miroasă a Chanel. Mișcarea noastră militează nu pentru închiderea Combinatului (nu uitați că jumătate din populația orașului Giurgiu este angajată la Combinat), ci pentru măsuri antipoluante cît mai sigure și mai moderne".

...Mîinile se despart. Se schimbă steagurile celor două organizații. Fiecare se reîntoarce acasă, pe malul lui. Invit în mașină un bărbat tînăr cu un copil în brațe. „Sînteți membru al MER?" „Nu, nici măcar n-am votat cu ei. Eram întîmplător la grăniță și, aflînd despre ce este vorba, am venit. Erau atît de puțini, încît mi s-a părut firesc să mă alătur lor..."

Rodica Dumitrescu

BAGDAD

„«Echilibrul terorii» s-a mutat în Orientul Mijlociu"

Corespondență de la trimisul nostru, Ștefan Cârjă

La puține ore după încheierea reuniunii la nivel înalt de la Bagdad, vicepremierul și ministrul de externe irakian, Tariq Aziz, s-a întîlnit cu ziariștii prezenți în cadrul unei conferințe de presă. Răspunzînd întrebărilor, șeful diplomației irakiene a afirmat că, în cadrul întrunirii, nu a fost discutată posibilitatea de a se recurge la un embargo al petrolului împotriva țărilor ce promovează o politică neprietenească față de statele arabe. De notat că, înaintea începerii reuniunii, liderul palestinian Yasser Arafat declarase că arabii ar putea folosi „arma petrolului" împotriva acelora ce se dovedesc ostili intereselor de dezvoltare pașnică a națiunii arabe.

Tariq Aziz a ținut, totuși, să precizeze că relațiile lumii arabe cu diverse țări, în plan politic, economic și de altă natură, vor fi adaptate în funcție de atitudinea acestora din urmă față de problemele majore ale Orientului Mijlociu.

Odată adoptate, — a spus, în continuare, Tariq Aziz — hotărîrile reuniunii de la Bagdad vor fi întocmai puse în aplicare. În ceea ce privește rezoluțiile, care n-au fost date publicității, singurele rezerve, și acestea doar în legătură cu unii termeni folosiți, au fost ridicate numai de Libia.

Referindu-se la tranzitul pe care îl asigură unele țări est-europene emigranților evrei din Uniunea Sovietică în drumul lor spre Israel, Tariq Aziz a precizat că arabii consideră acest fapt ca un act neprietenesc, ce îi rănește chiar. Aceasta, întrucît imigrația în Israel are la bază un scop expansionist. Foarte mulți evrei sovietici — a spus Aziz — ar dori să se stabilească în Statele Unite, dar autoritățile americane nu acceptă decît un număr limitat de emigranți evrei sovietici.

De la plafonul maxim de 50 de mii, cîți erau acceptați anual, Washingtonul a hotărît ca, în 1990, acesta să se ridice la 75 de mii. Avînd în vedere că, în Israel, sosesc, în fiecare lună, aproximativ 10 mii de evrei sovietici, gestul Administrației este „cosmetic", a subliniat Aziz. Dacă americanii îi iubesc atît de mult pe evrei — a afirmat vicepremierul —, de ce nu-i lasă să meargă în S.U.A. Dacă doresc să-i ajute să ajungă în „lumea liberă", de ce nu-i sprijină să se stabilească în Canada sau Australia, care sînt subpopulate. Palestina — a continuat Aziz — e destul de populată. Trebuie să le spunem imigranților evrei, ce se stabilesc în teritoriile arabe ocupate, că, în loc să-și exercite în liniște meseriile, ei vor trebui să ducă o viață de soldați pregătiți în orice clipă să lupte.

În încheiere, răspunzînd unei întrebări privind o posibilă unificare între Iordania și Irak, Tariq Aziz a afirmat că unitatea este un obiectiv nobil al națiunii arabe.

Cu o zi înaintea încheierii reuniunii, ziariștii români prezenți la Bagdad, între care s-a aflat și semnatarul acestor rînduri, s-au întîlnit cu Salah Mukhtar, director în Ministerul irakian al informațiilor, care a coordonat îndeaproape buna desfășurare a activității centrului de presă. În timpul discuțiilor, Salah Mukhtar a ținut să precizeze că Irakul nu are nici un fel de intenții agresive, singura preocupare fiind menținerea unui echilibru militar care să descurajeze orice tentativă de atac venită din partea vreunei țări. Irakul nu poate accepta, de asemenea, ca Statele Unite și Israelul să-și impună politica lor în Orientul Mijlociu. Soluțiile umilitoare duc la război — a spus Salah Mukhtar. Arabii sînt gata să recunoască Israelul, dacă acesta recunoaște, la rîndul său, drepturile poporului palestinian. Referindu-se la armele de distrugere în masă, directorul irakian a afirmat că Israelul a fost prima țară din Orientul Mijlociu care a trecut la crearea unui asemenea arsenal, autoritățile israeliene refuzînd inspecțiile agenției internaționale de specialitate la instalațiile sale. Vrem să stabilim un echilibru între capacitățile de luptă israeliene și cele arabe, în scop pur defensiv. Sper că armele de distrugere în masă nu vor fi niciodată folosite! Așa cum U.R.S.S. și-a dezvoltat arsenalele nucleare pentru a-i contracara pe americani, același lucru l-am făcut și noi, deosebirea fiind aceea că noi nu avem arme nucleare, ci doar chimice. Este ilogic să ni se ceară renunțarea la ele, atîta timp cît Israelul dispune de bombe nucleare. Se poate spune că „echilibrul terorii", despre care se vorbea în Europa cu ani în urmă, s-a mutat, acum, în Orientul Mijlociu. Arabii nu mai pot fi atacați de Israel. Avem, acum, mijloace de a recurge la represalii. Nimeni nu ne mai poate impune vreo soluție politică, nici chiar superputerile care sînt, în primul rînd, interesate de problemele lor strategice.

În ceea ce privește emigrația evreilor sovietici în Israel, Salah Mukhtar a afirmat că acestora trebuie să li se arate că Israelul nu este un paradis, că se vor confrunta cu numeroase probleme politice, economice, sociale etc. Imigrarea în teritoriile arabe ocupate nu poate duce, în timp, decît la izgonirea palestinienilor de pe pămînturile lor. Imigranților trebuie să li se spună că Israelul nu mai poate fi considerat o putere militară invincibilă. În orice caz, noi nu dorim confruntarea, ci pacea, a conchis Salah Mukhtar.

STOP CADRU

Premierul israelian Yitzhak Shamir (stînga) este felicitat de Ariel Sharon, fost ministru al apărării între anii 1981—1983 și lider al „aripii dure" a blocului Likud, după ce primul a anunțat că este în măsură să formeze un guvern cu tendințe clare de dreapta

Atentat împotriva ambasadei române

Vineri, 8 iunie, revista „Lumea azi" a transmis ambasadei române de la Beirut un telex în care îi ruga pe cei în drept — în interesul informării corecte a opiniei publice din țară — să realizeze un material în care să fie prezentate amănunte referitoare la atentatul săvîrșit în seara zilei de 6 iunie. Întrucît răspunsul nu ne-a parvenit pînă la închiderea ediției, vom folosi ca sursă agenția „France Presse", urmînd ca, în numărul viitor, să revenim cu precizările solicitate, în cazul în care le vom obține.

Săptămîna trecută, o organizație libaneză clandestină a acuzat autoritățile de la București — relevă „AFP" — de faptul că „facilitează și sprijină emigrația evreiască din Uniunea Sovietică să ajungă în Israel. Într-un comunicat scris în arabă, „Organizația acțiunii revoluționare — Frontul rezistenței arabe" a afirmat că este autoarea atentatului împotriva ambasadei României de la Beirut, situată în zona de vest a orașului, cu populație majoritar musulmană, aflată sub controlul trupelor siriene. Cu opt zile în urmă, spre ora 22,00, o rachetă a lovit încăperea cancelariei unde, din fericire, nu se găsea nici un funcționar. Potrivit surselor poliției, un trecător, ce se afla în apropierea ambasadei române, a fost rănit. Pagubele materiale au fost minore. La ambasada română din Beirut lucrează — se pare — patru diplomați și cinci funcționari.

Membrii acestei noi organizații teroriste au acționat pentru prima dată pe 30 martie, cînd au rănit, cu focuri de armă, un diplomat polonez și pe soția sa.

În amintitul comunicat, organizația — a transmis „France Presse" — a acuzat „regimul din România că menține relații privilegiate cu inamicul sionist și că facilitează emigrația evreiască". În cercurile diplomatice occidentale, Bucureștiul, Budapesta și Varșovia sînt considerate principalele trei capitale prin care tranzitează evreii sovietici cu destinația Israel. Autoritățile române, se spune, n-au confirmat niciodată oficial acest fapt — arată „AFP".

Numeroase organizații clandestine, care folosesc o terminologie apropiată de cea a integriștilor pro-iranieni, au amenințat, în ultimele luni, că vor acționa împotriva țărilor care sprijină emigrația sovietică, statele est-europene fiind primele vizate. De altfel, guvernul polonez și compania aeriană ungară MALEV au primit avertismente periculoase. În comunicat sînt criticate, în continuare, Statele Unite pentru „ajutorul absolut și nelimitat" acordat Israelului „în detrimentul fraților noștri din Palestina".

Un diplomat român, care a cerut să-i fie păstrat anonimatul, a declarat, la Beirut, agenției „France Presse" că, a doua zi după atentat, la ambasadă activitatea se desfășura normal.

NIGARAGUA

Între coabitare și alianțe tactice

(1)

Rebelii încep să depună armele

Aflat la început de drum, guvernul președintelui Violeta Chamorro demarează prudent și anevoios. Faptul nu trebuie să surprindă. Căci, așa cum era de așteptat, victoria în alegeri nu putea fi suficientă.

În momentul preluării puterii, la 25 aprilie, în balanță atîrnau greu mai multe dificultăți previzibile, rămase moștenire de la fostul regim sandinist. În primul rînd, grupurile „contras" nu fuseseră demobilizate. Ca urmare, coexistă, practic, trei armate : cea propriu-zisă, cea a rebelilor și cea formată din civilii care nu au fost încă deposedați de armamentul distribuit de sandiniști. În mod firesc, la Managua, sînt evocate riscurile izbucnirii unui posibil război civil. În al doilea rînd, falimentul economic nu face decît să complice sarcinile noilor autorități. Acestea se văd confruntate cu presiunea grevelor și, în general, a tensiunilor sociale, generate, pe de o parte, de aplicarea primelor măsuri de austeritate în scopul redresării economice, iar, pe de altă parte, de capacitatea de mobilizare populară a sindicatelor sandiniste. În al treilea rînd, guvernul are în actuala opoziție un adversar puternic și unit, care contează pe structurile create în cei zece ani de putere, inclusiv pe Constituția adoptată în 1984.

Conștientă de dificultăți, d-na Violeta Chamorro și-a numit doi reprezentanți, care, la sfîrșitul lunii martie, au discutat cu autoritățile sandiniste modalitățile asigurării unui transfer pașnic al puterii. Acesta s-a realizat, într-adevăr, dar înțelegerile încheiate prelungesc efectul compromisurilor acceptate de actualul guvern. Iar „perioada de tranziție" se pare că va mai dura.

Dilemele unei coaliții eterogene

Victoria Uniunii Naționale a Opoziției (U.N.O.) la primele alegeri libere din Nicaragua, după zece ani de regim sandinist, a produs o euforie nedisimulată în rîndul adversarilor acestuia. Și nu erau puțini : rebelii „contras", foștii somoziști refugiați în S.U.A., inițiativa particulară de oarecare însemnătate economică, ierarhia bisericii catolice, Administrația americană constituiau grupul cel mai activ. S-au adăugat pături diverse ale populației, cei mai mulți întrevăzînd, astfel, un sfîrșit al războiului, care a produs circa 50 000 de victime și pierderi materiale de aproximativ 17 miliarde de dolari. U.N.O. a reușit, deci, să cumuleze 54 la sută din voturi — o victorie electorală netă, dar realizată prin însumarea procentelor obținute de cele 14 partide membre. În schimb, Frontul Sandinist de Eliberare Națională (F.S.L.N.) a întrunit singur 40 la sută din sufragii. Acesta s-a transformat într-o opoziție de certă pondere și, pe deasupra, omogenă, condusă de lideri care au cîștigat experiența luptei politice. În plus, sandiniștii beneficiază de cîteva atu-uri importante : F.S.L.N. controlează de facto armata și poliția, unele posturi importante ale administrației publice și cîteva sindicate bine organizate.

Victoria electorală a opoziției se cere, acum, transpusă în planul guvernării, „fapt de loc simplu, după cum se înfățișează primele două luni de existență ale cabinetului condus de doamna Violeta Chamorro. Căci realitățile ultimilor zece ani — extrem de complexe — se constituie, pe de o parte, într-o frînă greu de deblocat în prezent. Iar, pe de altă parte, noul șef al statului se sprijină pe o coaliție eterogenă și divizată.

Violeta Chamorro în momentul anunțării rezultatelor scrutinului.

Faptul era, întrucîtva, previzibil : U.N.O. s-a format ca o coaliție avînd, ca principal obiectiv, înfrîngerea în alegeri a sandiniștilor. Alianța s-a constituit din partide foarte diferite ca ideologie, de la conservatori la extrema stîngă, care nu-și mai regăsesc, în momentul guvernării, unitatea din timpul luptei electorale. Divergențele au, deocamdată, două cauze, dar în viitor este de prevăzut că vor surveni și altele. Rămînînd, însă, la momentul actual, disputele se desfășoară pe marginea politicii față de sandiniști : aripa „dură" a U.N.O. — condusă de Virgilio Godoy, lider al Partidului liberal independent și vicepreședinte al țării — este adepta unei poziții intransigente ; mai realiști, partizanii și consilierii apropiați ai doamnei Chamorro promovează, din contră, o atitudine pragmatică. Respectiv, dialogul și coabitarea cu F.S.L.N., cel puțin pentru moment, cînd echilibrul politic intern este fragil și se poate vorbi, mai curînd, de o oarecare instabilitate. Guvernul nu se simte încă sigur pe pozițiile sale și, în consecință, preferă compromisul în locul unei confruntări pe care nu știe în ce măsură este capabil s-o domine pînă la capăt.

Cînd echipa de consilieri a doamnei Chamorro și cea reprezentînd guvernul Ortega au discutat, cu ușile închise, problema transferului pașnic al puterii, au apărut primele suspiciuni și reproșuri privind încheierea unui „pact" cu sandiniștii. Ele, însă, au fost respinse ferm de noul șef al statului : „Voi guverna cu puteri depline, conferite de funcția mea de președinte. Nu există un astfel de pact. Au fost duse și se duc convorbiri privind problemele ce apar în tranziția de la vechea la noua guvernare", a spus dna Chamorro la vremea respectivă. Formarea guvernului, după transferul oficial al puterii, la 25 aprilie, a alimentat, însă, nemulțumirile atît în rîndurile „intransigenților" din cadrul U.N.O., cît și în cele ale grupurilor „contras". Căci, noul președinte a preluat și portofoliul apărării, deținut pînă atunci de generalul Humberto Ortega, fratele fostului șef al statului. „Mi-am asumat acest minister ca să fiu sigură că armata este dependentă de puterea civilă", a declarat Violeta Chamorro. Dar precizările sale nu au reușit să liniștească spiritele, alertate de faptul că generalul H. Ortega a fost menținut, totuși, în calitate de comandant șef al armatei. Rămînerea sa în această funcție, s-a precizat ulterior, este temporară — fără a se indica, totuși, o limită de timp —, perioadă în care urmează a se realiza dezarmarea membrilor „contras", preluarea armelor distribuite persoanelor civile și reducerea efectivelor armatei. De aceste elemente depinde, deci, existența lui Humberto Ortega în fruntea armatei, simbolul de necontestat — afirmă criticii guvernului Chamorro — al coabitării cu sandiniștii.

Este vorba de un „sacrificiu vremelnic", pentru a se asigura disciplina forțelor armate în perioada de tranziție, a insistat șeful statului. În contrapartidă, Humberto Ortega și întregul Stat Major au demisionat, în preajma transferului puterii, din funcțiile deținute în cadrul F.S.L.N. Se respectă, astfel, cel puțin formal, acordul încheiat cu sandiniștii, vizînd realizarea unei instituții militare apolitice. Așadar, conducerea și structurile armatei se mențin — un punct solicitat și cîștigat de F.S.L.N. —, dar acestea se supun puterii civile a președintelui țării și sînt în afara partidelor politice — ceea ce se înscrie la activul realizărilor obținute de actualul guvern. În ambele tabere, însă, extremiștii par nemulțumiți de soluția la care s-a ajuns. Se constată o coabitare de fapt, apreciază observatorii, fără a vorbi, totuși, de o veritabilă împărțire a puterii, înainte de a se vedea măsura în care noul șef al statului este decis să exercite, în mod real, controlul puterii civile asupra instituției militare. De precizat că armata nicaraguană este, după zece ani de sandinism, cea mai importantă — ca efective și dotare — din America Centrală.

Formarea cabinetului a oferit, apoi, alte motive de disensiuni, după ce dna Chamorro a încredințat toate principalele portofolii consilierilor săi apropiați. Este vorba, mai ales, de Antonio Lacayo (îi este

ginere ; a prezidat campania sa electorală și a condus echipa negociatoare cu sandiniștii), numit ministru al președinției, ca și de cei ce ocupă ministerele de interne și externe, sau de directorul, cu rang de ministru, al Băncii Centrale. (Mulți dintre aceștia sînt oameni de afaceri care s-au opus foarte conservatorului Consiliu al Inițiativei Particulare, întreținînd, în schimb, raporturi de conlucrare cu fostul guvern sandinist). În consecință, numirile de miniștri l-au determinat pe Virgilio Godoy să declare că U.N.O. nu guvernează, ci este „alături" de guvern. Respectiv, nu i s-a oferit decît prilejul unui „sprijin critic", fără responsabilități palpabile în sfera executivului. „În mijlocul furtunii politice, F.S.L.N. stă discret de o parte și pare să privească cu delectare la criza coaliției victorioase în alegeri", comenta, la momentul respectiv, „France Presse".

Explicația, cel puțin în parte, a unei atare situații trebuie căutată cu multe luni în urmă, cînd Violeta Chamorro a fost desemnată drept candidat prezidențial al U.N.O. Alegerea sa — într-adevăr de bun augur pentru opoziție — s-a datorat, în special, prestigiului său în rîndul electoratului, pentru care „Doña Violeta", cum este numită și astăzi, a reprezentat un simbol. Văduva lui Pedro Joaquin Chamorro — directorul ziarului „La Prensa", asasinat în 1978 de oamenii lui Anastasio Somoza — a întruchipat destinul unei familii lovite de dictatura somozistă și, ulterior, divizate de regimul sandinist (doi dintre copii erau adepții F.S.L.N., alți doi erau adversari ai acestuia, unul alăturîndu-le chiar grupurilor „contras"). Dar Violeta Chamorro nu a făcut parte din nici un partid și nu a desfășurat altă activitate politică decît aceea decurgînd din conducerea ziarului „La Prensa" (proprietate a familiei), după moartea soțului său. Lipsa unei reale experiențe politice a determinat-o, deci, să se înconjoare de consilieri în care are încredere, spre dezamăgirea lui Virgilio Godoy, veteran într-ale politicii, care spera în calitatea sa de vicepreședinte al țării, să dețină o cotă importantă a puterii. A mai prevalat, de asemenea, necesitatea moderației, pe care șeful statului a înțeles-o, a acceptat-o și, în consecință, a promovat-o în abordarea raporturilor cu sandiniștii. De altfel, chiar unele guverne mai apropiate de regiune și de problematica acesteia, cum este cel spaniol, au sfătuit cabinetul Chamorro să aleagă calea dialogului, iar frontul să continue pe linia dovezilor de maturitate politică, în perspectiva, între altele, a aderării sale la Internaționala Socialistă.

Este, totuși, o realitate faptul că disensiunile apărute în cadrul U.N.O. au avut ca efect și ajungerea la un paradox, respectiv la favorizarea unor alianțe tactice între noul guvern și sandiniști. Desemnarea, de pildă, a conducerii noii Adunări Naționale (parlamentul) — în preziua instalării oficiale a actualului șef al statului — a prilejuit o adevărată manevră conjugată a deputaților F.S.L.N. și a celor apropiați de dna Chamorro. Aripa „dură" a coaliției la putere a fost, astfel, blocată în eforturile ei de a obține un control total asupra legislativului. Jocul a fost limpede : cei 39 de deputați sandiniști și-au adăugat voturile lor celor aparținînd unei fracțiuni din grupul parlamentar, de 51 de membri, al U.N.O., reușind să determine alegerea lui Alfredo Cesar (fost funcționar sandinist și lider politic al Rezistenței Nicaraguane, în prezent consilier prezidențial) în postul influent de prim-secretar al parlamentului. Președinția legislativului revenise deja (printr-un vot în unanimitate !) aripii conservatoare a U.N.O., în persoana lui Miriam Arguello, ambasador pe vremea fostului regim al lui Somoza. A fost singura concesie făcută de președinte „intransigenților" lui Godoy.

În sfîrșit, un alt paradox — și acesta explicabil — îl constituie faptul că încheierea cît mai rapidă a problemei grupurilor „contras" reprezintă un subiect asupra căruia membrii echipei Chamorro sînt perfect de acord cu sandiniștii, împotriva din nou, a opiniilor aripii „dure" a U.N.O. Cei mai virulenți din cadrul coaliției par, mai curînd, să prefere menținerea pe picior de război a rebelilor, în ideea unei contrabalansări a armatei rămase încă sub conducerea acelorași lideri. Dar dna Chamorro dorește să rezolve, cît mai curînd, această problemă atît de sensibilă și periculoasă pentru stabilitatea țării. Sandiniștii speră, bineînțeles, în anihilarea definitivă a celor care le-au dorit atît de mult înlăturarea de la putere.

Anca Voican

Alberto Fujimori sau bucuria victoriei

„Alege un președinte care să semene cu tine"

Dacă primul tur de scrutin al alegerilor prezidențiale din Peru, de la 8 aprilie, ar fi fost amînat doar cu o săptămînă, Alberto Fujimori ar fi cîștigat încă de atunci — declara, duminică, directorul unui institut particular de sondare a opiniei publice. Cuvintele exprimă un regret mai general, în sensul că a fost organizat, la 10 iunie, un al doilea tur de scrutin doar pentru a se confirma, în sfîrșit definitiv, o preferință evidentă a electoratului.

S-a vorbit, și pînă acum, insistent despre „fenomenul Fujimori". Dar cu atît mai mult după victoria candidatului independent în alegeri, care a obținut, se pare, între 53—56 la sută din voturi, față de 44—47 la sută, cît a realizat adversarul său conservator, cunoscutul scriitor Mario Vargas Llosa. De ce, totuși, un „fenomen", considerat fără precedent în analele politice peruane și chiar latino-americane ? În primul rînd, pentru că Alberto Fujimori, 51 de ani, inginer agronom, era, practic, un necunoscut cu numai o lună înaintea primului tur al prezidențialelor. Dar a devenit, apoi, o veritabilă amenințare la adresa unui candidat a cărui victorie părea indiscutabilă. În al doilea rînd, pentru că Fujimori este peruan de origine japoneză, reprezentînd, sub acest aspect, o personalitate insolită în eșichierul politic al țării. Gruparea sa independentă, „Schimbarea 90", a fost formată abia cu cîteva luni în urmă. Ea a propulsat un candidat populist, dublat de un tehnocrat, a treia caracteristică inedită a virtualului președinte ales al Perului.

Cu un permanent zîmbet enigmatic pe buze, Alberto Fujimori, fiul unei familii de agricultori japonezi emigrați în Peru la începutul anilor '30, a desfășurat, inițial, o campanie discretă. Era, în special, cunoscut pentru activitatea sa de conducere a Universității Agricole din Lima (1984—1989). Treptat, audiența sa a început să crească, devenind, în cele din urmă, o adevărată maree, care i-a adus o victorie de necontestat și a pus, astfel, punct ambițiilor prezidențiale ale lui Mario Vargas Llosa. Afabil, modest și conciliant, exprimîndu-se în limbajul celor mulți, Alberto Fujimori s-a prezentat în fața alegătorilor cu un slogan simplu : „Cinste, tehnologie, muncă". Ultimele zile ale campaniei electorale și le-a petrecut făcînd un turneu în sudul țării, unde a reunit la Ayacucho — fieful gherilei „Sendero Luminoso" — cea mai amplă manifestație din ultimii ani, înregistrată în această regiune. Față de primul tur de scrutin, tonul discursurilor sale a fost, acum, mai categoric și mai decis. L-a acuzat, de asemenea, pe Mario Vargas Llosa că reprezintă dreapta tradițională și a chemat alegătorii să nu-l voteze. Același apel l-au lansat, de altfel, atît social-democrații (la guvern), cît și partidele stîngii.

Alberto Fujimori a beneficiat, se pare, de sprijinul masiv al claselor celor mai sărace din societatea peruană, ca și de cel al agricultorilor indieni din Anzi. „Alege un președinte care să semene cu tine" a fost unul din mesajele sale electorale. Aspectul său fizic — mai curînd scund ca statură — a permis unei mari părți a acestui popor — format, mai ales, din metiși și indieni cu o înălțime, în general, sub medie — să se identifice cu acest candidat neașteptat, care nu beneficiază de substanțiale mijloace financiare și care li s-a adresat direct, într-un limbaj apropiat de argoul popular. „Pentru prima dată, celălalt Peru, cel marginalizat și uitat, diferit de acel Peru european și spaniol (aluzie la Vargas Llosa), va avea, acum, o reprezentare politică. Este o schimbare importantă", remarca un observator.

Intenția declarată a lui Alberto Fujimori este aceea de a alcătui un „guvern de unitate națională". Gruparea sa nu dispune, însă, de majoritate în parlament, iar moștenirea ce o va prelua face previzibile numeroase dificultăți : cea mai gravă criză economică din istoria țării, o hiperinflație de peste 3 000 la sută anual, o națiune afectată de terorism și gherilă, violența producînd peste 18 000 de victime în ultimii zece ani. „Vom fi foarte severi", a declarat A. Fujimori, angajîndu-se să normalizeze situația din țară, să promoveze reconcilierea națională și să aplice un program economic liberal și moderat. Președintele ales va fi instalat, oficial, în funcție la 28 iulie, ziua națională a Perului, și, întîmplător, chiar ziua sa de naștere.

A. V.

1000+1

Gorbaciov - Maxwell

În S.U.A. a fost creat Institutul de tehnologie Gorbaciov — Maxwell, informează „TASS". Robert Maxwell, președintele editurii „Pergamon Press", a declarat că oameni de știință americani, sovietici și din Europa vor putea efectua cercetări internaționale în domeniul științei. Institutul — adaugă „France Presse" — va dispune de 100 milioane dolari — jumătate asigurate de R. Maxwell, iar restul de cercurile de afaceri din Minnesota.

Demisie

Albert Raes, administratorul general al Siguranței statului belgian, și-a prezentat demisia, care i-a și fost aprobată de către ministrul justiției. Raes a fost acuzat de presa socialistă flamandă că „acoperă" comportamentul incorect al unora dintre subalternii săi.

Nivel

În Suedia, părinții primesc concediu plătit pe 12 luni după nașterea unui copil. De la 1 ianuarie 1991, vor primi pentru 18 luni. Asigurările naționale de boală acoperă toate cheltuielile de spitalizare și rambursează 90 la sută din veniturile pe care un muncitor le-ar pierde cînd se îmbolnăvește (23 de zile în medie pe an), inclusiv zilele pierdute pentru îngrijirea unui copil bolnav. Pensia reprezintă două treimi din cîștigul mediu obținut în timpul celor mai bine plătiți 15 ani. Într-un spital normal, trei oameni se ocupă de un pacient. Este, acesta, rezultatul muncii a două-trei generații remarcă revista „Newsweek". Țară agricolă în secolul trecut, între 1860—1910, circa un milion de suedezi — amintește publicația citată — au fost nevoiți să emigreze, din cauza sărăciei, peste Atlantic.

Ghinion

O. Stillman Rockefeller, urmaș al dinastiei de miliardari americani Rockefeller și Carnegie, a fost grav rănit de un rechin în Mările Sudului. Tînărul Rockefeller, în vîrstă de 30 de ani, a fost transportat de urgență la un spital din New York. Accidentul s-a întîmplat lîngă Insula Laucala din Insulele Fiji, care a aparținut miliardarului Malcolm Forbes, decedat nu cu mult timp în urmă. După spusele doctorilor, tînărul a suferit două mușcături la piciorul drept și a pierdut mult sînge.

Print

Prințul Felipe, moștenitorul la tronul Spaniei, are 22 de ani și primește, ca bani de buzunar, 100 000 pesetas (1 500 mărci) pe lună de la tatăl său, regele Juan Carlos. Secretarul său personal, colonelul Jose Antonio Alzeina, susține că îi ajung. După un an de colegiu în Canada și trei ani de serviciu militar în cele trei arme ale armatei spaniole, s-a întors la părinți și la cele două surori care locuiesc în palatul Zarzuela din Madrid. Pînă în 1992, Don Felipe va studia la Universitatea Autonomă din capitala spaniolă. Este deja președinte de onoare a peste 500 de organizații și asociații, membru de onoare a circa 100 de societăți, „fiu adoptiv" a patru orașe și primar de onoare al unui oraș.

Praghezii trec sfidător nu ca la paradă. „Au trecut vremurile acelea" — exprimă sugestiv membrii Forumului Cetățenesc prin montajul chipurilor de carton ale liderilor comuniști din toate timpurile. Ceaușescu a fost decapitat (al șaselea din dreapta) și Stalin (al 14-lea din dreapta) a fost furat de persoane necunoscute. Unii au umor macabru, alții n-au deloc

Studii

Durata studiilor superioare este tot mai lungă în R.F.G. Vîrsta medie la care studenții își obțin diplomele este de 27,9 ani. Durata medie a studiilor la aproape toate disciplinele este de 12-13 semestre. De aceea s-a propus ca, în următorii cinci ani, să se acorde o primă de 2 000 de mărci, anual, unui număr de 750 de studenți care-și termină studiile într-un timp relativ scurt. Suedezii, olandezii și italienii termină cu cîteva luni mai devreme studiile lor universitare.

Retragere

Cetățenii vietnamezi aflați la muncă în Bulgaria urmează să părăsească această țară pînă la sfîrșitul anului 1992, anunță „BTA". Primul grup de 2 000 de vietnamezi a plecat spre patrie, în luna iunie urmînd să revină, curînd, în țară alte o mie de persoane. În același timp, în R.D.G., mozambicanii care lucrează în baza unor contracte, vor fi, și ei, nevoiți să părăsească această țară ; drept urmare, Mozambicul va înregistra, anual, un prejudiciu de 16 milioane dolari, a anunțat Ministerul Finanțelor de la Maputo. Se relevă, că, în cadrul unor convorbiri bilaterale, nu s-a căzut de acord asupra trimiterii unui nou grup de muncitori mozambicani în R.D.G. și s-a avansat chiar ideea că, în urma problemelor apărute datorită trecerii la economia de piață, este posibilă și desfacerea, înainte de termen, a unor contracte deja încheiate.

Giotto

Sonda spațială europeană Giotto își va relua poate activitatea pentru care a fost proiectată: studiul cometelor. De la performanța sa din martie 1988, cînd, întrecînd celelalte sonde spațiale lansate în același scop, s-a apropiat de cometa Halley pînă la distanța de numai 605 km, ea orbitează în jurul Soarelui. Dar, la 19 februarie a.c., Centrul european de operații spațiale de la Dormstadt (R.F.G.) și Agenția Spațială Europeană (E.S.A.) au reușit să restabilească legătura cu sonda. Ingineri verifică dacă aparatura sofisticată instalată la bordul sondei a rezistat la condițiile severe impuse de apropierea la mică distanță de cometa Hall. Dacă aparatele sînt încă în stare de funcționare, sonda europeană va fi scoasă de pe orbita actuală pentru a îndeplini o nouă misiune : explorarea cometei Grigg-Skjellerup. Această cometă poartă un nume dublu, deoarece a fost descoperită de două ori. Mai întîi, de neozeelandezul John Grigg, la 22 iulie 1909, apoi de sud-africanul F. Skjellerup, la 22 mai 1922. Pentru moment, data întîlnirii dintre sonda Giotto și cometa Grigg-Skjellerup a fost fixată la 10 iulie 1992.

Cruce

La Vilnius, a avut loc o amplă procesiune, în fruntea căreia un om purta o cruce, care, în ziua de 14 iunie, trebuie așezată pe Muntele Sfînt al Crucilor din regiunea Sauliansk, această zi fiind proclamată „Zi de doliu a poporului lituanian", deoarece, — atunci, se împlinesc 50 de ani de la intrarea Armatei Roșii în Lituania.

Clauză

Președintele George Bush s-a pronunțat în favoarea acordării, pentru Cehoslovacia, a clauzei națiunii celei mai favorizate în domeniul comerțului. În mesajul trimis Congresului, șeful Administrației, motivînd decizia sa, a declarat, între altele, că „guvernul cehoslovac a realizat deja reforme care asigură libertatea emigrației pentru toți locuitorii țării, duce o politică liberală de emigrație, înlăturînd toate piedicile care existau înainte".

Asemănarea este izbitoare : John Eisenhower aduce foarte mult cu tatăl său, Dwight D. Eisenhower, comandant suprem al forțelor aliate în al doilea război mondial, președinte al S.U.A. și memorialist. John a fost surprins în timpul ceremoniei de la 6 iunie, care a marcat a 46-a aniversare a debarcării în Normandia. Evenimentul a fost imortalizat la Omaha Beach, în Normandia, Franța, și este cunoscut sub numele de „D — Day Anniversary". Denumirile în americană au fost păstrate și de francezii cei mai puriști.

Euroneonaziști

Circa 100 de tineri neonaziști au provocat ciocniri cu poliția în Berlinul răsăritean. Tinerii, între care și vest-germani, au uzat de bastoane de baseball și rângi de fier în înfruntarea cu polițiști care asigura paza unei clădiri ocupate de adolescenți autodeclarați „ecopacifiști" și pe care neonaziștii intenționau să îi atace, relatează agenția „EFE", citînd „ADN".

Opoziție

Camera Reprezentanților a Congresului american s-a opus, cu 390 de voturi împotriva a 24, slăbirii controlului asupra exporturilor destinate U.R.S.S., pînă cînd aceasta nu va angaja negocieri serioase cu Lituania în problema autodeterminării. Avertismentul a luat forma unui amendament la o lege privind revizuirea controlului asupra exporturilor. În amendament se menționează, de asemenea, că va trebui menținut controlul asupra exporturilor în Uniunea Sovietică dacă Moscova va introduce restricții în ce privește emigrarea evreilor.

Violență

Ministrul apărării venezuelean, general Filmo Lopez, a declarat — în a șaptea zi de manifestații violente din țară, împotriva anunțării unei majorări de prețuri la benzină — că armata este gata să acționeze pentru a ajuta poliția în menținerea ordinii. În urma tulburărilor s-au înregistrat zeci de răniți și numeroși arestați. Manifestanții au încercat să ocupe sediul guvernului din statul Miranda. Scumpirea anunțată face parte dintr-un plan de măsuri de liberalizare recomandat de Fondul Monetar Internațional, care a provocat, la începutul aplicării sale, în februarie 1989, tulburări soldate cu 276 morți, conform datelor oficiale.

A doua

Cea de-a doua reuniune ministerială în formula „doi plus patru", consacrată problemelor unificării Germaniei, va avea loc la 22 iunie în Berlinul răsăritean — a declarat ministrul francez al afacerilor externe, Roland Dumas. Inițial, această reuniune fusese programată pentru sfîrșitul acestei săptămîni, dar a fost amînată, în special din cauza înăspririi poziției sovietice în problema apartenenței unei Germanii unificate la NATO.

Legături

Secretarul de stat american, James Baker, s-a întîlnit cu primul ministru al Greciei, Constantin Mitsotakis, primul șef de guvern grec care vizitează Washingtonul în ultimii 26 de ani. Premierul elen a evidențiat poziția țării sale în formarea unor legături mai calde cu SUA, după o perioadă îndelungată de ostilități sub fostul guvern socialist. Baker a declarat, la rîndul său, că au fost discutate aspecte privind întîlnirea Bush-Gorbaciov, relațiile bilaterale și problema cipriotă, relevînd că relațiile dintre cele două țări s-au îmbunătățit după o perioadă lungă de răceală.

Turism

Legenda monstrului din Lacul scoțian Loch Ness, alintat Nessie, aduce, prin presupusele sale apariții, circa 25 milioane lire sterline (42 milioane dolari) venituri anual și asigură 2 500 de locuri de muncă în industria turistică a Scoției.

Proces

Imelda Marcos, 60 de ani, soția fostului dictator filipinez, suferă de gastrită corozivă. Procesul ce i-a fost intentat de tribunalul federal din New York a fost amînat pentru 12 iunie. Imelda este acuzată de deturnarea din trezoreria filipineză a peste 220 milioane dolari.

Tînărul din imagine nu și-ar fi permis gestul de intimitate dacă nu ar fi fost sculptor. David Goode, 23 de ani, face ultimele retușuri la statuia din ceară a liderului palestinian, Yasser Arafat, care a fost prezentată, la Londra, la Muzeul „Madame Tussaud". Nu este o sculptură după fotografie: Arafat i-a pozat lui Goode, vara trecută, la Tunis, și i-a oferit autentice obiecte de îmbrăcăminte, inclusiv cele tradiționale, precum și pistolul de rigoare

Conflict

În sudul Kirghiziei a fost declarată starea excepțională, relatează agenția „TASS". Această măsură a fost luată în legătură cu conflictul izbucnit între kirghizi și uzbeci, din cauza unor terenuri pentru construirea de case individuale în orașul Os, centrul ținutului cu același nume. Peste 50 la sută din populația regiunii sînt kirghizi, iar aproape o treime — uzbeci. În urma conflictului, soldat cu victime, s-a cerut intervenția forțelor de ordine. A fost creată o comisie guvernamentală pentru cercetarea cauzelor conflictului.

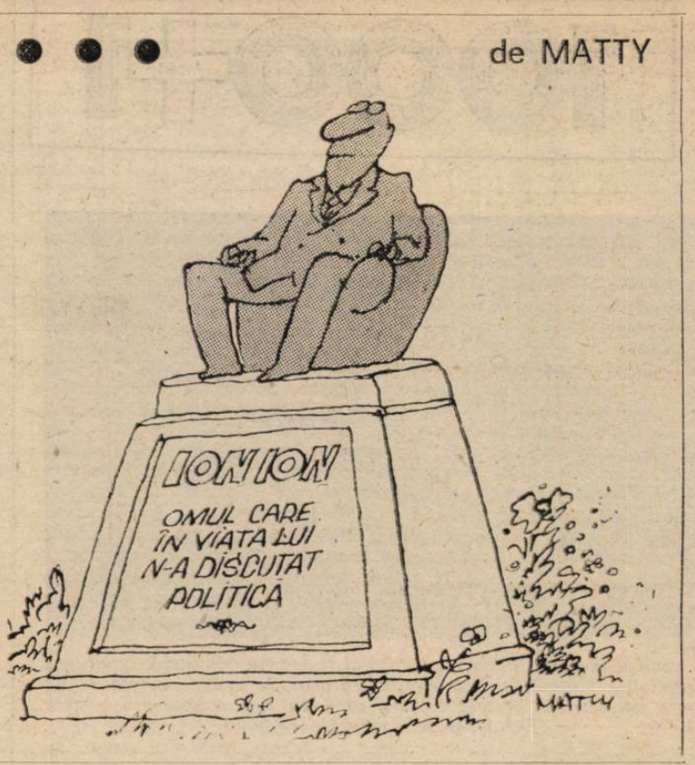

Protest

Cu ocazia împlinirii unui an de la evenimentele din Piața Tienanmen din Beijing, în fața consulatului R.P. Chineză din Gdansk a avut loc o manifestație a tineretului. A fost exprimat un protest față de uciderea studenților chinezi în 1989 și s-au strîns semnături pe o petiție care cere încetarea represiunilor împotriva forțelor democratice din China.

Cost

Costul unificării Germaniei pentru bugetul R.F.G. va fi de circa 30 miliarde mărci (18 miliarde dolari) anual, apreciază Bundesbank. Aceste sarcini financiare suplimentare ar putea foarte ușor să fie acoperite prin recurgerea la împrumuturi. Astfel, în 1991 — primul an în care impactul financiar al unificării se va resimți din plin — nevoile de finanțare ale R.F.G. pe piața capitalurilor urmează să atingă 70—75 miliarde mărci.

Uniune

Uniunea Creștin Democrată (UCD) din R.F.G. se va uni cu UCD din R.D.G. la congresul comun al partidului, care va avea loc la 1 octombrie, la Hamburg — a anunțat secretarul general al UCD vest-german, Volker Ruhe. Prezidiul UCD din R.F.G. a salutat o propunere, în acest sens, prezentată de șeful partidului, cancelarul vest-german, Helmut Kohl, și de președintele UCD din R.D.G., primul ministru, Lothar de Maizière. La Congres va fi aleasă o conducere comună, informează agenția „DPA".

Ministrul vest-german al agriculturii, Ignaz Kiechle, nu prezintă pajura cu capul alb, pentru vreo nouă stemă. În felul acesta, a vrut el să deschidă expoziția „Arta la țară", la castelul Nörvenich. În parcul din preajmă, coabitează vulturi și șoimi păsnici

1000+1

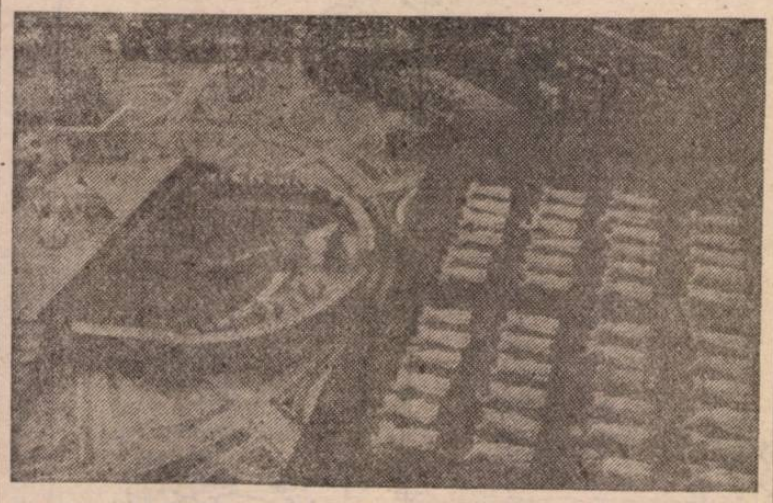

Duminică, 10 iunie, Papa Ioan Paul al II-lea (în genunchi, în stînga) a oficiat o slujbă de trei ore, la Vatican, în cadrul căreia 47 de tineri au devenit preoți, printre care un fost soldat din forțele O.N.U. pentru menținerea păcii

Margaret Thatcher nu este într-un studiou muzical, ci, prin intermediul „B.B.C. — World Service", în contact cu lumea întreagă pentru a răspunde la întrebări legate de relațiile Est-Vest. D-na prim-ministru a fost la dispoziția celor interesați în ziua de 4 iunie

Nelson Mandela și nu mai puțin celebra sa soție, Winnie, au început un turneu de șase săptămîni. La sosirea lor la Paris, reprezentanții populației de culoare din Africa de Sud au fost întîmpinați de d-na Danielle Mitterrand (stînga), care se uită cu admirație la tenacele conducător sud-african și — de ce nu ? — la pitorescul veșmînt african al surîzătoarei Winnie

O lege așteptată

După o dezbatere înverșunată, care a durat șapte ore, deputații est-germani au adoptat o lege prin care partidele și organizațiile politice sînt deposedate de bunurile lor, acestea revenind guvernului. Deși formularea este la plural, pentru toată lumea a fost clar că partidul comuniștilor, transformat (cu numele) în P.S.U.G.-P.S.D., este principala țintă : acesta posedă proprietățile cele mai importante, firme în R.D.G. și străinătate, inclusiv valută forte, un patrimoniu în valoare de milioane de mărci și dolari, acumulat, cu avariție, în timpul ultimilor 40 de ani. Agenția „Reuter" arată că președintele P.S.U.G.-P.S.D., Gregor Gysi, evident furios, a declarat în cadrul unei ședințe televizate a parlamentului : „Este un fapt unic. Guvernul dorește să administreze proprietatea opoziției. El dorește, nici mai mult, nici mai puțin, să elimine opoziția". Stratagema nu a mers, deoarece liderul grupului parlamentar ce reprezintă Uniunea Socială Germană (membră a coaliției pentapartite guvernamentale), H.J. Walther, a fost laconic și convingător : „Ne ocupăm de una dintre principalele cereri formulate de revoluționari în toamna anului trecut, și anume — exproprierea bunurilor dobîndite, în mod ilegal, de către partide... Partidele nu se pot transforma în cuiburi călduțe pentru paraziți și funcționari". Gysi nu a fost luat chiar prin surprindere, pentru că, înaintea dezbaterii, Ministerul Tineretului și Sporturilor anunțase că va deposeda F.D.J. (organizația tineretului comunist) de cele 40 de milioane mărci (24 milioane dolari) pentru a le infuza într-o fundație menită să ajute noile grupări de tineret. Legea îl împuternicește pe primul ministru să dea gir unui comitet guvernamental care să redacteze, într-un timp record, pînă la 30 iunie, un raport asupra avuțiilor partidelor și organizațiilor — inclusiv ale celor care au existat înainte de revoluție — în vederea transferării lor către o agenție de depunere guvernamentală. Alte prevederi ale acestei legi mult așteptate și primite cu satisfacție de contribuabilii est-germani, care, începînd de la 1 iulie crt, vor achita impozitele, chiriile și taxele în mărci vest-germane : comitetul va putea percheziționa locuințe și interoga martori, iar partidele, oricît de multe, mari sau mici, vor dispune de bunurile lor doar cu aprobarea comitetului. Care va fi, evident, incoruptibil.

Marea cîntăreață de jazz, Ella Fitzgerald (stînga), și celebrul fizician, Stephen W. Hawking (în scaun), au primit laurii recunoașterii la Universitatea Harvard : Ella a devenit doctor în muzică și Hawking a primit titlul de doctor în științe

Turneu

Premierul Republicii Irlanda, Charles Haughey, a efectuat o vizită la Madrid, în cadrul unui turneu în capitale ale statelor din Piața comună pentru a pregăti reuniunea la nivel înalt a CEE, programată pentru zilele de 25 și 26 iunie, la Dublin. Premierul irlandez a conferit cu președintele guvernului spaniol, Felipe Gonzales, în legătură cu probleme aflate pe agenda viitoarei reuniuni la nivel înalt.

Creștere

„Sunday Times" a făcut cunoscut că „bogățiile de basm" ale Elisabetei a II-a au sporit, în 1989, cu 1,5 miliarde lire sterline, ajungînd, în prezent, la 6,7 miliarde. Crește, de asemenea, valoarea colecțiilor sale de tablouri și a acțiunilor sale.

Privilegii

Membrii Prezidiului C.C. al P.P.R.M. au renunțat la sistemul în baza căruia statul mongol asigura membrilor Biroului Politic al C.C. al partidului plata chiriilor (pînă la 450 de tugrici), anunță „TASS". Pe viitor, lucrătorii cu funcții de conducere la orice nivel nu vor mai beneficia, din partea statului și partidului, de nici un fel de privilegii și avantaje.

Rubrică realizată de Doina Topor

N.A.T.O

Noi semne de suplețe

Țările membre ale N.A.T.O., reunite la 7 și 8 iunie, în localitatea scoțiană, Turnberry, au convenit, într-un comunicat comun, că viitorul impune alianței o restructurare a strategiei sale. Cei 16 miniștri ai afacerilor externe s-au angajat să imprime pactului lor, voit defensiv, o nouă imagine — poate una inofensivă — în climatul actual de destindere și colaborare deschisă Est-Vest. Consiliul Atlanticului de nord așteaptă noi semnale din partea U.R.S.S. pentru edificarea, pe continent, a unei noi ordini de securitate europeană.

Turnberry este o localitate care evocă aprige încleștări, în decursul istoriei, între scoțieni și englezi. Probabil, organizatorii britanici au dorit să sugereze contrariul — acordul existent, în prezent, între aliați, pentru menținerea N.A.T.O., chiar reformată, într-o atmosferă relaxată între cele două blocuri militare. Și în mare măsură au reușit, mai ales că premierul britanic, Margaret Thatcher, era interesată în a fi purtătoarea acestui ecou favorabil în vizita de la Moscova pe care a întreprins-o, imediat, după încheierea reuniunii nord-atlantice. O atitudine mai flexibilă din partea occidentalilor față de Pactul de la Varșovia este mai mult decît evidentă și se concretizează în propuneri de compromis, mai ales, în domeniul dezarmării convenționale în Europa. Acesta este cel mai important mesaj transmis celor șapte țări membre ale Tratatului de la Varșovia, întrunite, aproape concomitent, la Moscova, pentru a transforma alianța lor militară într-una cu caracter preponderent politic și, în secundar, militar.

La opt luni de la căderea Zidului Berlinului, reunificarea Germaniei și rămînerea acesteia în structura militară a N.A.T.O. reprezintă, în optica aliaților occidentali, condiția esențială în vederea încheierii definitive a perioadei „războiului rece". „O chestiune importantă, potrivit ministrului italian, Gianni De Michelis, este ca o Germanie mare să rămînă în N.A.T.O.". Unele răspunsuri esențiale la detaliile acestei probleme urmează să le ofere șefii de stat și de guvern ai țărilor din N.A.T.O., cînd se vor reuni, la 5 și 6 iulie, la Londra. Potrivit secretarului de stat american, James Baker — prezent la Turnberry și pentru a le prezenta omologilor săi rezultatele vizitei lui Mihail Gorbaciov în S.U.A., — Moscova și-a exprimat disponibilitatea pentru un acord cu N.A.T.O. asupra statutului militar al Germaniei reunificate, în schimbul asigurărilor primite din partea președintelui George Bush.

Pe lîngă aceste asigurări formale între U.R.S.S. și S.U.A., o atenție deosebită a fost acordată avansării unor propuneri noi sovieticilor pentru relansarea negocierilor de la Viena referitoare la dezarmarea convențională (C.F.E.), a negocierilor pentru limitarea forțelor armate plasate în centrul Europei și renunțarea la modernizarea arsenalului tactic american de pe continent. Alte „asigurări" occidentale oferite Răsăritului European sînt: renunțarea la staționarea unor trupe ale N.A.T.O. pe teritoriul actual al R.D.G. și instituționalizarea funcționării Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (C.S.C.E.) — o măsură pe care U.R.S.S. o consideră ca o premisă a desființării blocurilor.

Germania reunificată se va conforma cerinței de a nu poseda și fabrica arme nucleare, chimice și bacteriologice și va permite staționarea de trupe sovietice în partea sa răsăriteană pentru o anumită perioadă de tranziție.

Este modalitatea prin care cei 16 au salutat, la Turnberry, planurile radicale de schimbare ale Tratatului de la Varșovia, cele 16 țări membre ale N.A.T.O. propunînd, pentru prima oară, U.R.S.S. cooperarea lor pentru a construi pacea în Europa, potrivit formulei secretarului de stat al S.U.A., James Baker.

D. T.

STOP CADRU

Cehii și bulgarii s-au prezentat, la sfîrșitul săptămînii trecute, la urne, în cadrul primelor alegeri libere de după război

ÎN CEHOSLOVACIA s-a votat vineri și sîmbătă. Mișcarea președintelui Vaclav Havel, „Forumul cetățenesc", care, anul trecut, a răsturnat 40 de ani de regim comunist, a obținut majoritatea absolută, împreună cu omologul său slovac, „Publicul contra violenței" : 169 de locuri din cele 300 ale parlamentului. În procente (46 la sută), cele două formațiuni nu dețin majoritatea absolută, dar beneficiază de un sistem electoral ce avantajează partidele cele mai puternice. Cu aproape 14 la sută din voturi, comuniștii intră în opoziție, după peste patru decenii de gestiune a puterii. (În imagini : președintele Vaclav Havel în așteptarea rezultatelor, și Alexander Dubcek, președintele parlamentului, depunîndu-și votul în urmă, la Bratislava)

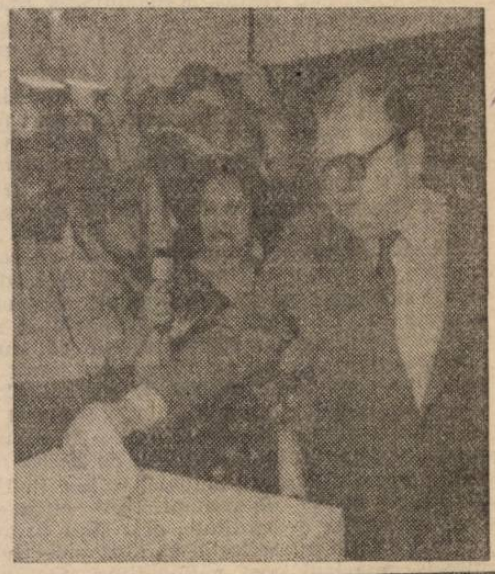

În BULGARIA duminică 10 iunie, s-a desfășurat primul tur de scrutin. Al doilea urmează să aibă loc la 17 iunie. Potrivit primelor proiecții ale Institutului vest-german INFAS, Partidul Socialist Bulgar (PSB — ex-comunist) ar obține 48 la sută din sufragii, tinzînd spre majoritatea absolută. Uniunea Forțelor Democratice (care grupează 16 partide și mișcări de opoziție) va atinge, probabil, 32,3 la sută. În imagini — președintele Petăr Mladenov și filosoful Jelio Jelev, președintele U.F.D., în timpul votării, la Sofia

„Naţionalităţile trebuie să colaboreze spre binele şi apropierea popoarelor"

Gheorghe Mihăiescu

preşedintele Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria şi al Uniunii Naţionalităţilor din Ungaria

Săptămîna trecută ne-a vizitat ţara o delegaţie a Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria (U.D.R.U.), condusă de domnul Gheorghe Mihăiescu, **preşedintele U.D.R.U. şi al Uniunii Naţionalităţilor din Ungaria. Delegaţia a avut convorbiri la Ministerul Culturii, cu domnul ministru Andrei Pleşu, la Ministerul Învăţămîntului, cu domnul ministru Mihai Şora, şi la Ministerul Cultelor, cu domnul ministru Nicolae Stoicescu. A vizitat, totodată, obiective social-culturale din Bucureşti şi de pe litoralul Mării Negre. In timpul şederii sale la Bucureşti, delegaţia a participat la o conferinţă de presă, desfăşurată la sediul Ambasadei Ungariei în România.**

La începutul conferinţei de presă, domnul Gheorghe Mihăiescu a apreciat vizita delegaţiei U.D.R.U. în România ca un moment foarte important în viaţa minorităţii române din Ungaria.

În continuare, domnul prof. Gheorghe Petruşan, şeful catedrei de limba şi literatura română de la Institutul Pedagogic din Szeged, membru al delegaţiei, a făcut un scurt istoric al naţionalităţii române din Ungaria şi al U.D.R.U. „Românii din Ungaria, a arătat profesorul Gheorghe Petruşan, reprezintă ramura cea mai vestică a românităţii. Înaintaşii noştri s-au stabilit pe aceste meleaguri pe la mijlocul secolului al XVIII-lea şi erau veniţi din munţii Bihorului, din Banat şi din regiunea Crişului. De fapt, noi niciodată n-am trăit în cadrul unui stat român, ci maghiar. Noi sîntem acei români, care trăim de aproape două sute de ani împreună cu maghiarii şi doresc să vă mărturisesc că, în linii generale, coexistenţa noastră a fost paşnică şi armonioasă. Ne pare foarte bine că, în ultima vreme, la dumneavoastră se scrie despre românii din Ungaria. Sînt, însă, afirmate şi lucruri care nu corespund, totdeauna, adevărului. De pildă, numărul populaţiei române din Ungaria. Adevărul este că, după 1918, în Ungaria nu au rămas mai mult de 30—40 — maximum 50 000 de români. Conform statisticilor din 1920, aproape 24 000 de cetăţeni maghiari s-au declarat a fi de origine română. În 1946, cifra era de 26 000. Noi considerăm că, la ora actuală, trăiesc în Ungaria 25—30 000 de români. Este cifra cea mai apropiată de realitate, deşi ştim cu toţii că statisticile nu reflectă, în mod obiectiv şi precis, numărul unei naţionalităţi. În ciuda faptului că trăim în diaspora şi că sîntem urmaşii unei populaţii ţărăneşti ce reprezenta, de fapt, periferia românităţii, ne-am menţinut destul de bine. Pînă în anii '60, procesul de asimilare a noastră a fost destul de mic. Un lucru oarecum curios este faptul că, în ultimele două-trei decenii, înstrăinarea de limba şi de cultura română a fost mai puternică. Ea s-a datorat unor factori obiectivi de natură economică şi a extraordinarei mobilităţi a populaţiei rurale, în general, şi a minorităţii române, în special. Comunităţile româneşti, care trăiau destul de izolat în Ungaria, s-au mutat la oraşe şi, astfel, a început procesul nedorit de asimilare. Încercăm să-l încetinim, căci de oprit nu se poate. Trebuie să faci foarte mari eforturi pentru a te păstra într-un mediu străin de limba naţională".

Referindu-se, în continuare, la Uniunea Democratică a Românilor din Ungaria, profesorul Gheorghe Petruşan a arătat că ea „a fost constituită în 1949, ca Uniune culturală a românilor. Era perioada anilor '50, cînd, într-adevăr, politica statului maghiar, în acest domeniu, se situa pe poziţii noi, dînd rezultate frumoase. Atunci s-au înfiinţat o mulţime de şcoli şi un liceu cu limba de predare română. S-a întemeiat, de fapt, o reţea de învăţămînt în limba română de la grădiniţă pînă la facultate. Poate că se ştie că, la Budapesta, avem o catedră de limba şi literatura română din anul 1862. Catedra de limbă şi literatură română din cadrul Şcolii superioare pedagogice din Seghedin are o vechime de aproape patru decenii. Existenţa sa ne-a permis să formăm şi să instruim cadrele noastre, intelectualitatea română din Ungaria. La ora actuală, în ţară există două tipuri de şcoli generale : bilingve şi şcoli în care limba română se predă ca orice limbă străină. U.D.R.U. funcţionează sub acest nume din 1957, cînd — în urma revoluţiei din Ungaria — a fost restructurată viaţa naţionalităţilor. Considerăm că, în urma marilor transformări politice şi culturale din ţările Europei de Est, inclusiv Ungaria, trebuie să reexaminăm, şi noi, calea pe care am parcurs-o, ce s-a făcut pînă în prezent în interesul românilor şi care sînt sarcinile de viitor".

Completînd această prezentare, domnul Gheorghe Mihăiescu a relevat că nu trebuie trasă concluzia că „totul este foarte frumos şi lucrurile merg bine. Bineînţeles, întîmpinăm şi dificultăţi. Nu este întîmplător că am solicitat, de mult, să fim ascultaţi în România şi să ni se acorde ajutor pentru a ne menţine specificul nostru etnic. Acest sprijin, care constituie scopul vizitei noastre, trebuie să se manifeste pe mai multe planuri şi în diverse domenii".

Revenind, domnul Gheorghe Petruşan a arătat că, „în momentul istoric în care ne aflăm, politica naţională trebuie abordată într-un spirit nou, faţă de deceniile care au trecut de la cel de-al doilea război mondial, deoarece, exceptînd anii 1945—1949, a fost vorba de o perioadă de tristă amintire şi în viaţa naţionalităţilor, nu numai a popoarelor din aşa-zisele ţări socialiste".

Membrii delegaţiei U.D.R.U. au răspuns, apoi, la întrebările puse de ziarişti români prezenţi la conferinţă. La una din întrebări privind emisiunile în limba română la radio-televiziunea maghiară, domnul Gheorghe Petruşan a precizat : „În prezent, la televiziune se transmit, în fiecare săptămînă, scurte programe informative de cîte 5 minute, iar de două ori pe săptămînă — de cîte o jumătate de oră. La radio, de trei ori pe săptămînă — vineri seara, sîmbătă dimineaţa şi duminică dimineaţa — se transmit programe în limba română de cîte o jumătate de oră. Începînd din toamnă, la radio va fi transmis, zilnic, un program de 20 de minute".

Răspunzînd la alte două întrebări adresate de revista **„Lumea azi"**, şeful delegaţiei, domnul Gheorghe Mihăiescu, a arătat că „învăţămîntul superior în limba română este organizat numai pentru pregătirea cadrelor şcolare — învăţători, educatori, profesori. În alte domenii, cum sînt învăţămîntul superior tehnic, ori medical, pregătirea nu se face în limba română, ci maghiară.

Legat de reprezentarea minorităţilor române în parlamentul Ungariei, domnul Gheorghe Mihăiescu a precizat : „Nu sîntem reprezentaţi în parlament, şi aceasta constituie una din problemele noastre pe care dorim să o rezolvăm. La convocarea noului parlament, a fost stabilit un termen de 30 de zile pentru soluţionarea reprezentării naţionalităţilor în organul puterii de stat, dar discutarea problemei s-a amînat cu încă o lună. Sperăm ca, pînă la sfîrşitul lui iunie, ea să fie dezbătută şi soluţionată. Toate naţionalităţile din Ungaria consideră că reprezentarea lor în parlament trebuie asigurată în aşa fel încît fiecare minoritate, inclusiv cea română, să-şi aleagă liber deputatul său, care să ocupe locul dinainte asigurat prin Legea electorală. Există şi o variantă avansată de noul parlament. Se propune formarea aşa-zisei instituţii a comisarului de parlament, dar aceasta ar fi lipsit de dreptul de vot. Ar fi vorba, deci, numai de o prezenţă formală în parlament, care nu s-ar deosebi cu nimic de cea din regimul dictatorial comunist. Nu putem accepta o asemenea variantă. Cel mai bine ar fi — şi naţionalităţile, în unanimitate, au propus, printr-o petiţie adresată preşedintelui parlamentului — organizarea unei mese rotunde în care să se discute şi să se soluţioneze toate problemele minorităţilor, inclusiv reprezentarea în organul puterii de stat. Deci, reprezentarea în parlament rămîne o problemă de domeniul perspectivei apropiate".

În încheierea conferinţei de presă, şeful delegaţiei U.D.R.U. s-a referit la rolul minorităţilor în dezvoltarea legăturilor de prietenie dintre popoarele şi statele vecine. Pornind de la un asemenea rol, el a respins ideea ca naţionalităţile „să fie folosite drept unelte în discuţiile ori disputele politice dintre state". „Statele vecine, a declarat domnul Gheorghe Mihăiescu, nu pot avea alte perspective decît să-şi strîngă raporturile dintre ele şi să folosească toate modalităţile pentru a merge înainte împreună. În acest scop, naţionalităţile — cunoscînd limba şi cultura din ţările vecine — pot fi, în realitate, factori care să contribuie la o mai bună conlucrare şi înţelegere între state. Pentru îndeplinirea unui asemenea rol, este necesar să fie soluţionate problemele lor în toate fostele ţări socialiste şi, după părerea mea, nu face excepţie nici Ungaria. Aceste probleme se pun, însă, diferit de la un stat la altul, fie că este vorba de Ungaria, de România, de U.R.S.S., de Cehoslovacia. În Iugoslavia, situaţia este total diferită de celelalte ţări foste socialiste. Consider că, în Europa Centrală şi de Est, naţionalităţile trebuie să-şi unească forţele, să-şi consolideze potenţialul de autoapărare, să colaboreze spre binele şi apropierea popoarelor. În statutul nostru, am propus înfiinţarea unei organizaţii europene care, pe lîngă caracterul său de autoapărare, scopul primordial să-l constituie elaborarea unor programe şi propuneri de mobilizare a guvernelor pentru a acţiona în vederea apropierii popoarelor şi unei mai bune înţelegeri între state".

Aurel Zamfirescu

„Parlamentul este cheia democrației"

Felix Pons Arazazabal

președintele Congresului Deputaților și al Cortesurilor Generale ale Spaniei

Felix Pons Arazazabal s-a născut la Palma de Mallorca, în septembrie 1942. Este licențiat în drept. După ce a funcționat, o perioadă, ca profesor la Facultatea de Drept din Palma de Mallorca și, apoi, a îndeplinit funcția de ministru al administrației teritoriale, din iulie 1986, este președinte al Congresului Deputaților (Parlamentul) și al Cortesurilor Generale.

■ **Cîndva, am citit acest aforism : „Nu știu ce este democrația, dar știu că avem nevoie de ea". „În România, generația mea, născută după război, este practic în această situație. Ce înseamnă, domnule președinte, democrația parlamentară într-un stat de drept ?**

■ Cred că există mulți oameni care nu știu ce este democrația, care se întreabă ce este democrația, dar care au, însă, intuiții foarte clare în acest sens. În general, se crede că democrația înseamnă libertate concretizată în manifestarea drepturilor omului – libertatea de expresie, de asociere, de reuniune, de călătorie, pluralism politic, posibilitatea ca acest pluralism să se exprime în diferite alternative, pentru soluționarea problemelor țării și, bineînțeles, excluderea dogmatismului, a doctrinelor sectare, impunerilor de orice fel, intoleranței...

În ce mă privește, consider că, într-o democrație parlamentară, parlamentul este cheia democrației, fiind instituția în care toate aceste caracteristici ale democrației se pot vedea îngemănate, aș zice, grafic. În parlament sînt reprezentate pluralismul, libertatea de expresie, de opinie, de propuneri de soluții alternative, posibilitatea de a duce la bun sfîrșit aceste propuneri alternative, ca și deciziile forului legislativ suprem. Și, tot în parlament, problemele ridicate se rezolvă pe calea dezbaterilor, a schimbului de opinii, a expresiilor politice.

■ **Ce rol acordați parlamentului în raporturile cu puterea executivă ? Dar în relațiile internaționale ?**

■ Parlamentul este cadrul în care se înfăptuiește controlul asupra puterii politice. Parlamentul este, în același timp, cadrul în care guvernul, ca emanație a configurației parlamentului, trebuie să-i dea socoteală de activitatea sa. Forțele politice reunite în parlament îi trasează guvernului alternative legislative, ridică probleme concrete, vor să cunoască cum se realizează exercițiul puterii. Concret, în Spania, aceste atribuții se exercită extrem de minuțios și printr-o cantitate enormă de inițiative. În această legislatură, de exemplu, s-au prezentat peste 4 000 de inițiative de control asupra activității guvernului, pentru a se cunoaște date, informații referitoare la contracte, numiri de funcționari, la numeroase mari și mici decizii. Acest control este, cred, salutar în funcționarea unui sistem parlamentar.

În viața politică internațională, parlamentul, ca reprezentant al suveranității naționale, este cel care jalonează marile orientări ale politicii externe, marile opțiuni ale unui popor, încredințînd guvernului sarcina realizării acestor obiective. E clar că, atît în dezbaterea marilor probleme internaționale, cît și în adoptarea deciziilor concrete privind politica externă, parlamentul trebuie să aibă ultimul cuvînt.

■ **Care sînt raporturile între majoritatea guvernamentală și opoziție ? Pot exista zone de acord și, totodată, probleme ireconciliabile între cele două părți ?**

■ Președintele guvernului, Felipe González, a prezentat opoziției o ofertă de dialog la sesiunea de investitură, pentru a se degaja „zone de acord". A vorbit, atunci, deschis despre problemele și efectele increderii sau neîncrederii, de posibilitățile ce se deschid Spaniei în această legislatură. Raporturile între majoritatea guvernamentală și opoziție sînt raporturile proprii unui sistem parlamentar, adică normale. Și aceasta, în funcție de existența unor arii de convergențe, mai ample sau mai reduse, ale proiectelor majorității, cu programul fiecărei grupări reprezentate. Cred însă că, într-un sistem politic consolidat, este deosebit de important să nu existe poziții reconciliabile. La noi, legislatura s-a deschis cu propuneri ale majorității guvernamentale asupra unor probleme de interes național – integrarea europeană, prezența Spaniei în cadrul Pieței comune unice, începînd din 1993, necesitatea de a face față unei anumite rămîneri în urmă a țării noastre, care nu a participat la procesul de modernizare ce a avut loc în Europa în secolul al XX-lea, ci de-a lungul secolului al XIX-lea, deci de a lichida o anume situație în raport cu unele din țările C.E.E.

Dacă există probleme ireconciliabile ? Eu cred că marile opțiuni ale Spaniei sînt împărtășite de toate forțele parlamentare. Constituția în vigoare este o Constituție de consens, aprobată, practic, de toate forțele reprezentate în parlament, astfel ca sistemul politic să nu fie pus în discuție. Integrarea în Comunitatea vest-europeană este, de asemenea, sprijinită de întreg eșichierul politic național, integrarea în alianța nord-atlantică nu a fost împărtășită, inițial, de către toate forțele politice, dar cred că, astăzi, odată cu evoluțiile din Europa, atît cele din Vest, cît, mai ales, cele din Est, s-a ajuns la dispariția unui subiect de confruntare acută între unele forțe politice. Unica postură ireconciliabilă în acest moment, în Spania, este față de cei ce se mențin încă pe poziții de violență, de terorism. Cu aceste forțe, pozițiile noastre sînt de neimpăcat.

■ **Deși se acceptă, în general, că modelele politice nu sînt exportabile, v-aș ruga să detaliați etapele tranziției spaniole spre democrație, cu atît mai mult cu cît România are nevoie de o tranziție accelerată pentru a se reintegra în concertul națiunilor democratice ale continentului.**

■ Cred că specificul procesului de tranziție în Spania a fost consensul. Nu a fost o schimbare bruscă, o ruptură, o revoluție. Este vorba de un proces cu rădăcini distincte, care nu se iau totdeauna în considerare cînd se analizează tranziția spaniolă.

În primul rînd, începutul acestui proces se situează la sfîrșitul anilor '50, cînd se produce procesul de liberalizare economică a țării, deci încă sub regimul franchist. De ce afirm că tranziția a început atunci ? Pentru că această liberalizare economică a reprezentat, pe de o parte, ruptura de modelul generat de franchism, bazat pe dogme rigide – autarhie și izolaționism – și, pe de altă parte, inițierea tranziției politice, reflectată în semnificative schimbări sociale. Economia a încetat să mai fie, în principal, o economie agrară, devenind o economie urbană, terțiară, care a modificat țesutul social. În 1975, cînd a încetat din viață Franco, societatea spaniolă era deja în plin progres, cu structuri sociale moderne, proces care reclama imperios transferarea sa la o viață politică democratică. În comparație cu țările Europei de Est, tranziția în Spania – și acest lucru trebuie amintit mereu – a fost, cu precădere, o tranziție de consens politic și nu a fost necesară schimbarea modelului economic. Pentru țările din Est, pe care le-am vizitat, principala problemă constă nu în găsirea unui model politic de tranziție, care, de fapt, este specific fiecărei țări, ci în stabilirea unei formule, a unui model economic de trecere de la o economie supercentralizată, dirijată, planificată, excesiv etatizată, la o economie mai liberală, de piață. Pentru spanioli, acest fapt nu a constituit, atunci, o preocupare. E drept, a existat și la noi o economie „protejată", aflată sub tutela statului, pentru a apăra marile centre de putere oligarhică, particulare, dar nu o economie socialistă. Rădăcinile tranziției spaniole rezidă în aceea că schimbările s-au operat plecînd de la legi universal-valabile, în plan economic, inclusiv proprii sistemului franchist, legi care au creat orizonturi spre democrație, fără a mai fi nevoie de o reacție violentă. O altă caracteristică este renunțarea tragerii la răspundere a celor vinovați de ceea ce s-a întîmplat pe perioada întregii dictaturi – poporul pronunțîndu-se ferm pentru unitate și coeziune. Cred că aceasta a constituit o bază solidă pentru conviețuire, cu condiția ca, plecînd de la acel moment, să se respecte riguros, de către toți, inclusiv de către cei cu responsabilități publice, libertățile și drepturile omului, cerințele unei vieți pașnice, în democrație.

■ **Unii afirmă că o puternică opoziție parlamentară constituie garanția dezvoltării echitabile a societății. Dv. ce opinați în acest sens ?**

■ Opoziția într-un parlament este, bineînțeles, fundamentală. Este nu garanția, ci una din garanțiile bunei funcționări a sistemului parlamentar democratic. Pe de altă parte, o opoziție parlamentară slabă poate favoriza impunerea unor obiective care nu întotdeauna pot fi și constructive. Dacă există un cadru politic legal, cu o puternică opoziție care știe că poate cîștiga alegerile, că se poate converti în forță de guvernămînt, iminent obiectivele sale trebuie să devină constructive, realiste – alternativă de natură să stimuleze, la rîndul său, guvernul, să mențină încrederea societății în posibilitatea de schimbare –, o opoziție, deci, care să nu se simtă blocată, frustrată chiar. Cînd opoziția este puternică, sistemul se autoreglează, se consolidează fazele conviețuirii, se profilează mai evident, permițînd societății să aibă un orizont mai clar, mai sigur.

■ **Considerați necesar un schimb regulat de delegații la nivel parlamentar între țările noastre ?**

■ Sînt un adept convins al utilității relațiilor parlamentare, ca membrii forurilor legislative din fiecare țară să cunoască direct realitățile din altă parte a lumii, problemele cu care se confruntă un stat sau altul, mecanismele sistemului politic, experiențele, soluțiile adoptate la un moment dat etc. Sperăm să menținem raporturi parlamentare constante cu statele care avansează în procesul de democratizare, deci și cu țara dv., știind că limbajul nostru comun nu poate fi decît limbajul democrației.

Corespondență din Madrid de la Leonard Mehedinți

Asemenea timpului, fotbalul nu stă pe loc

Corespondență de la Eftimie Ionescu

Așadar, marea caravană a Cupei Mondiale — 1990 a pornit la drum urmărită pe tot globul cu un interes imens, ce crește de la o zi la alta, din pricina acelor surprize, unele de proporții, consemnate încă din primele zile și care, în fond, constituie „sarea și piperul" oricărei întreceri sportive ! Este vorba despre : lovitura K.O. administrată de Camerun (cu 10 și, apoi, 9 jucători în teren) supervedetei Maradona și colegilor săi atît de răsfățați drept campioni mondiali în titre ; marele șoc provocat de o Românie subevaluată — după opinia ulterioară a specialiștilor, din motive mai mult sau mai puțin obiective — unei echipe, a U.R.S.S. parcă îmbătrînită și blazată din pricina blazonului ce-i orna cartea de vizită ; acea mașină de fotbal — R.F.G. —, care n-a menajat, nicicum, o formație națională (Iugoslavia), creditată cu șansa a doua. A urmat, luni, un alt k.o., administrat de Costa Rica echipei Scoției. Apoi, Anglia — Scoția 1—1 ! Așadar, întregul fotbal mondial respiră sub semnul certitudinilor și, mai ales, al incertitudinilor !

În cele ce urmează, cunoscutul comentator de specialitate, Eftimie Ionescu, **ne transmite, în exclusivitate, cîteva considerații, așa cum s-au conturat ele după primele trei zile de întreceri la Coppa del Mondo.**

În momentul cînd echipele României și Uniunii Sovietice au ajuns, după meciul lor de sîmbătă trecută, de pe stadionul din Bari pe culoarul ce ducea la vestiare, antrenorul Valeri Lobanovski s-a întors spre elevii lui și le-a spus : „Vă rog felicitați-i din nou pe jucătorii români. Merită. Au arătat ce înseamnă să joci adevăratul fotbal și ne-au dat o lecție". Poate că telespectatorii români își reamintesc, internaționalii conduși de Dasaev adresaseră felicitări tricolorilor și pe teren. Da, formația noastră a realizat nu numai o prețioasă victorie în greaua campanie mondială care a început, dar ea a găsit timp și forțe spre a dărui spectatorilor de pe stadionul San Nicola și din țară multe momente de fotbal artistic, tip de joc care-și face loc cu greu, azi, cînd milioane și milioane de dolari au subordonat tot și toate.

După părerea noastră, rezultatul înregistrat de România poate fi explicat prin patru argumente :

1. **Superioara forță de joc.** Aceasta a rezultat și din diferența de medii de vîrstă, dar și din concepția proprie de joc, subordonată tacticii. „Românii au știut cum nu se poate mai bine să-i domine pe fotbaliștii sovietici", afirmă o autoritate celebră în materie, nimeni altul decît antrenorul campioanei mondiale din Spania 1982, italianul Enzo Bearzot. El se referea, îndeosebi, la inteligența și prețioasa menținere a balonului în prima repriză.

2. **Momentele Silviu Lung.** Deși la conferința de presă de după joc, Valeri Lobanovski a vorbit mai mult despre neșansa elevilor lui, decît despre lecția dată de portarul echipei României, noi vom reține ca determinant, în primul rînd pentru păstrarea rezultatului de pe tabela de marcaj, dar la fel de important pentru moralul echipei, randamentul deosebit, în cele trei momente-cheie, al purtătorului „tricoului cu nr. 1" al naționalei noastre. Pe toate acestea, Dino Zoff, celebrul fost apărător al buturilor italiene, le numea „intervenții de maestru".

3. **Startul Lăcătuș.** Cum ne mărturisea chiar el, a doua zi, la Bisceglia, Lăcătuș străbătuse, pînă la înscrierea golului nr. 1 al naționalei, momente grele. „Mă și gîndeam că poate voi fi înlocuit", se confesa acest autentic erou al partidei. Ei bine, din acea clipă, „nr. 7" de la noi a devenit propulsorul ei, un adevărat mecanism electronic care a făcut curse de mare spectacol, a ajuns încă o dată în poziția de a marca, a dat lui Sabău încă o minge, care putea să însemne gol, a înscris cu sînge rece din penalti, a făcut tot ceea ce se poate realiza în mai multe meciuri, nu doar într-o jumătate de repriză.

4. **Factorul echipă.** Acesta a reprezentat, după părerea noastră, elementul esențial al construirii unei performanțe intrate, de pe acum, printre cele mai notabile din viața echipei naționale.

Conchizînd, echipa României a făcut nu doar un pas important spre a doua etapă a turneului final, dar ea a intrat în inima a numeroși „tifosi" — spectatori italieni, care o iubesc cu pasiune, așa cum numai ei o știu. Aici, acum, fotbaliștii români au cucerit gradul de „protocol zero", toate aparițiile lor pe străzile localității Bisceglia devenind adevărate momente festive. Ele sînt imposibile fără ajutorul neîncetat al polițiștilor moto și auto, al numeroșilor agenți care-i protejează cu cea mai mare atenție și hotărîre pe Hagi, Lung, Sabău, Gică Popescu, Cămătaru și ceilalți.

Ce să mai vorbim despre cotele internaționalilor noștri ? Fiorentina îl cere cu ardoare pe Lăcătuș, care a și anunțat că soția lui va pleca la Florența, spre a căuta o locuință convenabilă, la sosirea lor în orașul cunoscutului club Fiorentina. Răducioiu, Gică Popescu, Sabău, Lung și ceilalți sînt considerați ca jucători de folos echipelor din prima categorie italiană, iar alte cluburi din Olanda, Belgia, R.F.G. și-i dispută cu destulă îndîrjire. Dar, pînă la tratativele de transferare a lor, vine meciul de joi, cu Camerunul, tot la Bari, pe care tricolorii vor să-l treacă cu succes. Va reintra Hagi, cum se știe. Dar întrebarea, pentru Emerich Jenei, este cine va ieși din echipa care a jucat atît de bine ?

Cu cîteva clipe înainte de a transmite corespondența noastră telefonică, colegul Guido Nacci, de la „Corriere dello Sport", ne spunea că antrenorul acestora, sovieticul Nepomniaci, prevede un egal Argentina — U.R.S.S., un rezultat care ar favoriza formațiile ce vor fi față în față, joi, pe „stadionul cosmic", cum este denumită, datorită asemănării sale cu o navă interplanetară, arena din Bari. În ce ne privește, nădăjduim într-o repetare a succesului din debut pentru tricolori. Dar nu uităm una dintre axiomele fotbalului, care cere multă atenție și în întîlnirile cu „micile buturugi", dacă mai poate fi numită așa echipa Camerunului.

Firește, aici, numeroase comentarii sînt dedicate victoriei repurtate de echipa Italiei în întîlnirea cu Austria, „o victorie mare cu un scor mic", cum o denumește ziarul „Tutto Sport" din Torino. Echipa Austriei a fost un învins de clasă, și numai jocul de excepție practicat de elevii lui Azeglio Vicini a putut s-o înfrîngă. Dacă selecționerul italian e felicitat și lăudat, cel austriac își face singur un proces de conștiință, afirmînd că este cel care a pierdut partida neincluzîndu-l pe Ogris. În peninsulă, sărbătoarea e în toi, aproape că nu există casă pe care să nu fie arborat drapelul național, iar spectatorii italieni „prezenți" la Roma, pe stadionul olimpic, la meciul Italia — Austria, au fost evaluați la 28 milioane privitori prin intermediul transmisiei televizate — un record absolut. Acum, lumea, care, și așa, nu dorea altceva decît titlul suprem, se și vede iarăși pe acest stadion, obținînd victoria în ziua de 9 iulie, data finalei. Să știți, însă, că nu sînt puțini care rostesc numele echipei noastre ca prezentă în acea zi, dar noi nu vrem să cădem în euforie !

Trecînd de la extaz la agonie, să notăm că subiectul „funebru" îl reprezintă Argentina și evoluția lui Maradona. Omar Sivori, argentinianul care comenta aseară eșecul compatrioților săi, afirma, cu destulă luciditate, în emisiunea de televiziune, mult gustată de public, „Procesul campionatului" : „Noi am crezut, totuși, într-o minune. Adevărul e că echipa nu mai joacă nimic de circa doi ani, că a venit aproape cu aceeași formulă aliniată în 1986, că disensiunile, ambițiile, conflictele dintre jucători și antrenori au măcinat fantastic moralul echipei. Maradona a îmbătrînit cu patru ani și nu mai reprezintă, după părerea mea, nici 70 la sută din ceea ce a fost în Mexic". După opinia noastră, fostul mare atacant, de pe vremuri, al echipei Juventus a surprins exact originile dezastrului argentinian, pentru că, numai astfel, poate fi numit eșecul deținătorilor titlului lumii în primul lor meci. „Mă întreb dacă nu cumva Argentina a fost cea mai slabă apariție din cîte s-au înregistrat pînă acum pe scena campionatului mondial și mă întreb, de asemenea, dacă antrenorul Bilardo o poate reface din mers, adică pînă miercuri, la Napoli, la meciul cu Uniunea Sovietică", declara alt argentinian celebru, Di Stefano. Între timp, cei doi selecționeri ai învinșelor celebre, Bilardo și Lobanovski, fac declarații foarte asemănătoare : „Nu mai există titular inamovibil", declară, parcă într-un glas, amîndoi, ceea ce înseamnă că sînt decișI să facă modificările pe care le-au aminat doi—trei ani.

...Știm cît de pus pe șotii este fotbalul. Știm cît de ușor poate fi zdrobit de rezultat un pronostic făcut azi, dar ceea ce este sigur, și cred că nu poate fi dezmințit de nimeni, rămîne adevărul că fotbalul, asemenea timpului, nu poate sta pe loc. Primele rezultate în Coppa del Mondo — Italia '90, printre care situăm și frumoasa victorie repurtată de tricolorii români, subliniază, în primul rînd, reușita tinereții.

BARI, 11 iunie 1990

Maradona, Camorra îl iubeşte mult ...

2

Maradona — singur în acţiune — face cît restul celor 10? Dacă ne ghidăm după meciul cu Camerunul...

Publicăm a doua parte a articolului în care revista pariziană „Le Nouvel Observateur" comentează amploarea implicaţiilor unui mit, cum este Maradona, într-un întreg oraş, Napoli. Totul a pornit de la neprezentarea la echipă, la timp, vara trecută, a lui Dieguito.

Prietenilor, el le repetă : „Vreau să mă plimb în pampas, să fiu în mijlocul cailor. Acolo nu mi se cer niciodată autografe". Pe stadion, tehnica nu-l mai salvează. Ceva s-a rupt. El se bîlbîie, gîfîie. În iunie (1989), la meciul cu Pisa a ieşit din teren după cîteva minute. Motivul invocat : o mică contracţie. „La cinema, bufonule !", urlă **tifosi** care ştiu totul despre plictiseala idolului lor. „Trăieşte o criză profundă de identitate, declară avocatul său, Vicenzo Siniscalchi. Nu e o problemă minoră. În fond, el vizează lucruri simple. Dar are un contract cu clubul pînă în 1993. Iar clubul i-a vărsat în avans salariul pe un an — adică (două !) milioane dolari. Nu e simplu..."

În tribuna oficială a stadionului San Paolo, conducătorii lui A.C. Napoli asistă la degringolada starului şi-şi fac calcule. Produsul Maradona este încă scump. În şase luni — un an, el nu va mai valora, probabil, nimic. Au cîteva cifre sub ochi. „Între iulie 1988 şi februarie 1989, spune unul dintre ei, Maradona nu s-a antrenat decît de 79 ori din 176". Şi, în plus, este această murdară afacere a copilului nerecunoscut de idol. Copilul despre care tot oraşul vorbeşte, făcut de o tînără napoletană, Cristiana Sinagra, un copil care are, azi, trei ani. Fotografii circulă în redacţiile ziarelor locale, „Il Mattino" şi „Il Giornale di Napoli" Toţi spun la fel : este, într-adevăr, fiul tatălui. Procesul debutează la începutul lui octombrie. Imaginea lui Maradona va primi o lovitură. Concluzia : trebuie vîndut înaintea scandalului. Corrado Ferlaino, preşedintele clubului, şi Maradona ajung la un acord. Se dă lumină verde pentru Marsilia.

La 29 iunie (1989), într-un salon discret al hotelului Byron, lîngă Milano, Bernard Tapie (managerul echipei Olympique Marseille), se întîlneşte cu vedeta argentiniană, însoţită de managerul ei, Guillermo Coppola. Maradona va avea vila lui, lîngă Cassis, îşi va putea aduce cu el „tribul" său, circa 20 de rude şi prieteni, care-l urmează peste tot, de cînd a părăsit Argentina. Va continua să se antreneze cum vrea. Dar negociatorii au uitat un detaliu. La Napoli, Maradona nu-i un jucător de fotbal ca alţii. El participă, fără să vrea, la o economie subterană gigantică, cea a Camorrei.

Revenire la Forcella (cartier din Napoli — n.n.). „Fără Maradona, povesteşte Gennaro, cifra noastră de afaceri va scădea cu 30 la sută. Or, de la **totonero** (pariuri clandestine) se obţin, anual, peste 30 miliarde lire, adică 300 milioane franci. Cînd am aflat că proprietarii vor să se debaraseze de Diego, s-a reacţionat". Cum ? Vînzătorii de abonamente (la meciurile echipei Napoli) au declarat grevă. Fapt neîntîlnit în istoria fotbalului !

În fiecare cartier, asociaţiile suporterilor însărcinate să caute noi abonaţi, au încrucişat mîinile. Rezultatul : abonamentele au scăzut la jumătate. De la 60 000 au ajuns la 30 000. „Fiecare zonă de asociaţii de suporteri, — povesteşte Amato Lamberti, universitar şi apropiat de Camorra, — corespunde unei zone de influenţă a Camorrei. La Napoli există 72 familii camorriste. Fiecare are clubul său de **tifosi.** Este un fenomen neaşteptat. Camorra adoră fotbalul". Atunci, pentru a-l face pe Maradona să înţeleagă că nu se pleacă de la Napoli dintr-o simplă mişcare a capului, s-au publicat fotografii ale lui, ciocnind cu Carmine Giuliano, preşedinte al grupului de suporteri Forcella, care cuprinde o mie de aderenţi. Carmine Giuliano este, de asemenea, unul dintre şefii Camorrei, responsabil al **totonero** şi, potrivit poliţiei, al traficului de cocaină provenind din Columbia.

Maradona se trezeşte prins în capcana zvonurilor. E bănuit de mai rău. De a fi camorrist, traficant de droguri. Se scoate un vechi proces verbal, din martie 1986, în care poliţia se neliniştea de întîlnirile lui cu Carmine Giuliano. Se deschide o anchetă fiscală. Foc asupra idolului. „Maradona este o victimă, declară deputata Andrea Gerenica. Această istorie a fotografiilor nu stă în picioare. Cum să i se reproşeze unui fotbalist că frecventează un camorrist, într-un oraş în care se vînd ţigări de contrabandă în toate comisariatele. Şi apoi, un artist are tot soiul de public : Papa, dar şi diavolul !"

Într-o străduţă, lîngă piaţa Dante, un băieţaş de 10 ani strigă : „Ţigări americane albe, 1 200 lire". Este un **guaglione** (puşti — n.n.) cu ochii negri, fiul lui Gennara. Enzo cunoaşte toată viaţa lui Maradona. Buenos Aires, cartiere sărace, familia cu şapte copii, tatăl şomer, nebunia de a trăi bine. Fotbalul ca singura soluţie. Singurul vis posibil. „Ştiam că nu va pleca, spune Enzo, într-un mare hohot de rîs. Nu poate să ne abandoneze !" Napoli este un oraş care te atrage irezistibil. Maradona o ştie. Va mai trăi încă un timp lîngă vulcan...

N.N. Între timp, cu Maradona la timonă, Napoli a cîştigat iarăşi campionatul de fotbal al Italiei. În oraş, carnavalul a durat zile şi nopţi la rînd, fără ca idolul să fie uitat : deşi, din nou, se vorbeşte că pleacă la Marsilia, iar, acum, vestea pare mai sigură ca oricînd. Dar ce poate fi sigur în Napoli, în afara „vulcanului" ale cărui frămîntări subterane puţini le ştiu ?

Grupaj realizat de Dumitru Constantin

Delirul de la Madrid — cu Italia campioană mondială — se va repeta la Roma ?

serial

Începutul sau sfîrşitul?

Tragedia de la Katyn (VII)

BOMBA. Sovieticul Juri Zaria, candidat în ştiinţe militare, relevă, în revista „Novoe Vremea", că ambasada poloneză de la Kuibîşev solicitase eliberarea locotenentului Swianiewicz, iar, de la Londra, guvernul polonez în exil se adresase în mai multe rînduri, în acelaşi sens, ambasadorului rus în Marea Britanie, V. Maiski. În aprilie 1942, fostul profesor de la Wilno era adus la centrul de adunare a polonezilor de la Kirov, iar după un timp va pleca din Uniunea Sovietică. Va fi dintre cei foarte puţini care au ajuns la Londra, făcînd depoziţii ample în faţa guvernului polonez din exil, mărturiile lui directe şi proaspete avînd o excepţională importanţă.

Din lagărul de la Kozielsk, locotenentul Stanislaw Swianiewicz fusese expediat cu cel de-al 13-lea convoi de 300 prizonieri, după ce, în prealabil, li se făcuse vaccinul contra febrei tifoide. Cinism ? Nu se ştiau locul şi motivul transferării ? Erau îndesaţi în vagoane fără ferestre, cu cîteva găuri plasate în acoperiş, spre a îngădui cît de cît respiraţia. În fond, ce le mai trebuiau condiţii de confort, dacă tot urma glonţul în ţeastă, cu care erau primiţi la Katyn ? Şi, totuşi, aproape toţi credeau că, la capătul drumului, îi aşteaptă transferarea în zona nemţilor ! Era, cu siguranţă, cauza pentru care, cu mare grijă, îşi puneau la punct uniformele sau ce le mai rămăsese din ele. Demnitatea unui ofiţer de carieră sau concentrat nu putea fi abandonată, indiferent de condiţiile în care decursese pînă atunci prizonieratul. Este adevărat, i-a şocat un lucru aparent banal : atitudinea deosebit de rece, inflexibilă pînă la exasperare, a paznicilor lor. Dar, au trecut peste ea, asimilînd-o faptului că, în fond, odată cu eliberarea sau transferul prizonierilor, aceştia rămîneau fără obiectul muncii lor, dat fiind că, odată ieşiţi de pe poarta lagărelor, în viaţa lor intervenea o cotitură.

În convoiul lui Swianiewicz se mai găseau sublocotenenţii Leonard Korowajczyk, Tadeusz Tucholski şi profesorul Zoltowski. Toţi trei, va descoperi ulterior Stanislaw Swianiewicz, se vor afla în gropile din pădurea Katyn !

La 30 aprilie, convoiul s-a oprit într-o gară. Era Gnezdovo. Aici l-a ajuns pe el ordinul emis de adjunctul lui Beria, în urma căruia a fost „extras" din tren, transferat la închisoarea din oraşul Smolensk, iar de aici în sinistra Lubianka din Moscova. Documentele descoperite în arhive îi vor confirma declaraţiile. În scrisoarea pe care adjunctul şefului primului serviciu special al N.K.V.D., Guerţovski, a adresat-o, la 27 aprilie 1940, lui P. Soprunenko, cel ce commanda D.A.P.G., se menţiona : „Din ordinul adjunctului comisarului poporului pentru probleme interne al U.R.S.S., tov. Merkulov, vă rog să ordonaţi imediat să fie oprit transferul la Smolensk al lui Swianiewicz Stanislaw, care se află în lagărul de la Kozielski, şi transferul la Kalinin al lui Romm Mihail, aflat în lagărul Ostaşkov". S-a mai găsit ordinul direcţiei N.K.V.D. pentru regiunea Smolensk al comandantului celui de-al 136-lea batalion de escortă, datat 3 mai 1940, de a transfera la dispoziţia maiorului de securitate Fedotov, şef al celui de-al 2-lea serviciu al Direcţiei principale pentru securitatea statului a N.K.V.D., pe deţinutul Swianiewicz Stanislaw, care se găsea în închisoarea din cadrul N.K.V.D..

La Gnezdovo, el a putut vedea numai că evacuarea foştilor săi colegi a decurs fără incidente şi repede. Din sinistrul vagon, i-a petrecut pe toţi cu ochii în lacrimi şi cu o tristeţe ce se mărea mereu. Mai tîrziu, a aflat că gara pe care o blestemase atît, întrucît nu fusese şi pentru el una a eliberării, se găsea la doar trei kilometri de locul unde s-au descoperit gropile comune, în care cei pe care el îi pizmuise pentru că scăpau din infern au fost aruncaţi. Era acea parte a pădurii Katyn, numită de localnici Kozii Gorî. Swianiewicz a mărturisit că nu a auzit focurile de armă şi nici nu i-a trecut prin minte că ei ar fi fost împuşcaţi.

La ora aceea, credea în cu totul altceva — în libertate !

Aprilie 1943 : se cercetează osuarele de la Katyn

Katyn. Vigneta cărţii „Katyn", editată de Comitetul de Coordonare a diasporei poloneze — New Britain, Connecticut, 1981

Dezminţirea acestei invidii de înţeles ave să intervină abia peste doi ani şi din surs hitleristă :

„Am primit o telegramă din Smolensk c ne informează că locuitorii din regiune a indicat autorităţilor germane un loc în car bolşevicii au organizat execuţii secrete ma sive şi unde zece mii de ofiţeri polonezi a fost asasinaţi de G.P.U. (fostul nume al Mi nisterului de Interne sovietic, devenit, l acea oră, N.K.V.D. — n.n.). Ca urmare, au torităţile germane s-au deplasat într-u punct numit Kozii Gorî, o staţiune climate rică situată la zece kilometri vest de Smo lensk, unde a fost făcută o descoperire atro ce. S-a găsit o groapă de 28 metri pe 16, în care erau îndesate, în douăsprezece nivele cadavrele a trei mii de ofiţeri polonezi. Aceşti ofiţeri erau îmbrăcaţi în uniformele lor, unii erau legaţi, toţi aveau răni de glonţ în ţeastă".

Este textul pe care, la 13 aprilie 1943, Radio Berlin l-a difuzat, întrerupîndu-şi emisiunile, cît de cît obişnuite în condiţiile războiului, şi citit cu o voce specifică momentului şi gravităţii comunicării de un cra nic foarte „la modă" în acele vremuri. Fireşte, ştirea a avut imediat un efect deose bit, făcînd rapid înconjurul lumii, din cau za caracterului ei de „bombă" deşi ne aflăn în plină conflagraţie, cu zeci de mii de vic time înregistrate zilnic pe frontul estic euro pean, în Africa sau pe mările şi oceanele lu mii. Efectul amintit a crescut îndată ce co municatul reprodus mai înainte preciza ei nu există nici o dificultate în a fi identifi cate cadavrele, întrucît, „graţie specificului terenului, ele sînt complet mumificate şi ru şii au lăsat asupra lor toate documentel personale". Se anunţa, în continuare, că printre cadavrele descoperite ale ofiţerilo asasinaţi, a fost identificat cel al generalulu Smorawinski, din Lublin. Alte amănunte înainte, ofiţerii se aflau într-un lagăr, Ko zielsk, lîngă Orel iar, în februarie şi mar tie 1940, fuseseră aduşi la Smolensk, în va goane pentru animale. De acolo, cu camioa nele, au fost transportaţi la Kozii Gorî, und bolşevicii îi asasinaseră. Toate aceste deta lii s-au aflat de la localnici. Evident, se cău tau alte osuare. În aceeaşi zi, Radio Berli revine cu alte amănunte, dar nu mai vor beşte de Kozii Gorî, ci de Katyn. În dimi neaţa următoare, în presă, avizaţii descri Katynul : „Coline acoperite de conifere foioase, pante care se înclină uşor către mla tinile în care cresc arini şi mesteceni alb De pe crestele colinelor, poteci coboară spr Nipru şi casă de odihnă a N.K.V.D."

Există opinii potrivit cărora, despre gro pile de la Katyn, localnicii îi informase pe naziştî încă din vara lui 1942. Erau oa menii constrînşi să lucreze pentru organiza ţia hitleristă „Todt", aflată în sectorul Smo lensk, dar, pe atunci, pentru nemţi, asa cev nu prezenta un interes deosebit, dat fiind c trupele lor mărşăluiau în forţă spre Volg A urmat ceea ce, asemeni lui Napoleon, Hitler a ignorat cu desăvîrşire invadînd so lul rusesc : forţa „Generalului Iarnă", avîn ca superior, „mareşalul Frig", a dus la zdro birea, în primăvara lui 1943, a armatei h von Paulus şi la capturarea ei. Firesc, p frontul hitleristo-sovietic s-a înregistrat o ra dicală mutaţie în favoarea coaliţiei antihit leriste. Aşa că, dintr-o dată, Göbbels, minis trul nazist al propagandei, îşi aminteşt brusc de rapoartele despre Katyn, ce i se t trimiseseră, dar pe care, pînă atunci, le ig norase. Venise momentul să afle toată lume ştirea „monstruoasei crime sovietice" de

Katyn, aruncînd asupra sovieticilor oprobriul universal. Se sconta, deopotrivă, pe punerea americanilor şi a englezilor într-o situaţie foarte delicată în sînul coaliţiei antihitleriste. De asemenea, ca alt element deosebit, se miza pe crearea unei impopularităţi mari a cauzei sovietice în Polonia. „Ceea ce — notează acad. Alain Decaux în *Historia* —, în momentul în care ruşii preluau ofensiva, se putea dovedi de o considerabilă importanţă strategică". Berlinul nu uita că, la 31 iulie 1941, se încheiase, la Londra, un tratat polono-sovietic prin care U.R.S.S. se angaja se ca, în cazul victoriei aliaţilor, să restituie Poloniei teritoriile pe care ea i le luase în septembrie 1939. Documentul fusese semnat de generalul Sikorski, şeful guvernului polonez în exil, şi de ambasadorul sovietic la Londra, Maiski ; el mai stabilea crearea, în U.R.S.S., a unei armate poloneze, formată din prizonieri polonezi, militari şi civili, deţinuţi acolo din septembrie 1939.

Generalul Anders a fost desemnat să o creeze, fapt pentru care a trebuit să fie scos din închisoarea moscovită Lubianka. Spre a o forma, el trebuia să caute militari polonezi pe întreg teritoriul sovietic. Generalul Anders declara : „După eliberarea mea din închisoare, am încercat să-mi regăsesc soldaţii din Starobielsk, Kozielsk şi Ostaşkov. Am primit mereu răspunsuri evazive de la autorităţile sovietice. Comandantul-şef, generalul Sikorski, în cursul vizitei sale la Moscova, l-a întrebat personal pe Stalin : i s-a răspuns că prizonierii polonezi ar fi putut să evadeze. De-a lungul întregii şederi în U.R.S.S., am depus cele mai mari eforturi pe lîngă autorităţi şi pe lîngă Stalin însuşi. Am trimis oameni, în toate părţile să-i caute. În cursul convorbirilor particulare, cîţiva dintre înalţii funcţionari sovietici au declarat că s-a comis, în această problemă «o eroare fatală»". (Telegrama adresată guvernului polonez în exil la Londra, la 13 aprilie 1943.)

Urmează un alt document grăitor. El aparţine lui William H. Standley, amiral, aflat în noiembrie 1941, la Moscova, ca ambasador al S.U.A. în U.R.S.S., şi membru al misiunii Beaverbrook-Harriman (ce investiga, între altele, cererile sovietice în domeniul militar). Chiar în acele zile, ambasadorul polonez, doctorul Stanislas Kot, a reuşit, în sfîrşit, să fie primit de I. V. Stalin. „Cînd a fost întrebat pentru ce ofiţerii polonezi n-au fost eliberaţi, în conformitate cu acordurile încheiate cu guvernul polonez în exil, la Londra, Stalin a părut surprins : «N-au fost eliberaţi ?» a strigat el. Şi, în prezenţa dr. Kot, a telefonat la N.K.V.D. : «Ce se întîmplă cu prizonierii polonezi aflaţi în aceste lagăre, la Starobielsk, Kozielsk şi Ostraşkov ?», a strigat el cu mînie. A ascultat un moment. Apoi a zis : «Amnistia se aplică tuturor polonezilor. Ei trebuie eliberaţi pe loc»".

O lună mai tîrziu, generalul Sikorski, şeful guvernului polonez în exil, şi generalul Anders au reuşit să-l viziteze pe Stalin : „De această dată, — povesteşte însuşi amiralul William St. Standley, — dictatorul rus nu şi-a arătat nici surprinderea, nici indignarea. A răspuns într-un mod de-a dreptul surprinzător : «Probabil, a opinat el, aceşti ofiţeri s-au reîntors în Polonia ocupată de nemţi. Dacă nu cumva au scăpat din lagărele Siberiei, pentru a evada în Manciuria...»".

Anders, politicos dar ferm, şi-a exprimat îndoielile, dîndu-şi seama că N.K.V.D.-ul nu lăsa uşor să-i scape din mînă nişte prizonieri, cum erau ofiţerii polonezi, şi să nu le mai dea de urmă pe un teritoriu, e adevărat, imens, dar super-controlat. Din nou Stalin s-a arătat binevoitor şi a telefonat chiar el la statul major al N.K.V.D., cerînd iarăşi să fie eliberaţi pe loc toţi prizonierii polonezi, care s-ar fi putut găsi în cele trei lagăre despre care s-a tot vorbit. N-a apărut mai nimeni dintre ei.

Dumitru Constantin

Îngheţ...dezgheţ?

La 20 mai, preşedintele taiwanez Lee Teng-Hui a făcut o serie de propuneri privind îmbunătăţirea relaţiilor cu Guvernul R. P. Chineze, propuneri considerate de el a fi „un prim pas spre unificarea reală". După ceremonia investiturii sale pentru un mandat de şase ani, Lee Teng-Hui a rostit un discurs, în care a prezentat un calendar al măsurilor de „democratizare în plan intern", dar şi unele „concesii externe", considerate de observatorii politici din capitală, Taipei, a fi indicii ale dorinţei regimului taiwanez de a abandona politica proprie, veche de 40 de ani, cunoscută sub denumirea de „cele trei nu-uri" — nici un contact oficial, nici o negociere şi nici un compromis.

Poziţia oficială a guvernului chinez este că Taiwanul constituie o parte inalienabilă a R. P. Chineze. În consecinţă, China se opune oricărei încercări menite să creeze „două Chine", „o Chină, un Taiwan" sau urmărind „independenţa Taiwanului". În consecinţă, guvernul de la Beijing a precizat că se pronunţă pentru reunificarea paşnică a Taiwanului cu China, în baza principiului „o ţară, două sisteme", şi şi-a exprimat disponibilitatea de a angaja contacte directe şi consultări cu autorităţile taiwaneze.

Regimul de la Taipei a „deschis" unele portiţe, e adevărat neînsemnate, deoarece nu vizau problemele de fond — de pildă, în septembrie 1987 —, cînd persoanelor de peste 55 de ani li s-a permis să călătorească din Taiwan în China continentală, dacă au rude de pînă la gradul trei. (După 1949, anul separării Taiwanului de R.P. Chineză, timp de decenii, relaţiile între cele două ţărmuri ale strîmtorii Taiwan au fost marcate de încordare şi tensiuni. În ultimii ani, odată cu „deschiderea" Chinei, pe de-o parte, şi promovarea reprezentanţilor generaţiilor mai tinere în Taiwan, pe de altă parte, contactele neoficiale s-au intensificat). La mijlocul anului trecut, autorităţile taiwaneze au hotărît să suspende interdicţia în vigoare de 40 de ani, privind comunicaţiile cu China, începînd cu convorbirile telefonice. Serviciile de telecomunicaţii urmau a se efectua prin intermediul unei terţe părţi — ca Japonia, Hong Kong sau Statele Unite.

În suita acestor „breşe" în relaţiile dintre China continentală şi Taiwan, propunerile făcute de Lee Teng-Hui constituie, de fapt, o primă manifestare publică a renunţării la „îngheţarea" raporturilor cu Beijingul.

Ce a propus liderul taiwanez ? Lee Teng-Hui a sugerat stabilirea unor „canale de comunicaţii" cu R.P. Chineză. El a spus că cele două părţi trebuie să deschidă complet schimburile pe plan cultural, economic, comercial, ştiinţific şi tehnologic. „Noi sperăm, apoi, ca, atunci cînd condiţiile obiective vor fi coapte, să putem discuta problema reunificării naţionale", a spus, potrivit agenţiei „Associated Press", Lee Teng-Hui. Acesta a condiţionat stabilirea unor astfel de relaţii de renunţarea de către guvernul R.P. Chineze la „utilizarea forţei împotriva Taiwanului de încetarea politicii de izolare economică a Taiwanului şi de promovarea democraţiei şi unui sistem economic liber".

La 22 mai, autorităţile de la Beijing răspundeau „ofertei" taiwaneze, respingînd condiţiile dialogului, considerate a fi „inacceptabile". Presa oficială chineză, citată de agenţia „China Nouă", relata, la vremea respectivă, că au fost puse „precondiţii imposibil de îndeplinit", cerînd Chinei continentale să „schimbe sistemul economic şi politic". Preşedintele Lee — adaugă agenţia citată — ar fi „ignorat opinia universal acceptată, potrivit căreia guvernul R.P. Chineze este singurul reprezentant legitim al tuturor chinezilor". „Liderul taiwanez — apreciază «China Nouă» — este duplicitar, căutînd să impună formula o ţară — două guverne", în vreme ce Beijingul preconizează „o ţară — două sisteme", ceea ce înseamnă că, prin aceasta, se garantează respectul modului de funcţionare capitalist al Taiwanului, după reunificarea cu „patria-mamă". (O formulă similară a fost adoptată în cadrul procesului de retrocedare, către China, a teritoriilor Hong Kong de către Marea Britanie, în 1997.)

Purtătoarea de cuvînt a Ministerului afacerilor externe chinez, Li Jinhua, a adăugat, la obiecţiunile deja cunoscute, că nu poate fi acceptat un dialog „de la guvern la guvern, pe picior de egalitate", aşa cum l-a numit preşedintele Lee Teng-Hui.

Se pare că în domeniul economic, China manifestă disponibilitate pentru dezvoltarea relaţiilor cu partenerii taiwanezi. În acest sens, la începutul lunii iunie, ministrul chinez al comerţului exterior, Zheng Tuobin, s-a pronunţat în favoarea intensificării cooperării cu Taiwanul, — informa presa chineză, citată de agenţia „France Presse" — într-un moment în care capitalurile provenind din insulă continuă să afluieze spre continent. Mai mult, Zheng Tuobin a exprimat dorinţa Chinei de a coopera cu Taiwanul în toate sferele economice, în special în cele ale comerţului, investiţiilor, contractelor, exportului de mînă de lucru, a băncilor. Aceste precizări au fost făcute în presă, după întîlnirea ministrului chinez cu un grup de oameni de afaceri taiwanezi

M. B.

STOP CADRU

Cancelarul vest-german Helmut Kohl a făcut o vizită la Washington, unde a conferit cu preşedintele George Bush, după întrunirea liderilor celor două superputeri. Tema : viitorul Germaniei unificate, asupra căruia există încă multe deosebiri de vederi între Est şi Vest. După întrevederile oficiale, cancelarul a rostit un discurs la Universitatea Harvard, în care şi-a exprimat convingerea că Alianţa Nord-Atlantică va continua să existe „sub formă modificată şi cu o ordine de zi lărgită". „Ieşim, desigur, din umbra conflictului Est-Vest". Cancelarul s-a referit şi la „intangibilitatea" frontierei polono-germane, precum şi la importanţa pe care o are, pentru Europa, îndepărtarea oricărei forme de protecţionism în relaţiile cu America

serial

Arhipelagul Gulag 22

Aleksandr Soljenițin

Transferul

1970, Stockholm. Soljenițin la ceremonia în cadrul căreia i s-a înmînat Premiul Nobel

- **Din istoria dubelor sovietice**
- **Harta închisorilor de transfer**
- **„Fantezia scriitorilor este săracă față de exemplele din viața băștinașilor Arhipelagului"**

duba poate nici să nu existe. Poate că șeful convoiului este, pur și simplu, fricos și îi este teamă ca nu cumva să evadeze cineva. În acest caz, veți traversa, astfel, întreg orașul, mergînd cu greutate, lovindu-vă de lucruri, pînă veți ajunge la penitenciar.

Și mai există o comandă : „Prinde călciiul !" Aceasta înseamnă că, dacă ai o mînă liberă, trebuie să apuci cu ea piciorul lîngă gleznă și să umbli așa. (Încearcă, cititorule, să pui cartea la o parte și să mergi așa prin cameră... Ce părere ai ? Și ce mai viteză ! Și ce bine poți privi în jur ! Dar cu posibilitatea de evadare cum stăm ?) Priviți de pe margine, deținuții par a fi un cîrd mare de gîște. (Kiev, 1940).

Afară poate să nu fie august, ci decembrie 1946, iar dumneavoastră puteți fi escortat fără dubă, la minus 40 de grade, pînă la punctul de transfer Petropavlovski. Este lesne de înțeles că, în ultimele ore, înainte de a ajunge în oraș, escorta nu vă mai lasă să vă faceți nevoile. Sînteți slăbiți de anchetă și de gerul de afară, aproape că nu vă mai puteți abține — și aceasta mai ales femeile. Și ce-i cu asta ? Calul are nevoie să se oprească pentru a-și crăcăna picioarele, cîinele trebuie să alerge lîngă un gard pentru a-și ridica piciorul ? Oamenii își pot face nevoile și din mers. De cine să ne fie rușine în propria noastră țară ? La locul de transfer, hainele se vor usca... Vera Korneeva s-a aplecat să-și aranjeze încălțările și a rămas în urmă cu un pas. Soldatul din escortă s-a apropiat imediat de ea cu cîinele, iar acesta a mușcat-o de pulpă, străpungînd cu colții toată îmbrăcămintea groasă de iarnă. Ca să nu mai rămînă în urmă altă dată ! Un uzbek a căzut și a fost bătut cu patul armei și cu picioarele.

N-are a face. Tot nu se vor face fotografii pentru „Daily Express" iar comandantul escortei tot nu va fi judecat pînă la adînci bătrînețe.

■

Și dubele au originea lor în istorie. Oare trăsura închisorii descrisă de Balzac nu este aceeași dubă ? Numai că mergea mai încet și nu era atît de îndesată cu oameni.

Este drept că, în deceniul al treilea, deținuții mai erau duși prin orașe în coloane de marș, chiar la Leningrad, iar, la intersecții, ele încurcau circulația („Dacă ați furat !" li se adresează cuvinte de reproș de pe trotuare. Nimeni nu cunoștea încă măreața idee a canalizării...).

Dar, receptiv la noutățile tehnice, Arhipelagul a preluat, curînd, duba. Ele au apărut pe străzile noastre pietruite, odată cu primele autocamioane. Aveau arcuri proaste și scuturau tare, dar nici deținuții din ele nu erau făcuți din sticlă. În schimb, ermetizarea era bună chiar din anul 1927 : nici o crăpătură, nici un beculeț. N-ai pe unde respira aer curat, nici pe unde privi afară. Încă de atunci, dubele erau umplute pînă la refuz cu deținuți care stăteau în picioare. Nu că așa fuseseră proiectate, dar nu erau suficiente roți pentru a se fabrica un număr mai mare.

Timp de mulți ani, ele aveau culoarea cenușie a oțelului și ceea ce transportau nu reprezenta nici un secret. După război, însă, în capitale, lucrurile s-au schimbat și ele au început să fie vopsite în culori vii cu inscripții : „Pîine" (nu erau oare deținuții pîinea șantierelor ?), „Carne" (ar fi fost mai precis dacă se scria „Oase") sau chiar „Consumați șampania sovietică !"

În interior, duba poate fi o simplă caroserie blindată, un țarc. Poate să aibă și bănci de jur împrejur. Să nu credeți că așa e mai comod. Dimpotrivă. Dacă înăuntru vor fi introduși tot atîția oameni cîți încap în picioare, ei vor sta claie peste grămadă, ca niște pachete. Dubele pot avea și un compartiment — un fel de dulap din oțel în care încape un singur om. Dar dubele pot fi complet compartimentate. Pe cele două părți, sînt dulapurile pentru oameni, iar la mijloc, coridorul pentru supraveghetor.

Privind fata surîzătoare care bea din cupă „șampania sovietică", nimănui nu-i poate trece prin cap ce „fagure" e amenajat în interiorul mașinii.

În dubă ești urcat în țipetele amenințătoare ale escortei, care te zorește tot timpul ca nu cumva să poți întoarce capul și să te gîndești la evadare. La urcare, te poți lovi cu capul de tavan, iar prin-ți lucruri te încurcă la intrare. Dar ușa de oțel se închide și... am pornit !

Desigur că duba nu este destinată unor călătorii cu orele. Așa... cîte douăzeci-treizeci de minute. Dar, în această jumătate de oră, veți fi atît de zgîlțîiți de zdruncinăturile mașinii, încît vă veți aduce aminte, cu nostalgie, de vagon.

Duba este, însă, și un loc de triere, de întîlniri, dintre care cele mai remarcabile sînt cele cu deținuții de drept comun. Poate că nu ați avut încă ocazia să mergeți cu ei în același compartiment de tren sau poate că nu ați nimerit cu ei în cameră, la punctul de transfer. Aici, însă, sînteți la cheremul lor.

Uneori, înghesuiala este atît de mare, încît hoților nu le e la îndemînă să vă buzunărească. Mîinile și picioarele vă sînt prinse între vecini și lucruri de parcă ați fi prins cu lanțurile. Numai la trecerea peste gropi, după ce îți simți bine ficații, îți poți schimba poziția mîinilor și a picioarelor.

Uneori, în interior este mai liber și atunci hoții au timp ca, într-o jumătate de oră, să-ți ia tot ce e mai bun dintre lucruri. Considerente legate de teamă și prevedere te opresc, de cele mai multe ori, să te bați cu hoții (treptat, începi să-ți dai seama că nu ești nemuritor și că treburile principale abia te așteaptă, și trebuie să te menajezi pentru ele). Nu este, însă, exclus să ridicați și dumneavoastră mîna și să dați și atunci veți simți cum un cuțit pătrunde între coaste. (Ancheta nu se face, iar dacă se face, pentru cei de drept comun, ea nu aduce nimic rău : abia că vor întîrzia la punctul de transfer și nu vor mai ajunge într-un lagăr prea îndepărtat. Vă dați seama că, într-o luptă care a avut loc între un element apropiat din punct de vedere social și unul străin din punct de vedere social, statul nu-l poate apăra pe cel din urmă.)

Colonelul în retragere Lunin, care lucrase la Asociația pentru sprijinirea aviației și marinei, povestea într-o cameră din Butîrki, în anul 1946, cum, în prezența lui, în ziua de 8 martie, într-o dubă din Moscova, în timpul transferului de la Tribunal pînă la Taganka, hoții au violat pe rînd o fată (în timp ce ceilalți din dubă nu au întreprins nimic). În dimineața zilei respective, îmbrăcată mai de sărbătoare, fata venise singură la tribunal (urma să fie judecată pentru plecare fără învoire de la serviciu, de altfel regizată de șeful ei, căruia refuzase să-i cedeze). În urmă cu o jumătate de oră, fusese condamnată pe baza Decretului la detenție pe termen de cinci ani și, acum, ziua în amiaza mare, undeva în centrul Moscovei („Beți șampanie sovietică"), ea a fost transformată într-o tîrfă de lagăr. Cine oare să fie de vină ? Condamnații de drept comun ? Sau temnicerii ? Sau șeful care regizase plecarea de la serviciu ?

Hoții sînt, însă, sentimentali, așa că abia violată, fata a fost și jefuită : i-au luat pantofii buni, iar bluza au dat-o celor din escortă. Aceștia au oprit duba, s-au dus și au cumpărat vodcă, au dat-o hoților, care au și băut în sănătatea fetei.

Cînd au sosit la penitenciarul Taganka, fata a povestit plîngînd totul ofițerului de serviciu. Acesta a căscat plictisit și i-a spus :

— Statul nu poate pune la dispoziția fiecăruia cîte un mijloc de transport. Nu avem astfel de posibilități.

Desigur că dubele constituie locul „îngust" al Arhipelagului. Dacă